

MEDIAS RAPPORTERING OM FJÄRRVÄRME

Rapport | 2009:32

MEDIAS RAPPORTERING OM FJÄRRVÄRME

– FRAMSTÄLLNING OCH BUDSKAP NATIONELLT OCH LOKALT

JENNY PALM   DICK MAGNUSSON

FÖRORD

Media är en stark aktör och påverkar i stor utsträckning vad människor tänker och hur de fattar beslut i olika frågor. Det är därför angeläget att klargöra på vilket sätt media rapporterar i frågor som rör fjärrvärme, vad som lyfts fram som centralt, vilken vinkling artikeln har och vilka aktörer som får komma till tals.

Medias rapportering om fjärrvärme redovisar resultaten från en studie inom forskningsprogrammet Fjärrsyn som finansieras av Svensk Fjärrvärme och Energimyndigheten. Fjärrsyn ska stärka konkurrenskraften för fjärrvärme och fjärrkyla genom ökad kunskap om fjärrvärmens roll i klimatarbetet och för det hållbara samhället till exempel genom att bana väg för affärsmässiga lösningar och framtidens teknik.

Studien har genomförts av Jenny Palm och Dick Magnusson Tema Teknik och social förändring, Linköpings universitet.

Leif Rehnberg

Ordförande i Svensk Fjärrvärmes Marknadsråd

Författarnas tack

Syftet med det här projektet är att analysera hur fjärrvärme framställs i nationella dagstidningar och periodika som når en stor allmänhet, samt i två lokaltidningar i Uppsala respektive Karlstad. Vi vill tacka de personer som hjälpt oss med att söka artiklar kring fjärrvärme både i databaser och i arkiv. Ett stort tack till Annette Bergman vid Uppsala Nya Tidningar och Mikael Rothsten vid Nya Wermlands-Tidningen som bistod oss med att söka i deras lokala arkiv och ta fram listor med relevanta artiklar. Tack också till Anneli Larsson, Jessica Rahm och bibliotekarie Cristina Brage, alla vid Linköpings universitet för hjälp med sökning och framtagning av artiklar till studien. Stort tack även till Maria Alm, nu vid Energimyndigheten och tidigare vid Linköpings universitet, som initierade och startade upp detta projekt!

En referensgrupp, tillsatt av Svensk Fjärrvärme, har följt arbetet och lämnat synpunkter. Gruppen har bestått av Lars-Rune Ölund, Gävle Energi (ordförande), Anna Nystedt, E.ON Värme Sverige AB, Therése Sandström, Vattenfall Värme Norden, Johan Tjernström, AB Fortum Värme, Ulla Sigfridsson, Växjö Energi samt Patrik Holmström och Catarina Jäderberg, Svensk Fjärrvärme. Referensgruppen har i öpande haft möten under projektet för avstämning och diskussion. Vi vill tacka referensgruppen för att ha bidragit med sitt expertkunnande och för givande diskussioner och kommentarer under arbetets gång!

Jenny Palm och Dick Magnusson

Rapporten redovisar projektets resultat och slutsatser. Publicering innebär inte att Svensk Fjärrvärme eller Fjärrsyns styrelse har tagit ställning till innehållet.

SAMMANFATTNING

Syftet med det här projektet är att analysera hur fjärrvärme framställs i nationella dagstidningar och periodika som når en stor allmänhet, samt i två lokaltidningar i Uppsala respektive Karlstad under perioden 1996-2007. På den nationella nivån valdes följande tidningar: *Vår Bostad* (som senare delades upp och ersattes med *Hem och Hyra* och *Hemma hos HSB*), *Vi i Villa*, *Expressen*, *Aftonbladet* och *DN*. På lokal nivå har *Uppsala Nya Tidningar* och *Nya Wermlands-Tidningen* studerats.

I vårt material har vi hittat 8 olika ämnesområden eller ramkonstruktioner inom vilka fjärrvärme diskuteras. Dessa är: Kärnkraft, Ekonomi, Miljö, Sopförbränning, Jämförelse olika system, Risk, Utbyggnad och Försörjningstrygghet.

Det vanligaste ämnesområdet vid rapporteringen av fjärrvärme är att diskutera fjärrvärmesystemet i relation till olika ekonomiska faktorer. Taxornas nivå är ett återkommande inslag framförallt i nationell media och i Uppsala. Uppsala Nya Tidningar har haft stort fokus på utförsäljningen av det kommunala energibolaget till Vattenfall och de därpå stora höjningar som har gjorts av taxan. Även nationell media har stort fokus på utförsäljningen av Birka Energi till Fortum och de därpå följande taxehöjningarna. Både i nationell media och i Uppsala diskuteras att de höga taxorna beror på att bolagen har monopol på fjärrvärme lokalt. Bolagen försöker framhäva att de konkurrerar med andra uppvärmningsformer, men detta har svårt att få acceptans hos både reportrar och övriga aktörer. Kritiken mot monopolsituationen är kopplad till ägarfrågan, att det i Uppsala och Stockholm inte är kommunen som äger eller är ensam ägare av bolagen. Detta är förmodligen också förklaringen till att kritik mot för höga taxor inte alls återfinns på samma sätt i Karlstad som behållit sitt bolag i kommunal ägo.

Den näst vanligaste frågan som fjärrvärme relateras till är miljö. I miljöramen ses fjärrvärme alltid som något positivt och både i Uppsala och Karlstad anses systemen som fördelaktiga att ha i städerna. I nationell media presenteras gärna olika familjer som får berätta om att de fått eller förväntar sig bättre närmiljö tack vare utbyggd fjärrvärme.

Kärnkraftsavveckling som ramkonstruktion finns främst på nationell nivå där en utbyggnad av fjärrvärme framställs som avgörande för att kunna reducera elanvändningen. Här är fjärrvärmesystemet ofta beskrivet i positiva ordalag.

Framställningen av fjärrvärme i relation till sopsortering är olika i nationell och i lokal press. I nationell media problematiseras import av avfall och att svenska bolag för in farligt avfall som ger utsläpp i landet med enda syftet att tjäna pengar. I andra artiklar ses sortering som mer miljövänligt än förbränning eftersom sortering anses ingå i kretsloppet. Samtidigt finns debatten att förbränning är både miljömässigt och ekonomiskt gynnsamt. I lokalpressen kritiseras sopförbränning i princip aldrig, utan här finns konsensus om att avfall är ett bra bränsle som tack vare bra rening ger miljövänlig fjärrvärme.

När fjärrvärme jämförs med andra system både i nationell och lokal media står sig fjärrvärme relativt bra i jämförelse med andra uppvärmningssystem. I Uppsala framställs värmepumpen som den största konkurrenten medan pellets är framhålls något mer i Karlstad. Fjärrvärme framställs ofta som miljövänligt, samhällsekonomiskt riktigt med en driftkostnad som står sig väl i relation till alternativen och som ett bekvämt system som sköter sig själv. Nackdelarna är installationskostnaden, främst för de som

saknar vattenburet system och att man blir beroende av en leverantör på en monopolmarknad.

Att diskutera fjärrvärme och risk är förvånansvärt lite förekommande. I lokalpressen finns inga exempel. I nationell press uppkommer den när det hänt någon större incident.

Fjärrvärmens utbyggnad är en ram som är vanligast på lokal nivå, även om den också förekommer på nationell nivå. Det dominerande temat är att utbyggnad av fjärrvärmenätet är något som efterfrågas av medborgarna och är eftersträvansvärt av miljöskäl. Den negativa aspekten är att bolagen inte hinner bygga ut i den takt som efterfrågas och att medborgarna känner att de har svårt att påverka bolagen i denna fråga. I Karlstad har också problemet med uppgrävda gator diskuterats i samband med utbyggnader.

Försörjningstrygghet och kapacitetsbrist är främst diskuterat i relation till Stockholmsområdet och då är det svårigheten för existerande verk att försörja nybyggda områden i Stockholm. När det gäller Fortums indragna gassatsning framhålls också risken för att kunderna inom relativt kort tid riskerar att stå utan gasleverans.

Fjärrvärme framställs olika beroende på vilken ramkonstruktion fjärrvärmen sätts i. Fjärrvärmesystemet som *räddning* är tydlig, främst i nationell media, i relation till den energiöverenskommelse som 1997 inkluderade en plan för avvecklingen av kärnkraften. I relation till miljöramen uppges fjärrvärme vara förklaringen till minskade utsläpp och bättre luft i kommunerna. Fjärrvärme anses också vara en starkt bidragande orsak till att politiskt uppsatta miljömål nås.

Framförallt i samband med att höjning av fjärrvärmesaxen diskuteras framställs fjärrvärmebolagen ofta som *giriga monopolister* som försöker ta ut så mycket pengar som möjligt från sina kunder. Ägandeförhållandena är centrala och privata ägare framställs som mindre tillförlitliga än kommunalt ägda. Fortum och Uppsala Vattenfall framställs ofta negativt i media och deras uttalanden underbygger ofta tesen av maktmissbrukande monopolister. Oviljan till dialog är ett återkommande tema. Ett annat tema är att fjärrvärme är ett monopol och att kunderna inte kan byta leverantör av fjärrvärme och på det sättet är utelämnade till ett bolag.

Ett budskap är att fjärrvärme är *politiskt ogynnat* bland annat i jämförelse med Danmark, men även i samband med införandet av utsläppsrätter. Ytterligare ett budskap rör fjärrvärme som en *etablerad, pålitlig teknik* som inte behöver ifrågasättas. Det är sällan fjärrvärme framställs som tekniskt spännande med många utmaningar och det är ingen artikel som berör någon intressant innovation som gjorts inom systemet. Tryggt och säkert är ledorden som ligger som en underton i många artiklar.

Beroende på vilken ram eller vinkling som en artikel lägger på fjärrvärme så framställs fjärrvärmen som positiv eller negativ. Miljöramen medför i princip alltid en positiv underton medan den ekonomiska ramen ofta medför en negativ framställning av fjärrvärme.

Lärdomar fjärrvärmebolagen kan dra inför framtiden är:

- Anställ en informatör för effektiv kommunikation med media
- Ta fram en strategi för hur kommunikationen med media ska ske
- Hur bolagen kommunicerar prishöjningar borde vara en prioriterad fråga efter-

som det saknas goda exempel på när bolagen lyckats förklara och motivera sina höjningar. Här borde en gemensam strategi för branschen vara till hjälp för alla.

- Gör en konsekvensanalys av uttalanden i media innan de görs. Flera svar som bolagen ger i artiklar saknar en genomtänkt analys av hur media och indirekt kunden ska förhålla sig till budskapet bolaget ger. Flera uttalanden ger märkliga budskap främst när bolagen svarar på kritik av taxehöjningar. Till exempel svaret att befintligt regelverk säger att bolagen ska agera affärsmässiga och att bolagen har ”rätt” att ta ut så högt pris som de bara kan av kunden. Vad fjärrvärmebolaget vill förmedla är oklart, men budskapet här är att kunden inte har en chans att föra en dialog med bolaget, utan kunden bör vända sig till politikerna och ser till att få fjärrvärmemarknaden reglerad.
- Bygg vidare på och utveckla den positiva bild som ges av fjärrvärme i media. Att öka kommunikationen till media kring hur och varför fjärrvärme är ett bra miljöalternativ kan bidra till att dessa miljöartiklar fokuserar fjärrvärme mer.
- Branschen borde också söka positiva budskap att förmedla till media. Att försöka hitta för kunden positiva aspekter av fjärrvärme att förmedla såsom att kunderna gör en god miljöåtgärd som diskuterats ovan. Men även andra insatser där kunderna får en positiv koppling till sitt fjärrvärmebolag.

INNEHÅLL

Förord	4
Sammanfattning	5
Inledning	12
Syfte	12
Metod	12
Nationell media	13
Lokala dagstidningar	14
Analys och kategorisering	15
Fjärrvärmens framställning i ramkonstruktioner	16
Framställning av fjärrvärme i nationell media	19
Vår bostad, Hemma i HSB och Hem & Hyra	20
Fjärrvärme och hyreshöjningar i Aftonbladet, DN och Expressen	21
Sammanfattande slutsatser för Fjärrvärme och hyreshöjning	21
Vi i villa – jämförelse mellan olika uppvärmningssystem i fokus	22
Jämförelse av olika uppvärmningssystem i Aftonbladet, DN och Expressen	23
Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Jämförelse värmesystem	26
Övriga ramkonstruktioner i Aftonbladet, Dn och Expressen	27
Kärnkraftsavveckling	28
Energiuppgörelse mellan s, c och v	29
Kärnkraftsavvecklingen kostar för konsumenterna	29
Småhusägare vinnare på en avveckling	30
Gynnsammare energipolitik i Danmark	30
Kärnkraftsavvecklingen från 1998 och framåt – fortsatt fokus på kostnad	31
Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Kärnkraftsavveckling	32
Ekonomi	33
Villaägarna måste betala kärnkraftsavvecklingen	33
Bidrag för att konvertera bort från elvärme	34
Fokus på energibidrag mattas av	36
Energibidraget införs igen 2006 men tar snabbt slut	37
Dyrt installera fjärrvärme	38
Taxor	39
Jämförelse av avgifter mellan kommuner	39
Hushåll sparar pengar tack vare fjärrvärmerna	40
Taxehöjningar och avsaknad på konkurrens	41
Fortum Värme hamnar i fokus	43
Bostadsrättsföreningarnas kritik mot Fortum fortsätter	45
Stockholm stad försöker påverka Fortum Värme taxor	46
Fortum Värme anmäls till konkurrensverket	47
Fortum Värme anmäls till fjärrvärmenämnden	48
Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Ekonomi	48

Miljö	50
Stadsluften blir bättre och fjärrvärme bidrar till att minska utsläppen	50
Utbyggnad av fjärrvärme som miljöåtgärd	51
Utsläppsrätter	52
Fjärrvärme bidrar till att uppnå miljömål	53
Fjärrvärme blir märkt med Bra Miljöval	54
Nya kraftverk – ökar och minskar utsläpp	54
Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Miljö	57
Sopförbränning	58
Kritik mot import av avfall	58
Fjärrvärmeverken klarar inte av att bränna allt avfall	59
Protester mot sopförbränning	59
Debatten sopsortering vs förbränning	59
Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Sopsortering	61
Risk	62
Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Risk	64
Utbyggnad	65
Försörjningstrygghet/Kapacitetsbrist	66
Fortum backar ur satsning på gas	66
Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Försörjningstrygghet	67
Rapportering i lokal media	68
Uppsala – Upsala Nya Tidning	69
Miljö	70
Torv återkommer	70
Uppsala Energi ska minska sina utsläpp	71
Fjärrvärme del av en uthållig stad	71
Miljöns betydelse efter Vattenfalls uppköp av Uppsala Energi	71
Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Miljö	71
Sopförbränning	72
Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Sopförbränning	72
Kärnkraft	73
Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Kärnkraft	73
Utbyggnad av fjärrvärme och anläggningar för fjärrvärme	74
Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Utbyggnad av fjärrvärme	74
Jämförelse uppvärmningssystem	75
Fjärrvärme som teknik	76
Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Jämförelse värmesystem	77
Ekonomi	78
Försäljning av energibolaget och höjda taxor	78
Protester mot Vattenfall	79
Fortsatta taxehöjningar	81

Fem år sedan försäljningen	83
Lugnare trots fortsatta höjningar	85
Uppsalahem och Akademiska hus planer på eget konkurrerande nät	86
Planerna fortsätter	88
Vattenfall och bolagen når överenskommelse	89
Mätarfel ger höga kostnader	90
Avfallsskatt	90
Konkurrensutsättning av fjärrvärmerna	91
Öppenhet efterfrågas	92
Bidrag	93
Sammanfattande slutsatser för Ramkonstruktionen Ekonomi	94
Karlstad – Nya Wermlands-Tidningen	95
Jämförelse av uppvärmningssystem	96
Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Jämförelse	98
Uppvärmningsform	98
Kärnkraft	99
Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Kärnkraft	100
Miljö	101
Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Miljö	102
Sopförbränning	103
Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Sopförbränning	104
Ekonomi	105
Taxor	105
Jämförelse av taxor	106
Bidrag	107
Försäljning av energibolaget	108
Energibolag som kassako	112
Konkurrens fjärrvärme	116
Övriga artiklar som berör ekonomiska aspekter	117
Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Ekonomi	118
Försörjningstrygghet	119
Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Försörjningstrygghet	119
Utbyggnad fjärrvärme	120
Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Utbyggnad fjärrvärme	122
Jämförande diskussion	123
Jämförelse Karlstad och Uppsala	123
Jämförelse nationell och lokal press	125
Ramkonstruktionen Ekonomi	125
Ramkonstruktionen Jämförelse värmesystem	126
Ramkonstruktionen Kärnkraftsavveckling	126
Ramkonstruktionen Miljö	126
Ramkonstruktionen Sopsortering	127

Ramkonstruktionen Risk	127
Ramkonstruktionen Utbyggnad	127
Ramkonstruktionen Försörjningstrygghet	127
Insändare i Nationell och lokal media	128
Insändare nationell media	128
Kärnkraftsavveckling	128
Jämförelse värmesystem	129
Sopsortering	129
Utbyggnad	130
Taxor 130	
Taxor och hyreshöjning	131
Skatt och taxor	132
Sammanfattning insändare nationellt	133
Insändare lokalpress	134
Insändare Uppsala	135
Taxor och försäljning av energibolaget	135
Fortsatt debatt	136
Taxekonstruktion	136
Dialog och insyn i Vattenfall	137
Vattenfalls sponsring av olika verksamheter	137
Sopsortering och förbränning	138
Jämförelse värmesystem	139
Insändare Karlstad	140
Sammanfattning insändare lokalpressen	141
Jämförelse nationella och lokala insändare	142
Slutsatser – överordnade budskap	143
Fjärrvärme som räddning	143
Maktmissbrukande monopolister	143
Fjärrvärme som ohållbar livsstil	144
Fjärrvärme som politiskt ogynnad	144
Fjärrvärme som etablerad och trygg teknik	144
Lärdomar att dra för fjärrvärmebolag	146
Referenser	148
Litteratur	148
Aftonbladet	149
DN	150
Expressen	154
Hem och Hyra	155
Nya Wermlands-Tidningen	156
Uppsala Nya Tidning	158
Vi i villa	161

INLEDNING

Fjärrvärmen har alltsedan introduktionen på 1940-talet byggts ut och är idag den dominerande uppvärmningsformen i flerbostadshus och lokaler. Antalet småhus som ansluts till fjärrvärme ökar ständigt. Antalet fjärrvärmeföretag har också ökat i antal, från ca 40 stycken år 1970 till drygt 200 år 1998.¹ År 2002 fanns 233 företag som bedriver fjärrvärmeverksamhet. Av dessa var 65 % kommunalt ägda, 12 % statliga och 22 % i privat ägo.² År 2007 användes totalt 42,4 TWh fjärrvärme för uppvärmning och varmvatten i bostäder och lokaler, vilket motsvarar drygt 42 % av det totala uppvärmningsbehovet.³ Fjärrvärme berör alltså konkret en stor del av Sveriges medborgare. Fjärrvärmen spelar också en betydelsefull roll i Sveriges energi- och klimatpolitik, som vi även ska se i medias rapportering i dessa frågor, vilket gör att systemets utformning är av intresse även för de med annan uppvärmningsform. I denna rapport ska vi analysera hur fjärrvärme framställs i media.

Medias rapportering är en viktig påverkansfaktor för hur allmänhet och värmeanvändare värderar och förstår fjärrvärme. Tidigare forskning visar att medias val av nyheter och hur dessa uttrycks påverkar allmänheten.⁴ Trots att det är känt sedan länge att media påverkar vår syn på vad som är viktiga nyheter och att denna rapporterings innehåll får konsekvenser för hur vi i allmänhet tolkar vår omvärld och fattar vardagliga beslut, finns få studier av hur tekniska system beskrivits i media. Det saknas också forskning kring hur fjärrvärme frågor gestaltas i media, dvs. en analys av vilka frågor som lyfts fram i artiklar kring fjärrvärme och vilka för- och nackdelar som framhävs. Genom att öka kunskapen kring vilken bild allmänheten får av fjärrvärme i media kan en diskussion föras hur branschen och de enskilda bolagen kan agera för att förändra en viss vinkling eller bild, samt utveckla och fördjupa de positiva framställningar som finns.

Syfte

Hur media rapporterar i olika frågor är något som påverkar hur allmänhet och värmeanvändare värderar och förstår fjärrvärme. Syftet med detta projekt är att analysera hur fjärrvärme framställs i nationella dagstidningar och periodika som når en stor allmänhet, samt i två lokaltidningar i Uppsala respektive Karlstad. I vilka sammanhang och i relation till vilka frågor rapporterar media kring fjärrvärme? Hur skiljer sig rapporteringen på nationell nivå ifrån den på lokal nivå? Vilka budskap kring fjärrvärme förmedlas till läsarna? Det ska diskuteras i denna rapport.

Metod

Vi var intresserade av att få en översikt över den mediabild som allmänheten fått av fjärrvärme under i första hand åren 1996-2007. Vi valde att göra en genomgång av

¹ Energimyndigheten (2000), Fjärrvärmen på värmemarknaderna. Rapport över uppdrag att följa utvecklingen på fjärrvärmemarknaden, ER 19:2000, s 8.

² SOU 2004:136, Skäligt pris på fjärrvärme.

³ Energimyndigheten (2009), *Energistatistik för småhus, flerbostadshus och lokaler 2007*, ES 2009:06, Eskilstuna: Energimyndigheten.

⁴ McCombs M (2006), *Makten över dagordningen : om medierna, politiken och opinionsbildningen*, Stockholm, SNS Förlag.

nationellt täckande tidningar och tidskrifter och av två lokala tidningar, en i Uppsala och en i Karlstad.

Inledningsvis skedde en insamlingsfas av samtliga valda tidningars relevanta artiklar genom databaser och sökningar på plats i tidningsarkiv. Sökningarna gick till så att vi i databaserna sökte på: fjärrvärme, fjärrvärmesystem, värmekälla och kraftvärmeverk. Vi kom snabbt fram till att fjärrvärme räckte som sökord för att fånga in de artiklar vi ville fokusera på. Det gör att urvalet av artiklar enbart är sådana som har ordet ”fjärrvärme” i sig. Det betyder att en artikel som till exempel handlar om ett fjärrvärmebolags ekonomiska resultat, men där ordet fjärrvärme inte finns med i artikeln, inte kommer med i vårt urval.

Nationell media

För nationell media valde vi tidningar som når många människor. De vi valde var *Vår Bostad* (som senare delades upp och ersattes med *Hem och Hyra* och *Hemma hos HSB*, se vidare nedan), *Vi i Villa*, *Expressen*, *Aftonbladet* och *DN*.

Enligt Orvesto⁵ 2007 hade *Expressen* 1 066 000 läsare per dag. Genomsnittsupplagan per dag 2007 var 320 400 exemplar. *Aftonbladet* hade 1 209 000 läsare, med en upplaga på 452 000 exemplar. *Vi i Villa* hade 2, 5 miljoner läsare och *Vår Bostad* 1,3 miljoner läsare. För *Hem och Hyra* saknas uppgifter om antal läsare men de hade år 2007 en upplaga på 532 000 exemplar. Samma sak med *Hemma hos HSB* där upplagan år 2007 var 440 000 stycken.⁶

Hyresgästföreningen och HSB gav under åren 1924 och 2006 ut tidningen *Vår bostad*. Tidningen innehöll främst artiklar om bostadspolitik, men var även ett livsstilsmagasin med heminredning, recept och kåserier. Vid sökning på fjärrvärmeartiklar, utan tidsintervall, i Mediaarkivet fick vi fram två artiklar. Dessa artiklar är båda skrivna av Carl-Axel Fall under 1983 och 1984 vilket faller utanför vår tidsperiod. Efter att ha tagit hjälp av bibliotekets informatörer och kontaktat *Vår bostad* framkom inga ytterligare artiklar. Förmodligen har tidningen inte lagt in sökordet värme/fjärrvärme när artiklarna endast berört, men inte specifikt handlat om fjärrvärme. Efter *Vår bostads* nedläggning får Hyresgästföreningens medlemmar *Hem & Hyra* och medlemmar i HSB får *Hemma i HSB*. Båda tidningarna kommer ut åtta gånger per år till sina medlemmar. Vid artikelsök och även kontakt med *Hemma i HSB* fann vi inga artiklar om fjärrvärme sedan starten december 2006. Genom mediaarkivet fick vi däremot fram 15 fjärrvärmerelaterade artiklar i *Hem och Hyra*.

Vi i Villa är en gratistidning som utkommer tio gånger per år till samtliga villahushåll i Sverige. Enligt tidningens hemsida är målgruppen de som bor i eget hus och som söker information om underhåll, skötsel, heminredning och trädgård. I *Vi i Villa* återfanns fjorton artiklar som nämner fjärrvärme.

Vi använde Retriever/Mediaarkivet för att söka artiklar i *Aftonbladet* och *Press Text* för att söka artiklar i *DN* och *Expressen*. Dessa sökmotorer finns tillgängliga över nätet

⁵ <http://www.sifomedia.se/public/corporate/products/OrvestoKonsument.aspx>, hämtad 20090111.

⁶ <http://www.sifomedia.se/public/corporate/Reports/Orvesto.aspx>, hämtad 20090111.

med direktlänk till artiklarna. Det är alltså betydligt enklare att få tillgång till dessa artiklar än artiklarna i lokalpressen där en sökning var tvunget att genomföras via mikrofilm. Vi valde i slutet av projektet att för nationell media inkludera även år 2008 för att se vilka frågor som har kommit att fortsätta fokuseras och vilka vinklingar som tillkommit under 2008. Av tidsskäl gjordes detta bara för nationell media och inte för lokalpressen.

För DN fick vi för åren 1996-2008 sammanlagt 437 träffar, Expressen gav 92 träffar och Aftonbladet gav 128 träffar. Som vi återkommer till nedan är det dock inte alla artiklar som är relevanta utan dessa träffar indikerar enbart att fjärrvärme finns som ord i artikeln. I tabellen nedan återges samtliga träffar för varje år:

Tabell 1: Antal träffar i nationella tidningar på sökordet "fjärrvärme" fördelat på respektive undersökningsår

Tidning	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
DN	26	53	51	21	19	27	11	25	29	50	30	43	45
Expressen	6	14	8	13	6	9	1	5	5	4	7	8	6
Aftonbladet	9	23	9	9	8	8	11	5	2	4	6	17	7

Efter en genomgång av artiklarna faller vissa bort för att de handlar om något annat än fjärrvärmesystemet t.ex. handlade en artikel om en bok om fjärrvärme, under 90-talet ingick fjärrvärme som retoriskt begrepp av Alf Svensson för att peka på betydelsen av kärnfamiljen och en artikel handlade om en person som fallit i en grop som grävts för att lägga ned fjärrvärmerör. Som synes är det DN som har skrivit flest artiklar kring fjärrvärme medan Aftonbladet och Expressen fördelar sig relativt jämnt.

Lokala dagstidningar

Vi genomförde också studier av lokalpressens rapportering av fjärrvärme i Uppsala och Karlstad. Urvalet av städer gjordes i samråd med vår referensgrupp bestående av representanter från fjärrvärmebolag och Svensk Fjärrvärme. Preferenserna för valet var att fjärrvärme frågan skulle ha varit relativt ofta debatterad i lokalpressen, vilket referensgruppen menade var fallet i Uppsala och Karlstad. Lokaltidningarna som studerades är därmed Upsala Nya Tidning och Nya Wermlands-Tidningen, där den förstnämnda har en upplaga på 53 600 med 146 000 läsare per dag medan den andra har en upplaga på 54 400 med 136 000 läsare dagligen⁷. Vi gjorde en första genomgång av Upsala Nya Tidningar och Nya Wermlands-Tidningen i Karlstad och fann att fjärrvärme periodvis varit omskriven, så att det fanns tillräckligt underlag för en analys av vilka frågor och aktörer som fått tillträde till de lokala dagstidningarna. Eftersom lokaltidningarna har ett täckningsområde som sträcker sig över fler kommuner har det rapporterats om fjärrvärme i andra kommuner än Karlstad och Uppsala. Dessa har sorterats bort eftersom det är de två större orterna som varit mest intressanta. I Karlstad så är Nya Wermlands-

⁷ <http://www.dagspress.se/index.jsp?idx=0>, hämtad 090507

Tidningen den dominerande dagstidningen med flest antal läsare och vi valde att enbart fokusera deras framställning.

Vi genomförde sökningar i lokalpressen genom att be Upsala Nya Tidning och Nya Wermlands-Tidningen att ta fram registerutdrag över relevanta artiklar utifrån sökordet fjärrvärme mellan åren 1996 och 2007. I tabellen nedan återges samtliga träffar för varje år:

Tabell 2: Antal träffar i lokalpressen i Uppsala och Karlstad på sökordet "fjärrvärme" fördelat på respektive undersökningsår

Tidning	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Upsala Nya Tidning	7	4	6	2	0	9	3	3	9	14	8	7
Nya Wermlands-Tidningen	2	6	4	9	1	16	9	11	11	14	13	20

Därefter togs artiklarna fram genom att vi sökte i bibliotekens mikrofilmer där dagstidningarna är sparade.

Analys och kategorisering

När insamlingsfasen var genomförd analyserade vi materialet genom att varje tidnings empiriska material lästes igenom kronologiskt, genom en så kallad "närläsning" för att utreda vilka idéer, föreställningar och argument som varje artikel bestod av. Våra huvudsakliga frågor rörde: Vad som rapporterats; Vilka argument som använts; och Vilka aktörer som uttalat sig.

När en sådan "närläsning" gjorts påbörjades en kategoriseringsfas där de olika idéer, föreställningar och argument som påträffats vid närläsningen kategoriserats och fogats samman till sammanhållande mönster i vilka fjärrvärme uttryckts på liknande vis. Utifrån denna kategoriseringsfas skedde sedan en systematisk analys över hur dessa kategorier förhåller sig till varandra och därefter började vi sätta in artiklarna i olika ramar, vilket diskuteras vidare nedan.⁸

Vi genomförde i ett första steg analysen av nationell och lokal media var för sig. Därefter gick vi igenom de mönster och kategorisering som återfunnits och analyserade de likheter och skillnader som vi påträffat.

⁸ Jmf Alm, M (2006), *Nationell kraft och lokal motkraft. En diskursanalys av konflikten kring SwePol Link*, Linköping Studies in Arts and Science, no 354, Linköpings universitet; Hedrén, J (1994), *Miljöpolitikens Natur*, Linköping Studies in Arts and Science, No 110, Linköpings universitet.

FJÄRRVÄRMENS FRAMSTÄLLNING I RAMKONSTRUKTIONER

Det existerar en lång tradition av medieforskning rörande relationerna mellan nyheter och allmänhetens åsikter om vad som är aktuella och viktiga händelser.⁹ När media kommunicerar en nyhet är den bärare av idéer, åsikter och avsikter, som både avspeglar och återskapar perspektiv från olika aktörer och institutioner i samhället.¹⁰ Även om mottagarna av medias rapportering inte passivt accepterar de bilder som ges, så har medias framställning betydelse för hur människor förstår och uppfattar olika fenomen. Jan Ekecrantz och Tom Olsson diskuterar att det inom journalistiken inte går att särskilja vad som har skapats av media och vad som är en ”verklig” beskrivning av en händelse. Det som skildras i media silas genom och formas av värderingar och kulturella koder vilka har stor betydelse för vad som är verkligt. Medias rapportering av en händelse påverkar hur läsarna uppfattar och ser på den och media är på så sätt med och skapar händelser.¹¹ Medias betydelse som medskapare av hur händelser och fenomen förstås är alltså stor och medias framställning påverkar därmed bilden människor har av fjärrvärme. Tidigare studier att samhällets stora tekniska system är dock inte vanliga¹², men denna rapport ska fokusera ett tekniskt system, nämligen fjärrvärme, och hur det framställs i media.

I Klintman, Mårtensson och Johansson analys av hur hushåll väljer uppvärmningssystem sätter de in hushållens resonemang kring sitt val i olika *ramkonstruktioner*.¹³ På liknande sätt tänker vi i vår analys diskutera de ramkonstruktioner inom vilka medias framställning av fjärrvärme sker.

Ramkonstruktioner (eng. frames) handlar om att en komplex verklighet förenklas och förstås utifrån ett perspektiv eller en dimension. Som tanke betraktat kan den härledas tillbaka till statsvetenskapliga policystudier som sedan har kommit att utvecklas i och med de allt vanligare diskursteoretiska angreppssätten. Diskursteorin är ett teoretiskt redskap som används för att strukturerar upp förståelsen av omvärlden för att göra det möjligt att analysera den. Precis som med ramkonstruktioner är diskurser en konstruktion som är beroende av val av abstraktionsgrad, det studerade fenomenet och val av teoretiskt perspektiv.¹⁴ Winther-Jørgensen och Phillips konstaterar att hur vi talar om olika fenomen också följer av den sociala praktik i vilken vi befinner oss, det gör att det t.ex. går att prata om en medicinsk diskurs eller en politisk diskurs.¹⁵ Foucault diskuterar diskursiva formationer som är sammanhållna enheter inom en diskurs som

⁹ Jarlbro, G (1988), *En kvalitativ studie av hur människor upplever tidningsinnehåll*, Arbetsrapport, Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet, 0283-6696 ; 39; Jarlbro, G (2001) *Forskning om miljö och massmedier en forskningsöversikt*. Research report / Media and Communication Studies, Lund University, 1404-2649 ; 2001:3.

¹⁰ Drotner, K (2000), *Medier och kultur. En grundbok i medieanalys och medieteor*. Lund: Studentlitteratur.

¹¹ Ekecrantz, J och Olsson, T (1994), *Det redigerade samhället: om journalistikens, beskrivningsmaktens och det informerades förnufts historia*, Stockholm: Carlssons; Berkowitz, D (1997), *Social meanings of news : a text-reader*, Sage: London.

¹² Undantag finns dock, se bl.a. Alm Maria (2006).

¹³ Klintman M., Mårtensson K. & Johansson M. (2003) *Bioenergi för uppvärmning- hushållens perspektiv*. Research Report in Sociology. Sociologiska institutionen, Lunds universitet.

¹⁴ Winther-Jørgensen, M & Phillips, L (2000). *Diskursanalys som teori och metod*, Lund: Studentlitteratur.

¹⁵ Winther-Jørgensen, M & Phillips, L (2000).

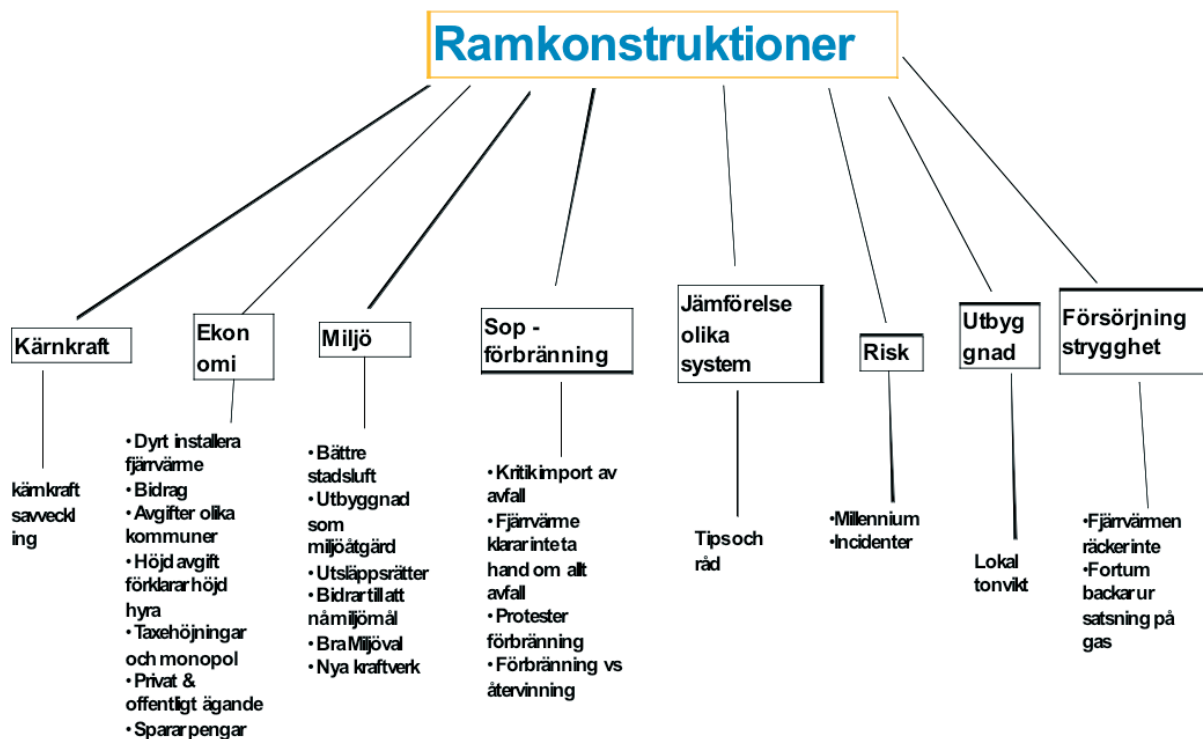
bland annat har gemensam form, innehåll, stil och enighet.¹⁶ Ramkonstruktioner bygger på samma tankesätt och har samma grundförutsättningar som en diskursiv analys.

Ramkonstruktionen blir här det sammanhang som fjärrvärmens sätts i, i en aktuell tidningsartikel. Det kan vara, som diskuteras nedan, att fjärrvärme relateras till ekonomiska faktorer i en artikel, medan fjärrvärme sätts i ett miljöpolitiskt sammanhang i en annan artikel. Klintman, Mårtensson och Johansson menar att det är nödvändigt att förenkla verkligheten när man står inför komplexa val såsom i deras fall att välja uppvärmningssystem. Alla aktörer - hushåll, energibolag, energiexperter, politiker, media m.fl. – måste ständigt göra förenklingar för att skapa en begriplig bild av verkligheten. Ramkonstruktionen är i sig konstruktivistisk, dvs. att aktörer i en given situation väljer att förstå till exempel fjärrvärmesystemet utifrån begränsad information, där vissa faktorer fokuseras och andra helt enkelt ignoreras. När media rapporterar kring fjärrvärme väljer de en vinkling och hur de vill konstruera en händelse. Som vi ska diskutera nedan väljs en *ramkonstruktion* inom vilken fjärrvärmerapporteringen sker. Olika ramar belyses olika aspekter av ett problem. En ram kan också vara så allmänt hållen att den kan tolkas på olika sätt av olika aktörer och därmed medföra att olika beslut eller slutsatser nås givet samma ramkonstruktion.¹⁷

I vårt material har vi hittat 8 olika ramkonstruktioner inom vilka fjärrvärme diskuteras. Dessa är: Kärnkraft, Ekonomi, Miljö, Sopförbränning, Jämförelse olika system, Risk, Utbyggnad och Försörjningstrygghet. Inom respektive ramkonstruktion framställs därefter fjärrvärmens i olika underteman, där vart och ett av dessa teman dock kan hänföras tillbaka till ramen och i huvudsak handla om t.ex. ekonomi, miljö eller försörjningstrygghet, se vidare figur 1 nedan.

¹⁶ Foucault, M (2002), *Vetandets arkeologi*, Lund: Arkiv.

¹⁷ Klintman M., Mårtensson K. & Johansson M. (2003).

Figur 1. Ramkonstruktioner och underteman som återfunnits i våra artiklar.

Vi kommer nedan att diskutera hur fjärrvärme framställs inom dessa ramar för nationell respektive lokal media. Ramarna är utvecklade utifrån vårt empiriska material, dvs. det är genomgången av tidningarnas artiklar som styrkt antal ramar och dess benämning. I kommande kapitel kommer en analys av nationell och lokal medias rapportering om fjärrvärme att göras utifrån dessa ramar.

FRAMSTÄLLNING AV FJÄRRVÄRME I NATIONELL MEDIA

I detta kapitel ska vi redogöra för de nationella tidningarnas gestaltning av fjärrvärme. Vi i Villa, Vår Bostad, Hem och Hyra och Hemma i HSB rörde sig huvudsakligen inom ramen ”Jämförelse olika system” respektive ”Ekonomi” och då temat ”höjd avgift förklarar höjd hyra”.

För Aftonbladet, DN och Expressen var alla ramar representerade. I tabellen nedan har vi lagt in antal artiklar varje år som faller inom de olika ramarna för respektive tidning.

Tabell 3: Antal artiklar i respektive tidning fördelat på år och ramkonstruktion.

Ram	96	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08
Jämförelse olika system	DN:1	AF: 1	DN:1			DN:1 AF:2 EX:1	AF: 2			DN: 2	DN: 3	DN: 1	
Kärnkraft	DN:2 AF:1	DN: 16 AF: 6 EX: 5	DN: 1 EX: 3	DN: 1 AF: 3	AF: 1	DN:1			DN:1 EX: 2				
Miljö	DN:4	DN: 5 AF:1 EX: 2	DN: 5 AF: 1	DN:4	DN: 6 AF:3	DN: 2	DN: 2	DN: 4	DN: 2 AF:1	DN: 3 EX:1 AF: 1	DN: 5 EX: 2	DN: 12 AF: 4 EX: 1	DN: 16 AF: 1 EX: 1
Ekonomi, utförsäljning, taxor, bidrag	DN: EX:1	DN: 10 AF:12 EX: 1	DN:20 AF: 1 EX: 1	DN: 10 EX: 2	DN: 2 AF: 2 EX: 2	DN: 5 AF:3 EX:1	DN: 4 AF: 4	DN: 8 AF: 2	DN: 3 EX: 2	DN: 17 AF:1	DN: 8 EX: 2	DN: 15 AF: 3 EX: 3	DN: 2 AF:2 EX: 5
Sopförbränning	DN:1	DN: 3		DN:1	DN: 4	DN:1 EX: 1		DN:4 AF: 1 EX:2	DN:1	DN:2 AF:1		DN:4	DN:6 EX:1
Försörjnings-trygghet			DN:1						DN:3		DN:1		DN:2
Risk och säkerhet		DN:1	DN:1	DN:4 AF:1		DN:3 AF:1 EX: 2	AF:2	DN:1	DN: 5		DN:1 AF:2	AF: 2	
Utbyggnad	DN:1											AF:1	
Blandat	DN: 10 AF:1	DN: 14 AF: 3 EX: 5	DN: 12 AF: 3 EX: 1	DN: 6 EX: 8	DN: 4 AF: 2 EX:2	DN: 6 AF: 1 EX: 3	DN: 2 EX: 1	DN: 2 EX:1	DN: 10 EX: 2	DN: 8 AF: 1 EX: 1	DN: 3 AF: 1 EX: 3	DN: 5 AF: 1 EX: 1	DN: 10 AF: 1

Ramarna är som nämndes ovan utvecklade utifrån vårt empiriska material. Ramarna är samtidigt inte exkluderande utan en artikel kan ibland passa in under flera ramar. I dessa fall har vi gjort en bedömning av vilken ram som artikeln huvudsakligen passar in i och placerat den där. Men antalet artiklar under respektive ram ska ses som indikation på hur vanligt förekommande en ram är, snarare än visa på absoluta tal inom respektive ram.

Posten övrigt blir relativt stor och här ingår de artiklar där fjärrvärme bara omnämns, men där artikeln fokuserar något annat. Ett vanligt exempel är att artikeln

handlar om vart grävarbete pågår i Stockholm så att framkomligheten för bilisterna påverkas. Expressen har under vissa år haft extra fokus på ”trafikkaoset” i Stockholm och 1997 handlar 4 artiklar om detta, 1996 är det sex artiklar och åren 2000 och 2001 är det en artikel med detta fokus. Andra vanligt förekommande infallsvinklar är att fjärrvärme dragits in för att värma fotbollsplaner eller fjärrkyla till ishockeyrinkar. Därutöver finns allt från att fjärrvärme omnämns som befintlig uppvärmningsform i reportage om familjer med höga elräkningar och att Kung Harald i Norge ska installera fjärrvärme.

Först kommer vi nedan redovisa innehållet i artiklarna i *Vår bostad*, *Hemma i HSB*, *Hem & Hyra* och *Vi i Villa*. *Vår bostad*, *Hemma i HSB* och *Hem & Hyra* tar främst upp fjärrvärme i relation till hyreshöjningar, medan *Vi i Villa* har flest jämförelser mellan olika system. Vi diskuterar också hur dagstidningarna gestaltar fjärrvärme i relation till dessa teman.

Vår bostad, Hemma i HSB och Hem & Hyra

Hyresgästföreningen och HSBs tidning *Vår bostad* gavs som nämndes ovan ut mellan åren 1924 och 2006. Efter 2006 får Hyresgästföreningens medlemmar *Hem & Hyra* och medlemmar i HSB får *Hemma i HSB*.

De flesta artiklar i dessa tidskrifter nämner bara fjärrvärme t.ex. att det finns i ett hyreshus eller för att förklara orsakerna till en viss hyreshöjning. Det mest extrema fallet av det sistnämnda är från Emmaboda där hyran chockhöjts till följd av en ökning av fjärrvärmemetaxan på 32 %.¹⁸ Andra artiklar diskuterar fjärrvärmepreiserna i kommunerna och redogör för Nils Holgersson-utredningen.¹⁹ En artikel 2007 handlar om svartlistade hyresvärdar som inte betalt t.ex. fjärrvärme.²⁰ En annan artikel berättar om ett testprojekt med 91 lägenheter i Växjö där hyresgästerna ska engageras att minska sin energianvändning. Användaren ska kunna följa el, vatten och fjärrvärme via datorn. Hyresgästerna har en display i hallen som de får tips och råd som ska spara el och vatten och kan samtidigt se sin förbrukning och kostnad.²¹ Två artiklar rör problem som hyresgäster haft vid installation av fjärrvärme. I Kosta har fjärrvärmens installerats på ett ”osnyggt” sätt där rören till fjärrvärmens hänger långt från taket. Lotta Ekegren har flera gånger hört av sig till fastighetsägaren Åke Lif, bland annat för att få fungerande el och varmvatten, nu har hon bett Hyresgästföreningen om hjälp.²² I Skaraborg har fjärrvärmeinstallationen, som dittills tagit fem månader, gjorts om människors hem till en byggarbetsplats. Hyresgästerna är arga för att de fått frysa och ändå fått betala full hyra. Hela sommaren har trädgården varit uppgrävd och stundtals har det varit kyligt trots värmeblåsar. Det är stora hål i marken och fjärrvärmerörerna ligger synliga i groparna. Miljön är inte säker för barnen. Nu diskuteras hur hyresgästerna ska kompenseras.²³

¹⁸ Hem & Hyra - Västra Småland. 2008-06-04; Hem & Hyra - Kalmar/Blekinge. 2008-06-04.

¹⁹ Hem & Hyra - Göteborg. 2007-11-07; Hem & Hyra - Kalmar/Blekinge. 2007-11-07.

²⁰ Hem & Hyra. 2007-02-02 och Hem & Hyra - Göteborg. 2007-06-12.

²¹ Hem & Hyra - Västra Småland. 2007-10-02.

²² Hem & Hyra - Västra Småland. 2007-11-07.

²³ Hem & Hyra - Skaraborg. 2007-12-12.

Fjärrvärme och hyreshöjningar i Aftonbladet, DN och Expressen

Under åren finns det flera artiklar i Aftonbladet och DN som relaterar till ovan att hyresgäster drabbas av hyreshöjningar på grund av höjda avgifter på vatten, el, värme och sopor.²⁴ Artiklarna är utformade på liknande sätt som i Hem & Hyra, där en artikel 2004 specifikt lyfter fram fjärrvärmestaxan som det stora bekymret. DN problematiserar i den artikeln att problem i hyresförhandlingarna i Stockholms län främst beror på kraftigt höjda fjärrvärmekostnader som främst slår mot de tre allmännyttiga bolagen i Stockholm. Till det kommer kraven på en ökad differentiering av hyrorna. Chefsförhandlaren på Hyresgästföreningen tycker Fortum och fjärrvärmestaxan är ett bekymmer. Han är kritisk mot att privata monopol ska få bestämma nivån på hyran. Bilden av skenande fjärrvärmekostnader får stöd av Svenska Bostäders vice VD.²⁵

Det finns en artikel från 1996 som handlar om att hyrornas nivå *inte* har kopplingar till taxan på bl.a. fjärrvärme. I t.ex. Fagersta kostar kommunens vatten, el, värme och sopor mer än dubbelt så mycket som i länets residensstad Västerås. Ändå är hyrorna lägre än i Västerås. Hyrorna påverkas mer av efterfrågan än av taxorna är slutsatsen i artikeln.²⁶

Sammanfattande slutsatser för Fjärrvärme och hyreshöjning

Hyreshöjningar förklaras i artiklarna av höjda avgifter på fjärrvärme som något som fastighetsägarna inte kan råda över. Att höja hyrorna i samma utsträckning som avgifter på fjärrvärme, avfall, vatten osv verkar vara något som bostadssektorns aktörer kan enas kring och finner legitimt.

---

²⁴ Lennart Arnstad, "240 kr mer i månaden. Saftiga hyreskrav från allmännyttan i Stockholm", 011107, Aftonbladet; Lennart Arnstad, "Så mycket ska din hyra höjas – Chockhöjningar hotar i många kommuner", 011123, Aftonbladet; Mia Tottmar, "Allmännyttans hyror klara", 011207, DN; Nils Palmgren, "Allmännyttan höjer måttligt. Båda parter nöjda med nytt, differentierat hyresavtal", 031206, DN.

²⁵ Nils Palmgren, "Dyr fjärrvärme höjer hyrorna. Skenande kostnader bekymmer vid årets hyresförhandlingar", 041127, DN.

²⁶ Astrid Reichwald, "Skillnader i taxor påverkar inte hyror", 960821, DN.

VI I VILLA – JÄMFÖRELSE MELLAN OLIKA UPPVÄRMNINGSSYSTEM I FOKUS

Som nämndes ovan återfanns fjorton artiklar om fjärrvärme i *Vi i Villa*. Några artiklar fokuserar på allmänna spartips i hushållens energianvändning och konverteringsstöd där fjärrvärme nämns som ett alternativ. En artikel nämner ökade värmekostnader som en orsak till ökad tillskottselddning med braskamin medan i andra artiklar omnämns fjärrvärme vid grannsamarbete för gemensamma inköp. Under kategorin golvvärme nämns fjärrvärme som ett av värmesystemen som hushållen kan koppla till golvvärme.

En artikel handlar om hur och vad hushållen bör tänka på inför ett byte av ett gammalt värmesystem till ett nytt. Enligt artikeln är valet högst personligt. Här finns förberedande frågor som ska hjälpa till att avgöra om hushållet passar för att ha olja, kombipanna, pelletspanna, fjärrvärme eller bergvärme. Artikelförfattaren slår fast att alla alternativ har sina för- och nackdelar. I slutet av artikeln hänvisas läsaren till att göra en egen energikalkyl på Konsumentverkets hemsida.²⁷

Här presenteras också en tabell som ska hjälpa villaägaren att välja uppvärmningssystem. Tabellen listar för och nackdelar om de uppvärmningssystem som finns på marknaden.²⁸ Fjärrvärmens fördelar uppges vara att den är skötselfri, har stor tillförlitlighet, tar inget utrymme och att det är enkelt att återgå till föregående uppvärmningssystem så länge det finns kvar. Den enda nackdel som anges är att man får större beroende av en enda energileverantör. Snittkostnad anges till 25 400 kr de första tio åren. Utsläppen Kg/år är 600 koldioxid och 2,9 svaveldioxid. Det är bara pelletspannan som uppges vara både billigare och släppa ut mindre kol- och svaveldioxid.²⁹

I en artikel från 2006 framgår att villaägarna måste vänja sig vid att uppvärmningen blir dyrare. Enerpriserna blir allt mer internationella och sammanflätade. El, pellets och fjärrvärme kommer att mötas på en till stor del gemensam marknad som fortfarande under många år kommer att påverkas av världsmarknadspriset på olja. Så oljeberoendet blir man inte kvitt, även om svenska villaägare slutar elda med olja. Hittills har de flesta villaägare ersatt oljan med el, ofta i kombination med en värmepump. En och annan har gått över till fjärrvärme, och de närmaste åren förväntas en stor ökning av pelletsvärme. Pellets kan komma att ta en betydande marknadsandel när de återstående oljeeldarna byter system. Allt fler använder också värmepumpar, bara under de allra senaste åren har över 200 000 värmepumpar sålts och installerats. Artikelförfattaren konstaterar att Sverige är på väg att bli mer elberoende än någonsin.³⁰

2007 finns en artikel med en utförlig jämförelse mellan solfångare och fjärrvärme med plus och minuspolet, investeringskostnader, vilka förutsättningar boendet måste ha, samt hur systemet i korthet fungerar och vilka det passar till. Fjärrvärme uppges passa den som har ont om plats och vill ha ett enkelt system. Det framkommer att investeringskostnaden varierar. På plussidan återfinns att fjärrvärme vanligen är billigare än olja och el, är bra ur miljösynpunkt och det är bekvämt, man slipper sota,

²⁷ Anders Runesson "Välj rätt uppvärmning", *Vi i Villa*, 15 oktober 2002.

²⁸ "Välj uppvärmning: tabell", *Vi i Villa*, 15 oktober 2002.

²⁹ "Välj uppvärmning: tabell", *Vi i Villa*, 15 oktober 2002.

³⁰ Lars Krögerström, "Framtidens energi heter sparsamhet", *Vi i Villa*, nr 7/2006.

elda och fylla på bränsle. Nackdelen är att fjärrvärmens uppges ha medelhög miljöpåverkan, att olika energibolag har olika upplägg och priset kan variera mycket och att man inte kan välja leverantör.³¹

Jämförelse av olika uppvärmningsalternativ i Aftonbladet, DN och Expressen

Även dagstidningarna har artiklar där olika värmesystem jämförs. Expressen har till följd av energiuppgörelsen en artikel 1997 som handlar om att alternativen till el som uppvärmningssätt är dyrare. Artikelförfattarna konstaterar att kostnaden beror av var i Sverige man bor, om vedeldning är tillåten, närhet till kommunalt fjärrvärmeverk och hur husets energisystem ser ut i dag. De skriver också att Nutek uppgett att markvärmepump är mest lönsamt att investera i, då det minskar elförbrukningen med en tredjedel. Villaägarna pekar dock på att en billigare investering är ved- och pelletskamin. Villaägarnas VD intervjuas och är kritisk till energiuppgörelsen som träffats då han menar att hushållen får betala medan industrin går fri.³²

Därefter jämförs olika uppvärmningsalternativ för ett nytt enplanshus på 115 kvadratmeter. Huset ligger i Mellan-Sverige och drar 16 000 kilowattimmar per år. Ett genomsnittligt energipris har använts vid beräkningarna. Den effektiva räntan för investeringen är satt till åtta procent, vilket uppges vara högt. Billigast blir direktverkande elradiatorer, varmvattenberedare och frånluftsventilation som ger en årlig kostnad på totalt 13 490. Dyrast blir oljepanna med tidsstyrning för olja/el, vattenradiatorer och frånluftsventilation vilket ger en årlig kostnad på totalt 18 075 kr. Fjärrvärme blir ett av de dyrare alternativen, där fjärrvärmeväxlare, vattenradiatorer och frånluftsventilation ger en årlig kostnad på totalt 17 875 kr.³³

Aftonbladet har under 1997 två jämförande artiklar med i princip samma innehåll där driftkostnaden för olika värmekällor räknats ut samt där de olika alternativen fått miljöbetyg från 1 (sämst) till 5 (bäst):

Elvärme till normalvillan kostar 18 445 kr/år (betyg 1,5),

Olja 17 840 kr (betyg 1),

Fjärrvärme 15 542 kr/år (betyg 4,5)

Pellets 13 409 kr/år (betyg 4),

Värmepump 12 180 kr/år (betyg 3).³⁴

Fjärrvärme är inte billigast, men bäst ur miljösynpunkt, enligt artikeln.

År 2002 har Aftonbladet en artikel som går ut på att hushållen kan spara tusenlappar på "husvärmen" trots att priset på både el och olja höjts. Tips får man genom att gå en "statlig kurs". Energimyndigheten ska besöka 49 kommuner för att informera småhusägare om alternativ till olja och direktverkande el. Här återges också de ener-

³¹ Marie Backman "Så väljer du rätt värmesystem – fjärrvärme och solfångare", Vi i Villa nr 7/2007.

³² Lena Blomqvist och Hans Bolander, "Sverige och kärnkraften. "Vi har inte råd". El är billigast", 970206, Expressen.

³³ Ibid.

³⁴ Lennart Arnstad, "Spola och duscha mindre – tjäna 5 700 kr om året", 970313, Aftonbladet; Lennart Arnstad, "Det är viktigare än någonsin att lära sig hålla koll på kronan", 970322, Aftonbladet.

gibidrag som finns att få. Därefter listas energiexperternas råd och kostnaden för olika värmesystem återges, men jämförs egentligen inte, utan det får läsaren göra själv. För gas- och fjärrvärme får vi t.ex. reda på följande:

Installera gasvärme

- Anslutningsavgift: ca 10 000 kr
- Abonnemangsavgift per år: 1 000 kr
- Pris per kWh: 57,5 öre
- Bränslekostnad: 12 700 kr/år
- Årlig kostnad: 13 700 kr

Installera fjärrvärme

- Utrustning plus anslutningsavgift: 35 000 kr
- Energikostnad: 13 500 kr/år

Medan för värmepump ges följande information

- Investeringskostnad: 80 000 kr
- Minskad energi: 10 000 kWh/år
- Elpris 65 öre/kWh, besparing: 6 500 kr/år
- Återbetalningstid: ca 12 år.³⁵

I ytterligare en artikel från 2002 ger Aftonbladet tips på hur hushållen kan spara in på energin och vilka bidrag som finns. I artikeln intervjuas en energirådgivare från Hudiksvall. Hans bästa tips är att ordna ett flexibelt värmesystem. En panna som kan använda både olja, ved, pellets och el. Solfångare kan ingå om huset lämpar sig för detta. Allt kopplas till en ackumulatortank. Dessutom kan hushållen få statligt energibidrag för konvertering av värmesystemet från direktverkande elvärme. Energirådgivaren får därefter sätta plus och minus på olika investeringsalternativ vilket rör allt från att isolera vinden till för- och nackdelar med olika värmesystem. För fjärrvärme framkommer:

- + Utmärkt om kommunen gör jobbet, ett pannrum frigörs till annat. Grepp om kostnaden.
  - Kräver nya radiatorer och översyn av ventilationen.
- Medan t.ex. värmepump ger följande plus och minus:
- + Mycket lönsamt vid hög förbrukning. Även luft/vatten-pump bra.
  - Du fastnar i elberoende. Dyr investering. Service krävs.³⁶

DN Bostad har 2005 låtit Energirådgivningen i Stockholmsregionen räkna ut kostnaden för olika värmealternativ för ett småhus, som årligen drar 20 000 kilowattimmar för uppvärmning och tappvatten. Det tänkta huset är uppvärmt via radiatorer av en el-

³⁵ Lennart Arnstad, "Håll värmen – till lägre pris – Så kan du spara tusenlappar trots dyrare el och olja, 021024, Aftonbladet.

³⁶ Lennart Arnstad, "Elchocken. Sänk din elräkning – här är bästa tipsen. Staten kan ge dig en rejäl grundplåt bostäder", 021211, Aftonbladet.

panna, som nu förutsätts vara utsliten. Uppvärmning med ved är förmånligast trots att huset måste kompletteras med skorsten. Men det finns en rad invändningar som talar mot en ökad vedanvändning, speciellt i städer, bl.a. klagomål från grannar och hårda utsläppsregler. Pellets är näst billigast. Nackdelen här är att den måste tömmas på aska regelbundet och förbränningsutrustningen måste ses över ett par gånger per år samt att bränslet fordrar förvaringsutrymme. Och storstadsmänniskan vill, enligt artikeln, ha det bekvämt. En värmepanna skall sköta sig själv. Det alternativ som tar minst plats och fordrar minst skötsel av husägaren är fjärrvärme. Anläggningen består i stort sett av ett skåp på väggen. Även elpannan och bergvärmepumpen tar betydligt mindre plats än gamla olje- och kombipannor och sköter sig i stort sätt själva. Dessutom ger de inga utsläpp i omgivningen. Det är en orsak till att många väljer just de värmeanläggningarna till sin villa, enligt artikeln. Bergvärmepumpar har under de senaste åren blivit populära. Problemen här är tillförlitligheten och alla inte kan göra borrhål i tomten, speciellt inte i radhusområden.³⁷

2006 redovisar DN en undersökning från Energimyndigheten som visar att värma huset med pellets är billigast, tätt följt av bergvärmepump och fjärrvärme. Energimyndigheten konstaterar, enligt artikeln, att det är stora prisskillnader på fjärrvärmerna. Orsaken är lokala förutsättningar, kundtätthet och vilken typ av bränsle man använder. I exempelvis Värmdö är fjärrvärmepriset 82 öre per kilowattimme medan priset i Luleå bara är 38 öre. Den genomsnittliga kostnaden för pelletsuppvärmning är 12 procent lägre än kostnaden för bergvärmepump och 19 procent lägre än uppvärmning med fjärrvärme.³⁸

Artikeln fortsätter med att alla uppvärmningssätt har för- och nackdelar. Solvärme är det minst miljöpåverkande alternativet - här sker inga utsläpp alls. Men vintertid måste solvärmerna kompletteras med annat. Fjärrvärme har ”medelhög” miljöpåverkan genom sina utsläpp till luften. Naturgaspannor brister när det gäller växthuseffekten. Olja påverkar miljön inom alla områden. Om man vill minska växthusgaserna så är pellets det bästa valet. Men pannorna bidrar ändå till försurning, övergödning och utsläpp av partiklar. Vedpannor som eldas på rätt sätt kan ge nästan lika bra miljövärden som en pelletspanna, men försurning, övergödning och utsläpp av partiklar kommer man inte ifrån. Med en ackumulatortank blir dock pannan bättre. Befintlig eluppvärmning ger relativt bra miljövärden. Men att installera ny eluppvärmning är det allra sämsta alternativet ur miljösynpunkt. En befintlig värmepump som beräknas på nordisk mix har de bästa miljövärdena förutom på växthuseffekten där pellets och ved är aningen bättre.³⁹

2007 redovisar DN igen en jämförelse mellan olika uppvärmningsformer som bygger på uppgifter från Energimyndigheten. Enligt Energimyndigheten är Bra val: Solvärme men den räcker inte till uppvärmning under hela året. Dåligt val: Oljepanna och vedeldning i kombination med felaktig eldningsmetod. De vanligaste ”energivalen” är: Värmepump, fjärrvärme eller pellets. Det går inte att

³⁷ Kjell Löfberg, ”Bekväm värmepump vinner över billig ved och pellet”, 050205, DN.

³⁸ Jan Falk, ”Billigast att värma huset med pellets”, 060708, DN.

³⁹ Ibid.

dra en generell slutsats om vilket alternativ som är bäst av dem utan beror på de lokala förutsättningarna. Om fjärrvärmens på orten nästan uteslutande består av biobränslen och distributionsförlusterna i nätet dessutom är låga kan fjärrvärme vara det bästa alternativet. Produceras fjärrvärmens på orten av andra energibärare som olja eller torv eller om distributionsförlusterna i nätet är höga, blir värmepumpen eller pellet ett klart bättre alternativ.⁴⁰

Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Jämförelse värmesystem

I de jämförelse som görs i dessa artiklar står sig fjärrvärme relativt bra. Ofta finns ett stort fokus på kostnaden och då drar installationskostnaden ned betyget för fjärrvärme, men i de fall drift och miljö ingår hamnar fjärrvärmens vanligtvis högt.

---

⁴⁰ Kjell Löfberg, "Fjärrvärme inte alltid bäst", 071109, DN.

ÖVRIGA RAMKONSTRUKTIONER I AFTONBLADET, DN OCH EXPRESSEN

Nedan följer en genomgång av de övriga teman som återfanns i Aftonbladet, DN och Expressen. Vi börjar med den ramkonstruktion som var dominerande under främst 1997 och 1998. Det handlar om kärnkraftsavvecklingen och att elvärme ska ersättas av fjärrvärme. Därefter följer ramkonstruktionerna för Ekonomi och Miljö som är de, både till antal och innehåll, mest omfattande artiklarna som berör fjärrvärme. Därefter tar vi upp Söföbränning som bl.a. berör frågan om förbränning eller kompostering av hushållsavfall är bäst ur miljösynpunkt. Risk är en mindre omfattande ramkonstruktion som främst aktualiseras när en incident inträffat. Avslutningsvis redovisas ramarna Försörjningstrygghet och Utbyggnad som även de förekommer i mindre omfattning.

KÄRNKRAFTSAVVECKLING

I början av undersökningsperioden handlar de flesta energiartiklar om el, kärnkraftsavveckling och partiövergripande diskussioner kring den framtida energiförsörjningen. I samband med att kärnkraftsavvecklingen diskuteras så nämns ofta fjärrvärme. För att kunna avveckla kärnkraften måste Sverige begränsa sin användning av el för uppvärmning. Elvärme ska därför ersättas med andra uppvärmningsformer och här sätts stort hopp till fjärrvärmerna. DN diskuterar i början av 1996 att avvecklingen av den svenska kärnkraften, enligt dåvarande energiminister Jörgen Andersson, beror på hur snabbt företagen och hushållen kan anpassa sig till högre elpriser. Näringsministern konstaterar att utbyggnaden av fjärrvärme och fler kraftvärmeverk kommer att ge kommunerna en viktig roll i den svenska energiförsörjningen.⁴¹

I november 1996 aktualiseras frågan igen då en ledare i DN menar att de fortsatta energi- överläggningarna blev värre än befarat. Dåvarande näringsminister Anders Sundström har meddelat att energibesluten i fortsättningen ska baseras på stöd från centern, vänsterpartiet och miljöpartiet, samt att den elproduktion som faller bort när kärnkraftverken efter hand stängs ska ersättas i första hand med biobränsleproducerad el. Konsumtionsmönstret kan förändras genom elsparande och genom att el ersätts med annan teknik, till exempel värmepumpar eller fjärrvärme från biobränsle, enligt Sundström.⁴²

I januari 1997 börjar sedan en följetång artiklar som rör energiöverläggningen och till slut överenskommelsen. Aftonbladet skriver i januari att de kan avslöja de hemliga planerna inför kärnkraftsavvecklingen, där det ingår ett förbud mot nya villor med direktverkande el. Det ska enligt artikeln också bli en storsatsning för att få villaägarna att övergå till fjärrvärme. Artikelförfattaren menar att s, c, v och kd i princip är överens om storsatsning på fjärrvärme för att ersätta elvärme. Konsumenterna ska uppmuntras att byta från elvärme genom att bidrag, bra lån eller skatterabatter ska införas.⁴³ Senare i januari framkommer att partierna har svårt att komma fram till en uppgörelse i energifrågan. Anders Sundström vill stänga en reaktor i Barsebäck och den uteblivna energin från Barsebäcksreaktorn ska ersättas med en omfattande utbyggnad av fjärrvärmenätet. Omställningen till fjärrvärme väntas spara 2-3 TWh per år de första fyra-fem åren, alltså ungefär lika mycket som den stängda reaktorn. Frågan är dock om Centern kommer nöja sig med detta. De vill stänga en reaktor i Ringhals eftersom den är statligt ägd och kan stängas omedelbart. Att fjärrvärmekonvertering inte räcker för att ersätta Ringhals är inget problem för centern, enligt artikeln. Deras linje är att först stänga av kärnkraften för att på så sätt få fart på sparprogram och omställningen till andra energislag. Sundström kräver å sin sida att besparingarna och omställningen görs först.⁴⁴

⁴¹ Lars-Ingmar Karlsson, "Avveckling avgörs av elpriset", 960124, DN.

⁴² Ledare, Seger för linje 3 efter 16 år. Göran Persson skötte dragen i det energipolitiska positionsspelet, 961114, DN.

⁴³ Kristina Kamp, "Elchocken. Förbud mot elvärme ska avveckla kärnkraften – Aftonbladet avslöjar", 970110, Aftonbladet.

⁴⁴ Kristina Kamp, "kärnfrågan som kan knäcka s och c", 970124, Aftonbladet.

Energiuppgörelse mellan s, c och v

I februari nås en energiuppgörelse, som till slut involverade socialdemokraterna, centern och vänsterpartiet klar, där man beslutat att en reaktor i Barsebäck ska stängas före nästa val. Här framgår igen att det ska bli en satsning på utbyggnad av fjärrvärme till småhus som startar så fort som möjligt. Genom skatteavdrag ska villaägare som i dag värmer sina hus med direktverkande el förmås att gå över till fjärrvärme. Nya hus ska inte få värmas upp med direktverkande el. Undantag kan göras där det inte är möjligt med annan uppvärmning, t.ex. i fritidshus.⁴⁵

Flera artiklar kring energiuppgörelsen har liknande upplägg och innehåll. Här framgår att år 2010 för kärnkraftsavvecklingen inte längre gäller och att nytt årtal inte fastställts. En ny avvecklingslag införs den 1 januari 1998. Reaktorernas geografiska läge avgör avvecklingens framtida turordning, där en reaktor i Barsebäck ställs av före den 1 juli 1998 och den andra före den 1 juli 2001. Detta under förutsättning att bortfallet av el kan kompenseras med ny elproduktion och sparande. Hushåll med direktverkande elvärme skall stimuleras till konvertering till fjärrvärme samt energibesparingar.⁴⁶ En artikel i Aftonbladet diskuterar att en av regeringens satsningar för att klara kärnkraftsavvecklingen är satsning på biobränsleeldade kraftvärmeverk. Målet är bland annat att dagens 130 000 fjärrvärmeuppvärmda villor ska bli 400 000. I artikeln beskrivs hur fjärrvärmeproduktion går till genom att förklara hur el- och fjärrvärmeproduktionen från Brista kraft fungerar.⁴⁷

Kärnkraftsavvecklingen kostar för konsumenterna

När beslutet om avvecklingen av kärnkraften fattats följer flera artiklar om att avvecklingen blir kostsam både för samhället och för villaägare med elvärme.⁴⁸ En ledare i DN försöker räkna på vad kärnkraftsavvecklingen kommer att kosta och konstaterar att i energiöverenskommelsen anges att nio miljarder ska satsas på sju år för att ersätta den energi som produceras i Barsebäck. Bland annat ska eluppvärmning ersättas med träbränsleproducerad energi. Ledarskribenten skriver att det finns cirka 500 000 eluppvärmda villor i Sverige. Kostnaden för att bygga om dem till fjärrvärme har i överenskommelsen angetts till 80 000 kr per hus, totalt 40 miljarder. Om staten lämnar bidrag med 50 procent blir kostnaden 20 miljarder för staten och 20 miljarder för fastighetsägarna. Till detta kommer att staten beskattar elen, men inte biobränslet, vilket under sjuårsperioden skulle minska statens inkomster med sju miljarder. Dessutom subventionerar staten träbränsleeldade kraftvärmeverk; den kostnaden ökar med antalet nya anläggningar, konstaterar ledarskribenten.⁴⁹

⁴⁵ Kristina Kamp, "Barsebäck stängs. Beslut i natt –utan kd", 970203, Aftonbladet.

⁴⁶ DN, "Fakta/energiuppgörelsen", 970205, DN; Aftonbladet, "Sätt fart, Sundström!", 970315, Aftonbladet; Paul Ronge, "SVERIGE OCH KÄRNKRAFTEN. Han skiner som en sol. Ministern skrotar och skrattar...", 970205, Expressen.

⁴⁷ Maria Crofts, "Det kostar flis att avveckla kärnkraften", 970206, Aftonbladet.

⁴⁸ Ledarartikel, "Gas och kol är alternativen. Visionen om att ersätta kärnkraft med biobränslen faller på ekonomin", 970221, DN.

⁴⁹ Ibid.

Ledarskribenten menar också att flertalet som i dag har elvärme knappast ser någon anledning att använda 40 000 kr eller mer för att förse sin fastighet med rörledningar; i många fall blir konsekvenserna av ombyggnaden avsevärda. Ledarskribenten menar att alla får betala avvecklingen, men hushållen får betala mest.⁵⁰

Ytterligare en Ledarartikel i DN framför kritik mot att inte regeringen redovisar hur kostnaden för att utveckla ett uthålligt energisystem ska täckas. Ledaren konstaterar att frågan om konvertering av el till fjärrvärme i småhus och lokaler skjuts på framtiden; man ska först genomföra ett par pilotprojekt. Den som bor i villa och vill byta från elvärme till panna plus vattenburen värme kan visserligen få 30 procent av ”skälig kostnad” (panna ingår inte) i bidrag.⁵¹

I en artikel i Expressen möter vi familjen Nilsson som äger ett eluppvärmt hus. Familjen hotas av en ”tvångsomställning till fjärrvärme” som de beräknar kommer att kosta dem 40 000 kr eftersom de saknar vattenburen värme. Familjen menar att de har svårt att ha råd med detta.⁵²

Småhusägare vinnare på en avveckling

I samband med energiöverenskommelsen är det endast en artikel som oförbehållsamt framställer småhusägarna som vinnare i spåren av kärnkraftsavvecklingen. Det är Aftonbladet som skriver om att fjärrvärme till runt 400 000 småhus ska klara kärnkraftsavvecklingen. 70-talshusen som i dag värms med direktverkande kärnkraftsel ska i framtiden värmas med bioenergi. Vinnarna är småhusägarna som tjänar tusenlappar på bytet. I artikeln ges en snabbgenomgång av vad bytet av energisystem innebär. Det förklaras vad fjärrvärme är och att runt 130 000 småhus värms upp på detta sätt. Här framgår att ledningarna ska byggas ut till mindre tät- och förorter. Det är bara i glesbygd som fjärrvärmen inte anses lönsam. Där ska husägarna istället få andra bidrag för att byta värmesystem, till exempel till uppvärmning med pellets. Övergången till fjärrvärme förväntas bli successiv och hela utbyggnadsprogrammet väntas ta tio år. De som investerar i fjärrvärme får dra av det på skattsedeln. Två pilotprojekt, ett i Enköping och ett i Landskrona, ska dra i gång så fort som möjligt. När de utvärderats bestämmer politikerna sig för hur bidragssystemet ska se ut.⁵³

Gynnsammare energipolitik i Danmark

I samband med kärnkraftsavvecklingsuppgörelsen följde några artiklar i DN om att det var mycket gynnsammare energipolitik rörande fjärrvärme i Danmark. En artikel handlar om att det bara behövs 180 enfamiljshus, skola, daghem och lite annan social service för att det ska vara lönsamt att bygga ett fjärrvärmeverk i Danmark. De boende i Haderup på Jylland hade bildat en andelsförening och 1995 stod ett kraftvärmeverk

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ledare, ”Många ord men få kilowatt. Energi propositionen bekräftar att de tre partierna inte vet hur kärnkraften ska ersättas”, 970315, DN.

⁵² Hans Bolander, ”På din sida. Jan tvingas betala 40 000”, 970206, Expressen.

⁵³ Kristina Kamp, ”Slaget om energin. Aftonbladet reder ut begreppen: Småhusägarna blir vinnare”, 970205, Aftonbladet.

med panna och två gasdrivna motorer på drygt en megawatt färdiga och den elektriska generatoren var ansluten till elnätet. Fjärrvärmeledningar var dragna i alla gator i tätorten. Anslutningsavgiften för en villaägare var inte mer än 100 kronor. I denna ingick värmväxlare och reglerutrustning inne i husen och drygt 80 procent av husen är anslutna till fjärrvärmenätet. Kommunen har beslutat att alla nybyggda hus måste anslutas.⁵⁴

I en relaterad artikel möter läsaren familjen Mørk som fått sin elvärme utbytt mot fjärrvärme i villan på Jylland. Villan är stor och bytet kostade därför ovanligt mycket, drygt 40 000 danska kronor. Familjen Mørks konvertering från direktverkande el till fjärrvärme ingick i ett stort projekt med nästan 200 villor inblandade. För att undvika att ägarna skulle bli tvungna att tapetsera om användes böjliga plaströr inlagda i lister vid golvet. Investeringen betalar sig vanligen på fyra, fem år. Även familjen Jørn och Else Høy intervjuas. De har inte tjänat så mycket, men menar att de inte snålar med värmen numera. De har några grader högre temperatur och den vattenburna värmen ger också behagligare värme än den med direktverkande el. Ytterligare ett skäl att gå över till fjärrvärme för danskarna är att det är lättare att sälja ett hus med fjärrvärme än med direktverkande el.⁵⁵

Två dagar senare följs artiklarna upp med ytterligare en som handlar om att det är enklare att kalkylera för utbyggnad av fjärrvärme i Danmark än i Sverige och att kostnaden skulle kunna minska med 10-20 000 för en villaägare i Sverige. Detta beror på att för danskarna räcker det med bara ett par hundra hushåll som bas för att få lönsamhet i elproduktionen eftersom:

1. Samtidig produktion av värme och el från naturgas ger en extra tioöring per kilowattimme i statligt bidrag när elen säljs.
2. Kommunerna kan - om de vill - tvinga husägarna att dra in fjärrvärme. Finns det fjärrvärme ska nya hus anslutas. Äldre hus ska anslutas inom till exempel nio år.
3. Kommunerna är skyldiga att följa de energiplaner som upprättats. Den danska energistyrelsen kan exempelvis ålägga en kommun eller del av kommun att elda sitt fjärrvärmeverk med biobränsle eller naturgas.

Slutsatsen är att den danska energipolitiken är mycket mer planerad än den svenska. Det gör det lättare för kommunerna och enskilda andelsföreningar att räkna på det ekonomiskt rimliga att bygga ett fjärrvärmenät.⁵⁶

Kärnkraftsavvecklingen från 1998 och framåt – fortsatt fokus på kostnad

Under 1998 kommer några artiklar som handlar om kärnkraftsavvecklingen i relation till fjärrvärme. I Expressen intervjuas närings- och energiminister Anders Sundström kring oklarheter om hur kärnkraften ska ersättas, men där Sundström framhäver

⁵⁴ Lars-Ingmar Karlsson, Haderup: Byn byggde eget fjärrvärmeverk. Lukten av oljerök ett minne blott, 970310, DN.

⁵⁵ Lars-Ingmar Karlsson, "Danmark: Lönsamt byta ut elvärme. Investering kan betala sig på fyra år", 970310, DN.

⁵⁶ Lars-Ingmar Karlsson, "Analys/Planerad energipolitik: Sverige borde lära av Danmark. Kostnaderna för konvertering till fjärrvärme skulle kunna sänkas med 20 000 kronor", 970312, DN.

utbyggnad av fjärrvärme och kraftvärme som en viktig del.⁵⁷ DN tar upp att kostnaden för att konvertera eluppvärmda hus blir högre än förväntat. Här framkommer att omkring 700 000 småhus och 15 000 flerbostadshus värms med el, vilket är resultatet av statens historiska satsningar på att undvika fossila bränslen. Om hälften av småhusen konverteras till fjärrvärme blir kostnaden 35 miljarder, varav 24,5 miljarder faller på fastighetsägarna och 11,5 miljarder fördelas på alla hushåll.⁵⁸

Under 1999 har Aftonbladet en artikel där tre sk experter svara på frågor om stängningen av Barsebäck. Det är teknologie doktor Tomas Kåberger på Chalmers, Bengt Blad på Statens Energiverk och miljöpartiets energiexpert Stefan Jonheimer. Här framgår att en stängning av Barsebäck är fullt möjlig inte minst eftersom en tredjedel av Sveriges kärnkraft används till uppvärmning av bostäder. Tekniskt är det inga svårigheter att ersätta detta med biobränsleddad fjärrvärme.⁵⁹

Aftonbladet skriver år 2000 att det blir svårt att avveckla andra reaktorn i Barsebäck till den 1 juli 2001, eftersom det är svårt att kompensera elproduktionen med förnyelsebara energikällor. Elen är för billig, enligt artikeln. Dessutom måste elförbrukningen minskas, men nu ökar den. En orsak är att planerna på att eluppvärmda villor skulle gå över till fjärrvärme har havererat, på grund av att investeringsstödet har dragits in.⁶⁰ I februari kommer ytterligare en artikel i Aftonbladet med samma budskap.⁶¹ Därefter har vinklingen med artiklar som diskuterar fjärrvärmens betydelse i relation till kärnkraftsavvecklingen i princip upphört.

Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Kärnkraftsavveckling

I samband med energiuppgörelsen och beslutet att avveckla reaktorerna i Barsebäck hamnar fjärrvärme i fokus som en central lösning för hur en reduktion i elproduktionen ska kunna klaras av. Framförallt småhusen diskuteras och att dessa ska konverteras till fjärrvärme. Flertalet artiklar kritiserar den kostnad som detta medför för villaägarna, men det är inte fjärrvärmebolagen som vanligtvis är i fokus för kritiken, utan snarare energipolitiken som inte avsatt tillräckligt med medel för övergången.

⁵⁷ Ingvar Hedlund, "STÄNGNINGEN AV BARSEBÄCK. "Vi vet inte hur kärnkraften ska ersättas"...men Anders Sundström försvarar avvecklingen", 980329, Expressen.

⁵⁸ Ledare, "Avvecklingens kostnader döljs. Kärnkraftsbeslutet kostar folket långt mer än vad stängningspartierna vågat redovisa", 980916, DN.

⁵⁹ Ulf Wallin, "Experterna är helt överens – elpriserna kommer inte att stiga – Stängningen av Barsebäck", 990617, Aftonbladet.

⁶⁰ Lena Mellin, "De låga elpriserna hotar avvecklingen av svensk kärnkraft", 000404, Aftonbladet.

⁶¹ Lena Mellin, "Därför har energibeslutet slagit fel", 010206, Aftonbladet.

EKONOMI

Flest antal artiklar ingår som vi såg ovan i ramkonstruktionen Ekonomi som har lite olika teman med allt ifrån att det är dyrt att installera fjärrvärme för privatpersoner till att det finns bidrag att söka för att byta uppvärmningssystem från elvärme till fjärrvärme.

Villaägarna måste betala kärnkraftsavvecklingen

Som syntes ovan förväntas villaägare med elvärme byta systemet till något som inte är beroende av el vid en avveckling av kärnkraften. En artikel som kommer i samband med beslutet om kärnkraftsavvecklingen fokuserar på att tre kvarts miljon småhusägare med elvärme delvis får betala för avvecklingen av Barsebäck.⁶² Denna vinkling, att det är villaägarna som tvingas betala notan för Barsebäckavvecklingen, är tydlig i de artiklar som diskuterar och redovisar de bidrag som tas fram i samband med energiupp-görelsen. Vi återkommer till dessa artiklar nedan.

I artikeln som fokuserar kostnaden som uppstår vid konvertering från elvärme till fjärrvärme framkommer att regeringen inte i detalj avslöjat hur elvärmen ska ersättas med fjärrvärme i villakvarteren. Det kommer att ske först i samband med att propositionen läggs fram i mars. Men enligt artikeln har Fjärrvärmeföreningen redan planen klar. Omkring 400 000 av totalt 750 000 småhus med elvärme ligger så nära (de flesta inom 2,5 kilometer) befintliga fjärrvärmeverk att de till rimlig kostnad kan anslutas till nätet.

Kostnaden för en normalvilla med element (direktel), som kräver rördragning i huset, blir hög, cirka 80 000 kronor. För en villa med vattenburen värme och elpanna, där rören alltså redan finns, blir kostnaden lägre, cirka 50 000 kronor. Att begära att villaägaren ska betala hela notan är omöjligt, enligt artikeln. Smärtgränsen bedöms av Fjärrvärmeföreningen gå någonstans vid 30-35 000 kronor. Förutsättningen är att staten och i viss mån fjärrvärmeleverantören betalar resten. Totalt skulle en sådan omställning från el- till fjärrvärme kosta cirka 30 miljarder kronor, varav husägarna troligen skulle stå för mer än en tredjedel.⁶³

För fjärrvärmeföretaget tillkommer dessutom kostnader för framdragning av fjärrvärmen till området och eventuella investeringar i nya pannor. För att fjärrvärmeföretaget ska gå med på det krävs att mer än hälften av villaägarna ansluter sig. Lockbetet är lägre driftkostnad där fjärrvärme är lägre än el och klyftan förväntas öka ytterligare. Till detta kommer en förväntad värdestegring på huset i och med att det ansluts till fjärrvärmenätet och får ett vattenburet värmesystem.⁶⁴

Artikeln tar också upp att Enköping blir en av försöksorterna för konvertering av el till fjärrvärme. Här blir kostnaden för att ersätta elvärmen 65 000-70 000 kronor per hus, men där behöver husägaren bara betala cirka 25 000 kronor. Området får en gemensam fjärrvärmecentral med värmeväxlare, men mätningen av förbrukningen ska ske individuellt i varje hus.⁶⁵

⁶² Bo Westmar, "Ny energi: 750 000 villaägare drabbas. Omställning från el- till fjärrvärme kostar 30 miljarder", 970206, DN.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Bo Westmar, Ny energi: 750 000 villaägare drabbas. Omställning från el- till fjärrvärme kostar 30 miljarder, 970206, DN.

⁶⁵ Ibid.

Bidrag för att konvertera bort från elvärme

Relativt snabbt i samband med energiuppgörelsen blev energibidrag till hushåll som behövde byta från elvärme till annat system intressant att lyfta fram i dagspressen. Expressen skriver i februari 1997 om Enköping och att 44 hushåll får 40 000 kr var i bidrag för att ställa om till fjärrvärme. De måste själva investera 25 000 kr. Enköping ingår tillsammans med Landskrona i ett pilotprojekt om att byta elvärme mot fjärrvärme. Även om detta kommer i samband med energiuppgörelsen så hade Enköpings värmeverk redan ett år innan ansökt hos regeringen om att få bidrag för att underlätta för villaägare att ansluta sig till fjärrvärmenätet.⁶⁶

I artikeln intervjuas ett hushåll som tycker att beslutet är bra ur miljösynpunkt men att det fortfarande blir väldigt dyrt för familjen. De har inte beslutat sig för att byta till fjärrvärme än. Ytterligare en familj som intervjuas känner sig tveksamma eftersom investeringen trots allt blir så stor. Artikeln avslutas med en beskrivning av hur fjärrvärme produceras och distribueras, samt med hur mycket villaägarna beräknas minska sina kostnader på ett år.⁶⁷

Aftonbladet pekar också i samband med energiuppgörelsen på svårigheten för villaägare att veta vad man ska välja för värmesystem och hur energibidrag historiskt sett har lett till olika lösningar. På 70-talet fick hushållen bidrag för energibesparande åtgärder såsom nya termostater för elementen och till cirkulationspump. Sen kom påbud om att satsa på vattenburen elvärme och villaägare fick bidrag för att byta gas mot el. Gaspannan skulle dock stå kvar om villaägaren skulle få något bidrag. Därefter kom bidrag till värmepump. Nu är bidrag till fjärrvärme aktuellt i samband med kärnkrafts-avvecklingen. Artikelförfattaren menar dock att värmepumpen är tekniskt fulländad, långt mer än alla de ”alternativa energikällor” som ännu inte funkar. Cirka 270 000 värmepumpar är redan i drift. De sparar mer än 10 terrawattimmar per år, motsvarande 1 200 000 kubikmeter olja. Slutsatsen i artikeln är att statsbidrag borde ges till värmepumpar.⁶⁸

I mars 1997 kommer Energi propositionen och nu kommer det flera artiklar som redogör för de energibidrag som ska ges i spåren av kärnkraftsavvecklingen.⁶⁹ Aftonbladet konstaterar att det införs stöd för att ansluta småhus till fjärrvärmenätet. Bidrag med upp till 10 000 kronor per småhus lämnas för installation av så kallad ”effektvakt”. Det vill säga utrustning som medför minskat eleffektuttag. Regeringens mål är att elanvändningen ska minska med 1,5 terawattimmar genom övergång till fjärrvärme.⁷⁰ Flera artiklar berör att villaägare som värmer sina hus med el kan få ett

⁶⁶ Lotta Byqvist, ”Sverige och kärnkraften. Vinnarna. Villaägare får 40 000 för att byta till fjärrvärme”, 970205, Expressen.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Lennar Arnstad, ”Blir fjärrvärme villaräddare – eller ska man gå på pumpen”, 970215, Aftonbladet.

⁶⁹ Lennar Arnstad, ”Blir fjärrvärme villaräddare – eller ska man gå på pumpen”, 970215, Aftonbladet; Inga-Lill Hagberg, ”PÅ DIN SIDA: Rolfs nya elmätare spar tusenlappar”, 970315, DN; Anders Pihlblad, ”Miljardstöd ska få Sverige att snåla in på el”, 970314, Aftonbladet; DN, ”30 000 till elsnåla villaägare”, 970313, DN; Bo Westmar, ”Bidrag. Villor ska spara in halva Barsebäck. Småhusägare får stöd för att minska elanvändningen”, 970315, DN; Lena Mellin, ”Nya bidrag – om du bor i glesbygd”, 970315, Aftonbladet.

⁷⁰ Anders Pihlblad, ”Miljardstöd ska få Sverige att snåla in på el”, 970314, Aftonbladet.

bidrag på upp till 30 000 kronor om de väljer en mer energisnål värmekälla. Erbjudandet gäller de husägare som inte kan anslutas till fjärrvärme. De som redan är anslutna till fjärrvärme kan få ett bidrag på 10 000 kronor för att installera en mer energisnål värmekälla.⁷¹ Aftonbladet uppger att regeringen vill dela ut 330 miljoner, för att minska eluppvärmningen i småhus. För dem som bor i glesbygden blir det omöjligt att ansluta sig till fjärrvärmenätet, det kommer inte att byggas ut där, konstateras i artikeln. De som bor där kan få bidrag med upp till 30 procent av kostnaden för att övergå från el till vattenburen värme och värmeackumulering. Bidrag kommer inte att lämnas för panna eller värmepump.⁷²

Trots bidrag tycker Villaägarnas VD att det är villaägarna som tvingas betala kärnkraftsavvecklingen. En omställning kostar, enligt fjärrvärmeföreningen, mellan 50 000 och 80 000 kronor per villa. Regeringen vill avvakta två pilotprojekt i Enköping och Landskrona innan man preciserar bidragens storlek. Ynkligt och oklart, är villaägarbasen Nils Schirrens omdöme om bidragspaketet.⁷³

Efter mars 1997 kommer det några sporadiska artiklar under 1997 som rör bidragen. DN skriver i juni att riksdagen nu ska fatta beslut om kärnkraftsavvecklingen och att nio miljarder kronor ska satsas i omställningen. En stor post i energibudgeten är stödet till husägare, främst ägare av småhus. Villaägare föreslås få bidrag för att ställa om från direktverkande elvärme till vattenburen fjärrvärme och som högst 30 procent av investeringen ska kunna få statligt investeringsstöd. Sätter man in reglerutrustning för att minska elförbrukningen kan man som högst få bidrag på 10 000 kronor. Sammanlagt är de här två bidragen 1 650 miljoner kronor de närmaste fem åren.⁷⁴

I augusti skriver Aftonbladet att Statliga Boverket har 1 650 miljoner kronor att dela ut i bidrag och att de räknar med att dessa ska gå åt. När pengarna tar slut är det för sent att söka. Reglerna för olika bidrag redovisas sedan och här framgår att för fjärrvärme finns bidrag att få på högst 30 000 kronor för direktelvärt hus och 8 000 kr för hus med vattenburen elvärme.⁷⁵

I september skriver Expressen en artikel om de kommande energibidragen för att konvertera eluppvärmning till fjärrvärme. I artikeln får hushållen också energitips som ska spara energi, där byte till fjärrvärme är ett råd. I artikeln får vi också träffa Ann-Christin Dahlberg som när hennes kedjehus byggdes fick bidrag för att installera elvärme. Idag får hon bidrag för att byta från elvärme. Hennes hopp står nu till fjärrvärmebidraget. Ett problem som dock nämns är att om fjärrvärme införs stiger hennes fastighetsskatt.⁷⁶

I oktober skriver Aftonbladet att blanketten som ska fyllas i för att få energibidrag är

⁷¹ DN, "30 000 till elsnåla villaägare", 970313, DN.

⁷² Lena Mellin, "Nya bidrag – om du bor i glesbygd", 970315, Aftonbladet.

⁷³ Bo Westmar, "Bidrag. Villor ska spara in halva Barsebäck. Småhusägare får stöd för att minska elanvändningen", 970315, DN.

⁷⁴ Lars-Ingmar Karlsson, "Nio miljarder till ny energi. Riksdagsbeslut i dag. S vill satsa på biobränslen när kärnkraften avvecklas", 970610, DN.

⁷⁵ Lennart Arnstad, "Skaffa en kamin – du får betalt", 970823, Aftonbladet.

⁷⁶ Hans Bolander, "Snart kan du le åt ELändet", 970929, Expressen.

på väg ut, men att det är bråttom för 50 000 hushåll köar för att få en blankett och pengarna kan ta slut.⁷⁷ I november 1997 går Aftonbladet ut med att pengarna för energibidraget för 1998 redan är slut. Det visar en enkät Aftonbladet gjort hos samtliga länsstyrelser. Men dåvarande energiminister Anders Sundström lovar att försöka få fram mer pengar.⁷⁸

Fokus på energibidrag mattas av

Beskrivningar av de bidrag som finns fortsätter under 1998, men inte i samma omfattning som tidigare. I januari 1998 går DN ut med att det är ”Guldregn över elsparare”. Artikeln handlar om att det går att få upp till 30 000 kronor i energibidrag för att minska elanvändningen. Bidragen är av tre slag, som alla är riktade till elvärmda bostäder och lokaler:

- Kaminbidrag
- Byte från elvärme till individuell bränsleledning
- Byte från elvärme till fjärrvärme: Högst 50 procent eller upp till 30 000 kronor för konvertering till fjärrvärme i hus med elradiatorer, upp till 8 000 kronor i hus med vattenburen elvärme.⁷⁹

I mars 1998 kommer en kort notis i DN om att ca 3 000 småhusägare hittills har sökt bidrag för att byta elvärme mot fjärrvärme. Bara några hundra av dem har direktel, medan de övriga redan har vattenburna värmesystem med elpannor. Fjärrvärmebidrag söks också av ägarna till cirka 3 500 bostäder i flerfamiljshus och omkring 1 000 lokaler.⁸⁰

I oktober redogör DN för budgetpropositionen för år 1999 och konstaterar att av de 1,7 miljarder kronorna till energiområdet går nästan hela anslaget antingen till att minska energianvändningen eller till bidrag för att gå över till förnybara bränslen. Här konstateras också att 15 000 lägenheter med elvärme fram till april hade ansökt om bidrag för att gå över till fjärrvärme. Beviljas alla inkomna ansökningar för övergång till fjärrvärme minskar eluppvärmning med 0,25 av de 1,5 TWh som är målet för de närmaste fem åren.⁸¹

Aftonbladet repriserar i oktober 1998 artiklarna från 1997 och listar alla energibidrag som finns att få på energiområdet däribland fjärrvärmebidraget.⁸² Under 1999 skriver en ledare i DN om att regeringen med omedelbar verkan stoppat alla nya bidrag till braskaminer och effektvakter, till konvertering från elvärme till olja och ved och till konvertering från elvärme till fjärrvärme. Bidragen har inte haft avsedd effekt.⁸³ I juni 2001 tar Aftonbladet sedan upp att det nu igen finns möjligheten att få bidrag för att

⁷⁷ Lennart Arnstad, ”Skynda för att tjäna pengar på braskamin”, 971031, Aftonbladet.

⁷⁸ Lennart Arnstad, ”Bränd på brasbidrag? – du kan få vänta tre år”, 971116, Aftonbladet.

⁷⁹ DN, ”Guldregn över elsparare”, 980107, DN.

⁸⁰ DN, ”3 000 söker värme bidrag”, 980324, DN.

⁸¹ Lars-Ingmar Karlsson, ”Budgeten: Vi ska lära oss snåla med energi”, 981014, DN.

⁸² Lennart Arnstad, ”Här är alla bidragen”, 981022, Aftonbladet.

⁸³ DN, Ledare, 990423.

byta från elvärme till bränsleledning: biobränsle, olja eller gas och att bidrag finns även för fjärrvärme.⁸⁴ I oktober kommer ytterligare en artikel som handlar om att hushåll kan få 20 000 kr i statliga bidrag för att byta från elvärmen till biobränsle. I artikeln redovisas hur stora energibidrag småhusägare kan få och här nämns att hushållen kan söka bidrag för att ansluta sig till fjärrvärme.⁸⁵

I början av 2002 lyfter DN upp att det efter ett par års frysning av statens elminskningsstöd är det sedan juli 2001 möjligt att söka bidrag för den som har eluppvärmt hus och vill minska elberoendet. Ansökningarna har strömmat in och Länsstyrelsen i Göteborg hinner inte med. Bidrag till värmepumpar är det som flest söker för: då gäller det allt från luftvärmepumpar, som utvinner värme ur utomhusluft, till jordvärme och bergvärme. Det finns 105 miljoner kronor avsatt för bidrag till eluppvärmda hus som går över till fjärrvärme. I februari hade ansökningar om fjärrvärmebidrag kommit in för 28 000 bostäder. För att småhus ska kunna anslutas till fjärrvärme krävs intresse hos tillräckligt många i samma område och ett lämpligt läge i förhållande till fjärrvärmenätet, så att anslutningskostnaderna inte blir för höga. Småhusägare med vattenburen el får 8 000 kronor i bidrag för anslutning. Den som har direktverkande el och måste byta ut elementen får 20 000 kronor. Energimyndigheten uppskattar normalkostnaden för anslutning till 60 000-70 000 kronor.⁸⁶

I mars 2002 går Aftonbladet ut och varnar för att det är bråttom att söka energibidrag, för att de statliga energibidragen ska försvinna. Regeringen har informerat om energipropositionen där det framgår att stödet till energiomställningen halveras från 900 miljoner kronor till 400 miljoner. Vid årsskiftet försvinner konverteringsbidraget. Boverket intervjuas och säger att det är klokt att söka bidrag snabbt medan bidraget ännu finns kvar.⁸⁷ Därefter kommer en artikel som berättar om de bidrag som finns att söka.⁸⁸

Energibidraget införs igen 2006 men tar snabbt slut

I december 2005 blir bidrag efter en tids tystnad en fråga på medias agenda igen. Riksdagen har återigen infört ett särskilt konverteringsstöd till bostadsägare som byter till förnybar energikälla. Bidraget ska finnas från och med den 1 januari 2006 till den 31 december 2010 till bostadsägare som byter från oljepanna eller direktverkande el till en förnybar energikälla. Energikällor som ger rätt till stöd är fjärrvärme eller individuell uppvärmning från biobränslen, värmepump eller solvärme. Förutom till småhusägare utgår stödet även till flerbostadshus och bostadsanknutna lokaler. Stödet utgår i form av återbetalning på skatten och kommer att vara högst 30 procent av konverteringskostnaderna upp till ett visst takbelopp per bostad.⁸⁹ 400 miljoner kronor per år har

⁸⁴ Lennart Arnstad, "Detta krävs för energibidraget", 010613, Aftonbladet.

⁸⁵ Lennart Arnstad, "20 000 kronor – om du byter el mot biobränsle", 010613, Aftonbladet.

⁸⁶ Astrid Reichwald, "Hårdare regler för värmebidrag", 020217, DN.

⁸⁷ Lennart Arnstad, "Sista chansen till heta bidrag – Spara tusentals kronor på alternativ husvärme", 020317, Aftonbladet.

⁸⁸ Aftonbladet, "Energibidraget ges året ut till permanentbostad", 020317, Aftonbladet.

⁸⁹ TT, "Husägare som byter energikälla får extra stöd", 051217, DN.

avsatts till detta stöd, under en femårsperiod blir det två miljarder. Den som går ifrån direktverkande el kan få upp till 30 000 kronor i stöd medan den som byter ut oljepannan kan få högst 14 000 kronor i bidrag.⁹⁰

I mars 2006 har dock bidraget för att byta ut sin oljepanna under 2006 redan tagit slut. Intresset för framför allt oljekonvertering har varit enormt. Redan två månader efter att bidraget har kunnat sökas, har fler ansökningar kommit in än det finns pengar till. De som skickat in sin ansökan sent riskerar därmed att gå miste om årets bidragspengar. De får i stället vänta tills nästa år.⁹¹ I december 2006 konstaterar DN dock att alla bidragspengar som var tänkta att räcka i fem år tagit slut på elva månader. Några nya pengar finns inte anslagna.⁹²

Bidragspengarna till villaägare som vill byta oljepannan mot annan uppvärmning kommer inte att räcka till alla. Redan nu har 42 000 ansökningar strömmat in. Enligt statssekreterare Ola Alterå vid näringsdepartementet tänker den nya regeringen inte ge några nya konverteringsbidrag. I februari 2007 konstateras att ansökningstiden för dem som tänker söka stöd för att byta ut sina oljepannor drastiskt har kortats av regeringen. Konverteringsstödet gäller för dem som byter ut oljepannan mot sådant som fjärrvärme, bergvärme eller pellets under perioden den 1 januari 2006 till den 31 december men nu har regeringen med kort varsel kortat ansökningstiden till den 31 mars i år.⁹³ Aftonbladet konstaterar i september i en kort notis att var fjärde villaägare som sökt bidrag för att byta ut sin oljepanna mot miljövänligare alternativ blir utan ersättning, eftersom pengarna tagit slut.⁹⁴

Dyrt installera fjärrvärme

DN har under en period mellan 1998 och 1999 några artiklar som fokuserar att det är dyrt att byta ut elvärme till fjärrvärme. Första artikeln handlar om att installationen av fjärrvärme blir dyr trots att det finns statliga bidrag att få, framförallt för de som saknar rör för värmen. Trots bidrag och trots att fjärrvärme i regel är betydligt billigare än el är det i dag svårt att få lönsamhet i sådana projekt, för både husägare och värmebolag. Det visar de två pilotprojekten i Enköping och Landskrona som utvärderats av Energimyndigheten. I Enköping kostade det cirka 100 000 kronor per hus. I Landskrona var kostnaden lägre på grund av att en del element inte byttes ut. Eddie Johansson på värmeverket i Enköping intervjuas och menar att bemötandet från kunderna varit positivt. En viktig förklaring är nog, enligt Eddie Johansson, att varje villaägare bara behövde betala 8 500 kronor för anslutningen.⁹⁵

I artikeln intervjuas Arja Dahlgren och hennes familj som passat på att utnyttja

⁹⁰ Eva Maria Bengtson, "Husägare får bidrag till miljövänlig värme", 051222, DN.

⁹¹ Kristina Kamp, "Stödet till byte av oljepanna redan slut. Många småhusägare söker bidrag för att skifta till förnybara energikällor", 060307, DN.

⁹² DN, "Energistödet tog slut i förtid", 061209, DN.

⁹³ TT, "Bidrag till oljebytare räcker inte", 070213, DN; TT, "Bråttom söka stöd för att byta ut pannan", 070214, DN.

⁹⁴ Aftonbladet, "Inga pengar för pannskrotning", 070924, Aftonbladet.

⁹⁵ Bo Westmar, "Nu ska fjärrvärmerna in i husen. Adjö, el! Husägare kan få upp till 30 000 kronor i bidrag för att byta uppvärmning", 980324, DN.

erbjudande. Hon säger till DN att de inte hade valt fjärrvärme om de tvingats betala 50 000 kr. Arja ser dock flera fördelar med fjärrvärmen. Varmvattnet tar aldrig slut, de nya elementen går att reglera och ger en behaglig värme och tvättstugan har blivit rymligare när varmvattenberedaren försvann. Dessutom är fjärrvärmen billigare. Nackdelarna är att i vissa rum har installatörerna tvingats till ”kreativa” rördragningar genom bokhyllor och skåp. Och i ett rum, där en bastu är inbyggd, slingrar sig rören kring en dörrpost ”på ett inte helt konventionellt sätt”.⁹⁶

I en relaterad artikel intervjuas Fjärrvärmeföreningen som säger att målet är att halvera kostnaden för att byta direktel mot fjärrvärme till 50 000 kronor per hus, så att statliga bidrag inte längre behövs. Fjärrvärmeföreningen menar dock att anslutning av hus med vattenburna elvärmesystem är kommersiellt gångbart för villaägaren som det är, men svårigheten är att få lönsamhet i anslutningen av hus med direktel. Georg Saros, energiekonom, intervjuas och säger att han tror på fjärrvärme. Han är dock skeptisk till den dyrbara satsningen på att ersätta direktel med fjärrvärme, eftersom andra åtgärder borde ses över såsom extraisolering av fönster och vind, värmepump, nya reglersystem och ackumulerande radiatorer.⁹⁷

Ett år senare, i mars 1999, återkommer samma tema med att det är dyrt att byta elvärme mot fjärrvärme, ungefär 100 000 kr per hus, enligt artikeln. Varken bidrag eller att fjärrvärme är billigare än el gör ett byte lönsamt vare sig för villaägaren eller fjärrvärmeproducenten. Källa är Energimyndigheten och deras utvärdering av de två pilotprojekten i Landskrona och Enköping. Problemet är att hus med direktel inte har något annat distributionssätt för värmen än via elledningarna. Att installera nya vatten- eller luftburna värmesystem i gamla hus är dyrt. Men nya, intressanta lösningar är på väg, enligt Agneta Persson, projektledare vid Energimyndigheten där kostnaden redan nu ligger 15-20 procent lägre.⁹⁸

En månad senare kommer en kort notis i DN om att kostnaden för att byta ut element mot fjärrvärme sjunker. I Göteborg och Huddinge prövas en ny teknik där priset hamnar kring 75 000 kronor per hus. Detta jämförs med Enköping som för drygt ett år sedan hade en kostnad på 115 000 per hus.⁹⁹

Taxor

Fjärrvärmepriser blev en fråga för tidningarna först under 1999. Det som först fokuserades var en kartläggning som Fastighetsägarförbundet, Sabo, Hyresgästernas Riksförbund, HSB och Riksbyggen gjort, där man jämför avgifter för el, värme, avfall, samt vatten och avlopp mellan kommuner (Nils Holgersson-undersökningen).

Jämförelse av avgifter mellan kommuner

Den första jämförelsen som gjordes av Fastighetsägarförbundet, Sabo, Hyresgästernas

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Bo Westmar, ”Ännu dyrt ersätta elen”, 980324, DN.

⁹⁸ Bo Westmar, ”Dyrt att byta el mot fjärrvärme. Pilotprojekt utvärderat. Trots bidrag är det få husägare som tjänar på byte”, 990303, DN.

⁹⁹ ”Billigare byta till fjärrvärme”, 990404, DN.

Riksförbundet, HSB och Riksbyggen av bland annat fjärrvärmepreiserna visade att Ale var dyrast på fjärrvärme, 132:69 kr/kvm, dubbelt så dyrt som Luleå, 65:30 kr/kvm. På orter där man investerat i nya, mindre värmeverk är fjärrvärmerna dyrast, billigast där man sedan länge haft fjärrvärme.¹⁰⁰ År 2002 kommer ytterligare en artikel som diskuterar att kommunernas avgifter för vatten, sophantering, el och fjärrvärme uppvisar kraftiga skillnader i Stockholms län. Billigast på fjärrvärme är Sollentuna (106 kr/kvm) och Upplands-Bro dyrast (132:21).¹⁰¹ I mars 2003 kommer en kort notis i DN om att Luleå har landets billigaste fjärrvärmesatser, därefter följer ytterligare en kommun i Norrbotten, Boden. På tredje plats ligger Älvkarleby. Avgiften för en normal villa i Luleå var 36 öre per kilowattimme. Motsvarande avgift i Bjuv, där man har landets dyraste taxor, var 71,4 öre.¹⁰²

I oktober 2003 redogör DN för en jämförelse Hyresgästföreningens Stockholmsregion har gjort mellan kommunerna i Storstockholm. De konstaterar att om man har en lägenhet på 77 kvadratmeter i Upplands-Bro betalar man 50 kronor mer per kvadratmeter och år än motsvarande i Botkyrka. Det beror först och främst på att kostnaderna för fjärrvärme i Upplands-Bro är högst i länet. Billigast på fjärrvärme i Storstockholm är Sollentuna.¹⁰³

I november 2007 kommer ytterligare en kort notis i DN att Villaägarnas riksförbund har undersökt vad anslutning av fjärrvärme kostar. På nyckelfärdig fjärrvärme kan det skilja upp till 72 000 kronor i pris. De högsta kostnaderna som Villaägarna hittat fanns hos Lysekils Energi AB där det i vanliga fall kostar 100 000 kronor för en villaägare att få fjärrvärme till huset. Den lägsta kostnaden fanns hos Pajala Värmeverk som tar 28 000 kronor.¹⁰⁴

Hushåll sparar pengar tack vare fjärrvärmerna

Ett något mer sällsynt tema, men som ändå förekommer är att hushållen kan spara pengar på att installera fjärrvärme. Expressen har genom åren flera artiklar som handlar om hur hushållen kan spara pengar genom att minska sin energianvändning och även byta uppvärmningsform. Dessa artiklar är utformade som tips och råd till hushållen, där en punkt är att byta till fjärrvärme där så är möjligt, eftersom det är ett kostnadseffektivt alternativ.¹⁰⁵ I tre artiklar får vi möta olika familjer som sparat pengar genom att sänka familjens energikostnader. Familjen Månsson har sänkt sina kostnader

¹⁰⁰ Kjell Löfberg, "121 kr billigare bo i Östersund", 990921, DN; Hans Bolander, "Kommuner tar ut överpriser", 990923, Expressen.

¹⁰¹ "Billigaste vattnet finns i Botkyrka", 020831, DN.

¹⁰² TT, "Billigaste fjärrvärmerna finns i Luleå", 030215, DN.

¹⁰³ Ia, Wadendal, "Dyrt bo i Upplands-Bro", 031020, DN.

¹⁰⁴ TT, "Stora prisskillnader på fjärrvärme", 071123, DN.

¹⁰⁵ Tommy Schönstedt, "Spara flera tusen på att byta elbolag. Ann-Marie och Bertil Bogren tröttnade på höga priser", 041006, Expressen; Tommy Schönstedt, "Så kan elen bli billigare. Så ökar priset från kraftverket och hem till dig", 040108, Expressen. Lena Gunnars, "Bojkotta eljättarna. Energiexpert: Välj oberoende elbolag", 060723, Expressen; Lilly Hallberg, "Så blir du el-aktiv. Du kan tjäna flera tusenlappar på att byta elleverantör", 061113, Expressen.

för el bland annat genom att installera fjärrvärme.¹⁰⁶ En annan familj har lyckats halvera sin uppvärmningskostnad genom att byta från olja till fjärrvärme.¹⁰⁷ Familjen Steen ska byta från oljeuppvärmning till fjärrvärme. Enligt familjen är fjärrvärme billigare att installera än bergvärme. Installationen av fjärrvärme kostade 60 000 med anslutning och installation. Genom att slå ut den kostnaden på tio år och genom en beräknad årsförbrukning på 20 000 kWh blir den totala årskostnaden 21 329 kr. Slutsatserna i artikeln är att familjen sparar 8 671 kr på att slänga ut oljepannan.¹⁰⁸

Taxehöjningar och avsaknad på konkurrens

I februari 2001 har DN en artikel om att Birka Energi har höjt priset på fjärrvärme i Stockholm, vilket på sikt kommer att drabba hyresgästerna. Prishöjningen på 13,5 procent är den största som Birka Energi gjort sedan 1992. Försäljningsdirektören på Birka Energi intervjuas och håller med om att höjningen kan verka chockartad, men att den kommer efter en lång period av noll-höjning. Ett skäl till prishöjningen är, enligt Birka energi, att konkurrenssituation på marknaden förbättrats när priset på olja har gått upp. Han säger också att ”vi har märkt att vi kan tjäna mer pengar på fjärrvärme.” Enligt Fastighetsägareföreningen i Stockholm är fastighetsägarna mycket irriterade över prishöjningen. Fastighetsägareföreningen anser att det saknas konkurrens på fjärrvärmemarknaden. När en fastighetsägare väl anslutit sig till fjärrvärmenätet är det kostsamt att byta tillbaka till exempelvis oljeeldning.¹⁰⁹

I mars 2001 följs taxehöjningen av Birka Energi upp. Det är samma aktörer som ovan som uttalar sig i artikeln. Fastighetsägareföreningen i Stockholm har reagerat kraftigt på Birka Energis prishöjning på fjärrvärme och menar att höjningen beror på att fjärrvärme är ett monopol. Men enligt Åke Karlberg, VD för Birka Energis dotterbolag Birka Värme, handlar det inte om ett monopol - konkurrenterna till fjärrvärme är olja och el. Bolaget motiverar förra årets prishöjning på 13 procent, som var en av de högsta i landet, enligt artikeln, med att ställningen på marknaden förstärktes när oljepriset och energiskatten gick upp. Fastighetsägarna kan alltid byta fjärrvärmen mot oljepannor eller värmepumpar, säger han. Fastighetsägarna å andra sidan menar att kostnaderna för att byta värmekälla blir så höga att det i praktiken är omöjligt. De får medhåll av Per-Arne Sundbom på Konkurrensverket, som menar att Birka Energi har ett naturligt monopol på fjärrvärmemarknaden. En gång fjärrvärmekund, alltid fjärrvärmekund, säger han. Sedan 1996 råder fri prissättning på fjärrvärme. Konkurrensverket har till regeringen vid ett flertal tillfällen föreslagit en prisreglering på fjärrvärme för att hålla nere priserna.¹¹⁰

Under 2005 redogör DN för de ekonomiska problem som koncernen Energisystem i

¹⁰⁶ Sofia Stidsman, "SPARSKOLA/SEX LEKTIONER. I DAG: Välj rätt elbolag.", 010106, Expressen.

¹⁰⁷ Hellström, Annie, "Spara pengar på ett naturligt sätt. Så halverade familjen värmekostnaden", 080409, Expressen.

¹⁰⁸ Johan Wallqvist, Lena Lindehag och Sara Johansson, "Häng med och spara 42 128. Följ vår sparskola i fem dagar och tjäna tusenlappar", 070102, Expressen.

¹⁰⁹ Carl Hjelm, "Kraftigt höjt pris på fjärrvärmen", 010209, DN.

¹¹⁰ Carl Hjelm, "Monopol ger högre pris på fjärrvärme", 010308, DN.

Sverige AB fått vilket medfört att flera dotterbolag drabbats av konkurs. Ett företag var Vaxholm Närvärme som försattes i konkurs 2004, vilket i sin tur medfört stora taxehöjningar, på mellan 20 och 30 procent. Om inte kommunen, bostadsrättsföreningar och bostadsbolag skriver nya avtal hotar konkursförvaltaren med att stänga av värmen. Problemet för Vaxholmsföretaget är att man skrivit långa avtal som inte varit marknadsmässiga. Innan företaget försattes i konkurs försökte man omförhandla avtalen med sina kunder, men fick blankt nej från många stora kunder. Priset stiger med 20-30 % och främst villaägare har skrivit på de nya avtalen.¹¹¹

Under 2005 kommer flera artiklar som rör höjda priser på fjärrvärme. I den första artikeln i denna serie framkommer att många fjärrvärmebolag skyller på det stigande oljepriset när de höjer sina priser, vilket artikelförfattaren finner konstigt eftersom de inte eldar med olja. Det framkommer att Konkurrensverket är kritiskt till bolagens agerande och menar att de utnyttjar sin monopolställning. Per-Arne Sundbom, konkurrensråd på Konkurrensverket, säger att många fjärrvärmebolag har utnyttjat situationen med fri prissättning. Fjärrvärme är en monopolmarknad.¹¹²

Senare i juli 2005 kommer en artikel om att Fortum presenterat en halvårsrapport som visar på bättre rörelseresultat än tidigare. Samtidigt konstateras i artikeln att de svenska fjärrvärmebolagen får stark kritik i två statliga utredningar. I Stockholm har över 50 HSB-föreningar startat ett uppror mot Fortum Värme.¹¹³ I artikeln upprepas att fjärrvärme är en monopolmarknad och bolagen kan höja priserna som de vill upp till jämförbara alternativ, bland annat oljan, som den gröna skatteväxlingen gjort dyrare. När konsumentprisindex (KPI) ökade med fem procent mellan 2001 och 2005, ökade fjärrvärmepriserna med 16 procent. Fortum har haft uppemot 40-procentiga prishöjningar de senaste fyra åren. Fortum Värmes styrelseordförande Börje Berglund säger att bolaget tillämpar marknadsprissättning. Det höga oljepriset ger utrymme för att höja fjärrvärmetaxorna, säger han.¹¹⁴

I en artikel berättas att Bostadsrättsföreningen HSB Fridhem i Stockholm av miljöskäl ville installera fjärrvärme. Men Fortum värme har höjt priset med 58 procent på fyra år och nu funderar bostadsrättsföreningen på andra alternativ. Ordförande i föreningen är uppgiven och menar att prissättningen är omotiverad. Bostadsrättsföreningen har 109 lägenheter och budgeten för fjärrvärmerna är på 1,2 miljoner kronor, den största utgiftsposten i föreningen. Varje höjning påverkar avgifterna för de boende. Ordförande känner sig helt utlämnad till Fortum. Konsumentminister Ann-Christin Nykvist intervjuas och säger att hon inte är främmande för prisregleringar på fjärrvärmemarknaden. Det är inte acceptabelt med en sådan här prisutveckling av fjärrvärmepriserna när man inte har några alternativ, menar hon.¹¹⁵

En artikel under juli tar upp att en för många okänd dom i Marknadsdomstolen från 1985 kan betyda hopp för bostadsrättsföreningar med oskäliga fjärrvärmevillkor.

¹¹¹ Nils Palmgren, "Värmen 30 procent dyrare i Vaxholm", 050127, DN.

¹¹² Christina Gonzalez Ponz, "Fjärrvärmerna dyrare när oljepriset stiger", 050707, DN.

¹¹³ Jonas Förberg, "Grön skatteväxling ökar fjärrvärmepriser", 050720, DN.

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ Jonas Fröberg, "Prisutvecklingen på fjärrvärme är oacceptabel", 050721, DN.

Då dömdes fjärrvärmeleverantören Göteborgs kommun att betala 100 000 kronor till Göteborgs fastighetsägareförening för oskäligen villkor. Artikelförfattaren menar att denna lag kan vara till nytta för bostadsrättsföreningar. Domen från 1985 utgick från att Göteborgs kommun i praktiken hade ett fjärrvärmemonopol. Då hade fjärrvärmebranschens allmänna avtalsvillkor en extra klausul som sade att leverantörerna ensidigt kunde ändra eller göra tillägg i bestämmelserna. Det var det som Marknadsdomstolen slog ner på och Göteborgs kommun fick betala 100 000 kronor.¹¹⁶

I samma månad, juli 2005, går Ola Alterå, VD för Svensk Fjärrvärme, ut och bemöter kritiken mot taxorna och menar att självregleringen i branschen är i hamn om ett år. Han är medveten om fjärrvärmeföretagens dominerande ställning. Han säger att deras verksamhet ska bedrivas affärsmässigt och ansvarsfullt. Ola Alterås roll beskrivs som svår i artikeln. Å ena sidan tilltagande kritik från kunder och utredningar om oskäligen prishöjningar. Å andra sidan flera internationella koncerner bland medlemsföretagen med tydliga vinstkrav. Alterå hävdar att fjärrvärmepriset ska jämföras med andra energialternativ. Han får frågan vad han vill säga till Bertil Levin i Stockholm som fått fjärrvärmepriset höjt med 58 procent på fyra år från enda leverantören - Fortum. Alterå menar att det vore rimligt att få fjärrvärmepriset prövat. Han är för en ökad transparens av företagen och någon slags nämnd som kan lösa tvister.¹¹⁷

Fortum Värme hamnar i fokus

I DN har Fortums vinst och taxor diskuterats under 2005. Detta eskalerar under hösten 2005. I september intervjuas Åke Pettersson VD för "AB Fortum Värme, samägt med Stockholms stad" som det fullständiga namnet på bolaget är, enligt artikeln. Åke Pettersson säger att Fortum Värme vill profilera sig som ett miljöföretag som helt ska få bort olja och kol. Att många kunder är kritiska till Fortum diskuteras i intervjun. Åke Pettersson menar att Fortum Värme måste lägga mer kraft på att tala med sina kunder. Därför har de bjudit in HSB-föreningarna för att bland annat förklara att Ellagen från 1996 säger att fjärrvärmen ska ha marknadsmässiga priser. Sedan 1996 har Fortums prishöjningar varit i snitt fyra procent. Pettersson förklarar att Fortum inte jämför med oljepriserna utan med kundens bästa alternativ, vilket vid detta tillfälle är bergvärmepumpar och bio-bränslen. Fjärrvärmeutbyggnaden har kritiserats, konstaterar reportern, för att den skulle motverka individuella lösningar och låsa fast kunden. Pettersson håller inte med och menar att fjärrvärme är enklare, säkrare och renare - och i det långa loppet mest prisvärt.¹¹⁸

I oktober har Aftonbladet en artikel som tar upp det eluppror som startat i Stockholm med krav på att finska Fortum sänker sina "skyhöga" priser, samtidigt som Fortum i Helsingfors belönar företagets direktörer med miljardbonus. Sixten Svensson, ledare för Elupproret i Sverige, intervjuas och säger att de vanliga människorna plundras. I artikeln framgår att fjärrvärmepriserna hos Fortum har chockhöjts. En jämförelse görs med Mälarenergi i Västerås där fjärrvärme för en trerumslägenhet kostar 4 000 kronor mindre per år än hos Fortum i Stockholm. Samtidigt ger Fortum

¹¹⁶ Jonas Fröberg, "Okänd lag kan skydda mot högt fjärrvärmepris", 050723, DN.

¹¹⁷ Jonas Fröberg, "Prisreglering känslig för fjärrvärmebranschen", 050728, DN.

¹¹⁸ Jan Falk, "Fjärrvärmaren", 050926, DN.

mångmiljonbonusar till sina högsta direktörer. De får dela på över 4,5 miljarder kronor, enligt finska tidningen Helsingin Sanomat. I Finland har miljardbonusarna blivit en politisk fråga och flera riksdagsledamöter kräver att pengarna tas tillbaka. Om inte Fortum-direktörerna frivilligt lämnar dem ifrån sig bör pengarna konfiskeras, kräver de. Sixten Svensson, ledare för Eluppröret i Sverige, får uttala sig och säger att det handlar om kvalificerad piratverksamhet. Artikeln fortsätter med att på Fortum har de ansvariga valt att bemöta kritiken med tystnad. Informationschefen Carola Tier-Lehtinen som själv kan få upp till 52 miljoner kronor i bonus säger bara till Helsingin Sanomat att bonusprogrammen kommit till på ett riktigt sätt. Frågan har blivit politiserad, och Fortum vill inte delta i den debatten just nu. I artikeln tas också de stora prishöjningar i Stockholm upp, vilket uppges vara den enskilt största orsaken till de hyreshöjningar som hyresgästerna fått, enligt Fastighetsägarföreningen.¹¹⁹

I oktober kommer en artikel som inte fokuserar Fortums höga priser, utan som redovisar en rapport kring fjärrvärmeföretagens ekonomi som professor Sven Werner gjort. De olika prisskillnaderna i landet förklaras av olika lokala förutsättningar för produktionen, exempelvis hur stora andelar avfall, spillvärme och biobränsle som används. Ägarna kan också ha gjort olika riskbedömningar. Den största förklaringen till att priset varierar i landet är dock ägarnas olika krav på avkastning. Enligt rapporten är dock inte Sverige dyrast på fjärrvärme. Danmark följt av Italien, Österrike, Norge och Tyskland är alla dyrare på fjärrvärme.¹²⁰

Två dagar senare återupptas dock fokuset på Fortum. En artikel handlar om att Fortums vinst ökat med 200 miljoner kronor, men att företagets image är i botten. Fortum personifierar enligt artikeln värsta sortens roffarkapitalism. Fortums ordförande försvarar höjda energipriser och generösa bonusprogram. Ordförande tycker att debatten om Fortums optionsprogram sparat ut och politiserats i Finland. Bakgrunden till optionsprogrammet har glömts bort och syftet var att locka till sig en bra ledning till Fortum som då inte gick så bra. Resultat är lyckat, enligt ordförande, och bolaget har stigit högt i värde. När det gäller taxorna har han ingen förståelse för kritiken mot bolagets elpriser. När det gäller fjärrvärmens förstår ordförande delvis kritiken, eftersom fjärrvärmens till sin natur bygger på en leverantör. Han menar dock att fjärrvärmens trots allt är den billigaste formen av uppvärmning. Det framkommer att Fortums monopollika ställning har skapats i och med att kommunerna både i Sverige och Finland sålt sina egna energiverk och därmed försatt sig i sin nuvarande situation, men om det är Ordförande eller artikelförfattaren som säger detta är oklart. I Finland sålde de små kommunerna Kurikka och Kauhajoki sina lokala energibolag mot aktier i Fortum. Nu är kommunerna stenrika. På samma sätt kunde Stockholm ha gjort en kanonaffär, vilket de inte gjort.¹²¹

Ytterligare några dagar senare kommer en artikel som handlar om det möte med 50 av HSB:s bostadsrättsföreningar och Fortum Värme som VDn hänvisade till i sin inter-

¹¹⁹ Olle Castelius, "Deras bonus: 4,5 miljarder – Fortum chockhöjer elpriset direktörerna belönas", 051003, Aftonbladet.

¹²⁰ Jan Falk, "Sverige är inte dyrast på fjärrvärme", 051005, DN.

¹²¹ Stefan Lundberg, "Fortums värde ökar men ryktet är i botten", 051007, DN.

vju som ett sätt att öka kommunikationen med kunderna. Enligt artikeln slutade mötet i besvikelse. De 50 HSB-föreningarna upplevde att de inte fick svar på sina frågor och menade att ”det var som att hålla vatten på en gås”. HSB Stockholm tycker att Fortum agerar arrogant mot sina kunder.¹²²

Hyresgästföreningen vill enligt artikeln nu också ansluta sig till protesterna, eftersom de ökade priserna får genomslag på hyrorna. Fortums pris på fjärrvärme har ökat med 49 procent sedan år 2000. Fortums pris toppar listan över landets fjärrvärmeförbrukare.

En trerumslägenhet i Västerås med kommunägda Mälarenergi som värmeleverantör är 4 000 kronor billigare än motsvarande trea i Stockholm sett till kostnaden, enligt Nils Holgersson utredningen. Fortums förklaring på mötet var att dessa billigare bolag inte kan ha satt marknadspriser utan fortfarande använder självkostnadspris. Bolaget upprepar det VDN tidigare sagt i DN, det vill säga att de sätter priset efter en jämförelse med de alternativ som är bäst för kunden och det som är aktuellt att jämföra med i dag är värmepumpar och pellets.

Några bostadsrättsföreningar har ändå börjat räkna på vad en övergång till bergvärme skulle kosta. HSB-föreningen Tegeltraven vid Fridhemsplan har ansökt om att få börja borra i området. Bostadsrättsföreningen Toppsockret i Hökarängen har kommit ännu längre i sina undersökningar, enligt artikeln.¹²³

I december återkommer DN till frågan och skriver att flera bostadsrättsföreningar nu tröttnat på Fortums monopol och att diskussioner pågår kring olika sätt att bryta Fortums ställning. När HSB Stockholm drog i gång sitt uppror i somras deltog ett 50-tal bostadsrättsföreningar i protesterna. Ilskan var stor mot Fortum Värmes kraftiga prishöjningar, uppemot 40 procent de senaste fem åren. Nu är över 60 föreningar med och även föreningar som inte tillhör HSB. I Hökarängen planerar man att gå över till bergvärme och därigenom göra sig oberoende av fjärrvärmebolagets priser.¹²⁴

Bostadsrättsföreningarnas kritik mot Fortum fortsätter

En rad kunder, främst bostadsrättsföreningar inom HSB, har lämnat eller i alla fall hotat att lämna fjärrvärmes i protest mot det som uppfattas som rena ockerpriserna. Energijätten är dock enligt artikeln än så länge inte det minsta skakad av upproret. 2005 var det bästa året i Fortum Värmes historia i fråga om nya kunder.¹²⁵

I mars 2006 kommer en artikel om att flera stora fastighetsägare i Stockholm har tröttnat på Fortums dyra fjärrvärme. Landstingets fastighetsbolag Locum, Stockholmshem, Akademiska hus, Vasakronan och Fastighetsverket vill starta fjärrvärmeproduktion och distribution i egen regi. ”Vår bedömning är att vi kan producera vår egen fjärrvärme betydligt billigare än den vi köper av Fortum”, säger Locums VD Ingemar Ziegler. De fem fastighetsägarna utreder nu var det nya fjärrvärmeverket ska placeras. Mycket talar för att det byggs i närheten av Karolinska i Solna, där flera av ägarna har stora fastigheter.¹²⁶

¹²² Jan Falk, Fortsatt HSB-uppror mot Fortum Värme, 051010, DN.

¹²³ Ibid.

¹²⁴ Jan Falk, ”Planer på nytt energibolag i Stockholms stad”, 051202, DN.

¹²⁵ Anders Sundström ”Fortum är inte det minsta skakat”, 060206, DN.

¹²⁶ ”Fastighetsbolag vill göra egen fjärrvärme”, 060302, DN.

I november 2006 hamnar Fortum åter i medias blickfång då de avser att ”chockhöja” priset på stadsgas med 26 procent från årsskiftet. Höjningen drabbar 90 000 hushåll i Stockholm, varav 1 600 småhus som värms upp med gas från Fortum. I artikeln framkommer att den stora höjningen är en kombination av att priset höjs med 14 procent och att det till det kommer en ny skatt på 12 procent som tillsammans ger en 26 procentig höjning. I december ska Fortum uppvakta finansdepartementet om den nya gasskatten. Samtidigt avråder Fortum installatörer av gaspannor att rekommendera sådana åt sina kunder i framtiden, eftersom det inte uppfattas som konkurrenskraftigt. Samtidigt konstateras i artikeln att Fortum är ensam leverantör av hushållsgas i Stockholm och därför fritt kan sätta priset.¹²⁷

I artikeln diskuteras att bara för ett par tre år sedan hävdade Fortum att gas var ett bättre och billigare alternativ till uppvärmning av villor. Då hette det att gasen hade många miljömässiga fördelar och Fortum ansträngde sig för att expandera på villagasmarknaden.¹²⁸

Stockholm stad försöker påverka Fortum Värmes taxor

I augusti 2005 framträder Stockholms stads politiker, som har ett 50 procentigt inflytande över Fortum Värme, för första gången och pratar om fjärrvärmes taxorna. Finansborgarrådet Annika Billström vill att Fortum sänker priserna på fjärrvärme. Det ska ske genom direktiv till Stockholms stads styrelseledamöter i bolaget. Hon kräver att fjärrvärmepriserna fryses för att sedan se om de går att sänka. Det var i samband med försäljningen till Fortum som avkastningskravet fördubblades för bolaget, vilket förklarar de höjda priserna. En frysning av taxorna skulle ändra hela policyn för Fortum, menar VD:n för Fortum Värme. Han lägger dock till att varje styrelseledamot är fri att föreslå vad den vill. Styrelseledamöterna menar dock att en prissänkning inte är möjlig.¹²⁹

I december 2005 lyfter DN fram att Fortum Värme är samägt med Stockholms stad, som har hälften av platserna i styrelsen. Men det politiska inflytandet i styrelsen begränsas av aktiebolagslagen, enligt artikeln. Ledamöternas huvuduppgift är att se till företagets bästa, inte att kunderna får låga avgifter. Finansborgarrådet vill dock se frysa fjärrvärmepriser. Att köpa tillbaka Fortum Värme skulle bli för dyrt. Frågan om att starta ett eget energibolag diskuteras däremot.¹³⁰

I januari 2006 fortsätter fokus att vara på Stockholmspolitikernas önskan att påverka prisutvecklingen i Fortum. Före detta finansborgarrådet Mats Hulth (s) säger att han ångrar att staden sålt Stockholm Energi och att nuvarande finansborgarrådet Annika Billström (s) är upprörd över att fjärrvärmes taxorna stigit så oerhört snabbt. Under ett möte i veckan hade politikerna i Stockholm stad diskuterat hur de skulle agera för att Fortum Värme ska sluta höja taxorna. 2006 kommer dock att vara ett år utan taxehöjningar.¹³¹

¹²⁷ Per Luthander, ”Priset på stadsgas chockhöjs nästa år”, 061125, DN.

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ Jonas Fröberg, ”Värmen provocerar politiker. Billström vill sänka fjärrvärmepriserna men partikamraterna är låsta av lagen.”, 050822, DN.

¹³⁰ Jan Falk, ”Planer på nytt energibolag i Stockholms stad”, 051202, DN.

¹³¹ Anders Sundström ”Fortum är inte det minsta skakat”, 060206, DN.

Artikelförfattaren menar att Stockholm Stad är sent ute eftersom Fortum redan gjort miljardvinster på den fjärrvärme som blivit dyrare och dyrare i takt med oljeprishöjningarna. Nu får dock Fortum problem att höja priset med hänvisning till olja. I det avtal som styr Stockholms stads samarbete med Fortum i fjärrvärmebolaget slås det fast att fjärrvärmepriserna ska vara marknadspriser i betydelsen att fjärrvärmerna ska vara ekonomiskt lika fördelaktig för kunden som bästa möjliga alternativ. Återigen konstateras att fjärrvärme inte jämförs med oljan längre utan pellets pannor. I de diskussioner om fjärrvärmerna som inletts i Stadshuset avhandlas också tankar på att starta ett helt nytt kommunägt fjärrvärmebolag, men inget konkret finns kring det ännu. Statliga utredare har föreslagit att det ska bli möjligt för andra än fjärrvärmeproducenterna att koppla in sig i nätet.¹³²

I juni 2007 noterar DN att de kommuner som inte sålt sina energibolag har betydligt lägre priser än de dominerande Vattenfall, Fortum och E.ON eller andra privata bolag. Kommunala fjärrvärmebolag har i snitt 8 procent lägre priser än privata bolag och 12 procent lägre än vad de tre stora aktörerna erbjuder, räknat som ett medelvärde. Det visar en analys som gjorts av revisionsföretaget Öhrlings Pricewaterhouse Coopers.¹³³

Fortum Värme anmäls till konkurrensverket

I december 2006 har de privata fastighetsägarna i Stockholm fått nog och anmäler Fortum Värme till Konkurrensverket. De menar att Fortum agerar som monopolister. Fortum Värme äger rören och vill inte släppa in några konkurrenter. Tidigare har man sagt att det är ett naturligt monopol och att det finns tekniska hinder för att koppla samman olika fjärrvärmeproducenter. Men i dag kan vi se att det finns tre nät som består av flera producenter och att de är hopkopplade, säger VD:n för Fastighetsägarna i Stockholm. Exempelvis köper Fortum fjärrvärme från Norrenergi till ett pris som är billigare än den de själva producerar. Men man säljer den till samma pris som den egenproducerade. Det bästa vore ju om kunden själv fick välja producent.¹³⁴

Fortum Värmes informationschef välkomnar Fastighetsägarnas anmälan till Konkurrensverket. Han menar att Fortum inte har något att dölja men tycker också att det är synd att Fastighetsägarna inte inväntar den prisprövningsmodell som håller på att arbetas fram. Tanken är att en missnöjd kund ska kunna vända sig till en opartisk instans som ska pröva om det uttagna priset är skäligt. När det gäller kundernas förtroende måste det finnas en instans där man kan få priset prövat och vi hade hellre sett att vi fått med Fastighetsägarna på det spåret, säger Informationschefen. När det gäller monopoliet på rörledningarna menar Fortum att det måste finnas ett stabilt regelverk för att det ska kunna öppnas för andra producenter. Det finns inte i dag.¹³⁵

I september 2008 kommer två artiklar som handlar om att fastighetsägarna i Stockholm kämpar mot Fortum Värmes priser. Här framkommer att Föreningen Fastighetsägarna har kämpat mot Fortum Värme länge och de menar att ”energijät-

¹³² Ibid.

¹³³ Jan Falk, ”Lägre pris på energi från kommunalt bolag”, 070624, DN.

¹³⁴ Nils Palmgren ”Privatvårdarna anmäler Fortum för dyr värme”, 061202, DN.

¹³⁵ Ibid.

ten” utnyttjar sin dominerande ställning när det gäller fjärrvärme. Fortum är anmält till Konkurrensverket konstateras, där ärendet inte är avgjort ännu. Fastighetsägarna i Stockholm, är övertygad om att Fortum Värme utnyttjar sin monopolställning för att ta ut överpriser. En av de grunder de har för anklagelsen är samarbetet mellan Fortum och Sollentuna Energi. Sollentuna köper sin fjärrvärme från Fortum för att sedan sälja den vidare till sina kunder. De tar 20 till 26 procent lägre pris för sin leverans. Det är alltså billigare att köpa Fortums fjärrvärme från Sollentuna än direkt från Fortum, säger Fastighetsägarna i Stockholm. Stockholmskunderna kan ju inte heller välja leverantör.¹³⁶

Fortum Värme anmäls till fjärrvärmenämnden

Hugin, som är en bostadsrättsförening i Stockholm har anmält Fortum Värme till den nyinrättade fjärrvärmenämnden och Hugin blir därmed ett pilotfall som kan bidra till att sänka priset på fjärrvärme. Fjärrvärmenämnden bildades den 1 juli 2008 och har som uppgift att medla mellan fjärrvärmebolag och deras kunder när bolagen vägrar att förhandla om priset.¹³⁷

Bostadsrättsföreningen Hugin 20 är en liten förening, som består av 24 lägenheter nära Norrtull i Stockholms innerstad. Ordförande konstaterar att deras värmekostnader bara steg, utan att de kunde påverka dem. Fortum som har lokalt monopol på fjärrvärme i Stockholm anses utnyttja sin ställning. Fortum Värmes informationschef försvarar bolagets pris, som sätts i förhållande till de alternativ som finns. Det säkraste tecknet på att vi har ett marknadsmässigt pris är att vi säljer mycket fjärrvärme. I fjol sålde vi mer än vad vi någonsin tidigare har gjort, säger han.¹³⁸ Fastighetsägarna i Stockholm tror att bostadsrättsföreningen Hugin, betalat omkring 20 procent för mycket till Fortum. Eftersom Fortum har en dominerande ställning på marknaden måste de ge samma villkor för liknande kunder. Och det är det som kan göra det dyrt för Fortum. Men först måste nämnden acceptera anmälan och för det andra kommer inte nämnden med ett bindande beslut. Dess uppgift är att medla, och parterna behöver inte acceptera medlingsbudet.¹³⁹

Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Ekonomi

Om vi bortser från temat kring taxehöjningarna kan vi konstatera att fjärrvärme inom den ekonomiska ramen framställs relativt positivt om än något dyrt att installera. Driftkostnaden framhålls dock som låg och fjärrvärme vinner på att den tar liten plats och är bekvämt, vilket framhålls som positivt i artiklarna. När det gäller artiklarna som rör bidrag för att byta från eluppvärmning till något annat och då bland annat fjärrvärme diskuteras sällan de olika alternativen i sig som vare sig positivt eller negativt. Artiklarna är fokuserade på själva bidraget och redovisar ofta bara vilka bidrag som finns att söka och dess storlek. Generellt så framställs alla alternativ till elvärme som positivt och det är egentligen inget uppvärmningssystem som förordas framför något annat i dessa artiklar.

¹³⁶ Dan Lucas, "Bolaget utnyttjar sin ställning", o80906, DN.

¹³⁷ Dan Lucas, "Föreningen fick nog av Fortums priser", o80906, DN.

¹³⁸ Ibid.

¹³⁹ Dan Lucas, "Bolaget utnyttjar sin ställning", o80906, DN.

När det gäller den omfattande diskussionen kring taxorna så fokuseras problemet med att kunderna inte kan byta leverantör av fjärrvärme och på det sättet är utelämnade till ett bolag. Fortum Värme framställs som giriga och deras kunder som maktlösa offer till Fortums prispolitik. Vi kan konstatera att Fortum Värmes förklaringar till sina prishöjningar inte är så lyckade. Fortum lyckas i pressen inte förklara sin prispolicy och varför Fortums taxor relateras till först olja och sedan pellets. När försäljningsdirektören dessutom går ut och säger att Fortum märkt att de kan tjäna pengar på fjärrvärme kan det diskuteras om denna ärlighet verkligen ökar kundernas förtroende för Fortum. I de sista artiklarna under 2008 sätts viss tilltro till den nybildade fjärrvärmenämnden och framtiden får utvisa vad nämnden kan göra för att upprätthålla kundernas förtroende.

MILJÖ

Fjärrvärme nämns ofta i samband med olika miljöfrågor och i dessa sammanhang är framställningen av fjärrvärme i princip alltid positiv. Några undantag finns dock. Håkan Matson i Expressen lobbar för att sänka skatten på bensin genom att göra jämförelser av utsläpp av vägtrafik och fjärrvärme. I artikeln framgår att vägtrafiken under 90-talet ökade sina utsläpp med mellan fyra och fem procent - från 18,8 till 19,7 miljoner ton per år (av totalt 62,3). Utsläppen från kraftvärmeverk och fjärrvärme ökade samtidigt med hela 63 procent - från 8,8 till 14,3 ton och poängen i artikeln verkar vara att det av miljöskäl inte finns anledning att höja bensinskatten.¹⁴⁰

Aftonbladet tar upp att miljöarbetet i f.d. Birka Energi som sålts till Fortum riskerar att bli eftersatt i och med utförsäljning. Artikeln börjar med att konstatera att värme och el svarar för huvuddelen av koldioxidutsläppen i Stockholm, som påverkar klimatet. Fullmäktige vill i nya miljöprogrammet att minst 80 procent av bränslet som används till fjärrvärme ska vara förnybart. Här konstateras att Stockholms stad har varit ett gott föredöme i ansträngningarna att minska energisektorns miljöpåverkan. Det kommunala bolaget Birka Energi blev det första energiföretaget i världen med ett miljöledningssystem. VD:n Tomas Bruce nominerades till pris för Utmärkt miljöledarskap. Men nu har Birka Energi sålts till Fortum som tog över hela elkraften och halva fjärrvärmerna. Dåvarande oppositionsrådet Annika Billström (s) kritiserade utförsäljningen och varnade för att miljöarbetet skulle komma i andra hand enligt artikeln. Artikelförfattaren konstaterar att Stockholms stad till hälften har inflytande över fjärrvärmebolaget. Men menar att det redan i namnet "Fortum Värme samägt med Stockholm stad" finns en inbyggd motsättning. Artikelförfattaren menar att Fortum borde ha råd att ha höga miljöambitioner, men att det efter ägarförändringen i fjärrvärmebolaget har dykt upp idéer om att spara pengar genom att använda olja med högre svavelhalt. Stadens representanter i styrelsen gick emot planerna, eftersom de skulle leda till högre utsläpp. Uppvärmningen av Stockholm står redan för mer än 90 procent av de försurande svaveloxiderna. Men nu riskerar konflikten mellan miljömål och avkastningskrav blir tydliga igen genom kommunens miljöprogram som nu ska diskuteras i värmebolagets styrelse.¹⁴¹

Stadsluften blir bättre och fjärrvärme bidrar till att minska utsläppen

Flera artiklar lyfter fram att luften i Sveriges städer har blivit allt bättre på senare år.¹⁴² 1996 är det de positiva trenderna vad gäller svaveldioxid och sot, som lyfts fram, vilket uppges bero på att dels innehåller eldnings- och dieseloljan numera bara en bråkdel så mycket svavel, dels har många kommuner skaffat sig fjärrvärme.¹⁴³ År 1997 går Naturvårdsverket i en rapport ut med att kommunerna har mycket kvar att arbeta med vad gäller luften i kommunerna. Samtidigt konstateras att tätortsluften har, tack vare fjärrvärme, modernare bilar och något bättre bilbränslen, gradvis blivit renare.¹⁴⁴

¹⁴⁰ Håkan Matson, "Bil-Expressen: Sänk skatterna på bensin", 971207, Expressen.

¹⁴¹ Mats Engström, "Fortum har råd att satsa på miljön, 030408, Aftonbladet.

¹⁴² Gert Svensson, "Stadsluften allt bättre. Många drabbas ändå av cancer och astma", 960109, DN; Anders Holmqvist, "Lunglav tillbaka i stans skogar", 970529, DN; Tommy Hammarström, "Vi bör tacka alarmisterna", 051010, Expressen, Anders Sundström, "Friskare skogar efter minskad försurning", 060407, DN.

¹⁴³ Gert Svensson, "Stadsluften allt bättre. Många drabbas ändå av cancer och astma", 960109, DN.

¹⁴⁴ Gert Svensson, "Dålig luft. Miljömål uppnås inte. Naturvårdsverket granskar kommuner", 970320, DN.

Utbyggnad av fjärrvärme som miljöåtgärd

En artikel från 1997 handlar om närvärme som i artikeln beskrivs som förenklad fjärrvärme för mindre samhällen. I artikeln får vi möta folkskolläraren Lars-Olof Runefors som tvingas värma upp sin stuga med olja, vilket är dåligt ur miljösynpunkt. Grannarna eldar ved som också ses som en allvarlig miljö- och hälsofara. Ytterligare några värmer sina hus med el, vilket inte håller i längden då kärnkraften ska avvecklas. Lösningen på problemet uppges dock vara ett fliseldat närvärmeverk som är under uppbyggnad.¹⁴⁵

Hans Andrén som är chef för det kommunala bostadsbolaget Varendshus intervjuas. Han är nöjd över att de stängt tolv små panncentraler som eldades med olja. Nu får de värme från en flispanna och minskar utsläppen av koldioxid med 80 procent. Därefter framkommer att ”det heta vattnet från pannan sprider välsignad värme i samhället genom kilometerlånga rör i backen”. Därefter intervjuas Tom Hedlund på Naturvårdsverket som menar att närvärme på biobränsle är en viktig lösning för framtiden.¹⁴⁶

I en artikel från 2004 får vi följa familjen Wilhelmsson i Växjö som håller på att få fjärrvärme. Därmed tar Växjö, enligt artikeln, ännu ett steg mot att bli fritt från fossilbränslen. Vi får veta att det ligger rör överallt i familjen Wilhelmssons källare. I taket väntar de nyborrade hålen på rören som ska kopplas ihop med värmeelementen en trappa upp. Lars Ehrlén på Veab menar att det är svårare att övertyga kvinnorna om att det är bra att byta ut elvärmerna mot vattenburen fjärrvärme. De är rädda för att det ska bli fult med alla rör i taket säger han underfundigt när han går omkring bland alla rören i villan.¹⁴⁷

Fru Wilhelmsson hade dock inga problem att ersätta den allt sämre fungerande elvärmerna med ett mer driftsäkert värmesystem, får vi veta. När sedan Veab erbjöd reducerat pris för installationen, vilket var möjligt tack vare statliga investeringsbidrag, var beslutet lätt. När värmen slås på i slutet av veckan har villan fått 19 nya element, 70-80 meter rör och ett halvstort skåp innehållande fjärrvärmecentralen i källaren. Under 2003 har ungefär hundra villor bytt sin direktverkande el mot fjärrvärme.¹⁴⁸

2004 går dåvarande Miljöminister Lena Sommestad ut och kritiserar energibolaget Fortum för bristande utbyggnad av fjärrvärmerna i Stockholm. Miljöministern menar att detta äventyrar folks hälsa där 200 människor dör varje år i onödan pga. dålig luft. Miljöministern anser att Fortum, som är enda leverantör av fjärrvärme i Stockholm, inte sköter sitt samhällsansvar. Dagens anläggningar för fjärrvärme har slagit i kapacitetstaket och Sommestad anser att Fortum inte har haft tillräcklig framförhållning. Bristen på fjärrvärme kan leda till en ökad användning av små värmepannor med eldnings av olja eller biobränslen. Något som ökar utsläppen. Artikeln fortsätter med att monopolställningen medför stora krav. De här företagen måste uppfylla sitt samhällsansvar och miljöministern vill skicka en tydlig signal till Fortum att de måste bygga ut. Thea Sterner, ansvarig kommunikator på Fortum Värme, anser att företaget visst tar

¹⁴⁵ Gert Svensson "Närvärme: Flis i pannan och rör i backen. Varken olja eller kärnkraft sprider den välsignade värmen i småländska Ingelstad", 970205, DN.

¹⁴⁶ Ibid.

¹⁴⁷ Lars-Ingemar Karlsson, "Växjö går över till biobränslen", 040105, DN.

¹⁴⁸ Ibid.

sitt samhällsansvar och konstaterar att över 70 procent av Stockholms uppvärmning kommer från fjärrvärme. Hon betonar att Fortum Värme delvis ägs av Stockholms stad och att det finns flera aktörer som bidragit till den långsamma utvecklingstakten.¹⁴⁹

DN uppmärksammar 2008 att Skansen ska bli ”mer miljömedvetet” och gå över från olja till fjärrvärme. Därmed minskar koldioxidutsläppen med 80 procent, enligt artikeln.¹⁵⁰

Utsläppsrätter

Under 2004 diskuteras handeln med utsläppsrättigheter som slår olika hårt mot olika branscher. Stålföretaget SSAB:s båda anläggningar i Luleå och Oxelösund föreslås få drygt 30 procent av de svenska utsläppsrättigheterna. Den tredje största kvoten föreslås Cementas cementanläggning i Slite på Gotland få. På fjärdeplats kommer Shells raffinaderi i Göteborg. Energianläggningar som kan byta teknik har kravet att minska sina utsläpp jämfört med vad de hade under åren 1998 till 2001. Minskningen ska vara 20 procent. Detta upprör både branschföreningen Svensk Energi och Svensk Fjärrvärme, som tycker att hela energiindustrin bestraffas. Problemet är att fjärrvärmebranschen ges full koldioxidskatt och liten tilldelning av utsläppsrätter. Risken är att tillväxten i branschen bromsas, enligt Svensk Fjärrvärmes VD.¹⁵¹

I en artikel i Aftonbladet 2007 sägs handeln med utsläppsrätter vara ett fiasko. Mälarenergis vice VD intervjuas och menar att systemet inte fungerar. Aftonbladet har kartlagt de tio företag som släpper ut mest koldioxid i Sverige. Tillsammans står de för en femtedel av landets utsläpp, 12,6 miljoner ton. De tillverkar stål, cement, bränsle, järnmalm samt el- och fjärrvärme. När EU:s utsläppshandel infördes 2005 var det för att pressa företagen att släppa ut mindre koldioxid och Sverige satte störst press på landets el- och fjärrvärmeföretag, enligt artikelförfattaren. Ulla Jennische på Naturvårdsverket menar att många företag inom el- och fjärrvärme har enklare att byta bränsle, vilket skulle förklara detta. Dessutom är de andra storföretagen utsatta för utomeuropeisk konkurrens vilket skulle förklara varför de behandlades ”snällare”.¹⁵²

Nu visar det sig dock, enligt artikeln, att inte ens el- och fjärrvärmebranschen har pressats av utsläppshandeln. Landets tio klimatvårstingar fick mycket större tilldelning av koldioxid än de behövde 2005, likadant ser det ut 2006 och 2007. Även under åren 2008 till 2012 kommer företagen få släppa ut så mycket koldioxid de vill. Inom el- och fjärrvärmebranschen kommer tilldelningen att bli lägre än behovet. Det innebär att många företag kan fortsätta att sälja utsläppsrätter de inte behöver, och tjäna pengar på det, framkommer i artikeln. Det framgår att inte ens företagen tycker det finns någon vits med utsläppsrätter och vice VD på Mälarenergi är en av dem. Vattenfall uppges också vilja ha en global koldioxidskatt istället. Till en artikel finns en faktaruta med företag som släpper ut mest koldioxid. Här finns bland annat Fortum Värme och E.ON Värme med.¹⁵³

¹⁴⁹ Jon Hedenström, ”Hett angrepp mot Fortum – Miljöministern: De äventyrar folks hälsa”, 040112, Aftonbladet.

¹⁵⁰ Eva-Karin Gyllenberg, ”Skansen blir oljefritt. Byter till fjärrvärme för bättre miljö”, 081106, DN.

¹⁵¹ Lars-Ingmar Karlsson, ”SSAB:s järnverk får största utsläppsrätterna”, 040423, DN.

¹⁵² Jochim Kerpner, ”Utsläpps blev bara – Sveriges värsta klimatbovar får spy ut mer växthusgaser än de behöver”, 070314, Aftonbladet.

¹⁵³ Ibid.

DN berättar i en artikel 2008 att Naturvårdsverket beslutat om tilldelningen av gratis utsläppsrätter för runt 200 industrianläggningar i Sverige under perioden 2008-2012. Av de runt 20 miljoner ton koldioxid som företagen årligen får rätt att släppa ut, tilldelas ståljätten SSAB över en tredjedel. Däremot får inte längre energibolag som producerar el och fjärrvärme någon tilldelning. Dessa kommer i fortsättningen att tvingas att köpa sina utsläppsrätter på någon av de europeiska börserna för utsläppshandel. Hur mycket detta kommer att kosta energibolagen och i slutändan energikonsumenterna beror på de aktuella priserna på utsläppsbörserna. Med dagens prisnivå på 20 euro per ton koldioxid skulle det bli en extrakostnad med runt 1 miljard kronor per år.¹⁵⁴

Fjärrvärme bidrar till att uppnå miljömål

2004 rapporterar DN att de svenska utsläppen av växthusgaser har minskat med 3,5 procent mellan 1990 och 2002. Dåvarande Miljöminister Sommerstad menar att koldioxidskatten och satsningar på fjärrvärme har haft stor betydelse.¹⁵⁵

2007 skriver DN att mindre oljeuppvärmning gör att Sverige snabbare än beräknat kan nå sitt mål att minska utsläppen av växthusgaser med fyra procent till 2010. Utfasningen av oljepannor i bostadssektorn, främst i småhusen, har gått betydligt snabbare under de senaste åren, konstaterar Naturvårdsverket. Den utvecklingen har skyndats på av de statliga bidragen för omställning från olja till fjärrvärme, värmepumpar och pellets pannor.¹⁵⁶ Marknadsansvarig på Svensk Fjärrvärme menar också att omställningen till fjärrvärme inte bara beror på att hushållen blivit mer miljövänliga utan drivkraften från konsumenterna har varit priset. Främst att fjärrvärmens konkurrenskraft mot olja och el har ökat, säger han.¹⁵⁷

Aftonbladet konstaterar 2007 att Stockholm ska minska stadens koldioxidutsläpp med 25 procent till 2015 genom att bl.a. byta från elvärme till fjärrvärme eller värmepumpar. I artikeln intervjuas vice ordförande i miljö- och hälsoskyddsnämnden som konstateras att många åtgärder redan är på gång, såsom utökning av Stockholms kraftvärme.¹⁵⁸

Expressen tar 2008 upp EU-kommissionens förslag till vad varje medlemsland ska göra för att uppnå de klimatmål som regeringscheferna enats om. Fokus ligger på målet att andelen energi från förnyelsebara källor ska öka från nio till 20 procent till 2020 för hela EU och att det ska fördelas olika på varje land. Författaren menar här att kraven på Sverige blir orimliga eftersom de enkla åtgärderna redan är gjorda i Sverige. Bland annat nämns att fjärrvärmerna redan har byggts ut.¹⁵⁹ En dag senare har Aftonbladet en liknande artikel som också konstaterar att Sverige redan ställt om uppvärmningssystemen.¹⁶⁰

¹⁵⁴ Jan Malmborg, "Stålindustrin får rätt till mest koldioxidutsläpp", 080402, DN.

¹⁵⁵ Lars-Ingmar Karlsson, "Svenska målen hålls för utsläpp av växthusgaser", 040401, DN.

¹⁵⁶ Lars-Ingmar Karlsson, "Fjärrvärme har minskat utsläppen", 070524, DN.

¹⁵⁷ Ibid.

¹⁵⁸ Aftonbladet, "Så ska Stockholm minska utsläppen. Halterna av växthusgas ska sänkas med 25 procent", 071211, Aftonbladet.

¹⁵⁹ Anders Jonsson, "EU har orimliga krav på Sverige", 080123, Expressen.

¹⁶⁰ Jens Kärrman, "Flyg för 1kr? Glöm det", 080124, Aftonbladet.

DN kommer några månader senare med en artikel om att ett fyrtiotal kommuner har satt upp mål för minskningar av koldioxidutsläppen som överträffar EU:s långsiktiga ambitioner. Naturskyddsföreningen, SNF, presenterar en enkät om svenska kommuners klimatarbete. Enkäten, som besvarats av 209 av totalt 290 kommuner, mynnar ut i ett klimatindex som mäter kommunernas ansträngningar. Samtliga kommuner har en minskningstakt under den uppgivna tidsperioden som överträffar det mål på 20 procents utsläppsminskning under 1990-2020 som satts som ett minimimål av EU. Den som utmärker sig mest är Markaryd som har satt upp som mål att mellan 2005 och 2010 minska sina utsläpp med 50 procent. Miljösamordnaren i Markaryd säger att en del av neddragningen kan förklaras med att deras fjärrvärmeverk har gått över från olja till biobränsle. Biobränsleeldad fjärrvärme är över lag en av de viktigaste förklaringarna till många kommuners ambitiösa sparmål. I Södertälje är värmeverk en nyckel. När Igelstaverket under en tioårsperiod successivt bytte bränsle från kol till träpellets minskade utsläppen med cirka 1,5 ton per kommuninvånare och år.¹⁶¹

Fjärrvärme blir märkt med Bra Miljöval

I DN uppmärksammas att fjärrvärme kan bli märkt med Bra miljöval. I artikeln sägs att centraliserad uppvärmning i form av fjärrvärme oftast är det mest energieffektiva sättet att få värme till bostäder och fastigheter. Tanken är att Bra miljöval ska bli en garanti för att värmen produceras miljövänligt och att transportererna av bränslen är hållbara. Även om konsumenten inte kan välja mellan olika fjärrvärmeleverantörer menar Bra miljöval att om konsumenternas efterfrågan ökar på miljövänlig fjärrvärme, måste bolagen se till att producera motsvarande mängd. Miljöchefen på Fortum Värme säger att de ska studera kraven och att de självklart kommer att ge kunderna detta om de efterfrågar det.¹⁶² Några månader senare kommer en artikel om att Norrenergis fjärrvärme är först ut i Sverige med att bli godkänd för Bra miljöval.¹⁶³

Nya kraftverk – ökar och minskar utsläpp

När nya anläggningar ska till att byggas ger det uppmärksamhet i media. Ofta framställs dessa som positivt ur miljösynpunkt, men det finns också kritik. Förutom miljöperspektivet fokuseras artiklarna på kostnaden för att bygga dessa, hur fjärrvärmesystemen rent tekniskt fungerar, hur stor energiproduktionen är och hur långa ledningar som ett verk försörjer.

1997 konstaterar DN att starten av det biobränsleeldade kraftvärmeverket Bristaverket var tidsmässigt perfekt med tanke på beslutet att stänga Barsebäck. I verket eldas träflis och näringsministern Anders Sundström åkte, enligt artikeln, i "ilfart" till Bristaverket för att visa upp sig med hjälp av press, radio och TV. Här konstateras att planerna för Bristadverket började redan för 10 år sedan och då var valet av träflis inte en miljöfråga utan enbart ekonomiskt betingat. Informationschefen på Brista Kraft menar att de genom Bristaverket kan minska miljöbelastningen i Sigtuna och Upplands

¹⁶¹ Jan Malmborg, "Kommuner tänker minska utsläppen mer än EU-målen", 080318, DN.

¹⁶² Jan Falk, "Fjärrvärme miljömärks", 070926, DN.

¹⁶³ Yvonne Edenholm, "Norrenergi först ut med miljömärkning", 080307, DN.

Väsby med ungefär 25 000 kubikmeter olja per år.¹⁶⁴

1997 har DN en artikel som handlar om att det i Täby finns långtgående planer på ett fjärrvärmeverk, Arningeverket, eldat med biobränsle. Om planerna på Arningeverket blir av, ett fjärrvärmeverk eldat med biobränsle, kommer värmen därifrån att ersätta oljeförbränningen i en stor del av centrala Täby. Planeringschefen i Täby intervjuas och menar att ett nytt verk skulle minska utsläppen. Fördelarna med fjärrvärme är, enligt Täby kommuns fjärrvärmeutredning, bättre miljö, billigare värmepris för kunderna och god lönsamhet för leverantören. Kerstin Halldin som leder kommunfullmäktiges uppdrag att utreda om det ska bli ja eller nej till Arningeverket säger att koldioxidutsläppen skulle minska till en bråkdel, stoftutsläppen med en femtedel och svavelutsläppen med två tredjedelar. De tungmetaller som också finns i biobränsle skulle till stor del kunna avskiljas i en fjärrvärmeanläggning. Tanken är inte att fjärrvärmens ska ersätta elvärme i villor utan Kerstin Halldin menar att de ska ersätta oljeförbrukningen med fjärrvärme i flerbostadshus, kontor och industrier. Nyckeln till hela anläggningen har dock inte kommunen fått ännu, nämligen att få tag på kunder som skriver kontrakt om fjärrvärmeleveranser. De som kritiserar anläggningen gör det ur ett ekonomiskt perspektiv och anser att det är fel att kommunen ska satsa en halv miljard kronor, eftersom risken för förlust är stor. Det finns kommuner som har försökt med sargade ekonomier som resultat, menar de.¹⁶⁵

År 2002 berättar DN att Fortum har sökt tillstånd för nytt kraftvärmeverk med biobränslepannorna i Nynäshamn som dock inte framställs som helt positivt ur miljösynpunkt. Länsstyrelsen befarar att det kan öppna för onödigt stora utsläpp på andra ställen i Stockholms län, men Fortum överklagade Länsstyrelsen krav till miljödomstolen. Länsstyrelsen ville ha hårdare krav för utsläpp av lustgas (dikväveoxid). Men miljödomstolen tog bort de kraven. Länsstyrelsen menar att domstolens beslut kommer att göra det svårt att ställa de krav som de anser vara rimliga på andra anläggningar i länet. Länsstyrelsens miljövärdare har försökt att ändra miljödomstolens krav, men det stoppades av landshövding Mats Hellström som drog tillbaka en redan inlämnad överklagan till Miljööverdomstolen, bland annat efter påtryckningar från kommunalrådet i Nynäshamn Tore Åkerbäck. Därmed kunde projektet fullföljas efter Fortums och kommunens ursprungliga planer.¹⁶⁶

Från Fortums sida har man inte förståelse för de högre miljökraven. Björn Söderberg, VD för Fortumägda Nynäshamn Värme, hänvisar till att de nya biobränslepannorna har avsevärt mindre utsläpp än dagens pannor och dessutom utnyttjas energin mer effektivt än den görs i dag. Till det kommer att energianläggningen klarar framtida EU-krav när den tas i drift 2004.¹⁶⁷ När verket invigs 2004 har DN dock en artikel om invigningen som handlar om att koldioxidutsläppen i Nynäshamsregionen kommer att minska med 100 000 ton per år vilket motsvarar fem procent av Sveriges åtagande att

¹⁶⁴ Gunnar Sörbring, "Bristaverket. Träflis energikick för norra länet. Oljeberoendet minskar i Upplands-Väsby och Sigtuna", 970315, DN.

¹⁶⁵ Gunnar Sörbring, "Så håller sig stockholmarna varma", 970315, DN.

¹⁶⁶ Lars-Ingemar Karlsson, "Nynäshamn: Domstolsbeslut kan ge ökade utsläpp", 020606, DN.

¹⁶⁷ Ibid.

minska biobränsleutsläppen enligt Kyotoavtalet. Även utsläppen av kväveoxider, svavel och stoft väntas minska kraftigt.¹⁶⁸

Från 2005 och framåt har DN flera artiklar som handlar om att Fortum Värme planerar ett nytt biobränsleeldat kraftvärmeverk i Värtan.¹⁶⁹ 2007 kommer Värtan upp igen för då har miljödomstolen kommit fram till att lokaliseringen är bra och att en satsning på bioeldad kraftvärme är en god miljöinvestering. Fortum värme menar att verket är igång tidigast hösten 2012.¹⁷⁰ I april 2008 tar DN upp Värtan igen. Denna gång mest för att uppmärksamma läsaren om att en stor investering är på gång. I artikeln konstateras att förutom Fortums satsning i Värtan planerar företaget ett kraftvärmeverk i Brista i Märsta. I Igelsta i Södertälje bygger Söderenergi redan ett nytt kraftvärmeverk, och nyligen beslutade sig det av Solna och Sundbyberg samägda Norrenergi att söka efter en lämplig plats för ett nytt kraftvärmeverk.¹⁷¹

Kraftvärmeverket i Brista i Märsta kommer upp första gången i DN 2007. Då berättas om att Fortum planerar att bygga ett nytt kraftvärmeverk för en dryg miljard i Brista. Verket ska eldas med brännbart avfall. Den ska byggas intill Fortums biobränsleeldade kraftvärmeverk och kan stå klar 2010 eller 2011.¹⁷²

Igelstaverket, som nämndes ovan, återkommer i en artikel år 2008. Här framgår att verket ska producera miljövänlig el och värme till hushållen i sydvästra Stockholms län med hjälp av hyggesrester från skogen. Utsläppen av koldioxid minskar med 75 000 ton per år. Det motsvarar utsläppen från 25 000 bensindrivna bilar som kör 1 500 mil om året, säger VD för Söderenergi.¹⁷³

2008 konstaterar DN att Solna och Sundbyberg har kommit överens om att bygga ett biobränsleeldat kraftvärmeverk. Genom att ersätta den el kommunerna köper i dag och bygga ut fjärrvärmens minskar utsläppen av koldioxid med 350 000-400 000 ton per år. Anläggningen beräknas stå klar 2011 eller 2012. Energibolaget är kommunägt och kommer så att förbli enligt kommunstyrelsens ordförande i Solna, eftersom det borgar för bibehållna låga taxor.¹⁷⁴

Även om det är stort fokus på anläggningar i Stockholmsområdet har DN några kortare notiser kring anläggningar som ska byggas runt om i landet vilket väntas ge bättre miljö. 1997 noteras att ett värmeverk ska byggas i Alingsås av Sydkraft Värme AB. Det ska eldas med biobränsle och blir en miljövinst eftersom olja är det dominerande bränslet just då i Alingsås.¹⁷⁵ Samma år inviger Växjö en kraftvärmepanna som förvandlar skogsflis, sågspån och torv till elkraft, fjärrvärme och en aska som ska vara tillräckligt ren för att få spridas i skogen med syftet att återge marken viktiga närings-

¹⁶⁸ "Kraftigt minskade koldioxidutsläpp", 040914, DN.

¹⁶⁹ Anders Sundström, "Fortum planerar ett nytt kraftvärmeverk", 050624, DN.

¹⁷⁰ Anders Sundström, "Värtan får kraftverk på biobränslen", 071114, DN.

¹⁷¹ Anders Sundström, "Storsatsning på kraftvärmeverk", 080426, DN:

¹⁷² Anders Sundström, "Fortum satsar på biobränsle", 070428, DN.

¹⁷³ Torbjörn Tenfält, "Miljösmart kraftvärmeverk utnyttjar resurser maximalt", 081220, DN.

¹⁷⁴ Anders Sundström, "Solna och Sundbyberg tror på biobränsle", 080419, DN.

¹⁷⁵ TT, "Sydkraft bygger värmeverk", 970925, DN.

ämnen.¹⁷⁶ År 2000 berättas om att Sydkraft Värme planerar att investera 45 miljoner kronor i det naturgaseldade Heleneholmsverket i Malmö. Det kommer att innebära att effekten på en av de fyra pannorna ökar med tio procent utan att mer bränsle används.¹⁷⁷

Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Miljö

Som konstaterades i inledning till denna ram så nämns fjärrvärme ofta i samband med miljöfrågan och då framställs vanligtvis fjärrvärme som en positiv åtgärd för att reducera utsläpp. Fjärrvärme anses vara förklaringen till en förbättrad stadsluft, att Sverige uppnår uppsatta nationella och internationella miljömål och vi får bl.a. möta familjer som fått eller förväntar sig bättre närmiljö tack vare utbyggd fjärrvärme. När nya kraftvärmeverk ska byggas framställs detta ofta i ljuset av att det kommer att bidra till en bättre miljö. När utsläppsrätter diskuteras problematiseras att energibranschen drabbas orättvist av systemet, samtidigt som systemet med utsläppsrätter framstår som verkningslöst eftersom tilldelningen är så stor.

---

¹⁷⁶ Gert Svensson, "Skogsflis ersättning: Växjö fritt från kärnkraft. Ny kraftvärmepanna producerar el och fjärrvärme", 970309, DN.

¹⁷⁷ "Miljoninvestering i fjärrvärme", 000301, DN.

SOPFÖRBRÄNNING

Sopförbränning sätts här i en egen ram, eftersom framställningen av användningen av avfall i fjärr- och kraftvärmeverk bygger på en egen logik som kopplar till miljö, ekonomi, import och ställs mot källsortering.

Kritik mot import av avfall

År 1997 kommer första artikeln som berör import av avfall. Artikeln handlar om att det uppstått kritik mot att fjärrvärmeverk i Sverige eldare billiga byggsopor från kontinenten. Statssekreterare på miljödepartementet menar att Sverige inte ska elda oren träflis, utan ren biomassa från skogen. Tom Hedlund, chef för naturvårdsverkets energienhet, anser i princip att det är bra att rivningsvirke kommer till nytta. Men det är olämpligt att frakta avfallet så långt som från kontinenten, menar han. Marknadschefen på Södra Skogsenergi menar också att de svenska kommunerna har lovat att satsa på inhemskt biobränsle för miljöns skull och de borde inte vara kontinentens sopstationer. Kretsloppet går förlorat, menar han. Norrköping är den kommun som använder mest importerat avfall. Norrköpings kommun skriver i sitt miljöprogram att: "Biobränsleanvändningen ska i första hand baseras på biobränsle framtaget i närområdet. Återföring av askan bör om möjligt ske." När DN ringer Norrköping Energi känner inköpschefen inte till detta mål. Han tycker att retur-flis ska betraktas som prima bränsle. Miljökommunalrådet i Norrköping tycker dock att det är oacceptabelt att Norrköping Energi importerar så stor andel.¹⁷⁸

1999 lyfter DN och även Expressen¹⁷⁹ upp att Sverige importerar hushållsavfall från Norge för att elda i våra verk. Omkring 8 000 ton sopor från norska hushåll har senaste månaderna levererats till Umeå Energi AB där avfallet eldas upp och blir fjärrvärme, enligt artikeln. Under 1999 finns ett avtal om försäljning av sammanlagt 32 000 ton sopor från Trondheimsområdet i Norge till Umeå. I Norge är det en kontroversiell satsning som väckt kritik både vad gäller hela idén som lönsamheten. I Norge finns vid tidpunkten bara fyra fjärrvärmeverk. För Umeå Energi kom Norges sopor lägligt eftersom de har brist på sopor, enligt produktionschefen. Alternativet hade varit att elda olja.¹⁸⁰

År 2001 kommer en artikel om att Söderenergi eldar holländskt avfall i sitt värmeverk. Reportern beskriver att det vid kajen i Igelsta i Södertälje ligger ett berg av hårda, gråaktiga holländska korvar på asfaltsplanen vid kajen. VDN för Söderenergi vill dock inte kalla det sopor utan energipellets. Pelletsen framställts av sammanpressat avfall som papper, plast och trä och hör till det billigaste bränsle som Söderenergi kan elda.¹⁸¹

I artikeln beskrivs att svenska värmeverk köper olika sorters avfall från hel Europa. Till de lönsammaste hör kasserade bildäck som importerar och klipps för att eldas i bland annat Linköping och Norrköping. Kreosotimpregnerade järnvägsslipers är klassat som farligt avfall i en rad europeiska länder, men inte i Sverige. Från kommande års-

¹⁷⁸ Gert Svensson, "Miljödepartementet: Kritik mot oren träflis. "Svensk biomassa från skogen ska ersätta kärnkraften", 970222, DN.

¹⁷⁹ Lotta Olsson, "Dagsvers", 990320, Expressen.

¹⁸⁰ Sören Löfvenhaft, "Svensk import av norska sopor", 990310, DN.

¹⁸¹ Thomas Michelsen, "Avfallsförbränning: Lönsamt skicka avfall till Sverige", 010903, DN.

skifte kommer dock även svenska myndigheter att börja anse slipers farliga, men fram till dess får vissa pannor med avancerad rökgasrening och hög förbränningstemperatur elda dessa. Flera avfallsverk importerar även hushållssopor och bränner och här ges exempel på Umeå som under flera år eldat hushållssopor åt Oslo. Uppsala importerar hushållssopor från Åland. På några år har importen av avfall som bränsle ökat eftersom både säljaren och köparen kan tjäna på det. Svenska verk får genom importen billigare bränsle än om de köper flis från svenska skogar. I artikeln förklaras också att värmen från svensk sopförbränning tas till vara både för elproduktion och som fjärrvärme och att avfallet förbränns med upp till 90 procents verkningsgrad, vilket är ovanligt i övriga Europa.¹⁸²

Fjärrvärmeverken klarar inte av att bränna allt avfall

År 2000 tar DN upp att det år 2002 kommer att bli förbjudet att lägga brännbart avfall på soptippen, ett krav som hälften av Sveriges kommuner inte kommer att kunna följa. De 23 sopförbränningsanläggningar som finns år 2000 klarar bara av hälften av det brännbara avfallet, 2,2 miljoner ton, visar en utredning som Naturvårdsverket gjort. Dessutom saknar flera kommuner avtal med någon sopförbränningsanläggning. Vid årsskiftet 2000/01 kommer det också införas en extra skatt på 250 kronor per ton deponerade sopor. Tanken är att allt brännbart avfall ska återvinnas, komposteras eller, vilket blir vanligast, omvandlas till fjärrvärme. Förbränning är den renaste lösningen men också den dyraste, enligt artikeln.¹⁸³

Protester mot sopförbränning

Greenpeace protesterade mot planer på att bygga ut sopförbränningen i Uppsala. Kompostera avfallet i stället för att elda upp det, motiverade Greenpeace sin aktion mot Uppsala. Ett 15-tal aktivister blockerade soptransporter till avfallscentralen i Boländerna i Uppsala, där energibolaget planerar att bygga en ny anläggning där sopor ska förbrännas. Uppsala Energi har ansökt om att få öka sopförbränningen från 250 000 ton till 375 000 ton per år. Uppsala Energi hänvisar till sopdeponiförbudet som träder i kraft den 1 januari 2002 och menar att kapaciteten för förbränning måste öka.¹⁸⁴

Debatten sopsortering vs förbränning

I en debattartikel i DN har Valfrid Paulsson, tidigare generaldirektör för Naturvårdsverket, Sören Norrby, tidigare kampanjledare för Håll Sverige Rent, K-G Mellbin tidigare VD för kommunala renhållningsföretaget Sörab, Per Selberg tidigare VD för renhållningsföretaget Sellbergs och Lars Löfstedt tidigare VD för renhållningsföretaget Ragn-Sells gått samman för att diskutera sopsortering. Deras budskap är att hushållen inte ska sortera hushållsavfall. Engångsförpackningar och matrester kan kastas ihop och skickas till soptippen för förbränning. Det är bäst för såväl miljön som ekonomin

¹⁸² Thomas Michelsen, "Avfallsförbränning: Lönsamt skicka avfall till Sverige", 010903, DN.

¹⁸³ Thomas Heldmark, "Sophögarna växer i landet. Otillräcklig kapacitet. Hälften av landets kommuner kommer att bryta mot lagen år 2002", 000630, DN.

¹⁸⁴ Anders Johansson, "Ökad sopförbränning möter protest", 001019, DN.

och hushållningen med naturresurser. Inte heller sorteringen av glas och plåtburkar är samhällsekonomiskt försvarbar. Plast kan också med fördel brännas. Då kan energinnehållet tas till vara som fjärrvärme och elkraft, konstaterar dem. De hårda krav som nu gäller för förbränning av avfall gör rökgaserna från avfallseldade kraftvärmeverk till de renaste vid jämförelse med annan förbränning, till exempel villapannor. Metoden minskar oljeberoendet.¹⁸⁵

Två artiklar i Expressen följer upp debattartikeln i DN. Den ena artikelförfattaren konstaterar bara att budskapet är att man ska sluta sopsortera och använda avfallet som bränsle i kraftvärmeverk. Den andra artikelförfattaren vill veta om sopsortering bara är en religion som har ersatt Gud eller om det finns någon nytta med att sortera sitt avfall.¹⁸⁶ Även Aftonbladet tar upp debattartikeln. I artikeln i Aftonbladet framkommer att eftersom tekniken med att förbränna sopor gått framåt, så är det bättre än återvinning. I artikeln framgår att Naturvårdsverket inte håller med och håller fast vid att återvinning gynnar miljön. Valfrid Paulsson m.fl. hävdar att målet att återvinna stora delar av hushållsavfallet bygger på en förlegad tanke och att förbränning gynnar både miljö och ekonomi. Erik Westin vid Naturvårdsverket menar dock att återvinning visst kan ge samhällsekonomisk vinst. Därefter kommer faktauppgifter där det framgår att 38 procent av hushållsavfallet förbränns för energiutvinning.¹⁸⁷

År 2005 kommer en artikel i DN om att det ska bli mer lönsamt att sortera sopor. Bras-utredningen har överlämnats till regeringen och här föreslås att hushållssopor som bränns i fjärrvärmeanläggningar ska beläggas med samma skatt som fossila bränslen. Om avfallet avgiftsbeläggs blir det mer lönsamt att återvinna soporna. Skatten beräknas leda till att ytterligare 200 000 ton sopor återvinns och att koldioxidutsläppen minskar med 65 000 ton per år.¹⁸⁸

År 2008 kommer en artikel i DN kring att Stockholmarna borde bli bättre på att sortera sitt hushållsavfall. Ett av skälen till den dåliga sorteringen anges vara att Stockholms län sedan länge eldar upp det mesta av soporna i stora förbränningsugnar i Uppsala och Högdalen. Omkring 92 procent av allt hushållsavfall i länet blir till fjärrvärme. Alla är överens om att det är dåligt att lägga avfallet på tipp, men däremot finns oenighet om det är bra eller dåligt att elda rester. Behovet av biogas i bussar, sopbilar och personbilar gör dock att artikelförfattaren menar att det på sikt kommer att leda till en storsatsning på sortering av matavfall.¹⁸⁹

Expressen tar också upp problemet med att förbränna matavfall istället för att sortera den. En ledarskribent är kritisk till att hushållssoporna i Eda kommun skickas till Karlstads Energi och blir till el och fjärrvärme, för då ”kommer ju ingenting tillbaka till jorden”. Ledaren menar att en långsam förbränning i en kompost är att föredra ur

¹⁸⁵ Valfrid Paulsson m.fl., ”Bättre för miljön att inte sopsortera”. Förpackningar, glas, burkar, plast och matrester ska brännas, menar Naturvårdsverkets tidigare chef”, 030210, DN.

¹⁸⁶ Erik Pettersson, ”Sorterade sopor ger sämre miljö”, 030210, Expressen; Ulrika Knutson, ”Sophinken har ersatt Gud”, 030211, Expressen.

¹⁸⁷ Johan Edgar ”Sopkriget. Experter oense om nyttan med att sortera sopor”, 030211, Aftonbladet.

¹⁸⁸ Anders Isaksson, ”Sopor blir till guld”, 050320, DN.

¹⁸⁹ Anders Sundström, ”Även huvudstadsborna kommer att lära sig”, 080215, DN.

miljösynpunkt. En annan synpunkt som förs fram är att resursslöseriet ökar och allt mer mat slängs, vilket är ett problem. Problemet blir inte mindre av att resursslöseriet premieras av en ekonomisk vinning, där ökat avfall bidrar till att skapa tillväxt och arbetstillfällen.¹⁹⁰

Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Sopsortering

Ramkonstruktionen Sopsortering handlar mindre om fjärrvärme och mer om avfallshandling, ofta nämns bara fjärr- eller kraftvärme. När import av avfall diskuteras är problemet att Svenska bolag för in farligt avfall som ger utsläpp i landet med enda syftet att tjäna pengar. Bolagen ser det endast ur ekonomisk synvinkel medan andra aktörer framhåller de miljöfarliga utsläpp som följer av förbränningen, vilket bl.a. är i fokus i de artiklar som rör protesterna som sker mot utökad sopförbränning. Samtidigt är alternativen till förbränning inte alltid tydliga, till exempel när DN diskuterar att antalet förbränningsanläggningar inte räcker till för allt avfall som ska brännas. I de artiklar som rör för- och nackdelar med att sortera respektive förbränna avfallet ställs dessa alternativ mot varandra. Antingen förbränns soporna eller så sorteras det. Sortering framställs vanligast som mer miljövänligt än förbränning eftersom sortering anses ingå i kretsloppet. Samtidigt finns debatten att förbränning är både miljömässigt och ekonomiskt gynnsamt vilket inte minst Valfrid Paulsson m fl. debattartikel bidragit till. Under 2008 kom också förbränning att ställas mot behovet av biogas i Stockholm. Generellt framställs avfallsförbränning som något nödvändigt ont, men som kan uppfattas som miljömässigt sämre än sortering.

---

¹⁹⁰ Tommy Hammarström, "Matslöseri är miljöslöseri", 080901, Expressen.

RISK

I jämförelse med risk och säkerhet i elsystemet så är det väldigt lite skrivet omkring avbrott i fjärrvärmesystemen. I samband med någon incident kommer det ofta bara någon kort notis om det.

1997 noterar DN att vatten från fjärrvärme har trängt in i dricksvattnet i fyra fastigheter på Gärdet. En varmvattenväxlare i ett industrihus gick sönder och vattnet gick ut i kranarna. Stockholm Vatten ska nu ta kontakt med alla fastighetsägare som har varmvattenväxlare och uppmana dem att montera in backventiler så att fjärrvärmevatten inte kan komma över i vanliga vattenledningssystemet. I artikeln framkommer att vattnet i fjärrvärmenätet är färgat lätt blågrönt för att man lätt ska kunna upptäcka den här sortens läckor.¹⁹¹

I samband med millennieskiftet är det två artiklar som rör säkerheten i fjärrvärmesystemen. En artikel från september 1999 säger att fjärrvärmen är säkrad¹⁹², medan en annan artikel i oktober säger att mycket arbete kvarstår vad gäller att säkra fjärrvärmen.¹⁹³

År 2001 sker ett elavbrott i Stockholm som blir uppmärksammat. DN och Expressen skriver att en kabelbrand i den stora och långa tunneln mellan Akalla och Hässelby i västra Stockholm gjorde att 50 000 människor blev utan el och fjärrvärme, vatten, mobiltelefoni, det fasta telefonnätet och datatrafiken med Internet.¹⁹⁴ Expressen har också en artikel där olika hushåll får berätta om hur de upplever strömavbrottet och hur de behåller värmen inomhus genom att stänga dörrar, använda stearinljus och besöka släkt och vänner osv.¹⁹⁵

Några dagar senare följer DN upp med en artikel som handlar om att Sveriges kommuner har byggt upp reservkraft, men fortfarande saknar drygt var fjärde kommun kapacitet att upprätthålla värmeproduktion vid långvariga elavbrott. Och sårbarheten ökar eftersom alltmer avancerad teknik används i utbyggnaden av fjärrvärme. Andres Muld, chef för Energimyndighetens beredskapsavdelning, intervjuas kring rapporten "Kommunernas värmeberedskap". Flertalet kommuner har fjärrvärme, som i hög grad är beroende av el för att driva cirkulationspumpar, brännare och styrsystem.¹⁹⁶

I december 2002 kommer en notis i DN om att nästan halva Malmö blev utan fjärrvärme och varmvatten en stor del av dagen sedan en utmatningsledning med en diameter på 1,8 meter sprungit läck på fredagsmorgonen. Upp till 6 000 kubikmeter hett vatten rann ut innan man kunde stänga av ledningen.¹⁹⁷

År 2002 diskuterar Aftonbladet att Sverige är dåligt förberedd för att klarar vintern. Elbolagen kritiserar för att de inte gör nödvändiga investeringar och inte har

¹⁹¹ "Läcka i fjärrvärmenätet", 971106, DN.

¹⁹² Per Mortensen, "Värme i husen även efter nyår", 990920, DN.

¹⁹³ Cecilia Giertha, "Millennieskiftet: Många myndigheter inte säkrade. Inom sjukvård, räddningstjänst, värme- och vattenförsörjning återstår mycket arbete", 991021, DN.

¹⁹⁴ Gunnar Sörbring "Elavbrottet i Stockholm: Det värsta avbrottet på länge", 010312, DN; Leif Johansson, "Strömlöst i Stockholm", 010312, Expressen.

¹⁹⁵ Janike Eleby, "STRÖMAVBROTET. Så håller vi oss varma", 010312, Expressen.

¹⁹⁶ Lars Johansson, "Elförsörjningen: Avancerad teknik ger större sårbarhet", 010317, DN.

¹⁹⁷ TT, "Vattenläcka tog värmen", 011222, DN.

nödvändig beredskap eftersom de vill hålla nere sina kostnader. Förr var hushållen mer självförsörjande och hade parallella system. Så är det inte idag, vilket gör samhället mer sårbart. Detta uppges också spås på av energibolagen. I artikeln berättas om en person i Stockholms skärgård som var tvungen att lova att stänga av andra värmekällor för att få fjärrvärme. Det kravet hade ingen teknisk grund, utan handlade om att säkra försäljningen.¹⁹⁸

En annan typ av säkerhet diskuteras i DN under 2003 där Fortum oroas över att nybyggen kommer för nära Hammarbyverket. Under 2004 skulle de första husen i området, som ligger mellan före detta Lumafabriken och Hammarbyverket, börja byggas, men Fortum Värme har invändningar mot att bostäderna kommer att hamna bara hundra meter från värmeanläggningen. På Stockholms stadsbyggnadskontor var man förvånad över Fortums invändningar och tycker att de kommer sent i processen. Stockholms stad och Fortum är överens om säkerhetsavståndet så länge Hammarbyverket eldas med miljövänliga bränslen. Det är om Fortum i framtiden går över till exempelvis flis som avståndet inte kan vara så kort som 100 meter. Fortum skulle vilja ha ett säkerhetsavstånd på 400 meter, säger VDn för Fortum Värme. På stadsbyggnadskontoret anser man att det allra bästa vore att flytta Hammarbyverket någonstans där det ligger långt ifrån närmaste bostad.¹⁹⁹

DN uppmärksammar i flera artiklar den explosion som inträffade i en tunnel som leder fjärrvärme i stora rör från Händelöverket in till Norrköping i januari år 2004. En första explosion inträffade vid åttatiden på måndagsmorgonen vid fjärrvärmeanläggningen på Händelö, vid elvatiden kom en andra explosion och nästa dag inträffade ytterligare en. Höga halter av koloxid uppmättes på måndagskvällen i tunneln.²⁰⁰ Det kommer ut kondens, men inga giftiga gaser. Det tyder på att det brinner i tunneln, säger informationschefen vid Sydkraft. Än så länge vet man dock inte vad som orsakar branden och explosionerna.²⁰¹ Därefter kommer en artikel där det framgår att det kan vara koloxid som bildas i berggrum där aska förvaras som kan ha orsakat explosionerna. Ett reservkraftverk har säkrat fjärrvärmeleveranserna till Norrköping, men nu måste det stoppade Händelöverket tas i drift igen innan det fryser sönder.²⁰² Den sista artikeln konstaterar att det var vätgas som orsakade explosionerna och inte, som man tidigare trodde, koloxid som reagerat kraftigt med syre. I anslutning till tunneln ligger ett berggrum som höll på att fyllas med aska. Det var troligtvis därifrån gaserna kom. Under fredagen gjordes förberedelser för att vattenfylla berggrummet och på så vis få bort gaserna. Metoden kan dock ge upphov till nybildning av vätgas och risk för nya explosioner, varnar brandförsvaret.²⁰³

¹⁹⁸ Christina Vallgren, "Snökaos – varje år: De ansvariga förbereder sig inte för vintern. – Lugn nu blåser varmare vindar", 020103, Aftonbladet.

¹⁹⁹ Anders Sundström, "Bostäder kan stoppas i sjöstaden. Fortum oroas av att nybyggen kommer för nära Hammarbyverket", 030505, DN.

²⁰⁰ TT, "Explosioner vid värmeverk", 040120, DN;

²⁰¹ Andreas Öbrink, "Ytterligare en explosion skakade Händelöverket", 040121, DN.

²⁰² Andreas Öbrink och Ulf Mattmar, "Koloxid bakom tunnelexplosion. Gasen har troligen bildats i ett berggrum under fjärrvärmestunneln i Norrköping", 040122, DN.

²⁰³ TT, "Vätgas orsakade explosioner", 040125, DN.

2007 uppmärksammar Aftonbladet en brand i ett värmeverk i Umeå. Orsaken var en sk bakbrand där gnistor från bibränslepannan antänt flislager. Ett 30-tal brandmän hjälpte till med att släcka branden. VDn för Umeå Energi säger att han inte tror det kommer påverka produktionen av värme.²⁰⁴ Samma år har Aftonbladet en notis om en gasläcka i Frihamnen som skedde på grund av att ett grävarbete relaterat till fjärrvärmenätet.²⁰⁵

Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Risk

De två incidenterna i Akalla i Stockholm och Händelö i Norrköping gav upphov till vissa skrivelser. Artiklarna är främst en beskrivning av händelserna och mindre om säkerheten i fjärrvärmesystemen. Ett fåtal artiklar berör krisberedskapen i fjärrvärmesystemet och det saknas i princip kritik mot säkerheten, utan medierna verkar positivt inställda till bolagens beredskap och hantering av incidenter.

---

²⁰⁴ Anna Åberg, "Storbrand bröt ut på värmeverk – 30 brandmän slogs mot elden i går kväll", 071013, Aftonbladet.

²⁰⁵ Anna-Klara Bankel och Anna Fribergh, "Jätteläskigt. Magasin 5 evakuerat efter gasläcka", 071127, Aftonbladet.

UTBYGGNAD

Utbyggnad relateras, som visades ovan, ofta till att det är en miljöåtgärd. Det finns tre artiklar som handlar om utbyggnaden som sådan, utan att koppla ihop den till miljöaspekten. År 1996 konstateras att det inte är ekonomiskt intressant att förbereda för fjärrvärme när broarna för snabbspårvägen mellan Gröndal och Alvik byggs, enligt Storseb, Stor-Stockholms Energi AB.²⁰⁶ 1998 har Täby kommunfullmäktige och Stockholm Energi godkänt en principöverenskommelse om samverkan för att snabbt få fjärrvärme utbyggd i Täbys tätbebyggda delar under 1999.²⁰⁷ 2007 har Aftonbladet en kort notis om att E.ON investerar 300 miljoner kronor för att bygga ut fjärrvärmerna i Malmö. En ny tio kilometer lång fjärrvärmeledning grävs ner till år 2011. Den går från Östra hamnen till Limhamn och kallas för Ormen Långe 3.²⁰⁸

Bristande utbyggnadstakt diskuterades ovan i relation till Försörjningstrygghet. Vi kan konstatera att detta inte är någon central ram i nationell media och att denna ram inte uppmärksammas om det inte varit för att den är så betydelsefull i lokal media som vi ska se nedan. Samtidigt nämns utbyggnad även inom flera av de övriga ramarna. När fjärrvärmerna diskuteras i samband med kärnkraftsavvecklingen nämns att det är enklare att bygga ut fjärrvärme i Danmark. Inom den Ekonomiska ramen nämns ibland att det måste vara rätt hög anslutningsgrad för att bolagen ska bygga ut till ett område, men detta problematiseras sällan. Men när utbyggnaden diskuteras är det vanligtvis i positiv bemärkelse, att det är bra, inte minst ur miljösynpunkt, om fler kan ansluta sig till fjärrvärme.

---

²⁰⁶ DN, "Dyr kalkyl för fjärrvärme", 960821, DN.

²⁰⁷ DN, "Samverkan för fjärrvärme", 980404, DN.

²⁰⁸ Aftonbladet, "Malmö får tio kilometer fjärrvärme inom fyra år", 071005, Aftonbladet.

FÖRSÖRJNINGSTRYGGHET/ KAPACITETSBRIST

Under 2004 kommer några artiklar som handlar om att fjärrvärmekapaciteten inte räcker till i Stockholm. Det är fjärrvärmen i södra Stockholm som inte räcker till alla de nya bostäder som planeras. Dagens anläggningar har slagit i kapacitetstaket. Detta är något Stockholms stad inte hade räknat med. Enligt Fortum Värme kommer det att ta flera år att komma till rätta med kapacitetsbristen i södra delen av Stockholm. Det kan innebära att den nyproduktion som nu planeras får hitta andra uppvärmningssystem. Miljöborgarrådet uppfattar det hela dock mer som ett hot från Fortums sida och menar att det finns andra system än fjärrvärme för uppvärmning som de får använda.²⁰⁹ Miljöminister Lena Sommestad (s) riktar mycket skarp kritik mot Fortum, efter DN: s uppgifter om att det snart råder fjärrvärmebrist i Stockholm. Hon menar att Fortum måste ta sitt samhällsansvar och visa att de klarar att säkra leveranserna av fjärrvärme till de bostäder som byggs, eftersom det är så viktigt för luftkvaliteten. Fortum Värme anser inte att det är deras fel att kapacitetstaket snart är nått i södra Stockholm. Planeringen måste ske i samverkan, men det är staden som måste hålla i taktspinnen, säger Åke Pettersson, VD på Fortum Värme.²¹⁰

För att hantera fjärrvärmebristen i Stockholm vill oppositionsborgarrådet Jan Björklund, fp, att Stockholms stad i samarbete med Fortum och Vattenfall - som äger Forsmark - undersöker om det 2004 är möjligt att bygga hetvattentunnel från Forsmark till Stockholm, vilket diskuterades på 70-talet. Förslaget ska upp till kommunstyrelsen. Björklund menar att det är fel att elda kol och olja för att få fjärrvärme samtidigt som man släpper ut varmt vatten från kärnkraftverken direkt i havet. Både Fortum Värme och Vattenfalls VD ser fram emot att diskutera frågan på allvar.²¹¹

Fortum backar ur satsning på gas

2006 går Fortum från att förespråka gas till att förespråka fjärrvärme. En kund som nappat på gaserbjudande intervjuas. Han har tagit lån på 75 000 kr för att installera stadsgas. I dag ångrar han installationen i källaren trots att gasuppvärmningen fungerat klanderfritt. Härom dagen fick han ett brev från Fortum som meddelade att man har för avsikt att höja priset med inte mindre än 26 procent från årsskiftet, delvis på grund av ökad skatt på gas, men också på grund av rådande oljeprisläge på den internationella marknaden. Kunden känner sig grundlurad. Informationschefen på Fortum säger att de vill ta ansvar för sina kunder och diskuterar hur de ska kompensera dem. Det kan handla om ekonomisk kompensation, säger han. Man vill att villaägarna ansluter sig till fjärrvärmenätet, men ingen villaägare som nyligen satsat på gas ska stå utan gasleveranser de kommande åren.²¹²

2008 kommer en artikel som handlar om att en rad villaområden i förorterna stängs av från gasnätet när Stockholm Gas AB kapar en fjärdedel av ledningarna. Resten av

²⁰⁹ Annika Nilsson, "Fjärrvärmen räcker inte till nya bostäder", 040110, DN.

²¹⁰ Annika Nilsson, "Fjärrvärmebrist stoppar bobygge. Majoriteten i Stadshuset vill att stadens energiplan ska vara löst innan bostadsbygget i Lövsta får starta", 040116, DN.

²¹¹ Anders Sundström, "Spillvärme kan hålla hela staden varm. Fp vill undersöka om Forsmarks-plan från 70-talet går att förverkliga", 040125, DN.

²¹² Per Luthander, "Fortum backar ur satsning på gas", 061211, DN.

gasnätet ska utvecklas och rustas upp. Det är oklart hur mycket ekonomisk hjälp som ges till de 2 700 hushåll som måste byta ut sina gasspisar och gaspannor. Att byta ut en gaspanna mot en panna med annat bränsle eller fjärrvärme är inte gratis. Stockholm Gas AB ska förhandla med fastighetsägarna om vem som ska betala vad.²¹³

Några månader senare skriver DN att nästan 3 000 villaägare i Bromma och Enskede drabbas när Fortum avvecklar gasnätet i området. En av dem är Terry LeBlanc som betalade 85 000 kronor för en ny gaspanna för mindre än sju år sedan och nu ersätts med endast 21 000 kronor. Hon är pensionär och drabbas hårt av Fortums beslut. Om hushållen godkänner att gasen tas ur drift den 30 juni 2009 erbjuds de ekonomiskt stöd, men många tycker att ersättningen är alldeles för låg. Ett nätverk som ska verka för full ersättning eller fortsatta leveranser har nu startats. Ersättningsnivån baseras på gaspannans ålder och skick. Men i ett avtal som DN tagit del av uppger Fortum att de löser in pannor som är minst 16 år för 12 500 kronor. Det är mindre än en femtedel av vad det billigaste alternativet fjärrvärme kostar att installera. Fortum tycker ersättningen är rimlig.²¹⁴

Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Försörjningstrygghet

Försörjningstrygghet och kapacitetsbrist är inte särskilt omdiskuterat i media, förmodligen beroende på att fjärrvärmerna ändå är rätt väl utbyggda i Stockholmsområdet vilket ofta är i fokus för våra tidningar. I artiklarna ovan finns en positiv underton där budskapet är att fjärrvärme efterfrågas men att utbyggnadstakten är för låg. För temat Fortum backar ut satsning på gas är framställningen emellertid mer negativ. Återigen är Fortum i fokus för negativ rapportering och har svårt att förklara hur de fram till nyligen kunnat förespråka gas för att plötsligt bytt ståndpunkt och börjat förespråka fjärrvärme, vilket blir dyrt för kunderna.

---

²¹³ Anders Sundström, "Gasnätet läggs ned i flera villaområden", 080508, DN.

²¹⁴ Natalie Roos Holmborg, "Avstängt gasnät hårt slag för villaägare", 080827, DN.

RAPPORTERING I LOKAL MEDIA

De båda lokaltidningarna Upsala Nya Tidning och Nya Wermlands-Tidningen redovisas separat eftersom de båda haft lokalt förankrade händelser där rapporteringar löpt över lång tid. Först redovisas Uppsala och framställningen i Upsala Nya Tidning (UNT).

UPPSALA – UPSALA NYA TIDNING

I Upsala Nya Tidning återfanns 71 artiklar som berörde fjärrvärmesystemet. I tabellen nedan visas hur artiklarna fördelar sig på respektive år och för varje ramkonstruktion.

Tabell 4: Antal artiklar per år och för respektive ram i Upsala Nya Tidning

Ämne	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Totalt
Jämförelse olika system										2	1		3
Kärnkraft	1	2											2
Miljö	4		2							2			11
Ekonomi	1	1	1	2		8	3	2	5	9	7	4	43
Sopförbränning			1									2	2
Utbyggnad		1	1					1	1	1			5
Övrigt	1		1			1			3			1	7
													71

MILJÖ

I Uppsala har miljön inte varit ett ämne som diskuterats i stor utsträckning i relation till fjärrvärme. Under 1996 återfanns ett antal artiklar då man i Uppsala hade en diskussion om vilket bränsle Uppsala skulle få använda i sina fjärrvärmeanläggningar, vilket till stora delar berörde olika bränslens miljöpåverkan. Den första artikeln tar upp huruvida en övergång från kol till mer miljövänliga bränslen skulle påverka Uppsala Energis konkurrenskraft. Uppsala Energi (UE) sökte tillstånd om att fritt få elda med det bränsle som bolaget ansåg var mest ekonomiskt konkurrenskraftigt i olika perioder. Representanter för Miljöcentrum, framhävde dock de internationella överenskommelser som Sverige ingått och som Uppsala borde förhålla sig till. Dessutom menade de att en omställning till miljövänligt bränsle skulle komma att bli konkurrenskraftigt i framtiden.²¹⁵ En annan artikel berör att beslut har fattats som innebär att UE får använda mer fossilt i sin produktion och att det ska gälla fram till 2005. Hans Nordström, produktionschef på UE, uttalar sig och säger att han är nöjd med att man sett till deras krav. Ett kommunalråd för Miljöpartiet tolkar beslutet som att de kommer bli tvungna att ställa om till annat bränsle på sikt. I artikeln diskuteras dessutom torv, som UE använder i sina anläggningar, och huruvida det är ett fossilt bränsle eller inte. UE menar att torv är miljövänligt och återvinningsbart, trots utsläpp vid eldning.²¹⁶

I den sista artikeln kring bränsleval och miljö återfinns en stor rubrik om att ”Bio-bränsle blir Uppsalas framtid”. Intressant är att artikeln utgår från samma beslut som rapporterades i den förra artikeln, dock med annan vinkling och annan åsikt från ovan nämnde Nordström. I artikelns inledning skrivs att det är ett historiskt beslut eftersom man har tagit hänsyn till växthuseffekten i beslutet, och att det innebär en total omställning av produktionen till miljövänligt alternativ fram till 2005. Nordström vid UE menar att det kommer kosta dem miljardbelopp och att det troligtvis kommer att ge utslag på deras elpriser.²¹⁷

1996 återfanns ytterligare en artikel som är en debattartikel från två moderata politiker, där bland annat fjärrvärme nämns som en positiv utveckling i Uppsala.²¹⁸

Torv återkommer

1998 återkommer diskussionen kring torv som bränsle, då man i en rapport från Riksrevisionsverket menar att stödet till torvbrytning bidrar till oåterkalleliga skador i naturen. Man diskuterar om en skatt på torv ska införas och RRV menar att det är ett problem att företag blivit beroende av subventioner. Användning av torv som bränsle medför orepurerbara förändringar i naturen, påverkar växthuseffekt och biologisk mångfald. Från UE:s sida menar man att en skatt kommer att innebära klart högre pris på fjärrvärme, eftersom de använder 35-40 % torv i sin produktion. En sådan skatt skulle dessutom i princip ta död på torvnäringen och man menar att torv inte är ett fossilt bränsle.²¹⁹

²¹⁵ Olov Liljeborg, ”Besked dröjer om koleldning”, UNT 960321.

²¹⁶ Samuel Sehlberg, ”Tillåts använda mer fossila bränslen”, UNT 960628.

²¹⁷ Staffan Wolters, ”Biobränsle blir Uppsalas framtid”, UNT 960910.

²¹⁸ Örjan Nilsson och Gunnar Hedberg, ”Miljöframgångar i Uppsala”, UNT 960330.

²¹⁹ P O Lindström, ”Skarp kritik mot torvstödet”, UNT 980124.

Uppsala Energi ska minska sina utsläpp

I en artikel från mars 1998 beskrivs hur UE ska minska sina utsläpp av kväveoxider och lustgas. Man ligger redan under nivåerna för utsläppen, men vill försäkra sig om att hålla låga nivåer eftersom en avgift kan komma att införas. Ammoniak ska tillföras i förbränningen i kraftvärmeverket och således ska utsläppen minskas.²²⁰

Fjärrvärme del av en uthållig stad

I en annan debattartikel från 2005 skriver ett antal Socialliberaler, som de kallar sig, att man i den kommande kommunala översiktsplanen bör sikta på att bli en miljövänlig storstad, och en viktig del i det är att lokalisera bebyggelse till orter med befintlig fjärrvärme. Detta motiveras inte mer än att det är miljövänligt, och i artikeln beskrivs en rad andra åtgärder, exempelvis närhet till grönområden.²²¹

Miljöns betydelse efter Vattenfalls uppköp av Uppsala Energi

Under 2005 skrivs en artikelserie i UNT som berör att det var fem år sen energibolaget såldes. De övriga delarna redovisas nedan, men en del av serien handlade om hur Vattenfall behandlade miljöfrågan. I en av artiklarna menar Niclas Malmberg, kommunalråd för miljöpartiet, att Vattenfall bryter miljöloften från när försäljningen gick igenom. Vid försäljningen ansågs Vattenfall vara bästa köpare, även ut miljösynpunkt, och ett avtal slöts mellan kommunen och bolaget om att verksamheten ska bedrivas med stor omtanke för miljön. Detta bryter man mot, menar Malmberg, eftersom taxornas utformning inte uppmuntrar effektivisering. De lade ner solenergisatsningen, och i nya sopförbränningsanläggningen utvinns inte el. Malmberg kritiserar också att avtalet i sig inte var juridiskt bindande. Kritiken i artikeln kommer även från en representant för Västerpartiet.²²² Vattenfalls VD Gerold Lange besvarar kritiken med att det inte var lönsamt att bygga kraftvärme i den nya avfallsanläggningen och att kunderna inte heller efterfrågar el. Han konstaterar att kraftvärme kanske skulle vara bättre för samhällsnyttan, men att det är politik och Vattenfall ser det hela främst företagsekonomiskt. Om det påstådda brutna avtalet med kommunerna säger han att Vattenfall hela tiden gör avvägningar mellan låga priser, miljö och att investera för bästa skick. Hur man än gör får man kritik, framhåller Lange, men de siktar på att alltid hålla det som lovas.²²³

Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Miljö

Fjärrvärme framställs som en ren uppvärmningsform som det är fördelaktigt att ha i Uppsala. Samtidigt relateras flera artiklar till bränsleval och en omställning mot miljövänligare bränsle. I Uppsala är frågan angående torvens miljöpåverkan ett återkommande diskussionstema.

²²⁰ Mariann Andersson, "Uppsala Energi ska minska utsläpp", UNT 980319.

²²¹ Sten Jonsson, m.fl., "Uppsala en miljövänlig storstad", UNT 050904.

²²² Staffan Wolters, "Vattenfall påstås bryta miljöloften", UNT 050222.

²²³ Staffan Wolters, "Låg lönsamhet på elproduktion", UNT 050222.

SOPFÖRBRÄNNING

I en debattartikel från juli 1998 svarar Björn Bosaeus, fd planeringsdirektör på tidigare debattartiklar som berör avfallshantering. Han menar att huvudfelet i Uppsalas avfalls politik är att man inte utnyttjar fördelarna som fjärrvärmenätet innebär. Fördelar som Bosaeus ser med avfallseldad fjärrvärme är att UE redan investerat i ett filter som klarar utsläpp från avfall och snart måste de gå över från kol och torv till annat bränsle och då blir avfall ett alternativ. Avfallsförbränning har dessutom bättre verkningsgrad än biogas, och bättre än rötning och kompostering allmänt eftersom vissa utsläpp förbränns vid förbränningen och andra binds i slammet. För att belägga sina argument hänvisar han till forskning vid Uppsala Universitet.²²⁴

I en artikel från 2007 rapporteras att ”Flygbeslag värmer Uppsala” och handlar om att sedan förbud infördes mot att ta med mer än 1 dl vätska på flyget tillvaratas stora mängder avfall vilket blir fjärrvärme i Uppsala.²²⁵ Senare samma år rapporteras om att många kommuner överväger att bygga avfallseldade kraftvärmeverk. Detta eftersom nya skatteregler gör det gynnsamt. Detta kan också innebära att avfall kan bli mer eftertraktat eftersom både Enköping och Västerås planerar att bygga anläggningar, varifrån Uppsala bland annat tar sitt avfall.²²⁶

Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Sopförbränning

Avfallsförbränningen är omnämnt, men det är inte särskilt omdebatterat, utan de flesta verkar överens om att avfall är ett bra bränsle som tack vare bra rening ger miljövänlig fjärrvärme.

---

²²⁴ Björn Bosaeus, ”Ta en tankepaus om avfallet!”, UNT 980728.

²²⁵ Michael Lövttrup, ”Flygbeslag värmer Uppsala”, UNT 070303.

²²⁶ Per Österholm, ”Fler kommuner vill elda med sopor”, UNT 070602.

KÄRNKRAFT

Tre artiklar återfanns gällande kärnkraftsavvecklingen som relaterade till fjärrvärme. Dessa är alla mellan 1996 och 1997 och den första berör kärnkraftsavvecklingen och politiken kring detta i stort. Man jämför med hur många kraftvärmeverk som skulle krävas för att ersätta elproduktionen i Oskarshamn 1 och Ringhals 2. I den förstnämnda menar artikelförfattaren att det krävs nio normalstora kraftvärmeverk medan det krävs närmast det dubbla om Ringhals 2 stängs.²²⁷ I en artikel från januari 1997 är tongångarna annorlunda och där beskrivs istället utbyggd fjärrvärme som det som ska ersätta reaktorerna. För att klara nedläggningen ska man satsa på att ca 800 00 hushåll ska få fjärrvärme, varav hälften ska vara tidigare hus med direktverkande el och andra med olja. Tidigare har det ansetts för dyrt med en sådan satsning, men genom en kompromiss mellan partierna var detta en del av lösningen. Genom denna satsning skulle man få bort ca 8-12 TWh el för uppvärmning och samtidigt kommer bibränsle snare än olja användas. Genom att införa subventionerna ska anslutningskostanden bli lägre, men det är oklart hur stora subventionerna skulle bli och när de skulle införas. I artikeln sätter man stort hopp till denna omställning, eftersom man då skulle kunna stänga båda reaktorerna i Barsebäck direkt.²²⁸ I en artikel från sommaren 1997 har beslut tagits i frågan, och då rapporterar UNT att riksdagen avsatt 1,6 miljarder för dem som vill byta direktverkande el mot fjärrvärme eller annan uppvärmning. UNT rapporterar att man även kan få bidrag för olika former av energibesparingar.²²⁹

Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Kärnkraft

Relativt få artiklar kring kärnkraften relaterar till fjärrvärme, men av de som gör det är tonen något olika. I den första artikeln är undertonen att kraftvärmens knappast kan ersätta elen. Senare artiklar har en annorlunda inställning, då man inte ser samma tillförselerspektiv som man kunde se i den första. Genom att ställa om hushållsuppvärmning till fjärrvärme kan man istället spara el är det senare budskapet.

²²⁷ Göran Kristiansson, "Ringhals mycket dyrare att stänga än Oskarshamn", UNT 960517.

²²⁸ Johan Delby, "Utbyggd fjärrvärme ersätter reaktorer", UNT 970125.

²²⁹ Peter Fröberg, "Miljarder i potten för elsparare", UNT 970722.

UTBYGGNAD AV FJÄRRVÄRME OCH ANLÄGGNINGAR FÖR FJÄRRVÄRME

Ett antal artiklar återfinns kring utbyggnad av fjärrvärme, där alla har en tydlig lokal prägel. En notis kommer 1997 som berättar att fjärrvärmen i Uppsala nu är färdigutbyggd. 95 % av tätorten är ansluten och Uppsala Energi har inga planer på fortsatt utbyggnad till villor i utkanten pga kostanden. I artikeln beskrivs också i vilka mindre orter runtom som fjärrvärme återfinns.²³⁰

Ett år senare framkommer att Uppsala Energi planerar att bygga en biobränslecentral i Storvreta norr om Uppsala. Genom denna utbyggnad kan man avveckla oljepanna och pannor drivna på el och samtidigt koppla ihop två mindre nät, där det redan finns solfångare i det ena nätet. Miljön lyfts fram som den stora vinsten med planerna och samtidigt tror representanter för UE att fjärrvärmen kommer bli mer konkurrenskraftig och hoppas att folk kommer byta, trots att många har direktverkande el. I artikeln argumenteras också för fördelarna med fjärrvärme, eftersom man då behöver mindre el från kärnkraft.²³¹ Anläggningen byggdes dock inte. I en artikel från 2003 rapporteras att produktionen av fjärrvärme i Storvreta skulle bli för dyr. Nu funderade UE på att bygga ett bioeldat värmeverk eller att lägga en kulvert mellan Uppsala och Storvreta. Det väntas bli dyrare att bygga en kulvert än att investera i en anläggning, men med ökade energipriser kan det trots allt bli aktuellt. Solfångaranläggningen som fanns tidigare har nu också tagits ur drift, men planer finns på att åter ta dessa i bruk. Tillsammans med bioeldad värme blir det hög verkningsgrad och således lönsamt. En representant för Vattenfall (som energibolaget heter efter försäljningen) menar att man kan komma att skjuta på planerna eftersom det kanske kommer bli lönsamt med en kulvert om energipriserna fortsätter stiga.²³²

I juni 2004 rapporteras att Vattenfall ”bygger Europas modernaste vattenkokare”. UNT uppger att kostnaden blir ca 1 miljard och att avfall från ca 20 kommuner kommer att eldas. Genom bygget kommer också användningen av torv, olja och kol att minska och utsläppen ska inte ”påverka miljön eller människan” då man bygger ”Europas modernaste reningsanläggning”, som i sig kostar 300 miljoner kronor. Utsläppen ska således minimeras, och trots närheten till staden ska det inte vara någon risk för närboende. De som uttalar sig är främst representanter för Vattenfall och några leverantörer.²³³

Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Utbyggnad av fjärrvärme

Artiklarna beskriver ofta vilka planer på utbyggnad eller nybyggnad som är planerade och det finns även en miljökoppling då bränslet och omställning från direktverkande el ofta diskuteras. Reportaget om Vattenfalls nya anläggning är mycket beskrivande av både process och storlek på verket och man återkommer ofta till miljövinster med anläggningen.

²³⁰ Åke Ripenberg, ”Fjärrvärmen färdigutbyggd”, UNT 970205.

²³¹ Mariann Andersson, ”Bibränslecentral planeras i Storvreta”, UNT 980731.

²³² Kjell Hedlund, ”Kulvert eller värmeverk i Lyckebo”, UNT 030520.

²³³ Lennart Lindström, ”Här byggs Europas modernaste vattenkokare”, UNT 040616.

JÄMFÖRELSE UPPVÄRMNINGSSYSTEM

Den första delen i artikelserien om försäljningen av energibolaget Uppsala Energi, behandlar att de höga taxorna får Uppsalaborna att välja bergvärme. Man betonar att priset på fjärrvärme har höjts med 44 % sen försäljningen till Vattenfall och att antalet bergvärmepumpar har ökat ”lavinartat”, med 700 %, från att 16 st installerades 1999 till 268 stycken 2004. UNT menar att årskostnaden för en vanlig lägenhet ökade med i snitt 2 800 kronor. Bland annat en industri bytte till värmepump och många bostadsrättsföreningar funderar på att byta. Enligt dem ska de spara 360 000 kr per år och värmepumpen ska vara återbetald på 2,5 år. Många olika kundrepresentanter uttalar sig och de flesta menar att kostnaden är den viktigaste faktorn vid val av värmesystem. Man jämför med Enköping, där man menar att någon kund aldrig lämnat dem, medan många är på väg att lämna fjärrvärmesystemet i Uppsala.²³⁴

En artikel i två delar från mars 2005 som inleds med att i en undersökning från energimyndigheten visade det sig att i 60 % av kommunerna skulle det löna sig att byta från fjärrvärme till någon annan alternativ värmekälla. I artikeln framkommer dock att det gäller främst som ett genomsnittligt mått och för småhus är det fortfarande billigast med fjärrvärme i de flesta kommunerna. Men för flerbostadshus är det lönsamt att byta, främst till värmepump eller pellets, och ju större fastighet desto större vinst per år. Generellt har priserna på fjärrvärme ökat mer än inflationen de senaste åren i kommunerna. Man tror dock att få kommer att byta eftersom det handlar om stora investeringar, och samtidigt kan det vara svårt rent tekniskt i större fastigheter att installera värmepump. Man tror dock att många känner sig inlåsta med fjärrvärme och då är det också energibolaget som kan styra och höja taxorna.²³⁵

I en fortsättning på samma sida diskuteras att, som tidigare rapporterats om, många i Uppsala byter till värmepumpar. Här uttalar sig dock energirådgivaren i kommunen (Jan Lemming) och menar att det är negativt eftersom det innebär mer elkonsumention och den extra elen importeras från koleldade kraftverk utomlands. Samtidigt minskar produktionen i kommunens miljövänliga kraftvärmeverk och ännu mer el måste importeras. Han menar dock att anledningen till att folk byter är Vattenfalls ökning av priset, och att de måste ta sitt samhällsansvar.²³⁶

En artikel från 2006 rapporterar att många villaägare i Uppsala byter ut el och olja mot värmepumpar. Många ansökningar har kommit in det senaste året och det fortsätter att öka. Det har blivit populärt på grund av det konverteringsstöd man kan få om man som villagägare byter till en alternativ energikälla. Men Jan Lemming uttalar sig även här och menar att fjärrvärmesystemet är ett bättre alternativ på många orter. Värmepumparna kan på sikt bli dyrare i drift då vi ser ökande elpriser och installationen är även den dyr. Han framhåller också att elpumparna bidrar till marginalproduktion av el, vilket medför ökade CO₂-utsläpp. Branschorganisationen för värmepumpar menar dock att på längre sikt kommer elen produceras i naturgaseldade kraftvärmeverk som ger lägre utsläpp. Avslutningsvis menar Lemming att de flesta tjänar på att byta till

²³⁴ Staffan Wolters, ”Höga taxor får fler att välja bergvärme”, UNT 050220.

²³⁵ Staffan Wolters, ”Fjärrvärme inte längre billigaste alternativet”, UNT 050308.

²³⁶ Staffan Wolters, ”Allt fler skaffar egen värmepump”, UNT 050308.

fjärrvärme eller pellets, både pris- och miljömässigt. Man rapporterar att kostnaden för att installera fjärrvärme är ca 54 000 kr i Uppsala och det kostar 120 000 till 150 000 att installera en värmepump.²³⁷

Några månader senare återfinns en stor artikel om att man i Riksbyggens nya byggprojekt i Fornby, Gamla Uppsala, väljer bergvärme framför fjärrvärme. Anledningen är energikostnaden och att det skulle bli klart dyrare med fjärrvärme. De menar att debatten i Uppsala kanske inte direkt påverkat, men de tror att köparna på sikt kommer tjäna på det, eftersom annan energi bara blir dyrare. De tror att de kommer tjäna mellan 6 000 och 8 000 per år per lägenhet på att välja bort fjärrvärme till förmån för värmepump. Främst är det en representant för Riksbyggen som uttalar sig, men även en av köparna, som menade att inte bergvärmens lockade i sig utan det var huset och chansen att köpa i bra läge.²³⁸

I anslutning till artikeln finns en mindre artikel där energirådgivaren Lemming uttalar sig och menar att det ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är fel att använda bergvärme särskilt som fjärrvärme finns att tillgå. Han menar att det är fel eftersom pumpen drivs av el och högvärdig energi som el borde driva datorer och belysning medan lågvärdig energi ska användas för uppvärmning. Det är inte heller säkert att det på sikt blir billigare, menar han, eftersom elpriserna kan komma att öka. Samtidigt konstaterar han att fjärrvärmepriset i Uppsala är i paritet med genomsnittet i Sverige, men att Vattenfall får skylla sig själv eftersom prisökningen varit för stor på kort tid.²³⁹

Fjärrvärme som teknik

Under våren 2004 återfinns ett antal debattartiklar där man diskuterar fjärrvärmens tekniska utformning. Den första artikeln kommer från Hans-Göran Göransson som är Teknisk chef för Närvärmeverket AB. Han menar att fjärrvärmens i sig är en förlegad teknik. Hans argument är att det finns småskaliga lösningar med solpaneler, värmepumpar osv som är mer konkurrenskraftiga och de kommer fortsätta utvecklas. Problemet med fjärrvärmens är att det tidigare kommunala bolaget sålts ut och prishöjningar har kommit, och man kan förvänta sig ytterligare prisökningar. En oligopolsituation råder samtidigt som man går in i en bränslefälla där olja och el är för dyrt, biobränsle är också dyrt och kan bli dyrare. Samtidigt råder det brist på inhemska sopor, vilket leder till import. Tallbecksolja är inte heller ett bra alternativ, utan det är skogsindustrin som tjänar på det, inte kunderna. Istället tror han på en framtid med småskalig produktion, och att ”försvara fjärrvärme är som att slåss för stordatorer när pc-intåget började”. Man ser redan att många byter ifrån fjärrvärme och väljer bort det vid nybyggnation, konstaterar han.²⁴⁰

Till denna artikel kom två repliker där den första kom från energirådgivaren Jan Lemming. Han framhåller återigen att man måste se till energin som låg- eller högvärdig och där den förstnämnda bör gå till uppvärmning och den andra till belysning,

²³⁷ Anna Hellberg, "Värmepump inte alltid billigaste alternativet", UNT 060429.

²³⁸ Åke Ripenberg, "Riksbyggen valde bergvärme före fjärrvärme", UNT 061029.

²³⁹ Åke Ripenberg, "Ett värmeval som får hård kritik", UNT 061029.

²⁴⁰ Hans-Göran Göransson, "Fjärrvärmens är en förlegad teknik", UNT 040510.

datorer och liknande. Sedan diskuterar han verkningsgrader för olika elproduktions-sätt och kommer med slutsatsen att med en systemsyn som tar hänsyn till hur elen producerats, är det inte självklart att värmepumpar är den bästa lösningen, särskilt inte ur miljösynpunkt. Speciellt inte om rörledningar för fjärrvärme redan finns att tillgå. Dessutom konstaterar han att ”miljöfördelarna med att ersätta 9 500 skorstenar med en är odiskutabla”. Däremot är han som även framkom ovan kritisk till hur Vattenfall hanterat prissättning och prisökning. En annan aspekt som lyfts fram är att värmepumparna kan komma till användning i byggnader med lågenergiförbrukning (passivhus) och där måste fjärrvärmens utvecklas. Avslutningsvis säger han att fjärrvärmens troligtvis kommer vara fortsatt viktig, då den lyfts fram i planer på olika nivåer som en viktig uppvärmningsform. Man använder resurser på ett effektivt sätt och det är rimligt att energisystemet används så effektivt som möjligt. Då vore det synd om prissättningen förstörde det.²⁴¹

Den dåvarande VD:n för Svensk Fjärrvärme, Ola Alterå, skriver i sin replik att Göransson har ett antal fel i sitt inlägg. Bland annat menar han att fjärrvärmens inte växt fram tack vare subventioner utan det har växt fram i konkurrens och med nöjda kunder. Att det skulle föreligga någon prisrisk för bränslet menar han är osant eftersom en av fördelarna med fjärrvärmens är just flexibiliteten. Man är inte heller importberoende, fördelen med fjärrvärme är just att man kan använda lokalt bränsle. Att många lämnar fjärrvärmens är inte heller sant, om man ser till hela Sverige är det inte många kunder som faktiskt lämnat fjärrvärmens. Det går snarare att se en tillströmning av kunder. Han menar också att somliga av Göranssons lösningar, som mikrokraftvärme i fastigheten är beroende av naturgas och en infrastruktur som inte finns i Sverige. Avslutningsvis skriver han att han tror att fjärrvärmens en bra tid framöver kommer vara ett konkurrenskraftigt och prisvärt alternativ som utvecklas och bidrar till en bättre lokal och global miljö.²⁴²

Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Jämförelse värmesystem

Relativt sent kom artiklar som jämförde olika uppvärmningssystem fram i Uppsala. Vad det beror på är svårt att svara på, men på grund av taxehöjningarna efter 2001 började många se sig om efter alternativ till fjärrvärmens. Det är stort fokus på värmepumpar, som är den främsta konkurrenten till fjärrvärmens i Uppsala utifrån vad artiklarna visar. Driftskostnaden framhålls och få andra argument framkommer. Kritiken mot fjärrvärmens i debattartiklarna bestod i storskaligheten, bränslet, priset och monopol och att småskaliga lösningar skulle vara bättre.

Energirådgivaren i kommunen intar en aktiv roll och har ofta ett systemperspektiv när han anser att värmepumparna inte är ett bra alternativ eftersom, det ökar elproduktionen och har stor miljöpåverkan utifrån hans argumentering med kolkondens på marginalen. Att fjärrvärmens finns gör att det är samhällsekonomiskt riktigt att använda den, dock kritiserar prissättningen av rådgivaren.

²⁴¹ Jan Lemming, "Fjärrvärme viktigt också i framtiden", UNT 040517.

²⁴² Ola Alterå, "Fjärrvärmens växer i framtiden", UNT 040518.

EKONOMI

Här redovisas först de artiklar som rör försäljningen av energibolaget Uppsala energi, som genomfördes årsskiftet 2000-2001, tillsammans med de artiklar som berör taxehöjningar. Detta eftersom de flesta av alla artiklar som berör ekonomi på ett eller annat sätt kommer tillbaka till kostnaden och försäljningen.

Försäljning av energibolaget och höjda taxor

Innan försäljningen finns en artikel som berör taxorna från hösten 1999. Då refererades till Nils Holgersson-undersökningen som jämför taxorna mellan länets kommuner. Då var Tierp dyrast och Uppsala billigast. Sedan året innan hade priserna på fjärrvärme och el sjunkit överlag och Uppsala var billigast på sopor, VA och fjärrvärme.²⁴³

Den första rapporten om försäljningen kom i december 1999 då man rapporterade att kommunfullmäktige tagit beslut om försäljning. En uppgörelse mellan de borgerliga och Socialdemokraterna gjorde beslutet möjligt. Artikeln är enbart ett referat om vad som hände i fullmäktige och inga uttalar sig direkt i artikeln.²⁴⁴

2001 börjar artiklar om prishöjningar på fjärrvärme att komma, i takt med att Vattenfall (men fjärrvärmerörelsen hette fortfarande något år efter Uppsala Energi) höjde priset. I första artikeln rapporteras att de ändrade taxekonstruktionerna till en enhetstaxa jämfört med att tidigare haft sommar- och vintertaxa. Enhetstaxan kommer att ligga ca 6 % över vintertaxan vilket UNT menar kan ge en höjning sommarhalvåret för lågkonsumerande kunder med 138 %. För de kunder med ytterligare en värmekälla tillkommer 100 kr/MWh under hela året, vilket de bara behövt betala under vintern tidigare, vilket kan innebära en total ökning på 187 %. Den ansvarige för fjärrvärmerna i Uppsala, Conny Swensson, menade dock att utslaget blir ökningen 12 % och för normalvillan blir ökningen ungefär 110 kr per månad. De två huvudorsakerna till höjningen är att distributionsnätet har stort behov av upprustning. De har dessutom fått avslag på en ansökan om att bryta torv på en plats i Härjedalen vilket gör att de måste använda sig av andra, mindre fyndigheter. Det handlar dessutom om bolagets ”fortlevnad som fjärrvärmeleverantör” och man menar att de nya ägarförhållanden (med Vattenfall som ägare) gör att prispolitiken förändrats. Samtidigt hade inte priset höjts sen 1995 innan försäljningen. I artikeln rapporteras att Fyrisbadet måste höja entrépriset pga taxehöjningen. De är en storkund och de kommer få en ökning med 125 % under tidigare lågtaxeperioden menar VD:n Liisa Eriksson Hundetmark. Eftersom Uppsala har hela marknaden för fjärrvärme är det bara att acceptera. Hon är kritisk till att de inte fått information om höjningen tidigare.²⁴⁵

En artikel, också under 2001, handlar om en familj som bytt sin oljepanna mot fjärrvärme och deras fjärrvärmeräkning ”blev en chock”. Värmekostanden ökade med 37 % trots bytet och att de försökt dra ned på förbrukning. De menar att de borde ha fått en sänkning på 24 %, men fick en stor ökning istället. De är kritiska till att de inte fått, vad de anser, ett korrekt bemötande av Uppsala Energi. Uppsala Energi har inte nåtts för ett uttalande i artikeln, men energirådgivaren i kommunen, Jan Lemming, uttalar sig och

²⁴³ Göran Karlsson, ”Tierps taxor dyrast”, UNT 991019.

²⁴⁴ Kjell Hedlund, ”Uppsala Energi går till försäljning”, UNT 991201.

²⁴⁵ Tomas Ängshammar, ”Fjärrvärmepriset höjs kraftigt i Uppsala”, UNT 010427.

säger att antigen har man höjt temperaturen eller så är värmexlaren trasig. Familjen har bett Uppsala Energi om att kontrollera värmexlaren, men utan resultat.²⁴⁶

En artikel som inte är kopplad direkt till Uppsala Energi men som berör ämnet är en redogörelse om en undersökning som Sofie Andersson och Sven Werner på Chalmers gjort. De har undersökt huruvida ägarformen styr priset på fjärrvärme och de fick resultatet att det påverkar. De kommunala eller statliga ägda bolagen är i regel billigare än privata och ju större företag och desto större marknadsandel desto mer sjunker priset. Detta beror bland annat på att kostnaderna för bränsle är relativt lägre för de stora aktörerna än för de små. Medelpriset på en MWh hos det dyraste bolaget Graninge var 453 kr medan medelpriset för de kommunala bolagen var 366 kr per MWh. En annan anledning till skillnaden är att avkastningskraven varierar, där Graninge hade högst med ca 10 % och hos de kommunala bolagen låg kravet på ca 6 %. I en anslutande artikel uttalar sig VD för Enköpings energi, Eddie Johansson, och menar att undersökningen är ett starkt argument för att inte sälja energibolagen. Uppsala Energi och dess prishöjningar nämns som ett exempel på vad som har hänt efter utförsäljning. Johansson menar att det är närmast självklart att man kan förvänta sig prisökningar efter en försäljning eftersom köparen vill få tillbaka investering.²⁴⁷

I oktober 2001 rapporteras att hyrorna i Uppsalahem kommer att höjas med 2,75 % till januari 2002. Detta trots sänkt fastighetsskatt och fortsatta rationaliseringar i bolaget. Den främsta anledningen till höjningen är höjda taxor på fjärrvärme. Priset har ökat med 16 % under året, och om man räknar in att man ändrar till enhetstaxa blir ökningen 19 % för Uppsalahem vilket ger en merkostnad på 15 miljoner per år. VD:n för Uppsalahem, Åsa Hedenberg, menar att de visste att taxorna skulle öka efter försäljningen, men man trodde inte det skulle öka så här mycket. Hyresgästföreningen är kritisk till höjningen, men menar att anledningarna till höjningen ligger utanför Uppsalahems kontroll. De menar att det verkar som att Uppsalaborna får betala Vattenfalls investeringar på andra håll (främst internationellt). Uppsalahem själva funderar på att investera i egen separat uppvärmning, men nu sitter man fast i Vattenfalls monopol. Vattenfall motiverar höjningarna med ökade lönsamhetskrav och menar att man måste jämföra med andra alternativ på uppvärmning. De måste också bygga en buffert för framtiden, och pengarna från Uppsala går ingen annanstans. Kommande underhåll i nätet och avslaget på torvbrytningen framhålls som ytterligare skäl. Priset i Uppsala är inte dyrast i landet och innan de köpte energirörelsen hade inte priset på fjärrvärme höjts sen 1995.²⁴⁸

Protester mot Vattenfall

I en mindre artikel rapporteras att Uppsala kommun inlett överläggningar med Vattenfall angående taxorna på fjärrvärme. Kommunen menar att höjningarna av fjärrvärmepriset varit för höga och vill föra en dialog med Vattenfall, särskilt för att få information om framtida höjningar. De menar att omkostnaderna för kommunen har ökat stort

²⁴⁶ Mattias Croneborg, "Fjärrvärmeräkningen blev en chock" UNT 010801.

²⁴⁷ Lotta Lille, "Priset för fjärrvärme styrs av ägarformen" och "Starkt argument mot försäljning", UNT 011027.

²⁴⁸ Tina Lövrander, "Rejäl hyreshöjning i Uppsalahem", UNT 011031.

på grund av höjningarna av taxan, och bland annat ökade omkostnaderna i Fyrisbadet på ca 600 000 kronor per år.

En politiker som uttalar sig vill ha en dialog om framtiden med bolaget och menar att man inte vill att taxorna höjs om inte starkt investeringsbehov finns. De vill samtidigt bilda opinion gentemot staten mot det höga avkastningskrav som Vattenfall har.²⁴⁹

En dryg månad senare rapporteras att ett fastighetsbolag, Ågerups fastigheter, med ca 50 000 kvm främst kontors- och produktionslokaler i Uppsala överväger att bryta fjärrvärme-avtal med Vattenfall pga det höga priset. Bolaget överväger att byta till elvärme eftersom det skulle spara bolaget ca 3 miljoner per år. Vattenfall och bolaget ska träffas för ett möte om framtiden och Ågerup har ett krav på halvering av taxan för att de ska stanna kvar som kunder. Bolaget menar att taxorna är orimliga efter höjningarna och menar att de är dubbelt så höga som de borde vara. Vattenfall säger att fjärrvärmerna kostar mindre än 50 öre per kWh, så en sänkning med 25 öre vore helt orimligt. Fjärrvärmepriset hade inte heller höjts sen 1995 innan höjningen, så det är inte orimligt menar de. De vill ta ett samtal med Ågerup eftersom det är en betydande kund. De tror också att andra faktorer än rent ekonomiska kan ligga bakom.²⁵⁰

I en artikel senare samma år rapporteras att en bostadsrättsförening, föreningen Gurkan, anmäler Vattenfall till Konkurrensverket på grund av prishöjningarna. Inledningen av artikeln redogör för det senaste händelseförloppet med prishöjningar som bland annat inneburit att Uppsalahem kommer höja hyrorna. Vidare rapporteras att bostadsrättsföreningen anser att Vattenfall utnyttjar sin monopolställning på ett skamligt sätt och att lönsamhetskravet borde förändras eftersom det inte är rimligt att ett monopolföretag, som dessutom är statligt, drivs på det sättet. De menar att det dessutom är för dyrt att byta uppvärmning, då man är inlåsta i det man valt, och i detta fall har Vattenfall monopol på fjärrvärmerna. Vattenfall säger att det inte finns något monopol på uppvärmning, utan alla fritt kan välja uppvärmningsform, t.ex. olja eller el. Staten har dessutom lagt ett lönsamhetskrav på dem som de inte kan göra något åt. De behöver också tjäna pengar för att kunna göra nödvändiga investeringar i framtiden. De har som mål att ha lägre taxor än alternativen, och det menar Vattenfall att de lyckats med.²⁵¹

Nästa artikel i ämnet berör inte Uppsala direkt utan handlar om att regeringen ska starta en utredning om hur prissättningen av fjärrvärme påverkar konsumenterna. Man rapporterar att de stora bolagen har höjt priset nästan dubbelt så mycket som de mindre de senaste åren och man hänvisar till Uppsala-debatten i artikeln. Rapporten från Energimyndigheten visar att de stora bolagen har höjt med 6 % och de mindre med 3 % och Konkurrensverket har krävt att priset på fjärrvärme ska regleras. Energimyndigheten menar att detta inte är ett bra alternativ eftersom det på lång sikt kan innebära att man inte kan göra några investeringar. Däremot skulle representanten från Energimyndigheten kunna tänka sig att en rimlig utveckling är att ha ett pristak i relation till vad energin kostar.²⁵²

²⁴⁹ Göran Karlsson, "Samtal om värmepris", UNT 011109.

²⁵⁰ Hannah Häggström, "Helt oskäligen taxor", UNT 011201.

²⁵¹ Björn Lövenlind, "Hård kritik mot fjärrvärmepris", UNT 011215.

²⁵² Lennart Lindström, "Värmetaxorna ska granskas", UNT 021206.

Nästa artikel kommer drygt en månad senare vilken är en debattartikel där skribenten Hans-Göran Myrdal som är f.d. direktör på SAF. Han skriver han anser att regeringen ska sätta stopp för Vattenfalls avsikt att utnyttja sin monopolställning i Uppsala och därigenom ta ut högsta möjliga pris. Han menar att Vattenfall senaste året har höjt fjärrvärmepriiset ”dramatiskt” och Uppsalahem och Hyresgästföreningen har beräknat att det rör sig om en höjning på 30 %. En indikator på att priset kan höjas ytterligare är att Vattenfall erbjudit vissa abonnenter möjlighet att binda priset två år, till ett högre pris än idag. Höjningarna resulterar i protester och att bland annat Akademiska hus och Uppsalahem planerar att bygga ett eget nät. Han anser att eftersom bolaget är statligt får man driva det med vinstintresse, vilket han menar att kommunala bolag inte kan. Uppgiften för Vattenfall blir således att maximera aktieägarintresset. Efter en granskning av elpriserna ska Vattenfall Uppsala ha ålagts att betala tillbaka stora summor till kunderna, vilket indikerar att man inte drar sig för att utnyttja sin monopolställning. I fjärrvärmens föreligger ett faktiskt monopol och man kan ta ut överpriser utan att riskera något, vilket samtidigt kan snedvrída konkurrensen på elmarknaden om bolaget både säljer el och värme. Han menar också att det är svårt och dyrt att byta ifrån fjärrvärmens och särskilt i Uppsala där fjärrvärmens är så pass dominerande. I vissa fall har man inte heller några andra alternativ. Vidare skrivs att det varit starka reaktioner på VD:n Gerold Langes inlägg den senaste tiden, där han menar att det inte föreligger ett monopol och att fjärrvärmens konkurrerar med andra uppvärmningsalternativ. Man prissätter efter dess marknadsmässiga värde och är billigare än olja och pellets, ska Lange ha skrivit vilket Myrdal menar är helt fel. Han tolkar agerandet från Vattenfall som att ”de tar ut högsta möjliga pris på en ”marknad” som inte är en marknad utan ett monopol”.²⁵³

Fortsatta taxehöjningar

I november samma år kommer nästa artikel som berör ämnet. Den handlar om att Vattenfall höjer priset på fjärrvärmens vid nyår och priset blir 6-8 % dyrare för småhusägare. Man rapporterar i inledningen att sen Vattenfall tog över har priset ökat med ca 25 % och att fjärrvärmens står för ca 90 % av värmeförsörjningen i Uppsala. Den fasta avgiften höjs med ca 135 kr per år och den rörliga avgiften med 7 %. Vattenfall motiverar höjningen med att man måste ha en vettig lönsamhet och man vill kunna erbjuda kunderna hög servicenivå. De tycker inte de har en monopolställning utan de menar att man får se till huruvida ett företag utnyttjar situationen och tar ut oskäligen priser eller inte. Ser man till priset ligger det runt medel i Sverige. Vissa tycker kanske att höjningarna är oskäligen. Man vill att det ska vara ett oslagbart energialternativ, inte bara sett till priset, utan även till miljön, bekvämligheten och tryggheten för konsumenten. Man menar att i Storvreta går man back på försäljningen eftersom de använder el och olja. Där måste man se över och kanske bygga en produktionsanläggning, vilket kan vara på gång.²⁵⁴

²⁵³ Debattartikel, Hans-Göran Myrdal, ”Fjärrvärmeskandalen i Uppsala”, UNT 030123.

²⁵⁴ Anna Dammert, ”Vattenfall höjer priset på fjärrvärme vid nyår”, UNT 031104.

I april 2004 var Vattenfalls koncernchef Lars Josefsson i Uppsala på ett möte och från det rapporterades att han försvarade prishöjningarna och menade att god vinst var bra för kunderna på sikt, men att Vattenfall måste bli bättre på att informera om vad de gör. De har ambitionen att hålla så låga priser som möjligt och han menar att ju högre vinst man har desto större utrymme att sänka priserna i framtiden. Man är inne i en tung investeringsperiod just nu då de ordnar med fjärravlästa mätare och skaffar ett bättre system för fakturering. Detta ska ge bättre service och sänkningar på sikt, men när kan han inte ge svar på. De stora protesterna tror han beror på att de varit dåliga på att informera snarare än själva prishöjningarna i sig. Man måste bli bättre på att informera om varför de höjer priserna, säger han. Återigen upprepas att trots allt ligger Uppsalas pris i genomsnitt med resten av landet. Han anser också att det är märkligt att Akademiska hus planerar att bygga eget nät och att det skulle vara billigare än att få ett bra pris från Vattenfall. Detta redovisas nedan.²⁵⁵

I anslutning till artikeln rapporterar UNT att man kan räkna med nya prishöjningar då systemet för handel med utsläppsrätter kan drabba konsumenterna. Detta eftersom fjärrvärme inte får full tilldelning vilket kan drabba konsumenterna i slutändan. UNT rapporterar att utsläppsrätterna ska införas i EU år 2005 på prov till år 2007. I Sverige är det 500 anläggningar som berörs varav många är energi- och värmeverk. Detta kan innebära att det blir dyrare för Vattenfall Uppsala, då de enligt utsläppsrätterna kommer få släppa ut 250 000 ton CO₂ per år, men 2004 var utsläppen 450 000 ton. Det nya värmeverket kommer dock sänka utsläppen och Vattenfall kommer göra vad de kan för att det inte ska kännas av, men det kan i slutändan ändå påverka priserna. Regeringen gör bedömningen att kunderna kan få en prisökning på 5 öre per kWh. Värmeverk får släppa ut 80 % av genomsnittet 1998-2001, medan industrin får släppa ut 100 % för att skydda konkurrenskraften.²⁵⁶

I september 2004 rapporteras om att Vattenfall höjer fjärrvärmepriset till årsskiftet. Då kommer priset höjas med 6 % och sedan 2001 har priset höjts med över 30 %. Vattenfall lovar i artikeln att dra ner på takten på prishöjningarna och att det endast blir måttliga höjningar i fortsättningen. Priset kan komma att höjas pga skatter men inte annars. Vattenfall motiverar prishöjningen med att de måste ”se om sitt eget hus” och att man vill kunna leverera värme driftsäkert och till bra pris. De har ett stort investeringsprogram igång för att effektivisera och höja kraftvärmeverkets miljöprestanda. Man har legat lågt prismsässigt tidigare jämfört med andra och idag ligger man i mitten, som det borde vara. De som bundit priset och inte tjänar på det får kompensation. För en villaägare blir det i genomsnitt en ökning på ca 850 kr per år där det fasta priset höjs mest, med 18 %. Det rapporteras om att villaägare fått erbjudande om att binda priset 2 år, till 8 % högre pris (oklart om det gäller före eller efter höjningen) vilket tyder på fortsatta ökning. Uppsalahem får även de betala ca 4,8 % mer under 2005 och de kommenterar att fjärrvärmens är den utgiftspost som har ökat mest de senaste åren. Höjning för lokaler blir något mindre, ca 1 %.²⁵⁷

²⁵⁵ Lennart Lindström, ”Hög vinst bra för kunderna”, UNT 040429.

²⁵⁶ Lennart Lindström, ”Räkna med nya prishöjningar”, UNT 040429.

²⁵⁷ Lennart Lindström, Vattenfall höjer fjärrvärmepriset”, UNT 040924.

Fem år sedan försäljningen

Under februari 2005 återfinns en artikelserie i tre delar i UNT med anledning av att det är tre år sen energibolaget såldes. Den första refererades till ovan och i denna andra del berättas allmänt om försäljningen. Uppsala energi var i försäljningsskedet pressade då de hade skulder på 3 miljarder som kostade 170 miljoner om året i räntor. De beslutade, som en följd av detta, att sälja bolaget i all ”hemlighet” och Vattenfall sågs som en idealisk köpare. Bolaget såldes för 3,4 miljarder. En forskningsrapport från Göteborgs universitet skriven av Christina Spens, om försäljningen menar dock att det var en dålig affär. Vattenfall hade tre år efter köpet en vinstmarginal på 35 % och eget kapital på 1,3 miljarder. Efter försäljningen följde stora prishöjningar och kommuninvånarna drabbades hårt då de får samma produkt till ett högre pris. Kommunen själv förlorade en tillgång som hade kunnat ge god avkastning under lång tid. Kommunen hade i princip kunnat agera på samma sätt som Vattenfall, rationaliserat och höjt priset, vilket inte hade varit populärt där heller, men vinsterna hade stannat i kommunen. Kommunen hade räknat med ett lyft efter försäljningen, och att få ca 100 miljoner plus i kassan varje år, men det blev enbart 40 miljoner. Spens menar slutligen att man kan se försäljningen som ett avskräckande exempel för andra som funderar på att sälja kommunala energibolag. Christina Spens har listat argumenten för och emot en försäljning. De ses nedan i tabellen.²⁵⁸

För kommunalt ägande	För försäljning
Låga avgifter	Kommunen kunde betala av skulder
Miljötänkande	Beslut kan fattas snabbare
Vinsterna stannar i kommunen	Kommunen kan ha svårt att satsa nya pengar på investeringar i anläggningen

Kopplat till artikeln ovan återfinns en artikel där ett kommunalråd som var med och beslutade om utförsäljning, Annika Lindh, uttalar sig. Senare blev hon ordförande i Uppsalahem som gått till skiljenämnd mot Vattenfall, eftersom de inte ville betala Vattenfalls höjningar av fjärrvärmerna. Hon menar att det fanns en spekulant till förutom Vattenfall som dessutom var beredda att betala mer, men Vattenfall ansågs vara en bättre köpare. Kommunen ansåg att det var bättre att sälja till ett statligt bolag än ett privat. Vidare menar hon att det är lätt att vara efterklok, men kommunen var i ett trängt läge ekonomiskt och tack vare försäljningen är kommunen inte längre i låneskuld. Hon säger att staten måste ta sig en funderare över de avkastningskrav som finns på bolaget. Vattenfall kan också sköta sig bättre, både vad gäller skötsel av nät, avgifterna och konkurrenssituationen på fjärrvärme. Hon menar att det inte känns motsägelsefullt att nu vara ”emot” Vattenfall trots att hon drev igenom frågan. En annan politiker håller med om att det var rätt beslut att sälja i det läget. Det fanns en dålig vinstprognos för Uppsala Energi och kommunen slapp dessutom flera riskmoment, bland annat gällande torvbrytningen. Ett kommunalråd för vänsterpartiet var emot försäljningen och tycker fortfarande det var ett misstag.²⁵⁹

²⁵⁸ Staffan Wolters, ”Uppsala Energi blev en vinstgenerator”, UNT 050221.

²⁵⁹ Staffan Wolters, ”Britta Löfgren (v) ”En miss att sälja energibolaget” ”, UNT 050221.

VD:n Gerold Lange besvarar kritiken i en artikel i samband med serien. Delar av det innehållet har redovisats under rubriken miljö, men taxorna tas även upp i artikeln. Lange svarar på kritiken om prishöjningarna genom att återigen hänvisa till att priset inte höjts på fem år innan de tog över. Anläggningarna var gamla och investeringar krävdes för att säkra produktionen. Hade kommunen behållit bolaget hade troligtvis även de behövt höja priset. Han upprepar att Vattenfall dessutom har avkastningskrav från ägarna som i leder till högre taxor. Priset kommer troligtvis inte öka så dramatiskt framåt, eftersom priset förmodligen ligger ”rätt” som det är. Kritiken mot att de ändrat taxekonstruktionen som ger minskade incitament för effektiviseringsåtgärder menar han beror på att detta är något som kunderna själva efterfrågat. Bland annat fastighetsbolag har efterfrågat detta, eftersom de har svårare att bestämma hyresnivån om man har sommar och vintertaxa på fjärrvärmerna.²⁶⁰

I maj 2005 skriver Hélène Biström, chef för Vattenfall Värme Norden, och Stefan Persson, chef för Vattenfall värme Uppsala, en debattartikel. De skriver den med anledning att det då var fem år sen man köpte energibolaget. De menar att höjningarna sen 2001 var för abrupta och att de tar till sig av den kritik som framkommit. Att höja priset två gånger på ett år har varit för mycket. Numera är prisnivån mer rimlig, då den ligger på genomsnittet i Sverige och man ser en period framför sig med lugnare prisutveckling, då man kommer följa den allmänna prisutvecklingen. Man skriver även att man lyckats nå ett avtal med Akademiska hus och Uppsalahem, vilket visar att fjärrvärmerna är konkurrenskraftiga. De har även gjort stora investeringar de senaste åren, genom sopförbränningsvärmeverket för 1 miljard. Denna investering stärker leveranstryggheten och förbättrar miljön. Man har dessutom ökad flexibilitet i verket då man kan använda mindre torv och mer biobränsle och kol används endast som reserv. Man bygger även ny biobränsleanläggning i Storvreta där el och olja ersätts. Man genomför också andra åtgärder som att kommer förbättra miljön och man räknar med investeringar på 250 miljoner inom de två närmsta åren. Fjärrkylan ökar och den produktionen byggs ut. Sammantaget menar de att på de fem år Vattenfall ägt energibolaget har det skapats bättre energiförsörjning och bättre miljö. De välkomnar förslag om större öppenhet kring fjärrvärmerna, till följd av fjärrvärmeutredningen.²⁶¹

Drygt en vecka senare kommer en replik på denna artikel där en representant för en bostadsrättsförening ifrågasätter om Vattenfall särbehandlar kunderna. Skribenten menar att priserna ligger ca 45-46 % högre än år 2000 och att kommunstyrelsen gjorde ett illa övervägt beslut när de sålde till Vattenfall. Han skriver att Vattenfall menar att priset ligger på riksgenomsnitt, men priserna i Uppsala ligger klart över städer av liknande storlek, som Västerås, Norrköping och Linköping. Med priserna hämtade från Nils Holgerssonutredningen ligger Uppsala 15-25 % över jämförbara städer i pris. Han menar att fjärrvärmerna är samhällsekonomiskt riktiga, men att Vattenfalls prispolitik kan förstöra förutsättningarna, så att folk väljer andra uppvärmningsformer. Akademiska hus och Uppsalahems hot om eget system ledde till en förhandling, men hur blir det

²⁶⁰ Staffan Wolters, ”Låg lönsamhet på elproduktion”, UNT 050222.

²⁶¹ Debattartikel, Hélène Biström och Stefan Persson, ”Fem år med Vattenfall i Uppsala”, UNT 050416.

för andra enheter, som villor eller mindre bostadsföretag, frågan han retoriskt. Ska de ha sämre villkor än de stora? Vidare menar han att Vattenfall har ett orimligt högt överskott 2003, med 365 miljoner med en omsättning på 967 miljoner. Avslutningsvis välkomnar författaren den öppenhet som Vattenfall säger sig välkomna, så att de kan få större insyn i verksamheten och få veta om Vattenfall gynnar vissa kunder på andras bekostnad.²⁶²

I juni samma år kommer en artikel som rapporterar att en arbetsgrupp bestående av representanter från fjärrvärmeföretag och privata och de allmännyttiga bostadsföretagen ska granska prissättningen på fjärrvärme och försöka skapa regler för att förhindra oskäligena prishöjningar. Det är stor skillnad på priser i Sverige, i Luleå exempelvis kostar värmen 70 kronor per kvm och det dubbla i Stockholm. Uppsala ses som ett varnande exempel på när privatisering lett till prishöjningar. I Gävle stoppades försäljning med anledning av de effekter man såg från försäljningen. Fjärrvärmebolagen själva menar att de jämför priser med pellets och värmepump men ofta ligger fjärrvärmen i de flesta fallen över de prisnivåerna. En representant för Fastighetsägarna Sverige menar att det är viktigt försöka hitta rimliga nivåer på fjärrvärmen, eftersom de har svårt att kompensera höjda taxor på fjärrvärmen, då hyresmarknaden är reglerad. Arbetsgruppen har utsetts av värmemarknadskommittén och den 1 november ska en första rapport presenteras. Om man inte lyckas skapa en samsyn i denna grupp ska en nationell fjärrvärmenämnd skapas.²⁶³

Nästa artikel som berör priset på fjärrvärme i Uppsala kommer i början av 2006 där en grupp villaägare kräver att Vattenfall betalar tillbaka vad de menar är överdebitering för år 2005. I artikeln rapporteras att kritiken mot fjärrvärmen växer. Vattenfall anordnade ett möte med 700 inbjudna villaägare och bostadsrättsägare eftersom de ville skapa en god dialog. Vattenfall menar att priset på fjärrvärmen ligger på nivå med resten av landet och att i framtiden kommer prisutvecklingen följa den allmänna kostnadsutvecklingen. Villaägarna i området Flogsta menar att det snarare rör sig om en överdebitering på ca 35 % och de kommer dela ut flygblad på stan och uppmana kunder att kräva tillbaka pengar från Vattenfall.²⁶⁴

Lugnare trots fortsatta höjningar

Senare samma år kommer nästa artikel som berör att Vattenfall höjer taxan med 2 % efter nyår. Den sopförbränningskatt som rapporterades om tidigare infördes i juli, och lagen som antogs slog inte lika hårt mot fjärrvärmebolaget som man först befarade. För Vattenfalls del innebar det en skatteökning på 80 % vilket man förhandlat med sina leverantörer, främst andra kommuner, om att de ska stå för. Således slår inte skatten igenom på taxorna och Vattenfall har ett antal åtgärder på gång för att minska effekterna av skatten på längre sikt. Man importerar nu inte längre sopor från Norge eftersom man inte kan ta ut skatten där. Deras taxa på fjärrvärmen ligger på samma nivå som resten av landet och de ska se över om de kan införa elproduktion på avfallsvärme-

²⁶² Debattartikel, Bengt Tufveson, "Särbehandlar Vattenfall kunderna", UNT 050424.

²⁶³ Lennart Lindström, "Uppsala ett varnande exempel", UNT 050603.

²⁶⁴ Susanne Daregård, "Villaägare kräver pengar från Vattenfall", UNT 060302.

verket. I artikeln motiveras dock inte den prishöjning som kommer att göras.²⁶⁵

I januari 2007 rapporteras att den milda vintern gör att Uppsalaborna sparar på fjärrvärme. Detta gör att intäkterna för Vattenfall minskar, då man sålt 15 – 20 % mindre värme från anläggningen i Boländerna. Stefan Persson uttalar sig att man inte vet vad det kommer innebära för priserna på fjärrvärme. Vidare rapporteras att man främst bränner sopor, eftersom det är basproduktionen och då kan man dra ner på torv och trä istället.²⁶⁶

I juni redovisas en jämförelse som Öhrling Pricewaterhouse gjort mellan kommunala och privata energibolag, f.ö. samma som redovisas i den nationella delen. De menar att kommunala bolag är bättre för kunden. Dessa har i snitt lägre priser, både på el och fjärrvärme och Vattenfall, Fortum och E.ON är de som är dyrast. Vattenfall menar att jämförelsen är felaktig eftersom man klumpar ihop bolag. De själva har billigast avtal på sexmånadersavtal och även i andra avtal är man billiga och man hänvisar till en annan undersökning. Öhrlings har även analyserat vinstmarginalerna och där ligger de tre nämnda bolagen också i topp. Dock håller Öhrlings med om att jämförelser är komplicerade eftersom bolagen har olika uppbyggnad på sina prissystem. Samtidigt är ändå slutsatsen och poängen att det ofta gynnar både kommun och invånare om man inte privatiserar bolaget.²⁶⁷

I den sista artikeln som direkt berör priset på Vattenfalls fjärrvärme rapporteras att fjärrvärmerna blir dyrare från 2008 då man höjer årsavgiften med 500 kr för villor till 3000 kr. I genomsnitt ökar då priset med 3,5 % men den rörliga delen behålls på samma nivå. Större fastigheter får en ökning med 19 kr per MWh. Anledningen till höjningen är att Vattenfall måste kompensera för ökade kostnader i form av löner, skatter och avgifter. Ökade kostnader för transporter och bränsle är ytterligare skäl, men höjningarna ligger i takt med den allmänna prisnivån framhäver Vattenfall. Den fasta avgiften för villor har dessutom legat stilla i flera år. I artikeln skriver man att Vattenfall trots höjningarna ligger under den genomsnittliga prisnivån för fjärrvärme i landet och att man minskat utsläppen de sista åren.²⁶⁸

Uppsalahem och Akademiska hus planer på eget konkurrerande nät

Som ett led i att Uppsalahem är missnöjd med prisutvecklingen på fjärrvärme i och med att Vattenfall köpt värmerörelsen planerar de under ett par år att bygga ett eget fjärrvärmenät. I första hand själva, men sedan tillsammans med Akademiska hus. Den första artikeln kring detta kom i maj 2002 där UNT skriver att Uppsalahem planerar att bygga egna värmeverk för att ”slippa” Vattenfall. I inledningen av artikeln skrivs att ”Vattenfall saknar konkurrens när det gäller fjärrvärme i Uppsala och kan därmed sätta vilka priser man vill” och fortsätter med att höjningarna av priset inneburit ökade energikostnader för Uppsalahem med ca 20 %. Nu funderar de på att sätta in pelletsplanor i de hus där det är möjligt, vilket man kan i ca 35 % av husen eftersom

²⁶⁵ Lennart Lindström, ”Fjärrvärmerna blir något dyrare”, UNT 060920.

²⁶⁶ Lennart Lindström, ”Uppsalaborna sparar på fjärrvärmerna”, UNT 070104.

²⁶⁷ TT, ”Kommunala bolag bra för elkunderna”, UNT 070625.

²⁶⁸ Lennart Lindström, ”Fjärrvärme blir dyrare från 2008”, UNT 070926.

det tidigare stått oljepannor där, vilket de menar skulle bli klart billigare. De rökgaser som skulle kunna uppstå borde inte bli något problem eftersom det finns exempel på fastigheter som gjort på samma sätt utan problem. Detta skulle kunna vara i drift inom ett år. Samtidigt rapporteras att Uppsalahem vägrar betala de merkostnader, på ca 15 miljoner, som höjningarna inneburit och de tänker behålla pengarna tills vidare. Vattenfall i sin tur har överlämnat ärendet till inkasso. Uppsalahem kommer tillsammans med andra bostadsföretag skicka en begäran om prissänkningar till Vattenfall. Om inte det lyckas får de börja fundera på egna pannor och de funderar då på att ta ärendet till skiljenämnd. De menar att detta inte heller är ett sätt att sätta press på Vattenfall inför förhandlingar, utan de menar att hyresgästerna vill ha det billigaste uppvärmningsalternativet. Även Uppsala kommun funderar på att bygga egna pannor pga ökade kostnader. De har redan ett antal pelletseldade system och det fungerar väl och det skulle dessutom bli billigare. I artikeln rapporteras även att i fallet Ågerup, som rapporterades om i december 2001, gick Vattenfall med på prissänkning med 13 % i delar av beståndet. VD:n för bolaget säger att det visar att det inte är omöjligt att rubba Vattenfall. Man rapporterar även om det faktum att Fyrisbadets blivit tvungna att höja entrépriset. En representant för konkurrensverket säger att man trodde att det skulle bli konkurrens mellan fjärrvärme och el i och med avregleringen, men så blev det inte. Vattenfall själva menar att taxorna är skäligena och att inga taxesänkningar för Uppsalahem är möjliga. De måste behandla alla kunder lika och man har nya kunder som strömmar till, trots ökningarna vilket visar att priserna är rimliga. De menar att kunden har alltid andra alternativ att välja mellan om de vill.²⁶⁹

Nästa artikel som rapporterar kring ämnet belyser att Uppsalahem och Akademiska hus vill skapa en alternativ fjärrvärmeanläggning som konkurrent till Vattenfall. Det rapporteras att Akademiska hus är Vattenfalls största kund, men att de då planerar att investera 200 miljoner i anläggningen som skulle kunna värma ca 2 500 bostäder och universitetet. Anledningen är främst det höga fjärrvärmepriset. Som tidigare rapporterades har Uppsalahem funderingar på andra lösningar, men detta projekt har kommit längst. De menar att priset på fjärrvärme är alldeles för högt efter senaste tidens höjningar och genom bygget skulle det kompensera senaste tidens ökning. VD:n för Akademiska hus, Hans Antonsson, säger att det naturligtvis är en stor kostnad men de är lyckligt lottade som kan göra en sån investering själva. Han kommenterar Vattenfalls prissättning att de tar väl ut det de kan. Beslut om bygget kommer att tas senare. De funderar också på att bygga ett underjordiskt lager där de kan lagra värme från sommaren. Andra företag funderar också på andra alternativ till uppvärmning och bland annat bioteknikföretaget Q-Med bygger en bergvärmeanläggning.²⁷⁰

I anslutning till artikeln finns en mindre artikel där Vattenfall Uppsalas VD Gerold Lange uttalar sig. De är naturligtvis oroad av planerna och hoppas på att kunna ta upp en diskussion med Akademiska hus och att de kan lösa frågan. Om anläggningen skulle byggas skulle det vara en betydande förlust för Vattenfall. Lange anser att de borde

²⁶⁹ Stefan Wolters, "Protest mot Vattenfall", UNT 020531.

²⁷⁰ Lennart Lindström, "Här planeras för billigare fjärrvärme", UNT 040319.

kunna lösa frågan och att ”det olustiga är att de investerar en massa onödiga pengar”. De vill naturligtvis ha kvar dessa som sina kunder och vill inte uttala sig om vad det skulle kunna innebära för dem och om priserna skulle bli tvungna att höjas, men de måste ligga på en nivå som marknaden tål. Han menar att inga dramatiska höjningar väntas men det beror på vad som händer i omvärlden. Han menar att prishöjningarna som gjorts varit nödvändiga och att priserna var mycket låga när de tog över. Priserna var så pass låga att det inte fanns några möjligheter till investeringar. De kanske höjde priserna för drastiskt när de tog över, men nu är de på en nivå som kommer ge tryggare fjärrvärmelieferanser i framtiden.²⁷¹

Planerna fortsätter

Nästa artikel kommer i maj 2004 där rapporteras att Akademiska hus tagit beslut att bygga separat nät och ”därmed utmanar bolaget Vattenfalls monopol på fjärrvärme”. Styrelsen är positiv och den rekommenderade koncernstyrelsen att säga ja till att bygga verket och de hoppas få ett positivt beslut även där. Akademiska Hus menar fortsatt att de senaste årens prishöjningar är anledningen och de menar att de själva kan producera till ett lägre pris än Vattenfall. Vattenfall själva beklagar beslutet och anser att Akademiska hus tar en stor risk som planerar investeringen och att pengarna borde läggas på fastigheterna istället. De är beredda att möta priserna som de kan producera för, men har inte fått svar på offert. Om verket byggs kommer det kosta ca 200 miljoner och värma 2/3 av Akademiska hus bestånd och delar av Uppsalahems bostäder i området Gottsunda.²⁷²

I anslutning till artikeln rapporteras att Vattenfall Värme i Uppsalas vinst ökade med 70 % under 2003 och att man trots det höjde fjärrvärmepreiserna med 6 % vid årsskiftet. Resultatet hamnade på 278 miljoner för 2003 jämfört med 164 året innan och vinstökningen beror främst på försäljning av el då priserna ökade kraftigt. Nu har de också ett stort eget kapital på ca 1,2 miljarder kronor där ca 1 miljard kommer läggas på att bygga ut sopförbränningen. En del av vinsten går också till moderbolaget då man har ett avkastningskrav på 10 % från ägaren. Vattenfall menar att man måste komma upp i en rimlig lönsamhetsnivå då den var alltför låg när de tog över. Gällande avkastningskravet säger de att de betalar till moderbolaget när det går bra och får tillbaka när det går dåligt. Meningen är att det ska gå jämnt ut. De menar också att det är svårt att tänka sig prissänkningar trots den goda avkastningen då arbetar på en konkurrensutsatt marknad. De vill kunna locka till sig kapital och då krävs det marknadsmässiga vinster. När investeringarna är genomförda borde dessutom de stora prishöjningarna vara klara eftersom de då får bort torv och kol som bränsle. De framtida priserna beror också på hur det fungerar med de nya bränslena och elen.²⁷³

I december 2004 rapporteras att nätet som planeras lär kosta runt 100 miljoner mer än beräknat, nämligen ca 380 miljoner kronor. Anledningen är att det krävs fler kulvertar än vad som från början var tänkt. Samtidigt planeras nu för en större turbin

²⁷¹ Lennart Lindström, ”Byggplanerna oroar Vattenfall”, UNT 040319.

²⁷² Lennart Lindström, ”Vattenfall får konkurrens”, UNT 040518.

²⁷³ Lennart Lindström, ”Vattenfalls vinst ökade med 70 %”, UNT 040518.

för elproduktion än vad som från början var tänkt, vilket de menar kommer betala tillbaka sig på sikt. Smärtgränsen för investeringen ligger runt 380 miljoner och då är det fortfarande en lönsam investering. De vill kunna erbjuda sina hyresgäster låga uppvärmningskostnader. De har samtidigt lagt extra på arkitekturen på bygget. Ägarförhållanden mellan Akademiska hus och Uppsalahem är satta till 75 respektive 25 %. I slutet av artikeln redovisas bakgrunden, där man menar att Vattenfalls monopolställning på marknaden är den främsta anledningen.²⁷⁴

I en debattartikel skriven av två representanter för Uppsala Naturskyddsförening ifrågasätts om Uppsala behöver ett kraftvärmeverk till. De anser att det är en onödig investering eftersom Vattenfall redan har ett överskott på värme. De är inte negativa till biobränslen i stort, men de anser att energi ska produceras efter behov och nu har Vattenfall ett överskott, vilket gör det nya verket som Akademiska hus och Uppsalahem planerar att bygga än mer överflödigt. De ifrågasätter också om samhället har råd i termer av miljö och pengar att ytterligare öka överskottet på värme. Placeringen är inte heller bra då den innebär förändring i landskapet där en industrimiljö skapas och karaktären av slättlandskap vittras bort. Samtidigt indikerar det faktum att ett vattenkraftverk byggs att fortsatta exploateringar i området kommer göras. Anläggningen kommer att medföra dagliga transporter av bränsle, vilket är negativt i sig inte minst för trafikanter. De frågar sig också om man verkligen kommer kunna erbjuda billigare fjärrvärme och istället för monopol kommer man få oligopol. Akademiska hus borde istället satsa på bergvärme, eftersom fjärrvärmens problem är att den kräver dyra ledningssystem i halvglesa områden, längre lastbilstransporter med import av sopor, lokal ackumulering av förorenade askor. Dessutom går det ifrågasätta användning av biobränslet i sig, eftersom det finns bättre användningsområden som pappersmassa, sågverk och spånplattor, vilket det råder råvarubrist inom idag. Fjärrvärmens ger också lokala monopol med fräck prispolitik och tekniken i sig ger inte heller incitament till att energieffektivisera bebyggelsen. Nya hus byggs inte så effektivt som de skulle kunna, eftersom fjärrvärme är bekvämare lösning för fastighetsägaren, uppger dem.²⁷⁵

Vattenfall och bolagen når överenskommelse

Den sista artikeln i ämnet kom i mars 2005 där man rapporterar att Uppsalahem gjort en överenskommelse med Vattenfall. Detta innebära att planerna på att bygga eget kraftvärmeverk tillsammans med Akademiska hus skrotas. Man rapporterar att Vattenfall sen de tog över höjt priserna och för Uppsalahems del har notan stigit med ca 30 %. Nu har man kommit överens om ett femårigt avtal på fjärrvärme som ska dämpa prisutvecklingen och samtidigt begränsas behovet av hyreshöjningar. Uppsalahem vill inte avslöja vad som står i avtalet, men de har kostnader på fjärrvärme på ca 100 miljoner om året. Akademiska hus har också tecknat ett avtal med Vattenfall, som sträcker sig över 10 år. De menar att avtalet är lika gynnsamt som om de själva skulle bygga, därför lägger man ner planeringen på det egna kraftvärmeverket. Vattenfall menar fortsatt att

²⁷⁴ Lennart Lindström, "Notan upp med 100 miljoner", UNT 041214.

²⁷⁵ Debattartikel, Madeleine Granvik och Cecilia Carlqvist, "Behöver Uppsala ett kraftvärmeverk till", UNT 050117.

deras priser är rimliga men att de måste bli bättre på att hantera sina kunder. De kommer dock inte att kunna ha direkta förhandlingar med alla fjärrvärmekunder.²⁷⁶

Mätarfel ger höga kostnader

En artikel från 2001 rapporterar att fjärrvärmemätare, enligt Boverket, tillåts ha en felmarginal på 10 %. Detta kan ge en skillnad i kostnad mellan två hushåll med 1/5 och UNT har tidigare rapporterat om prishöjningar och en familj som fick oförklarligt hög räkning. I denna artikel skrivs att en förklaring till det senare fallet kan bero på att mätaren kan visa fel. I artikeln uttalar sig en man som arbetat hela livet som statistiker och noggrant följt sin egen förbrukning. Han har tillsammans med sina grannar påtalat för Uppsala Energi att de har oförklarliga variationer i värmeräkningar. De misstänkte att något kan vara fel med mätarna. Mannen får medhåll från Sveriges provtagnings- och forskningsinstitut. De menar att monteringen är ett kritiskt moment vilket kan orsaka felaktigheterna. De tror dock att felet ligger på ca 5 % snarare än 10 %. Uppsala Energi säger att de noga följer sina mätare och byter ut delar oftare än de tio år som föreskrifterna säger. De kontrollerar varje år 1 500 mätare och får då in 250 fall som kräver utredning. Vanligast är att mätarna är gamla och mekaniska och därmed visar för lite.²⁷⁷

Avfallskatt

Under hösten 2005 lades ett förslag på ny avfallskatt fram utifrån den s.k. Brasutredningen, vilket uppmärksammades i tidningen. Eftersom det redan varit relativt mycket debatt kring priset på fjärrvärme ansågs att detta var ytterligare ett hot där fjärrvärmepriset skulle kunna öka. ”Chockhöjning av värmepris” är rubriken, och man menar att förslaget skulle kunna resultera i en prishöjning på 15-20 % inom två år, och man rapporterar att priset på fjärrvärme ökat med 37 % sen UE såldes. Vattenfall överväger att bygga om för 200 miljoner för att minska effekterna av skatten. Den nya skatten skulle innebära att man beskattar innehållet av kol i avfall, och Vattenfalls avfallsanläggning skulle påverkas. För Vattenfall skulle det innebära en kostnadsökning på 150 miljoner om året, varav hälften beror på de äldre anläggningarna. Förra årets vinst var på 200 miljoner, precis under ägarens krav, och det skulle med andra ord kunna ätas upp av skatten. En variant för att minimera effekterna från skatten är att bygga om anläggningen så man kan utvinna el. Man betonar att det enbart är ett förslag, och Vattenfall har själva lämnat ett remissyttrande där man avstyrkt, men man är positiva till en strävan mot mer materialåtervinning och mer elproduktion.²⁷⁸

I en artikel kopplad till den ovan uttalar sig kommunfullmäktigepolitikern Niclas Malmberg (mp) att förslaget är bra, och att den på sikt leder till bättre resurshushållning. Han menar att Vattenfall gjorde en felsatsning när man inte byggde elproduktion i avfallsverket från början. Svensk energi kommenterar i samma artikel och

²⁷⁶ Olof Sandström, ”Lägre hyreshöjningar aviseras”, UNT 050315.

²⁷⁷ Mattias Croneborg, ”Fjärrvärme får mätas fel”, UNT 010828.

²⁷⁸ Johannes Nesser, ”Chockhöjning av värmepris”, UNT 050805.

menar att det är inte rätt, eftersom avfallet måste destrueras på något sätt och att utvinna energi är ju fördelaktigt, och då borde inte brännaren bestraffas.²⁷⁹

Med koppling till artikeln ovan har Uppsalahem tillfrågats om hur de ska göra med hyran. Man frågar då VD:n för Uppsalahem om de kommer höja hyran, eftersom fjärrvärmeförbrukningen kan komma att höjas rejält, och 96 % av hyresgästerna i bolaget har fjärrvärme från Vattenfall. Ett avtal har tecknats mellan bolagen om en dämpning av prisökningarna på fjärrvärmeförbrukningen (detta är ett led i diskussionen om byggande av ett eget nät, vilket redovisas ovan). Vad den eventuellt nya skatten kommer innebära är de osäkra på, och samtidigt betonar VD:n att det faktiskt bara än så länge är ett förslag.²⁸⁰

En artikel någon månad senare redovisar bland annat innehållet från den första artikeln i ämnet i en något annorlunda utformning, där man diskuterar grön skatteväxling. I den proposition som den dåvarande regeringen lade fram menade de att det är kärnkraften som ska ta den största smällen, medan fjärrvärmeförbrukningen också kommer känna av det i form av den föreslagna skatten på avfallsförbränning. Som ovan rapporterats menade Vattenfall att om kostnaden skulle överföras direkt på kunden skulle priset stiga med 15-20 %. De menar att kravet för att få reduktion pga elproduktion är för högt satt, och Vattenfall jobbar för att få ned gränsen och således ska de inte drabbas lika hårt. De hade lovat att enbart göra måttliga höjningar av priset till nästa år, men nu vet de inte om det kan innebära ytterligare höjningar.²⁸¹

I december samma år kommer en artikel som handlar om att förslaget på höjd avfallsskatt skjuts på framtiden. Därmed behöver inte Uppsalas fjärrvärmekunder oroa sig för ytterligare taxehöjningar vid årsskiftet. Anledningen till att förslaget skjuts på framtiden är att det blir svårare än man trott att mäta mängden fossilt avfall i soporna eftersom de innehåller biologiskt avfall också som inte ska beskattas, menar en representant för Finansdepartementet. De ska fortsätta räkna på det.²⁸²

Konkurrensutsättning av fjärrvärmeförbrukningen

Ett antal artiklar har genom åren på ett eller annat sätt berört att man bör konkurrensutsätta fjärrvärmeförbrukningen. Den första artikeln kom 1997 och där skriver man att det i ett yttrande från konkurrensverket står att man bör prisreglera fjärrvärmeförbrukningen. Anledningen är att man tror att utvecklingen av kärnkraften, som delvis sker genom att elvärme ersätts med fjärrvärme, aktualiserar frågan om fjärrvärme som monopolmarknad. De menar att kostnaden för att ställa om är så pass hög att konkurrenssituationen inte blir så stark som man trodde efter avregleringen av elmarknaden. Då hade man hoppats på konkurrens mellan olika uppvärmningsalternativ, vilket inte infriats. Samtidigt menar Konkurrensverket att man inte kan återinföra självkostnadsprincipen på fjärrvärme eftersom vissa bolag privatiserats. Man är dock rädd för att utrymmet för att höja priserna är för stort, vilket kan komma att slå på hyrorna. Ett annat argument som lyfts fram är att vissa leverantörer har kraftvärme och kan således sälja både el och fjärr-

²⁷⁹ Johannes Nesser, "Chockhöjning av värmepris", UNT 050805.

²⁸⁰ Anna Hellberg, "Uppsalahem höjer inte priset än", UNT 050806.

²⁸¹ Lennart Lindström, "Fjärrvärmeförbrukningen kan chockhöjas", UNT 050930.

²⁸² Lennart Lindström, "Avfallsskatt dröjer", UNT 051202.

värme. Då har man en situation med konkurrens på elmarknaden, men fri prissättning på fjärrvärmen. Detta kan medföra att överpriser på fjärrvärmen får subventionera elpriset, och därför snedvrider konkurrensen på elsidan. Man menar dock från Konkurrensverket att frågan måste utredas noggrannare.²⁸³

Nästa artikel i samma ämne är från 2002 och där rapporteras att Hyresgästföreningen planerar att uppvakta regeringen om att man bör öppna fjärrvärmenäten och konkurrensutsätta på samma sätt som el- och telemarknaden. En av anledningarna är prisökningen i Uppsala och man hämtar uppgifter från Nils Holgersson-utredningen som visar att Vattenfall höjt taxorna mest av alla stora bolag 2002. Hyresgästföreningen anser att Vattenfall har en monopolställning och är oroade av utvecklingen på andra håll i landet. När energibolagen sålts har man haft liten möjlighet att påverka bolagen i deras beslut. Försäljningen i sig är också ett problem, menar de, eftersom att ju högre pris kommunen får vid försäljning, desto högre priser måste bolaget ta ut för att få igen investeringen. Fastighetsägarna uttalar sig också, och de är försiktigt positiva främst till en avreglering, men vill veta fullt ut vad det innebär. Man menar att det rent tekniskt kan finnas begränsningar särskilt inledningsvis. Hyresgästföreningen menar också att det är viktigt att staten tar tag i frågan och de bör fundera på vilka avkastningskrav de ska ha på Vattenfall.²⁸⁴

Under sommaren och hösten 2006 återfinns fyra debattartiklar som rör konkurrens på fjärrvärmemarknaden. Den första och andra är skrivna av Fastighetsägarna Mellansveriges VD Krister Nilsson och de har i stort sett samma innehåll. Han hänvisar till en rapport från Energimyndigheten som visar att det är nära 1 000 kr dyrare per månad att värma upp ett småhus i Uppsala med fjärrvärme jämfört med en värmepump. I rapporten skrivs det också att det kan finnas grund för att tala om oskälig prissättning i bland annat Uppsala. Många fjärrvärmeföretag hävdar att de sätter priser efter alternativen. Han menar att fjärrvärmen anses vara en av de miljömässigt bästa och att systemet är viktigt för att nå mål om oljeberoende 2020. Det är också en stor marknad eftersom ca 80 % av flerbostadshusen är uppkopplade men även en stor kostnadspost för fastighetsägare eftersom uppvärmningen utgör ca 40 % av totala driftkostnaderna. Problemet är att fjärrvärmenäten utgör naturliga monopol och att det saknas möjlighet för andra parter att leverera in värme i näten. Han menar att järnvägen och telefonin är bra exempel på när det faktiskt fungerat med en avreglering och en bra konkurrenssituation uppstått. Därför, och med Energimyndighetens rapport som bakgrund, bör man sträva mot en mer konkurrensutsatt fjärrvärmemarknad, nu är situationen skadlig för både hyresgäster och fastighetsägare.²⁸⁵

Öppenhet efterfrågas

Hélène Biström, chef för Vattenfall Värme Norden, och Stefan Persson, chef Vattenfall Värme Uppsala, ger svar på de tidigare inläggen. De har rubriken ”Vi välkomnar kon-

²⁸³ Lotta Lille, ”Fjärrvärmen bör prisregleras”, UNT 970915.

²⁸⁴ Lennart Lindström, ”Fjärrvärmen bör avregleras”, UNT 020913.

²⁸⁵ Krister Nilsson, ”Vi behöver konkurrens på fjärrvärmemarknaden”, UNT 060730 och Krister Nilsson, ”Bättre konkurrens för fjärrvärme behövs”, UNT 060807.

kurrens” och menar att de är positiva till konkurrens och att en tredje part ska kunna leverera in värme. Det förutsätter dock att det sker på ett för båda parter affärsmässigt sätt som gynnar såväl kunder som miljö. De menar att framförallt spillvärme kan bli aktuellt. De framhäver att fjärrvärmens är fortsatt attraktiv och sen 2005 har de haft en hel del nyanslutningar. De ska jobba hårdare med kundkontakt och öppenhet kring ekonomin, i linje med fjärrvärmeutredningen från 2005. De framhåller också att fjärrvärme som produkt är ren och miljövänlig och har bidragit till att minska Sveriges oljeberoende. Samtidigt är det ett bekvämt uppvärmningsalternativ som dessutom är prismässigt konkurrenskraftigt jämfört med alternativen. De jobbar också för att göra fjärrvärmens effektivare i Uppsala, vilket kräver investeringar. De ska fortsätta arbeta med att hålla prisnivån på en ”bra” nivå, som är ungefär samma som genomsnittet i Sverige.²⁸⁶

I en replik till Vattenfalls inlägg skriver Bengt Tufveson, kassör i bostadsrättsföreningen Ekeby hus, som menar att det som skrevs i föregående artikel gränsar till hyckleri. För det första att de välkomnar konkurrens, och t.ex. spillvärme eftersom de vet att det inte finns några industrier i närheten så är det löftet riskfritt. Den enda som finns är Forsmark.

För det andra menar han att den öppenhet kring ekonomin som utlovats inte heller stämmer. De har sekretessbelagt ett yttrande till konkurrensverket över ett ärende gällande sin taxa. Man gör i artikeln bara ett försök att popularisera Vattenfall i Uppsala, men faktum kvarstår att priset trots allt ligger 50 % över 2000 års nivå och att de inte alls är så öppna som de lovar.²⁸⁷

UNT rapporterar under 2007 om att Svensk Fjärrvärme inför Reko fjärrvärme, som är en kvalitetsmärkning som man hoppas kunna förbättra branschens image. Hittills hade ett företag sökt och för att bli certifierade måste man leva upp till ett antal krav. Bland annat öppenhet om priser, verksamhet och ekonomi och hur prisförändringar ska gå till. Lokala kundforum krävs också. En representant för Svensk fjärrvärme menar att detta är ett sätt att svara på kundernas krav om att få en starkare ställning gentemot fjärrvärmeleverantörerna. Vattenfall i Uppsala ser mycket positivt på Reko fjärrvärme och menar att de utvärderar hur de ska kunna leva upp till kraven. De kommer att försöka bli mer öppna gällande ekonomin eftersom det är viktigt och är en del av Reko. Svensk fjärrvärme avslutar med att de inte tycker att prisökningarna varit oskäligen i Uppsala och inte på några andra orter heller. Priset på all energi har ökat, bland annat genom den gröna skatteväxlingen.²⁸⁸

Bidrag

I Uppsala finns inte samma rapportering som nationellt eller, som vi ska nedan, i Karlstad, kring de olika bidrag som finns att söka. År 1998 återfinns en artikel med koppling till kärnkraftsavvecklingen, där man rapporterar att i Uppsala län har Länsstyrelsen beviljat 2,2 miljoner i bidrag till omställning från eluppvärmning till fjärrvärme. Alla som sökt har fått bidrag, och det finns fortfarande pengar kvar att söka. Dock anser många att det är dyrt att byta trots bidraget eftersom man måste byta till ett vatten-

²⁸⁶ Héléne Biström och Stefan Persson, ”Vi välkomnar konkurrens”, UNT 060921.

²⁸⁷ Bengt Tufveson, ”Bara hyckleri om Vattenfall inte häver sekretess”, UNT 060930.

²⁸⁸ Lennart Lindström, ”Kunden ska få insyn i bolagen”, UNT 070804.

buret system. Man kommer fortsatt få pengar till bidraget från staten för att fortsätta omställningen för att minska elförbrukning.²⁸⁹

Sammanfattande slutsatser för Ramkonstruktionen Ekonomi

Utförsäljning och taxor är dominerande inslag i denna ramkonstruktion. Från början kopplades inte försäljningen av Uppsala Energi ihop med priset, utan det var när taxorna börjar höjas 2001 som det uppmärksammas. Genom artiklarna kan man se argumenten från de två lägren som återkommande. Vattenfall motiverar höjningar med avkastningskrav, investeringstung period, inga höjningar på fem år innan de tog över, driftsäkerhet, hög servicenivå och behov av en vettig lönsamhet. De ligger på genomsnittet i pris med resten av landet och ligger på samma nivå som de alternativa uppvärmningsformerna, samt att de påverkas av handel med utsläppsätter och skatteväxlingen. Kritikerna menar att höjningarna är för stora och generellt gått för snabbt, att de utnyttjar sin monopolställning och att det finns en bristande dialog. Ägarfrågan diskuteras samt hur taxorna påverkar hyrorna. Vattenfall menar att de inte har monopol eftersom man kan välja uppvärmningsform fritt men kritikerna hänvisar till inlåsningsen som fjärrvärmens innebär. Trots kritiken är det få som ifrågasätter fjärrvärmens som produkt. Kritiken är snarare kopplad till ägarfrågan.

Uppsalahem och Akademiska hus planer på eget fjärrvärmenät bygger på samma resonemang som kritikerna till taxehöjningarna. Planeringen grundar sig i de höga taxorna som följt efter försäljningen. Genom att bygga en egen anläggning med tillhörande nät skulle de sänka sina driftskostnader. De menar samtidigt att Vattenfall missbrukar sin monopolställning. Planerna kritiserar eftersom nyttan med ytterligare ett kraftvärmeverk ifrågasätts med hänsyn till ett resurshushållningsperspektiv. Vattenfall är oroad av planerna och har svårt att förstå hur det skulle kunna bli billigare. De vill få till en förhandling vilket sedermera inträffar och en överenskommelse nås.

Vi har sett att förslaget om den nya bränsleskatten omgående vinklas till att den kommer att slå på det ”redan höga” fjärrvärmepriset. Vattenfall och fler aktörer anser att skatten slår fel eftersom de som producerar avfallet, inte de som bränner, borde betala.

I omgångar har också en prisreglering eller konkurrensutsättning speciellt fokuserats och efterfrågats. I dessa artiklar diskuteras att fjärrvärmebolagen utnyttjar sin monopolställning och att det är svårt att påverka energibolagen efter en försäljning. Det framkommer kritik mot att det sker oskäligen prissättning och en större öppenhet efterfrågas. Vattenfall svarar här bland annat att de välkomnar konkurrens där spillvärme är ett alternativ och det är viktigt att det sker affärsmässigt för båda parter. Svensk fjärrvärmes införande av Reko fjärrvärme är ett sätt att försöka höja bilden genom att stärka kundens ställning och bland annat är ett krav för att få certifiering en ökad öppenhet. Även i denna aspekt ifrågasätts dock sällan fjärrvärmens som ett effektivt och miljömässigt bra system, utan dess positiva miljöaspekter lyfts snarare ofta fram.

Vilka bidrag som villaägare har möjlighet att söka är inte särskilt uppmärksammat i Uppsala.

²⁸⁹ Anna Wahlgren, ”Byte från el till fjärrvärme får bidrag”, 980701.

KARLSTAD – NYA WERMLANDS-TIDNINGEN

I Karlstad finns det något fler artiklar om fjärrvärme om man jämför med Uppsala. Nedan ses antalet använda artiklar fördelade inom respektive år och ram.

Tabell 5: Antal artiklar per år och för respektive ram i Karlstad

Ämne	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Totalt
Jämförelse värmesystem		1		2		1		1	2	1	1		9
Kärnkraft		3	1					1	1				6
Miljö	1	1	2			2			1	3	4	4	18
Ekonomi	3	1	1	5	1	11	6	3	4	3	4	12	52
Sopförbränning						2		2		1	2		7
Risk och säkerhet							2?						2
Utbyggnad								2	1	6	2	2	13
Övrigt				2				2	1			1	6
													113

JÄMFÖRELSE AV UPPVÄRMNINGSSYSTEM

I en artikel från 1997 rapporteras från en mäsas där Nutek visar energieffektiva hus. Genom att energieffektivisera och välja rätt kan man spara tusenlappar. I exempelhuset används värmepump, men man rapporterar också om subventionerna som går att få om man byter från direktverkande el till fjärrvärme. Alla kan dock inte få subventionen och alla har inte heller möjlighet till fjärrvärme och i de fallen kan olika värmepumpar vara bra alternativ. Pellets är även det ett bra alternativ om man redan har vattenburet och vill byta ut sin oljepanna.²⁹⁰

En artikel från 1999 handlar om en man som för fem år sen bytte sin oljepanna mot pellets och idag är investeringen betald med råge. I artikeln nämns inte fjärrvärme, utan fördelarna med pellets radas upp. Han menar att förutom ekonomin så är det bra för miljön och inte för krångligt att hantera, då han endast lägger ner ca 1 timme i månaden på anläggningen för rengöring och återfyllning av pellets. Det rapporteras också att i Hagfors kan villaägare få bidrag för installation av pellets.²⁹¹

2001 rapporteras att ett statligt finansierat miljöprojekt i Karlstad nu nått halvtid. De åtgärder som genomförts var bland annat att ansluta villor till fjärrvärme. Genom projektet kan man se konkreta resultat i form av minskade utsläpp och eftersom fjärrvärmens byggs ut medför det att oljeförbrukningen minskar stort. De har dessutom kunnat stänga en oljecentral och det ska utvinnas mer energi vid soppförbränningsanläggningen i Heden i framtiden genom pengarna.²⁹²

Hösten 2003 rapporteras att en ”roadshow” som ska försöka få folk att byta från el och olja som uppvärmning hade ett stopp i Karlstad. Det är fortfarande många som har olja och el men genom att byta kan man göra både ekonomiska och miljömässiga vinster. En energirådgivare menar att intresset för ett byte är extra stort under vintern och med stigande elpriser ökar intresset för att byta. Hon menar också att tilläggsisolering och andra energieffektiviserande åtgärder kan vara vettigt. Genom att byta uppvärmningssystem till fjärrvärme, pellets eller ved kan man dessutom sänka kostnaderna.²⁹³

En artikel från slutet av 2004 rapporterar om att Björn Karlsson, professor vid Linköpings Universitet, menar att priset på el kan tredubblas till 2007. Detta är bra för dem som bytt till bergvärme eller fjärrvärme, men det kan bli mycket kännbart för dem med direktverkande el eller elpanna. Regionchefen för Svensk Energi tror att priserna nog kommer att stiga men inte lika mycket som Karlsson tror. Han menar att det kanske kommer bli mer lönsamt att bygga ny kraftvärme i Sverige med ett högre pris, och det kanske måste byggas pga stängningen av Barsebäck. VD:n för Karlstads Energi, Mats Preger, kommenterar att även han tror på högre elpriser, men inte så fort. Bolaget har dock fördelen att de redan har kraftvärme.²⁹⁴

Några dagar senare återfinns ett helt uppslag i tidningen som jämför olika uppvärmningsformer och rapporterar om ”fjärrvärmeläget i Värmlands 16 kommuner”. Karlstad kommuns energirådgivare, Charlotte Kullander Hedbom, menar att det bästa

²⁹⁰ Ola Bjärnek, ”Du kan halvera din elräkning”, NWT 970418.

²⁹¹ Peter Nilsson, ”Pellets gav fler kulor i plånboken”, NWT 991208.

²⁹² Åsa Bergström, ”Energieffektivisering har gett 6,7 miljoner”, NWT 010508.

²⁹³ Håkan Gynnå, ”Stort intresse för energirådgivning”, NWT 030123.

²⁹⁴ Jonny Ohlsson, ”Varning för tredubblat elpris”, NWT 041201.

alternativet är pellets i kombination med solvärme eftersom det är miljövänligt, men det passar inte alla. Vad man ska välja beror på väldigt mycket, exempelvis livsstil, var man bor, hur mycket man är beredd att satsa osv. Här är inriktningen främst mot hus i glesare områden, där fjärrvärmens inte är ett alternativ. I en senare del av artikeln menar hon dock att framtidens vinnare är de som är anslutna till fjärrvärme eftersom det är bra för miljön och har en stabil prisutveckling. Priserna varierar mellan kommunerna men ofta är det billigt och även bekymmersfritt alternativ. Fjärrvärmens beskrivs i en annan artikel som ett prisvärt och lättskött alternativ. Det är bra att ha när elpriserna stiger och i framtiden finns pengar att tjäna, om man klarat uppkopplingsavgiften som anses vara relativt hög. Det är även viktigt att villorna ligger tätt och det är viktigt att man får fler villor med sig vid byggnation så att det blir lönsamt att bygga. Andra fördelar med fjärrvärmens är det ger en jämn och säker tillgång till värme som är tyst och luktfri. Den har låg servicekostnad, enkel att sköta, inga rökgaser och är miljövänlig. Nackdelen är att det är svårt att byta, man är beroende av en aktör och det krävs att man har ett vattenburet system. Angående fjärrvärmeläget rapporteras att i det läget var 2 500 villor anslutna och man bygger ut för fullt. För de övriga uppvärmningsformerna görs en stor jämförelse, där man jämför årskostnad, arbetsinsats, miljöaspekter, livslängd och investeringskostnad. För- och nackdelar lyfts fram med alla, och pellets anses vara ett bra alternativ, trots högre kostnad än värmepump och att det krävs en större arbetsinsats. Värmepumparna har hög investeringskostnad och kan dessutom bli dyrare i drift med ett högre elpris. Dessutom menas i artikeln att den är bra rent miljömässigt, men har en diskussion om energisystemet i stort med kolkondens på marginalen. Solvärmens är ett bra komplement, men hög investeringskostnad.²⁹⁵

I en mindre artikel hösten 2005 görs en intervju med en kvinna som deltagit i ett miljöprojekt där de bytt till fjärrvärme. Hon tror att de kommer spara in hälften i driftskostnad och de hade funderat länge på att byta. De tyckte det var jobbigt med oljepanna och genom att kontakta något som kallas Rådrummet kunde de bli del av detta projekt och byta. De tycker det känns bra och känner sig mindre som en miljöbov genom bytet tillsammans med ytterligare åtgärder.²⁹⁶

Den sista artikeln är en debattartikel från en representant för Elektriska installatörsorganisationen som menar att direktverkande el är både effektivt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart. Särskilt om man väljer grön el. Elen är dessutom den enda energiform som kan färdas över långa sträckor med relativt låga förluster. Fjärrvärmens å andra sidan är inte en bra lösning pga marknadssituationen med en lokalt monopolitisk karaktär. Dessutom har den stora förluster om den överförs långa sträckor. Han ställer sig frågande till Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementets skrift "Energieffektivisering och energismart byggande" där fjärrvärmens framhålls som överdrivet positiv. Han menar att det är märkligt att fjärrvärmens anses vara förnybar medan direktuppvärmning inte är det. Ju mer energieffektiva husen är, desto mer talar för eluppvärmning och att övergå till fjärrvärme i hus med låg en-

²⁹⁵ Bl.a. Anita Lillemägi, "Så mycket kostar värmen", NWT 041203.

²⁹⁶ Magnus Hermansson, "Hur mycket sparar ni på fjärrvärmens?", NWT 051102.

ergiförbrukning kommer inte vara lönsamt eller försvarbart. Direktverkande el kan dessutom kombineras med värmepumpar.²⁹⁷

Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Jämförelse uppvärmningsform

I artiklarna har man alltid en positiv inställning till fjärrvärme och att den är prisvärd, lättskött, miljövänlig, tyst, luktfri och utan rökgaser. Att byta från olja och el är en självklarhet och genom att byta till fjärrvärme fås både miljömässiga och ekonomiska vinster. Nackdelar som lyfts fram är svårigheten att byta, beroendeställningen, höga investeringskostnader, att det kräver vattenburet system och att alla inte har möjlighet att få fjärrvärme. Pellets lyfts fram som ett miljövänligt och prisvärt alternativ, medan värmepumpar inte framhålls lika positivt, ofta i relation till sannolikhet för ökade elpriser.

---

²⁹⁷ Hans Enström, "Ett inte särskilt miljövänligt alternativ", NWT 060118.

KÄRNKRAFT

I Karlstad återfanns ett antal artiklar som berör energiuppgörelsen med Barsebäcks stängning. I februari 1997 hoppas en representant för Skogsägarna i Värmland att kärnkraften ska ersättas med kraftvärme med biobränsle. Risken är annars att kärnkraften ersätts med olja, kol och gas med allt vad det medför. Skogsägarna tror också att om gas dras in kommer biobränslet inte ha någon ”sportslig chans” i framtiden. Man måste också avveckla kärnkraften långsamt för att hinna få fram tillräckligt med biobränsle.²⁹⁸

Nästa artikel kom senare samma år där man rapporterar att villaägare känner sig upprörda över stängningen av Barsebäck eftersom det kan innebära höjda energipriser. En representant för Villaägarnas Riksförbund säger att de som bytte från olja till el under oljekrisen känner sig lurade. Svenska fjärrvärmeföreningen tror att många kan komma att gå över till fjärrvärme. De menar dock att den stora investeringskostnaden kommer innebära att det troligtvis kommer krävas någon form av subvention, på helst 50 000 kr, för att det ska bli möjligt. I artikeln rapporteras också att man tror att villor med eluppvärmning kommer förlora i värde på grund av avvecklingen.²⁹⁹

Naturskyddsföreningen menar att regeringens beslut i energiuppgörelsen kan vara en avspark för ett hållbart energisystem. De säger bland annat att det är helt förkastligt med eluppvärmda hus och att överskottet av el till lågt pris gjort att alternativen inte haft en chans. Man bör även satsa på energieffektiviserande åtgärder.³⁰⁰

I en debattartikel vill Sven Bjureld, ordförande i energiföretaget Vänerbränsle, tona ned och avdramatisera avvecklingen. Han menar att det inte finns någon större risk för att det kommer ske en dammsugning på biobränsle, vilket andra varnat för, eftersom man först bör se över om man ska utnyttja de enkla åtgärder som finns för att energieffektivisera. Han tror dock att biobränslet kommer spela en stor roll i kraftvärmeproduktionen, men det finns stora resurser kvar att ta av. Därmed borde inte avvecklingen vara så dramatisk.³⁰¹

En notis från 1998 rapporterar om projekten i Enköping och Landskrona som utförts av Energimyndigheten. Här att det visats att det inte blir lönsamt att byta elradiatorer till fjärrvärme inte ens med fullt statbidrag. Kostnaden skulle behöva halveras för att ett byte skulle vara lönsamt. I artikeln rapporteras sen att i och med stängningen av Barsebäck kommer man behöva minska energianvändningen med 1,5 TWh och det skulle kräva att minst 75 000 av landets 500 000 eluppvärmda villor skulle byta till fjärrvärme.³⁰²

I en debattartikel från 2003 skriver miljöpartiets språkrör Maria Wetterstrand tillsammans med Ingegerd Saarinen (mp), ledamot i Näringsutskottet, att eluppvärmningen förhindrar en avveckling av kärnkraften. De menar att det inte finns någon energibrist i Sverige, men väl en effektbrist på grund av av eluppvärmda villor. Om man skulle minska eluppvärmningen med 10 % skulle effektreserven öka med motsvarande

²⁹⁸ Jonny Ohlsson, ”Ökade utsläpp av koldioxid”, NWT 970204.

²⁹⁹ Björn Tennholt, ”Villaägarna på krigsstigen – känner sig grundlurade”, NWT 970207.

³⁰⁰ Ola Bjärnek, ”Avspark för ett hållbart system”, NWT 970204.

³⁰¹ Sven Bjureld, ”Avdramatisera avvecklingen”, NWT 970507.

³⁰² TT, ”Olönsamt byta till fjärrvärme”, NWT 980303.

två och en halv Barsebäcksreaktor. De menar fortsatt att detta innebär dyr extrael som importeras kalla dagar. Sammanfattningsvis förordar de en konvertering av eluppvärmda villor till fjärrvärme eller annan uppvärmningsform.³⁰³

Ungefär ett år senare skriver Jan Björklund, då vice partiordförande i Folkpartiet och Runar Patriksson, riksdagsledamot i fp, att riksdagen bör upphäva lagen om förtida avveckling av kärnkraft. De menar att det är viktigt att utveckla kärnkraften för att minska växthuseffekten. Utveckling av fjärrvärmerna och avfallsförbränning lyfts fram som en annan viktig del i detta.³⁰⁴

Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Kärnkraft

Under tiden runt energiuppgörelsen om Barsebäcks stängning ses fjärrvärmerna som en möjlighet för att klara omställningen, samtidigt som man ser problem med den höga omställningskostnaden. Att byta från el till fjärrvärme är kostsamt och kräver subventioner. I andra artiklar kritiserar eluppvärmda hus och man anser att fjärrvärme är ett bra alternativ.

---

³⁰³ Maria Wetterstrand m.fl. "Eluppvärmning förhindrar avveckling", NWT 030409.

³⁰⁴ Jan Björklund, "Ny kärnkraft för miljöns skull", NWT 040430.

MILJÖ

Flera artiklar berör miljö och många av dessa nämner bara fjärrvärmens i förbifarten som viktig för miljön. Flera av artiklarna är också debattartiklar. Den första artikeln är just en debattartikel från november 1996 där Lennart Schotte, fd chef för Domänverket efterfrågar en helhetssyn i miljöfrågorna. Han hänvisar till kärnkraftsdebatten, men även till miljödebatten i stort, och menar att man inte kan se miljöfrågorna som isolerade frågor utan man måste ta med energi, ekonomi osv. Vidare skriver han att man måste begränsa användningen av fossila bränslen och se till hela energisystemet där även import av el påverkar. Man bör även kunna utveckla kraftvärmens och utnyttja skogen bättre.³⁰⁵

I en artikel från 1998 konstateras att Karlstad kommun ansöker om 133 miljoner hos miljödepartementet till olika miljöprojekt som kan väntas ge 500 jobb om de får hela summan. Regeringen fördelar 5,4 miljarder kronor för miljöåtgärder mellan 1998 och 2000 och Karlstad ligger bra till att få del av pengarna. Det är en rad olika projekt som ska genomföras, bland annat upprustning av miljöprogram och utbyggnad av fjärrvärme till området Färjestad, bland annat till ishallen och det kommunala bostadsbolagets lägenheter.³⁰⁶ Därefter följer en artikel som rapporterar att kommunen får 37,5 miljoner i den ansökan för olika miljöprojekt som skickades till miljödepartementet. På kommunen är man nöjda och tror att det kommer ge många nya jobb. Som ovan rapporterades kommer delar av pengarna gå till utbyggnad av fjärrvärmens.³⁰⁷ I en artikel från slutet av 2001 rapporteras att man fått ett bidrag på 70 miljoner till ett LIP-projekt i Klarälvsdalen. Bland annat ska en lång cykelväg mellan Karlstad och Hagfors byggas och i Karlstad och i andra mindre orter ska fjärrvärmens byggas ut.³⁰⁸

I flera debattartiklar nämns fjärrvärme som ett miljövänligt alternativ, och en viktig del i att bygga ett hållbart energisystem. Bland annat relateras detta till avveckling av kärnkraften³⁰⁹, skatteväxling³¹⁰, att konsumenterna anser att det är viktigt att ta ansvar för klimatet³¹¹, utsläpp av växthusgaser när Kyoto-protokollet träder i kraft där fjärr- och kraftvärmens ger Sverige stora möjligheter att klara målen och dessutom minska utsläppen ytterligare³¹² och slutligen att svensk skog ska kunna ersätta oljeuppvärmningen av svenska hushåll genom fjärrvärme, spillvärme, pellets och ved.³¹³

Nästa artikel i ämnet berör att Socialdemokraterna inför valet 2006 vill göra miljön till en valfråga. De lovar att om de vinner valet ska de ge ännu mer pengar i konverteringsstöd vid byte från olja eller el som uppvärmning. De ska också försöka påverka att den offentliga sektorn köper miljövänliga produkter och hoppas att skapa mer jobb i skogsindustrin genom satsningar på biobränslen.³¹⁴

³⁰⁵ Lennart Schotte, "En helhetssyn på miljöfrågorna behövs", NWT 961111.

³⁰⁶ Jan Grönkvist, "Nya miljöprojekt kan ge 500 jobb", NWT 980131.

³⁰⁷ Tinna Bondestam, "37,5 miljoner till miljöåtgärder", NWT 980423.

³⁰⁸ Peter Nilsson, "Cykelled hela vägen Karlstad-Hagfors", NWT 011221.

³⁰⁹ Stig Lindberg, m.fl., "Nytändning för energipolitiken", NWT 050120.

³¹⁰ Mikael Karlsson, "Skatteväxla för bättre miljö och fler jobb", NWT 040910.

³¹¹ Carina Lundberg m.fl. "Klimatansvar viktigt för konsumenterna", NWT 050125.

³¹² Lars Ångström, "Kan utsläppen av växthusgaser minska?", NWT 050216.

³¹³ Kenneth Eriksson, m.fl. "Svensk skog kan ersätta oljeuppvärmning", 060220.

³¹⁴ Marie Blomgren, "S vill göra miljön till valfråga", NWT 060701.

Slutligen återfinns ytterligare ett antal debattartiklar som knyter an till klimathotet. Från att handlar om miljö handlar fler och fler artiklar om klimathotet och där ses fjärrvärme och kraftvärme som räddningen. Bland annat skriver ett antal kommunpolitiker att de för en offensiv energipolitik på många plan, och en viktig del är att byta ut oljan i kraftvärmeverket till biobränsle.³¹⁵ Förre Centerledaren Lennart Daléus skriver i en debattartikel att man numera kan rädda klimatet utan att ekonomin hotas. Han uppger att många framhäver en utbyggnad av kärnkraften för att klara klimathotet, men Daléus menar att man istället ska prioritera en övergång till fjärrvärme, värmepump eller pellets för eluppvärmda villor. Detta tillsammans med en satsning på tilläggsisolering. Slutsatsen blir således att det går att rädda klimatet med befintliga lösningar, bara vi medborgare och politiker vill.³¹⁶

Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Miljö

I tidningen återfinns många debattartiklar som har en mer nationell karaktär där fjärrvärme nämns, men ofta indirekt som en del i en hållbar utveckling. Ofta lyfts biobränsleanvändning i kraftvärmeverk fram, och även fjärrvärme som en hållbar uppvärmningsform. I de olika miljöprojekt som genomförts i regionen och orten är ofta fjärrvärmerna en av de större och viktigare delarna.

---

³¹⁵ Lena Melesjö-Windahl, m.fl. "Vi för en offensiv miljöpolitik", NWT 070103.

³¹⁶ Lennart Daleús, "Rädda klimatet utan att ekonomin drabbas", NWT 070113.

SOPFÖRBRÄNNING

Rapporteringar om sopförbränning och skatter på sopor görs i ett antal artiklar. Den första artikeln kom 2001 och rapporterar att man i Karlstad ska införa ett nytt system för sopsortering, som kommer att vara frivilligt. Detta eftersom man strävar efter att undvika att avfall läggs på deponi, utan brännbara fraktioner ska skickas till avfallsförbränning på Heden. Övrigt avfall ska komposteras och man håller på och utreder hur en taxa ska kunna införas.³¹⁷

En artikel från samma år är ett reportage på sopförbränningsanläggningen Heden. Artikeln rapporterar vad som händer med hushållssoporna, från soptunnan tills de bränns och blir fjärrvärme. Man rapporterar att pannan går för fullt året runt och sopor kommer från Hammarö, Karlstad och runt om i regionen. Sammanlagt bränns 50 000 ton avfall årligen varav 75 % är hushållssopor. Hur sopsortering går till diskuteras också.³¹⁸

En artikel relaterar till debattartikeln i DN av före detta VD:ar för Håll Sverige rent och före generalagenten i Naturvårdsverket där de menar att den sopsortering som hushållen genomför är onödig, vilken redovisades i den nationella delen. Här återgers att debattörerna menar att det inte är samhällsekonomiskt försvarbart att sortera sopor om det inte gäller tidningspapper. Det är bättre att bränna allt för energiproduktion. Detta ifrågasätter Naturskyddsföreningens ordförande Mikael Karlsson. Han menar att det är en extrem åsikt och hävdar att det kan vara någon konsult för intressenter för avfallsförbränning som skrivit artikeln och de har enbart skrivit under med sina namn. Man håller på med en avfallsförbränningsutredning (Brasutredningen) och man hade redan infört avgift på deponi. Karlsson menar att detta ökat trycket på förbränningen, och artikeln är således ett sätt att skapa tryck för förbränningsskatt. Vidare menar han att det måste vara bättre att sortera och kompostera och utgå från den s.k. avfallshierarkin i större utsträckning istället. Även om anläggningarna har bra rökgasrening så blir gifter kvar i askan som deponeras, med risk för läckage.³¹⁹

I oktober 2005 är Brasutredningen klar och i den har föreslagits en ny skatt på avfallsförbränning. En debattartikel skriven av den moderata politikern Per-Samuel Nisser berör skatten och menar att kreativiteten att hitta nya skatter är hög. Det är bra att sortera och det som kan brännas hamnar på Heden, men om det nu ska beskattas leder det knappast till bättre miljö. Det kommer troligtvis att ge högre priser på fjärrvärme och det kommer ge mindre incitament att byta från fossilbränslen. Det blir en ökad kostnad som kommer att drabba hushållen direkt utan att få något tillbaka.³²⁰

En krönika i juni 2006 handlar om att det eventuellt ska införas en avgift på att lämna sopor på deponin. Förutom kritiken mot förslaget generellt nämns att soporna bränns i avfallsförbränningsanläggningen Heden och således står Karlstadsborna för gratis bränsle till fjärrvärmerna, samtidigt som energibolaget gjorde en stor vinst förra året.³²¹

³¹⁷ Ola Bjärnek, "Ännu mer sortering av sopor", NWT 010510.

³¹⁸ Marie Blomgren, "De tar hand om det du slänger", NWT 010717.

³¹⁹ Ola Bjärnek, "Paulssons syften ifrågasätts", NWT 030211.

³²⁰ Per-Samuel Nisser, "Också blir det en ny skatt igen", NWT 051017.

³²¹ Mikael Rothsten, "En riktigt sopig idé", NWT 060617.

Den sista artikeln kommer från Per-Samuel Nisser som tidigare kommenterat skatten på sopförbränning. Innehållet är i princip samma som den tidigare artikeln, men med tillägget att han menar att förslaget sågats men ändå ska genomföras. De politiker han talat med trycker alla på att skatten slår fel, och han tolkar agerandet från Socialdemokraterna som att de till varje pris vill få fortsatt stöd av Miljöpartiet.³²²

Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Sopförbränning

Avfallsförbränning i anläggningen Heden i Karlstad lyfts ofta fram som något positivt även om det i förhållande till taxenivån vinklas till att Karlstadsborna förser Heden, och Karlstad Energi, med gratis bränsle till fjärrvärme. Förslaget på avfallsförbränningskatt får kritik med argumentet att det blir en extra kostnad för hushållen. I en artikel kan visst ifrågasättande av avfallsförbränning skönjas, men det är annars en ovanlig vinkling i Karlstad.

---

³²² Per-Samuel Nisser, "Ytterligare en ny och tokig skatt", NWT 060715.

EKONOMI

Taxor

I Karlstad har inte frågan om taxor varit särskilt omskriven. Ett fåtal artiklar har återfunnits och den första kom 1996. Den berörde att Karlstad då var en av landets dyraste kommuner att bo i enligt en föregångare till Nils Holgersson. Anledningen till att Karlstad var dyr var att taxorna för fjärrvärme var högt jämfört med andra kommuner. Jämfört med Västerås, som var den billigaste kommunen, var priset nästan det dubbla. Ett kommunalråd försvarar de höga priserna med det nya fliseldade värmeverket i Heden och menar att det är dyrt att satsa på miljön. En representant för Hyresgästföreningen menar att skillnaderna antingen beror på bristande effektivitet, eller att det sker en smygbeskattning i kommunala energibolag. Kommunalrådet menar att det är fel eftersom man inte kan använda pengarna till något annat av den kommunala verksamheten.³²³

Nästa artikel med direkt koppling till Karlstad om taxorna kommer 2003 då man rapporterar att Karlstad Energi har mer än femdubblat vinsten det första halvåret, från 3,9 miljoner till 20,3. Största delen av detta ska bero på ökade inkomster från fjärrvärmerna. Man har sett ökad förbrukning och en taxehöjning, vilket höjt vinsten med 12 miljoner. Fortsätter det i samma takt för bolaget blir vinsten dubbelt så mycket som kommunens mål, 40 miljoner. Reportern ifrågasätter hur mycket pengar bolaget ska kunna tjäna utan att se över priserna och vice ordföranden i energibolaget svarar att resultatet ligger ungefär som det ska göra, men om det ökar får de se över priserna.³²⁴

Mars 2004 rapporteras att Karlstad Energi sänker sina taxor på el och fjärrvärme. Sänkningen av elpriset innebär för en vanlig villaägare en minskning på 375 kronor om året och för en kund i lägenhet blir minskningen 150 kronor om året. Sommarpriset på fjärrvärme kommer också sänkas, från 230 kr/ MWh till 100 kr. Minskningen för den genomsnittliga villakunden är ca 275 kr per år på fjärrvärmerna. Anledningen till att man sänker är att oron för kraftpriset minskats och att den ökade lönsamheten för kraftvärmeproduktionen och satsningar på energieffektivisering, säger VD:n Mats Preger. Priset på vintern ligger kvar på samma, detta eftersom de vill ha en kostnadsriktig taxa och de vill uppmana kunderna att välja rätt energisparåtgärder. Preger menar också att på vintern har inte heller värmepumpslösningar och solfångare så stor betydelse. Det kan komma fler minskningar framåt avslutas artikeln med.³²⁵

En artikel från 2005 rapporterar kort om taxorna på fjärrvärme i förhållande till hyrorna. NWT rapporterar att sänkta boräntor gynnar hyresgäster men att vissa taxor, som vatten och sophämtning ökar. Dock nämns inte att fjärrvärmepriset skulle ökat mycket eller att det haft stor effekt, mer än att tillsammans utgör alla taxor ca fyra månadshyror per år för ett hushåll.³²⁶

Senare samma år kommer dock en artikel som rapporterar att det kommunala bostadsbolaget vill höja hyran med 1,9 %. Höjningen motiveras genom ökade kost-

³²³ Nicole de Bouczan, "Dyr fjärrvärme ger Karlstad höga hyror", NWT 960821.

³²⁴ Arne Skorup, "Höjda taxor ger rekordvinster", NWT 030910.

³²⁵ Gunilla Rung Klint, "Karlstads Energi sänker taxor", NWT 040310.

³²⁶ Christine Lundin, "Sänkta boräntor gynnar även hyresgäster", NWT 050624.

nader för bland annat fjärrvärme, el och sophantering. De säger vidare att ökningen inte kommer täcka de ökade utgifterna helt, men den låga räntan gör att ökningen är tillräcklig.³²⁷

I november 2006 rapporteras att priset på fjärrvärme kommer att höjas med ca 2 % och samtidigt höjs renhållningstaxan med 3 %. Höjningen av priset på fjärrvärme kommer innebära en ökning på 350 kr per år för normalvillan. Dessutom kommer anslutningsavgiften höjas med 5000 kr, till 40 000 kr. Samtidigt höjer man dock rabatten i vissa områden där kunder kan ansluta sig, från 5 000 till 10 000 kr. I artikeln motiveras inte höjningarna och artikeln är enbart ett referat utan kommentarer.³²⁸

Den sista artikeln som berör priset på fjärrvärme i Karlstad kom i slutet av 2007 och där rapporteras att man höjer priset på fjärrvärme med ca 4 % från 1 februari 2008. Det kommer innebära ca 660 kr högre årskostnad för normalvillan. Samtidigt höjs anslutningsavgiften med 10 000 kr men i områden där man just nu bygger ut kan man få en rabatt på mellan 10 000 och 15 000 kr. Man rapporterar att fjärrvärmerna byggs ut kraftigt i år, och man räknar med att ca 400-500 kunder per år kommer att ansluta. VD:n Preger motiverar höjningarna med ökade bränslekostnader och ökade kostnader för räntor och avskrivningar när de bygger ut nätet. Han framhåller att utbyggnaden av nätet är bra för kommunens klimatmål.³²⁹

Jämförelse av taxor

I NWT görs många jämförelser på en regional nivå av taxorna på fjärrvärme. Eftersom tidningen har ett stort spridningsområde görs jämförelser i hela Värmland och även i delar av Dalsland. Nedan redovisas ett urval, då Karlstad inte alltid omnämns och argumenteringen för det mesta är samma i artiklarna.

Den första artikeln på detta tema kom 1999 och det är Nils Holgerssonundersökningen som redovisas. Det året är Karlstads grannkommun Kil dyrast i hela Sverige. Karlstad omnämns inte, men det gör man i nästa artikel i ämnet år 2001, där man jämför hur stor del av hyrorna som taxorna utgör. I Eda utgör de 44,2 % medan i Karlstad är andelen endast 29 %. Man menar dock att hyran generellt är högre i Karlstad oberoende av avgifternas storlek vilket påverkar jämförelsen. Det är dock alltför stora skillnader mellan kommunerna i taxor menar en representant för Hyresgästföreningen. I undersökningen ligger hela Värmland över genomsnittet.³³⁰

Hösten 2003 rapporteras igen från Nils Holgersson och där ligger Karlstad återigen bäst till i regionen vad gäller taxorna och hur stor andel av hyran som taxorna utgör. Högst avgifter återfinns i Kil och Eda. En representant för Hyresgästföreningen menar att det är för enkelt att höja taxorna och det är ett sätt att få in mer pengar utan att höja skatten.³³¹

³²⁷ Ola Bjärnek, "KBAB vill höja hyran med 1,9 procent", NWT 051117.

³²⁸ Kjell Martinsson, "Priserna höjs på fjärrvärme", NWT 061125.

³²⁹ Daniel Larsson, "Karlstads energi höjer fjärrvärmepriiset", NWT 071127.

³³⁰ Jonny Ohlsson, "Kul dyrast i hela landet", NWT 990920 och Jenny Norberg, "Taxor och avgifter stor del av hyran", NWT 010918.

³³¹ Arne Skorup, "Dyrast avgifter i Kil och Eda", NWT 030911.

Senare samma år rapporteras från en undersökning som Villaägarnas Riksförbund genomfört av taxorna på fjärrvärme. Säffle var då dyrast i Sverige och Karlstad låg runt genomsnittet. Villaägarna menar att prisbildningen på fjärrvärme är för svår att kontrollera och priset sätts enligt vad alternativen kostar. De menar att det är orimligt att fjärrvärmen höjer priset när el- och oljeskatterna ökar även om företagen inte själva berörs. De säger att fjärrvärmen har monopolliknande drag när man väl anslutit sig, men att uppvärmningsformen är oslagbar, både för fastighetsägare och för miljön i hela landet.³³²

Sommaren 2004 rapporteras att Karlstad blivit en billigare kommun att bo i, enligt en undersökning som Hyresgästernas Riksförbund genomfört där de jämför den s.k. totalekonomin för hushåll. I många kommuner har hyrorna höjts de senaste åren, vilket bland annat beror på att taxorna på fjärrvärme ökat.³³³

Senare samma år rapporteras från Villaägarnas undersökning. Där rapporteras att Munkfors och Hagfors har billigaste fjärrvärmen i länet och Karlstad anses billigt, och där har priset dessutom sänkts. Men det är stora prisskillnader och det kan bero på produktionskostnaderna, vilket beror på vilket bränsle som används, anslutningsgraden och tätheten samt beskattningen och avkastningskrav.³³⁴

Samma undersökning rapporteras från året efter, då Munkfors och Karlstad är billigast i länet, med 12 900 kr respektive 13 520 kr per år med 20 000 kWh förbrukning. Man rapporterar om varför skillnaden är stor mellan kommuner och i Munkfors är det hög täckningsgrad i tätorten och en tidig utbyggnad som gör att man kommit längre med avskrivningar. I Kristinehamn som har högst taxor började utbyggnaden så sent som i slutet av 90-talet, vilket medför låg anslutningsgrad.³³⁵

Hösten 2006 rapporteras från Nils Holgersson igen och där är Kil näst dyrast i landet. Karlstad är billigast i länet. Man är ändå oroliga hos Fastighetsägarna eftersom taxorna ökar och numera utgör drygt 1/3 av den totala boendekostanden för hyresgäster i flerbostadshus.³³⁶ Året därpå kommer Nils Holgerssonutredningen upp igen och då är Munkfors dyrast i regionen medan Karlstad är en av de billigare kommunerna. I Munkfors har fjärrvärmen blivit dyrare senaste åren.³³⁷

Bidrag

Ett antal artiklar har i olika sammanhang berört konverteringsstöd till fjärrvärme eller annan uppvärmningsform. Den första kom 1997 kopplad till energipropositionen där man rapporterar att det i propositionen står med att man ska ha rätt till subvention vid byte från direktverkande el till fjärrvärme eller annat uppvärmningssystem. Staten avsätter 1,6 miljarder för detta under 5 år från årsskiftet 1998. Man har rätt till att få upp till 30 % av investeringskostnad i subvention och det rapporteras att kostnaden för byte från direktverkande el till fjärrvärme kostar ca 100 000 kr. Man hoppas genom

³³² Elisabeth Enger, "Dyrast fjärrvärme i landet", NWT 031119.

³³³ Arne Skorup, "Karlstad är på uppgång", NWT 040610.

³³⁴ Sven-Erik Karlsson, "Billigast fjärrvärme i Munkfors", NWT 041215.

³³⁵ Torunn Andersson, "Här är värmen billigast", NWT 060120.

³³⁶ Pia Röstell, "Kil näst dyrast i landet", NWT 060905.

³³⁷ Magnus Hermansson, "Högst avgifter i Munkfors", NWT 070925.

energiomställningen minska elanvändningen med 1,5 TWh och omställningen kostar sammanlagt 9 miljarder. En representant för Karlstad energi menar att det inte är självklart att folk kommer byta eftersom kostnaden är så stor, men att de räknar med att elpriset kommer öka och fjärrvärmepriset minska. De vill även framhålla de långsiktiga vinsterna med bytet.³³⁸

Inom loppet av ungefär 1,5 år kom fyra artiklar som rapporterade om konverteringsstöd. Den första kom i december 2005 då riksdagen röstade igenom förslag om konverteringsstöd. Stödet gäller den som byter oljepanna eller direktverkande el till förnybar källa. Stödet kommer gälla fem år framåt och den exakta maximala summan var inte klar i det läget, men det hade spekulerats om max 26 000 kr om man har direktverkande el och 14 000 om man har oljepanna.³³⁹ När bidraget börjat betalas ut rapporteras i två artiklar, 2006 och 2007, att Värmland är det län som är bäst på att söka bidrag för konvertering. I den första artikeln rapporteras att Länsstyrelsen har sagt ja till de flesta ansökningarna och alla som uppfyller kraven kommer att få ett ja. Hälften av ansökningarna gäller byte till pellets och 1/3 fjärrvärme och resten olika typer av värmepumpar. Den ansvarige på Länsstyrelsen tror att den stora mängden ansökningar beror på att energirådgivarna gör ett bra jobb ute i kommunerna. I den andra artikeln rapporteras att Folksam gjort en undersökning på hur mycket koldioxid villaägare i de olika länen släpper ut, och mycket tack vare konverteringsstödet har många omställningar gjorts och numera har Värmland klättrat i jämförelse med andra län. Mellan dessa två artiklar rapporterades vid ett tillfälle att många riskerade att bli utan pengar för omställningen eftersom pengarna riskerar att ta slut. Svårigheten har varit att bedöma hur många ansökningar som skulle komma in, men man uppmanar folk att fortsätta skicka in ansökningar då de inte kan vara säkra på hur mycket pengar som kommer betalas ut per ansökan.³⁴⁰

Försäljning av energibolaget

Mellan 1999 och 2001 förekom många artiklar kring en eventuell försäljning av energibolaget. Den första kom i september 1999 då tidningen kunde rapportera att kommunledningen i Karlstad i hemlighet funderade på att sälja energibolaget.

Försäljningen skulle bli en stor affär då man tror att bolaget skulle vara värt mellan 1-2 miljarder. Eftersom kommunen vill slippa insyn och frågor från allmänhet sköts arbetet i ett kommunalt holdingbolag och därigenom kan de hänvisa till bolagssekretess. Det skulle vara en annan situation om frågan hanterats i kommunala nämnder, men nu vet bara kommunalråden och de högsta tjänstemännen vad som händer. Tidningen rapporterar också att Carnegie har hyrts in som konsult med uppgift att biträda kommunen vid en eventuell försäljning av energirörelsen. De kommer göra en värdering av bolaget och sondera marknaden. Det finns dock inget formellt beslut om att sälja hela eller delar av bolaget ännu, utan det tas upp i kommunfullmäktige när värderingen

³³⁸ Harry Lord, "Villaägare får bidrag", NWT 970315.

³³⁹ Stig-Börje Axelsson, "Byte till förnybar energikälla får fortsatt stöd", NWT 051208.

³⁴⁰ Nicole de Bouczan, "Bäst i Sverige på att söka bidrag", NWT 060715, Agne Byström, "Många riskerar att inte få bidrag för omställning", NWT 070110, Arne Skorup, "Mest stödpengar till Värmlänningar", NWT 070530.

är färdig. Prislappen kommer dock att förbli hemlig. Nordbanken har redan värderat bolaget vid ett tillfälle och tjänsten kostade 500 000 kr plus moms. Tidningen ifrågasätter hemlighetsmakeriet till kommunens ekonomidirektör P-O Norell som förklarar att anledningen till att de inte ens berättar vad Carnegie får för konsultarvode är att man vid en eventuell försäljning inte vill att presumtiva köpare ska veta något om hur de lägger upp affären. Norell vill inte svara på om Carnegie får provision på en eventuell försäljning.³⁴¹

Nästa artikel kommer dagen därpå då NWT rapporterar att Carnegie kan tjäna miljoner på försäljningen av energibolaget. Carnegie hade ett liknande uppdrag i Härnösand och en källa säger att det är rimligt att de får liknande provision vid denna tjänst. I Härnösand skulle de få mellan 2 och 4 miljoner vid en försäljning, som aldrig blev av, och med ett liknande avtal i Karlstad skulle summan bli 15 miljoner. Kommunledningen har dock hemligstämplat vissa delar av uppgörelsen med Carnegie då de menar att det kan ge en negativ inverkan på köpsumman om det blir känt. Ingen från varken kommunen eller Carnegie vill kommentera uppgifterna.³⁴²

Dagen efter kommer nästa artikel och där rapporteras att enligt Kommunstyrelsens förre ordförande, Alf Johansson, skulle de ha fått ett bud på 1,8 miljarder för bolaget några år tidigare. Johansson fick bra kontakt med det finska bolag som äger Birka energi under försäljning av aktier i Forsmarks kärnkraftverk och därmed kom budet. Man rapporterar att en sådan summa gäller värdet för inventarier och kunder, men bolaget i sig är inte värt dessa summor. För Birka hade det varit en bra affär eftersom Karlstad är en av få punkter i Värmland där bolaget inte äger energibolaget. Johansson menar att det var ett misstag att inte sälja eftersom nu sjunker priserna då de stora bolagen köpt på sig bolag och viss mättnad uppstår. Han tror vidare att bolaget ensamt kommer få det svårt att konkurrera på sikt, eftersom priset på el sjunker och stora kunder lämnar dem. Vice VD på Birka menar dock att inget formellt bud lades, men att de gav en indikation. Men de är klart intresserade av fjärrvärmenätet och huvudkontor för regionen skulle kunna hamna i Karlstad vid en affär. Han tror inte att de behöver frukta höjda elpriser vid en affär eftersom elmarknaden är hårt konkurrensutsatt. Skillnaderna minskar över hela landet. En representant för Karlstads elnät är inte lika optimistisk till en försäljning. Han menar att om elnäten slås ihop med resten av regionen kommer också priserna att bli samma, vilket är ca 20 % högre. VD:n för Karlstad Energi menar att det finns exempel på prishöjningar när stora bolag tar över och eftersom de i dagsläget har lägre priser än Birka har i resten av länet befarar många att priset går upp. Det finns förhoppning om en utjämning, men då är det troligt att priserna i Karlstad snarare höjs än att det sänks i övriga regionen. Han tror också att det kan bli tal om personalrationalisering om Birka tar över.³⁴³

Nästa artikel handlar om att kommunen förbereder sig mer på en försäljning då de begär in anbud på energirörelsen. Ett beslut om försäljning skulle komma tidigaste i december. Man rapporterar om den bristande insynen i affären och inom kort kommer

³⁴¹ Kjell Martinsson, "Energibolaget ska säljas", NWT 990902.

³⁴² Kjell Martinsson, "Miljoner kan gå till Carnegie", NWT 990903.

³⁴³ Kjell Martinsson, "Johansson hade bud på 1,8 miljarder", NWT 990904.

de politiska partierna att behöva ta ställning till hur man ska göra. En politiker menar att det är ett dilemma att han kommer hamna mellan den demokratiska processen och en hemlig affärsuppgörelse, eftersom han inte kommer kunna berätta all information han får till sina kolleger.³⁴⁴

Några månader senare rapporteras att socialdemokraterna inte vill sälja hela energirörelsen. De vill behålla avfallsförbränningen, fjärrvärmens och elnätet men inte andelarna i Tåsans kraftverk och kärnkraftverken. Man rapporterar att en försäljning av hela bolaget skulle ge totalt 800 miljoner efter skatt. Kommunalrådet Lena Melesjö Windahl (S) menar att det vore en förlust ur demokratiskt synpunkt och miljösynpunkt om man sålde fjärrvärmens och elnätet. Det blir viktigt att behålla kontrollen över dessa och de är ensamma i Värmland med att ha en bra anläggning för avfallsförbränning och det kommer bli ännu viktigare när ny deponiskatt införs. Hon menar vidare att den framtida handlingsfriheten kommer att öka om kommunen behåller elnätet. Det är inte en kommunal angelägenhet att ingå i avreglerad internationell elhandel. Det är ett för stort risktagande.³⁴⁵

Nästa artikel kommer mer än ett år senare när det börjar närma sig ett beslut i affären. Artikeln handlar om att det finns en risk att elpriserna stiger om Birka köper energirörelsen. Birka energis priser ligger klart över Karlstad Energis och vid en försäljning kan de priserna börja gälla. Man menar att Karlstad i princip är självförsörjande och att Karlstad till skillnad från Birka är kommunalt och därmed inte vinstdrivande. Birka ökade sin vinst rejält förra året och man diskuterar om vad detta kan betyda vid försäljning. Karlstad Energis VD, Gunnar Settergren, menar att det ofta blir högre priser efter försäljning, men att det inte är säkert att man som litet bolag ska kunna hålla en låg prislinje på sikt. Det är kunderna med eluppvärmda villor som kan förlora mest på sikt vid en affär.³⁴⁶

I en artikel som knyter an till den ovan intervjuas VD för Karlstads Stadshus AB, Anna Sandborgh, och menar att en försäljning kan komma att bli av till hösten, men hon kan inte nämna något om värdet på bolaget. De kommer inte sälja om inte rätt pris kommer, men ser en fördel med att sälja eftersom det finns finansiella risker med verksamheten, som de vill dela med andra. Det är en svår bransch som kräver stor kompetens. Just nu har man ett bra pris i Karlstad men man vet inte i framtiden med eller utan försäljning, menar hon. Det går inte heller att se på dagspriset när man diskuterar priserna, utan man måste se det hela strategiskt.³⁴⁷

I en artikel någon månad senare rapporteras att Norrköping är en förebild för Karlstad, där de sålde energirörelsen till Sydkraft för fyra miljarder och således kunde betala av kommunens skulder. Dessutom blev det en miljard över som de kunde bygga resecentrum för. Men problemet var att kunderna fick betala kalaset genom högre taxor. Norrköpings kommun har gått från att vara skuldtyngda, med ränteutgifter på 60 miljoner årligen, till att rankas som en av de mest välskötta kommunerna i landet. Pengar-

³⁴⁴ Kjell Martinsson, "Begär in anbud på energirörelsen", NWT 990922.

³⁴⁵ Ola Bjärnek, "S vill inte sälja fjärrvärmens", NWT 000215.

³⁴⁶ Arne Skorup, "4000 kr mer för elen", NWT 010816.

³⁴⁷ Arne Skorup, "Som ägare måste man se långsiktigt", NWT 010816.

na har gått åt till olika projekt och placeringar inför framtiden. Men efter försäljningen ökade priset på elen för kunderna och det ska ökas ytterligare framåt. Sydkraft säger att höjningarna är nödvändiga och att det handlar om att harmonisera med koncernens övriga priser. En vänsterpartist i Norrköping menar att de var emot försäljningen eftersom det är en verksamhet som byggts upp med kommunala medel och samtidigt är det självklart att Sydkraft snart vill ha igen sin investering eftersom de har avkastningskrav. Detta slår på priserna.³⁴⁸

Dagen efter rapporteras att slutförhandlingar i Karlstad pågår med Birka och Sydkraft. Artikeln handlar dock om att kommunen vill sälja ”guldgruvan Tåsan” som är ett vattenkraftverk som går med 100 kr i vinst i timmen vid normalproduktion. Vidare berättas historien om kraftverket, och en montör på anläggningen menar att det vore en mycket dålig affär att sälja eftersom det är så driftsäkert och ger en så säker inkomst.³⁴⁹

Ytterligare några dagar senare rapporteras att den politiska majoriteten börjar svänga emot en försäljning. Miljöpartiet har sagt nej till all försäljning, förutom av aktierna i Oskarshamn och även delar av socialdemokraterna är emot försäljningen. Detta sker som man rapporterar mitt under slutförhandlingarna. I detta skede är det tal om att 49 % av verksamheten ska säljas, för vad man tror är mellan 500 miljoner och en miljard. En representant för socialdemokraterna, som också sitter i styrelsen på energibolaget säger att det ursprungliga skälet att sälja, riskerna, inte finns längre eftersom elpriserna nu stiger. Då kan man istället tjäna pengar på verksamheten. En representant för miljöpartiet, som även sitter i styrelsen för energibolaget, är emot affären och är kritisk till att så mycket hålls hemligt. Vänstern är också emot försäljningen så det kan återstå för socialdemokraterna att göra upp med moderaterna.³⁵⁰

I början av oktober uppger NWT att vänstern hoppar av uppgörelse med socialdemokraterna och miljöpartiet om försäljningen. De skulle från början vara med i uppgörelsen, men nu anser de att förutsättningarna förändrats. De vill dock invänta ett riktigt bud och ta ställning efter det, men de tycker att det kan bli problem efter en försäljning vad gäller priserna. I andra affärer har priserna i regel höjts efter försäljning och de tycker att det går mot oligopol på elmarknaden och då är det bättre att ha kvar bolaget i kommunen. Privata aktörers krav på vinst går dessutom emot kommunnyttan.³⁵¹

En månad senare skriver kommunpolitikern Åke Pettersson (mp) i en debattartikel att energiuppgörelsen kan bli ett ekonomiskt fiasko och ett miljöbakslag. Han menar att syftet till hemlighetsmakeriet är att minska medborgarnas insyn och förhindra en konstruktiv debatt. Det finns dessutom många frågor som måste besvaras, bland annat hur priserna kommer påverkas och vilket inflytande kommer kommunfullmäktige ha i framtiden? Dessutom undrar han vad vinsten av försäljningen ska användas till. Vidare skriver han att det pris som köparen får betala dessutom kommer påverka priset i framtiden eftersom de kommer vilja ha tillbaka sin investering snabbt. Avslutningsvis skriver Pettersson att de bör tänka långsiktigt och tänka på den vinst bolaget kan ge på

³⁴⁸ Arne Skorup, ”Elkunder betalar skuldsanering”, NWT 010913.

³⁴⁹ Arne Skorup, ”Karlstad vill sälja guldgruvan Tåsan”, NWT 010914.

³⁵⁰ Arne Skorup, ”Motståndet växer mot energiaffären”, NWT 010918.

³⁵¹ Ola Bjärnek, ”Vänstern emot försäljning av energirörelsen”, NWT 011006.

sikt snarare än de miljoner de får in vid en försäljning. Risken är annars att kommuninvånarna blir de stora förlorarna.³⁵²

Den 24 november finns en notis i ledaren att man under nästa vecka kommer att ta beslut om försäljningen. Det skrivs att det är en infekterad fråga och inom partierna får man i vissa fall, som hos moderaterna, överge den ideologiska övertygelsen att kommuner inte ska äga energibolag, eftersom det finns en risk för höjda taxor efter en försäljning. Avslutningsvis efterfrågas öppenhet i frågan så man får veta vad som verkligen händer.³⁵³

Ett par dagar senare rapporteras att delar av socialdemokraterna tvekar om försäljningen. Kommunalförbänden Melesjö-Windahl menar att det finns tveksamheter och att det är viktigt att det finns en bred majoritet för att ens kunna diskutera försäljningen. Även hos moderaterna har tveksamheter framkommit. I detta läge fanns dock ett färdigt kontrakt som väntade på att bli påskrivet, med antingen Sydkraft eller Birka som köpare.³⁵⁴

TVå dagar senare rapporteras dock slutligen att affären sprack eftersom centern säger nej till försäljningen. Deras motivering var att de inte ville ha ett utländskt ägande i energibolaget, och alltså var det Birka som var den tilltänkta köparen, vilket innebär att detta är första gången i rapporteringarna det är helt klart vem den potentielle köparen är. De menade att det är bättre att energirörelsen ligger kvar i kommunal ägo och det föreligger ingen större finansiell risk, då det alltid kommer vara efterfråga på värme och el. Skulle de sälja till finnarna skulle det dessutom mycket snart kunna vara fransmän eller tyskar som äger verksamheten eftersom det kan svänga fort i internationella affärer. De tror vidare att det kanske skulle bli svårare med administrationen på sikt och att det på sikt kan bli ett höjt elpris. Det fanns med en klausul om att det köpande bolaget inte skulle få höja elpriset mer än inflationen de närmsta fem åren, men efter det finns inga garantier. De tror avslutningsvis att det kommer vara lönsamt på sikt att äga energibolaget och de senaste åren har de haft gott resultat.³⁵⁵

Den sista artikeln om affären kom ett par dagar senare och rapporterar att Birka ansåg att energirörelsen var värd 1,7 miljarder, vilket skulle innebära 600 miljoner netto till kommunkassan efter försäljning. I övrigt rapporteras om bakgrunden till försäljningen och avslutningsvis kommenterar en representant för Birka att de är förvånade och lite besvikna över utgången.³⁵⁶

Energibolag som kassako

I Karlstad har det från 2004 och framåt funnits en debatt om att energibolagets vinst används inom annan kommunal verksamhet. Till en början handlade artiklarna mest om el och bolaget i stort och fjärrvärmens berörs mer direkt i de senare artiklarna. Den första artikeln kom i augusti 2004 och där rapporteras att kommunala bolag kan drivas för att gå med vinst och ge kommunen tillskott i kassan. Man menar att de kommunala

³⁵² Åke Pettersson, "Ekonomiskt fiasko och miljöbakslag", NWT 011030.

³⁵³ Ledare, "Sälja eller inte", NWT 011124.

³⁵⁴ "S tvekar om kraftaffären", NWT 011128.

³⁵⁵ Arne Skorup, "Energi-affären spricker", NWT 011130.

³⁵⁶ Kjell Martinsson, "Affären hade gett 600 miljoner", NWT 011201.

bolagen i Karlstad för tillfället går mycket bra medan övrig verksamhet går med förlust. Därmed bidrar bolagen till kommunkassan. De kommunala bolagen sköter sig alltså för tillfället bättre än förvaltningarna. Bolagskoncernen, Karlstads Stadshus AB, räknar med att göra en vinst på 100 miljoner, medan de skattefinansierade verksamheterna går med förlust på 20 miljoner. Det finns avkastningskrav från kommunen och eftersom det är en gemensam koncern kan man fritt laborera med vinster mellan bolagen. Man rapporterar att vissa menar att hyresgäster i bostadsbolaget är med och betalar annan verksamhet. Andra menar att konkurrensen snedvrids eftersom man subventionerar bostadsbolaget. VD för koncernen, Anna Sandborgh, menar att kommunala verksamheter är organiserade i bolagsform av historiska anledningar. När elmarknaden avreglerades bolagiserades energirörelsen och affärsmässigheten är en drivkraft i bolagen. Det är mer lönsamt och vissa verksamheter passar bättre att drivas som bolag, anser hon. Hon menar att det är fel att hyresgäster skulle finansiera annan verksamhet eftersom det finns regleringar som innebär regleringar av både hyror och vinst. Vidare menar Sandborgh att om man inte hade avkastningskrav på bostadsbolaget subventionerar man bolaget. Kommunen är ägare och de kan teoretiskt rädda bolagen med skattemedel men om kommunen och bolagens intressen kolliderar får man ta ett koncernperspektiv och se till hela kommunen.³⁵⁷

I en krönika från reportern Arne Skorup skriver han att Karlstads elkunder plockas på pengar. Karlstad Energi äger aktier i många olika kraftverk och går med stor vinst. Han anser att energibolaget förvandlats från ett konsumentvänligt bolag till ett av de dyrare på marknaden då man nu höjer elpriset som de stora bolagen. De senaste åren har man sett stora höjningar som varit onödiga och energibolaget har inte kostnader som motiverar det höga priset. De har en produktionskostnad på 200 miljoner men intäkterna kommer att ge det dubbla och de som betalar vinsten är främst familjer med eluppvärmda villor. Han menar vidare att en del av vinsten används till att täcka underskott i kommunens budget och andra bolag som går dåligt tar del av pengarna. Skorup menar att Karlstad Energi kommer att säga att vinsterna behövs för framtida investeringar, men de gjorde dock avskrivningar på 115 miljoner åren 2003 och 2004. Det var nära att man såldes till Fortum för tre år sen men socialdemokraterna hoppade ”klokt nog av” i sista stund och nu rullar alltså miljonerna in. Han menar att andra kommunala bolag har samma taktik, exempelvis Mälarenergi. Kunderna tiger och lider, men ingen överklagar taxorna. Det finns dock bolag med bra priser, som Jämtkraft, och det visar att det är möjligt. Karlstad Energi skulle kunna använda låga elpriser för att locka till sig kunder.³⁵⁸

En månad senare återfinns en debattartikel, skriven av Per-Olof Johansson, där han håller med Skorup. Han refererar till en debattartikel skriven av Fortums VD och menar att de stora bolagen tar ut stora övervinster genom marginalprissättning av elen. Även Karlstad Energi är en del av detta, vilket ger stora vinster till bolaget.³⁵⁹

³⁵⁷ Kjell Martinsson, ”Bolagen stöttar kommunen”, NWT 041108.

³⁵⁸ Arne Skorup, ”Karlstads elkunder plockas på pengar”, NWT 041124.

³⁵⁹ Per-Olof Johansson, ”Stora marginaler och övervinster”, NWT 041209.

Några dagar senare svarar ett antal kommunalråd i Karlstad Skorup och menar att elkunderna i Karlstad är lyckligt lottade gällande priserna. De menar vidare att Skorup har faktafel och att de är lyckligt lottade även i att energibolaget är kommunalägt och välskött med konkurrenskraftiga fjärrvärme- och elpriser. De anser inte att bolaget förändrats på det sätt som Skorup menar och de har en strategi med långsiktigt låga priser med god kundservice. De har länge erbjudit el till några av de lägre priserna i landet och de har en hög kundtillströmning. De har dock inte tillräcklig egen elproduktion till att kunna hålla låga priser i långa loppet. Kommunalråden menar att Skorup bortser från prissättningen på fjärrvärme där andra aktörer har höjt priserna med upp till 50 % medan Karlstad Energi istället har sänkt priserna för att, som de uttrycker det, det miljövänliga alternativet fjärrvärme ska bli än mer attraktivt. Utbyggnaden av fjärrvärmerna är historiskt hög och just nu är det högt tryck från kunder att få fjärrvärme. Gällande de låga lokala elpriserna som Skorup efterfrågar menar de att det är svårt på en avreglerad elmarknad. Skulle de sänka elpriserna till under marknadspriser skulle det finnas en risk att marknadspriset sjunker till under produktionskostnad, och hur skulle man då agera? Ska man sänka priset och således indirekt behöva subventionera elpriset genom fjärrvärmerna? De menar att den fria konkurrensen bestämmer priserna. Det är dessutom bra med ett starkt resultat eftersom de kommer kunna investera framåt och de kan även kompensera för tider med sämre lönsamhet. Bolagsformen kräver långsiktighet och det finns ingen sanning i att bolagets vinster skulle täcka underskott i kommunens skattefinansierade verksamhet.³⁶⁰

Skorup svarar på samma sida och skriver att energibolaget i år kommer göra en vinst på 76 miljoner, vilket är tre gånger högre än ägarbolagens normala avkastningskrav. Alltså skulle de kunna sänka priset med en tredjedel och fortfarande ha god ekonomi. Men de har medvetet valt att lägga sig i toppskiktet vad gäller priset och det är inte konsumentvänligt. Genom att de olika räntor som koncernen betalar till kommunen överförs pengar indirekt från bolaget och i år hamnar det på runt 3-4 miljoner. Så han vill att de ska sänka elpriset till produktionskostnad plus en anständig vinst.³⁶¹

Debatten kring energibolagets vinster lugnade sedan ned sig fram till 2007 då det dyker upp ett antal artiklar i frågan. Den första kom i januari skriven av centerpartisterna Henrik Lander och Thomas Ohlsson där de menar att en del av vinsten i energibolaget borde betalas tillbaka till kunderna. När man gick emot försäljningen av bolaget var det med argumenten att man bättre kunde ta tillvara kundernas intressen med låga energipriser som kommunal ägare. Men de senare åren har bolaget gjort stora vinster som dessutom ligger över de avkastningskrav som ligger på bolaget. Det naturliga vore då att betala tillbaka till kunderna och ägarna, menar de. De menar att majoriteten i kommunen inte alls vill detta utan vill genomföra en skenmanöver som inte kommer ge någon skillnad i plånboken. De vill dessutom ta 20 % av vinsten och ”lägga i kommunkassan”, vilket är en dubbelbeskattning.³⁶²

³⁶⁰ Åke Pettersson, Lena Melesjö-Windahl, Håkan Holm, Bengt Nordstrand, "Elkunderna är lyckligt lottade", NWT 041213.

³⁶¹ Arne Skorup, "Svar: Sänk elpriset!", NWT 041213.

³⁶² Henrik Lander och Thomas Ohlsson, "Ge del av vinsten som återbäring till kunderna", NWT 070118.

Därefter följer ytterligare debattartiklar med liknande budskap, om stora vinster och dubbelbeskattning.³⁶³ Någon månad senare följer en artikel som rapporterar att de höga elpriserna ger en rekordvinst för Karlstads Energi. De gjorde en vinst 2006 på 89 miljoner kronor där den stora delen var elförsäljningen, men fjärrvärmens gick även den bra med en vinst på 35 miljoner. Därmed är bolaget det som går bäst av de kommunala bolagen och VD:n Preger säger att de är stolta att kunna göra ett så gott resultat trots de stora investeringar de gjort under året. Vidare rapporteras att de kommer fortsätta investera genom att fortsätta bygga ut fjärrvärmenätet, utveckla system för hållbar avfallshantering och investera för att minska oljeanvändning i fjärrvärmens.³⁶⁴

I maj samma år rapporteras att den politiska majoriteten bestämt att Karlstads Energi ska betala in 20 miljoner om året de tre närmsta åren till kommunkassan. Det innebär att en stor del av bolagets vinst ska användas för att minska kommunens skulder. Man säger att hela Stadshuskoncernen ska stå för summan, men i praktiken är det energibolaget som kommer betala då de är enda bolaget i koncernen, förutom bostadsbolaget, som går med vinst. Lagstiftning förbjuder att ta ut övervinster av hyresgäster vilket gör det omöjligt. Ett oppositionsråd är kritisk till att föra över pengar från avgiftsfinansierad till skattefinansierad verksamhet. Uttaget görs utöver avkastningskravet och de borde vara försiktiga med detta. Han upplever att det saknas dialog mellan opposition och majoritet i denna viktiga fråga. Kommunstyrelsens ordförande menar att detta inte är någon överraskning för någon och de aviserade att de skulle agera på detta vis om de vann valet. Han menar att det är bättre att pengarna kommer Karlstadsbor till nytta än att bygga vinster i energibolaget. Pengarna kan inte heller användas till att sänka priset, eftersom det inte vore marknadsmässigt korrekt. Det är ingen dubbelbeskattning och ingen lag förhindrar dem att göra så. Elpriserna är fortfarande bland de lägsta i landet. Marknadschefen för energibolaget säger att om de fick behålla vinsten själv skulle de ändå inte kunna sänka priserna, eftersom det inte vore marknadsmässigt. Avregleringen syftade till konkurrens på lika villkor. De tjänar mest pengar på fjärrvärmens, aktierna i Oskarshamns kärnkraftverk och ett vattenkraftverk, inte på elen. Hon anser att det är helt ok att ägarna agerar på det viset om det kommer invånarna till rätta.³⁶⁵

Två dagar senare kommer den första av två nya artiklar från Henrik Lander, båda med ungefär samma innehåll, och han menar att majoriteten suddar ut gränsen mellan avgiftsfinansierad verksamhet och skattefinansierad. Samtidigt lever de över sina tillgångar i högkonjunktur. Argumenten håller inte och han menar att invånarna får betala notan i nästa lågkonjunktur med minskade skatteintäkter och samtidigt har då bolaget försvagats. Det blir i detta läge alltså en dubbelbeskattning när de som är kunder i Karlstads Energi och dessutom skattebetalare får betala kommunens skulder två gånger. De 60 miljoner som kommer överföras de närmsta tre åren är inte en engångsföreteelse. Energibolaget betalar redan för: underskotten i Mariebergsskogens AB (14 miljoner), några miljoner årligen i sponsring till kommunen för att stärka varumärket, 2005 fördes 150 miljoner över från stadshus till skattefinansierad verksamhet, vilket

³⁶³ Henrik Lander och Thomas Ohlsson, "Vad är störst: 8 eller 22 miljoner?", NWT 070209.

³⁶⁴ Arne Skorup, "Höga elpriser ger rekordvinst", NWT 070309.

³⁶⁵ Kjell Martinsson, "Elkunder får betala skulder", NWT 070523.

Stadshuset tvingades ta lån för att klara. Överskotten i energibolaget kommer bland annat från fjärrvärmens som man har monopol på i orten. Det skulle vara bättre att sänka taxan på fjärrvärmens vilket vore bättre för miljön och för invånarna. Han menar att de inte skulle kunna agera på detta sätt i bostadsbolaget, då lagen förbjuder det, men även att kunderna inte skulle gå med på att behandlas så. Kommunen har stark ekonomi just nu och det är skäl för att rusta för sämre tider. Annars blir det högre skatter och taxor i lågkonjunktur.³⁶⁶

Konkurrens fjärrvärme

Ett antal artiklar har direkt berört frågan om konkurrensutsättning av fjärrvärmens eller ägarfrågan i förhållande till det. Det första kom i oktober 1998 och den första rapporten från Svenska Fjärrvärmeförningens årsstämma som det året hölls i Karlstad. Den främsta frågan på mötet gällde hur fjärrvärmebolagen ska ägas i framtiden. En representant för SAF menade att det var bättre med privat ägande och därför skulle kommunerna försöka sälja ut bolagen i så stor utsträckning som möjligt. Hon menade att det inte går att samverka samtidigt som man konkurrerar eftersom man måste hålla sig på den egna spelplanen. Ett kommunalråd från Västerås menade att det fanns fem anledningar till att *inte* sälja ut: för demokratin, miljön, kommunen, marknaden och medborgaren. Han menade vidare att den infrastruktur som byggts upp i kommunal regi under så lång tid inte ska kunna sälja utan närmast total enighet, eftersom det är en demokratisk anständighet. Vidare rapporteras att ett kommunalråd i Karlstad avslöjar att de ofta får erbjudande om en försäljning av energibolaget, men de har hittills alltid tackat nej. Konkurrensverkets chef var även på plats och kommenterade elpriserna efter avregleringen och varnade för införande av priskontroll på fjärrvärme.³⁶⁷

I slutet av 2002 rapporteras att en utredning ska tillsättas (fjärrvärmeutredningen), där man ska se om det är möjligt att luckra upp fjärrvärmemonopolet. Anledningen är att se om det är möjligt att införa tredjepartstillträde, särskilt från spillvärme och man vill även försöka skydda kunderna från ockerpriser. Man rapporterar att detta varit en diskussion sen avregleringen av elmarknaden och eftersom distributionen blir ett naturligt monopol blir det svårt med fri prissättning. Det går inte dra parallella ledningar och därför är det viktigt med en fungerande marknad. Fjärrvärmeföreningen tycker att det är bra med en utredning, men motsätter sig att fjärrvärmens beskrivs som en monopolverksamhet.³⁶⁸

I juni 2007 rapporteras om Öhrlings Pricewaterhouses studie, som redovisats om tidigare, som visar att kommunala elbolag ger bättre elpriser. Även för fjärrvärme är det bättre med kommunala bolag, då dessa ligger på i snitt 8 % lägre pris än privata bolag och 12 % lägre än "jättarna" Fortum, EON och Vattenfall. Vinstmarginalerna är också högre menar de. En representant för Vattenfall tycker inte att det är rätt eftersom man

³⁶⁶ Henrik Lander, "Majoriteten plundrar energibolaget", NWT 070525 och Henrik Lander, "Utsuddade gränser mellan skatter och avgifter", NWT 070625.

³⁶⁷ Jonny Ohlsson, "Vilka ska äga energibolagen?", NWT 981021.

³⁶⁸ TT, "Monopol ska luckras upp", NWT 021218.

buntats ihop med andra bolag, då de menar att de är billigast på vissa priser.³⁶⁹

En artikel från november samma år rapporterar att det är stora prisskillnader i Sverige på fjärrvärme och att man nu ska införa fjärrvärmelagen med fjärrvärmekommittén. I artikeln rapporteras om anslutningskostnaden, att markförhållanden spelar roll och även hur många andra som ansluter sig i området och kanske vad priset blir. Om man har vattenburen värme sedan tidigare eller inte spelar också roll och inläsningseffekter i systemet rapporteras. Villaägarnas Riskförbund efterlyser en statlig modell för att granska prissättningen. Lena Sommestad från Svensk Fjärrvärme kommenterar att det är bra med införandet av Fjärrvärmelagen eftersom man som leverantör är beroende av nöjda kunder.³⁷⁰

En notis rapporterar att Karlstad Energi nyligen blivit certifierade av Svensk Fjärrvärme till Reko fjärrvärme. Det rapporteras att bolaget nu måste leva upp till ett antal villkor, som att kunderna ska enbart kunna köpa delar av värmen från dem, att ett kundforum ska inrättas och att ett informationsmöte ska hållas varje år.³⁷¹

Övriga artiklar som berör ekonomiska aspekter

Två artiklar berör fjärrkyla, den ena från 1999 som berör Karlstad, och den andra från 2003 som har ett mer nationellt fokus. I den första rapporteras att Karlstads Energi föreslår att man ska bygga system för fjärrkyla på orten. Systemet beskrivs i artikeln och dåvarande VD:n Gunnar Settergren menar att fördelarna med fjärrkylan är att det är bättre för miljön och att man slipper hanteringen med freon som krävs vid individuella kylanläggningar. Men kostnaden är ett problem eftersom det för fastighetsägare inte får bli dyrare än vad det är idag för att det ska vara någon idé att bygga. Kommunen sa nej för två år sen, men nu gör man ett nytt försök. Man rapporterar att i Göteborg använder man absorptionsskyla, vilket skulle vara ett alternativ i Karlstad. Den andra artikeln redogör för att Fortum räknar med att sätta säljrekord på fjärrkyla den sommaren. Man skriver att ”till skillnad från fjärrvärme växer efterfrågan av fjärrkyla” då många fastighetsägare ser fördelar med systemet. Man menar att i Stockholm är det dessutom ett miljövänligt system där kylan tas från området Lilla Värtan.³⁷²

En artikel från 2006 meddelar att värmländska energibolag ska samarbeta för att ge billigare fjärrvärme. I startskedet handlar det främst om kunskapsutbyte mellan energibolagen men man hoppas att utveckla samarbetet ytterligare framåt. De berörda bolagen anser att det är viktigt att nätverka och marknadsföra fjärrvärmerna som produkt. Bland annat kommer Karlstad, Kristinehamn och Molkom att ingå i samarbetet och man säger att intresset för fjärrvärmerna är på topp i Karlstad där bolaget i princip jagas av villaägare som vill ansluta sig. Representanten för Karlstad Energi menar att han tror att det beror på att alternativen idag är för dyra.³⁷³

³⁶⁹ TT, ”Kommunala elbolag ger bättre elpriser”, NWT 070625.

³⁷⁰ Peter Nilsson, ”Stora skillnader i pris för villaägare”, NWT 071123.

³⁷¹ Notis, ”Fjärrvärme får kvalitetsstämpel”, NWT 070321.

³⁷² Karin Sidenvall, ”Karlstads Energi föreslår fjärrkyla”, NWT 990830, Joakim Adler, ”Heta dagar säljer kyla”, NWT 030722.

³⁷³ Torunn Andersson, ”De ska göra fjärrvärmerna het”, NWT 060322.

Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Ekonomi

Som vi sett har taxefrågan inte varit särskilt omdebatterad i Karlstad. Det rapporteras om både sänkningar och höjningar av priset. De artiklar som handlar om höjningar har vid något tillfälle varit okommenterade, men när de har kommenterats har anledningarna varit ökat bränslepris och avskrivningar vid utbyggnad av nätet. Fjärrvärmetakornas påverkan på hyrorna rapporteras om och då utifrån att taxor generellt utgör en allt större del av hyrorna. Tidningen väljer bland annat att lyfta upp de prisjämförelser som utförs av Villaägarnas riksförbund och Nils Holgersson-undersökningen. Utförarna av undersökningarna ifrågasätter ofta skillnaderna mellan kommunerna och att taxorna utgör så stor del av hyrorna. Karlstad ligger dock ofta bra till i alla prisjämförelser.

Det finns även viss rapportering kring möjligheten att söka bidrag, då utbudet av bidrag presenteras. Värmlänningarna är bra på att söka subvention för konvertering av uppvärmningssystem. Så pass bra att pengarna knappt räcker till. Många byter till pellets och fjärrvärme.

Försäljning av energibolaget har varit omdebatterad i media. Från första artikeln om den eventuella försäljningen till den sista kritiserar kommunen för det hemlighetsmakeri som rådde. Ett av huvudargumenten för att sälja var den stora risken med att ha ett energibolag eftersom de inte visste vad som skulle hända med elpriset. Åsikterna om detta svängde i slutskedet, och när man såg att elpriset steg var det en av anledningarna till att den politiska majoriteten svängde. Riskerna med ökade priser och bristande insyn och möjlighet att påverka var några av argumenten emot. Möjligheten att tjäna pengar på verksamheten var en av anledningarna till att behålla bolaget, tillsammans med demokratiska aspekter samt att ha kontroll över fjärrvärmenätet.

Det har också funnits kritik mot kommunen hur de hanterat energibolaget, vilket har bottnat i de stora vinsterna som energibolaget gjort, och där vinst förts över till annan verksamhet. Således har man sett det som en dubbelbeskattning och istället borde man kunna sänka priser på el och fjärrvärme. Energibolaget har menat att det är bra med vinsterna och det har gett utrymme att investera, medan kommunen först menade att man inte förde över pengar. Senare när man väl fört över pengar menar man att det inte var en överraskning att så skedde och att det är bättre att pengarna kommer Karlstadborna till nytta än att bygga vinst i bolaget. Att sänka priserna vore inte marknadsmässigt. Privat kontra kommunalt ägande diskuterades också i två artiklar där man i den ena ansåg att det var bättre med kommunalt ägda bolag för priset. Ytterligare skäl till att behålla bolagen var demokrati, miljö, marknaden och medborgaren. Att man har ett naturligt monopol i fjärrvärmen diskuterades och att det då blir svårt med fri pris-sättning, men åsikterna om prisreglering gick isär.

I övrigt berörs fjärrkyla, men mest som en intressant fråga för framtiden.

FÖRSÖRJNINGSTRYGGHET

2001 rapporteras om att man slagit fjärrvärmerekord i Karlstad. Det har varit ovanligt kallt i Karlstad och då har man blivit tvungna att använda ett äldre oljeeldat kraftvärmeverk, vilket händer inte ofta. De var under den särskilda dagen uppe i 200 MW vilket de aldrig tidigare varit med om. I övrigt rapporteras i mycket positiva ordalag hur man hanterar en sådan köld inom Karlstads energi. VD:n berättar slutligen att det under den kalla dagen per timme i staden gick åt en halv tankbil olja, en långträdare med flis och en sopbil i timmen för att producera tillräckligt med värme.³⁷⁴

2002 rapporteras att det är en kall vinter och att det blivit stopp i den ena pannan för reparation. Detta gjorde att Karlstad Energi behövde använda reservkraft för att klara av leveranserna men med reservkraften räknar energibolaget med att kunna klara leveranserna. De följer väderprognoserna noggrant och hoppas att det inte blir kallare än 20 minus så länge flispannan står still. I övrigt rapporteras allmänt om hur fjärrvärmens produceras i avfallsvärmeverket och hur sorteringen går till. Man bränner 100 kg avfall i minuten och soporna kommer från Karlstad och Strömstad. De upplever att sopsorteringen fungerar relativt väl även om ibland större metallskrot kan komma med i soporna.³⁷⁵

Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Försörjningstrygghet

Under en extremt kall vinterperiod rapporteras om hur försörjningen av Karlstad fungerar och att det finns backup-system om någon panna skulle haverera och vid extrem köld. I detta läge skapade kombinationen oro, men energibolaget klarade av leveranserna.

---

³⁷⁴ Gunilla Rung, "Fjärrvärmerekord i Karlstad", NWT 010206.

³⁷⁵ Arne Skorup, "Reservkraft värmer frysande stad", NWT 020103.

UTBYGGNAD FJÄRRVÄRME

Många artiklar har handlat om utbyggnad av fjärrvärme i Karlstad. Från 2003 och framåt förekommer flera artiklar och trycket från villaägare att få fjärrvärme är stort. Den första artikeln kom i augusti 2003 och berör området Skåre, där 60 villaägare fått erbjudande om att byta till fjärrvärme när man bygger ut nätet. Vid tidpunkten hade 35 villaägare anslutit sig och fler var på gång. Man rapporterar att installationen kostar 15 000 kr plus ca 20 000 om det gamla systemet ska rivas ut. Anledningen till att man valde just Skåre att börja bygga ut, då flera områden står på tur, var att ledningar redan fanns där och energibolaget har dessutom köpt en panncentral av ett gammalt sågverk. En person som har valt att byta intervjuas och han berättar att det kostar honom 30 000 kronor inklusive rivning av oljeanläggning. Hans skäl till bytet är miljön, renligheten och bekvämligheten. Han menar att det är smidigt om något händer eftersom han har ett serviceavtal med bolaget. Marknadschefen för Karlstad energi menar att de som byter tjänar ca 4 000 – 5 000 kr per år och det serviceavtal som ingår lockar många och för bolaget är det viktigt att erbjuda service och hjälp vid eventuellt stopp.³⁷⁶

Senare samma år rapporteras att en fjärrvärmeledning dras till området Skåre och energibolaget planerar att dra ledningar i stora områden i både Skåre och Råtorp. Investeringskostnaden för hushållen ligger på ca 30 000 kr. Ansvarige för fjärrvärmeutbyggnaden i bolaget säger att det är fördelaktigt för dem med oljepanna att byta, och man räknar med att göra åt 3 kubikmeter olja per år sparar man ca 6 000 kr. Det är dock dyrare för dem med direktverkande elvärme eftersom hela systemet måste bytas ut, och det kan kosta upp mot 100 000 kr. Man planerar att bygga ut i flera områden framåt och många invånare kommer få erbjudande. Ledningen kommer att kopplas på vid ovan nämnda sågverk.³⁷⁷

I en artikel från sommaren 2004 har tidningen fått in klagomål och deras sk Journalhavande reporter gör ett reportage om att folk är upprörda över att gatorna är uppgrävda när man lägger fjärrvärmeledningar. Ett område har haft uppgrävda gator i månader. Den som skrivit till tidningen och klagat är mycket upprörd och ”har aldrig varit med om något liknande”. De gräver och blir aldrig färdiga, upplever han. Projektledaren på energibolaget menar att det tar tid att bygga, men att de ska försöka ordna det innan semestern. Men gatorna måste ligga öppna i ca 1-2 månader då man bland annat måste göra provtryckningar och på någon gata har man dessutom haft bekymmer då fel material levererats.³⁷⁸

Ett år senare kommer nästa artikel när ett antal villaägare i området Råtorp är upprörda och väntar på besked över när de kan få fjärrvärme. De vill ha detaljerade besked och har samlat ihop ett upprop med 175 underskrifter där de kräver att få ett besked. Några står med oljepannor som snart måste bytas ut. Anledningen till att de vill ha fjärrvärme är att de anser att det är både miljömässigt och ekonomiskt mer fördelaktigt än olja och el. Man rapporterar att bolaget bygger ut i ett antal områden och fler väntar. VD:n för bolaget säger att de får förfrågningar varje dag från många olika områden. Han menar att det är glädjande att så många vill ha, men de har svårt att

³⁷⁶ Agne Byström, "Fjärrvärmen breder ut sig", NWT 030820.

³⁷⁷ Agne Byström, "Fjärrvärmeledning dras ända till Skåre", NWT 031119.

³⁷⁸ Sven-Erik Karlsson, "Lång tid med uppgrävda gator", NWT 040602.

hinna med. De håller på och reviderar aktivitetsplanen och hoppas kunna börja bygga ut nätet i Råtorp under 2007.³⁷⁹

Senare samma år rapporteras att Karlstad Energi kommer öka utbyggnadstakten på fjärrvärmen och att ca 500 villor ska få fjärrvärme närmaste åren. I artikeln beskrivs därefter systemet för fjärrvärmen. De kommer fortsätta byggnaden under 2007 till 2010 efter en preliminär utbyggnadsplan. Utbyggnaden kommer kosta bolaget ca 50 miljoner nästa år. Det kostar ca 40 000 kr att få fjärrvärme som inkluderar anslutningsavgiften. Representanter för bolaget säger att de märker att många vill ansluta sig, troligtvis pga. höjt oljepris och elpris. Det finns starka ekonomiska incitament till att gå över till fjärrvärme och det innebär dessutom stora miljöfördelar för kommunen med stora minskningar i CO₂-utsläpp. De försöker dessutom att ha kampanjer i de områden där de bygger ut för att slippa gräva upp gatorna flera gånger.³⁸⁰

En artikel från samma år rapporterar att folk i Råtorp är upprörda då man dragit in fjärrvärme till en gata, men enbart till en person och denne är en kommunal tjänsteman. De har flera gånger grävt på gatorna och då trodde folk att fjärrvärmen var på gång, men enbart tjänstemannen fick fjärrvärme den gången. Nu är folk irriterade och menar att de kommer behöva gräva upp gatorna igen när de ska anslutas och det är slöseri med skattemedel. De känner sig också åsidosatta och menar att alla borde behandlas lika. I en artikel på samma sida kommenterar den ansvarige att man inte alls tillmötesgått en speciell person och menar att de inte gjort något fel. De drog rören förbi tjänstemannens hus när de drog rör till annan gata. De passade på och skulle i annat fall behövt en annan dimension på rören. Personen tycker att det är märkligt att folk är upprörda eftersom de haft ett möte där de förklarat läget för de boende. Annars har de fått mest positiva reaktioner på utbyggnaden, men i detta fall har det blivit negativt och lite fel, säger de ansvariga.³⁸¹

Ytterligare artiklar rapporterar att man kommer bli tvungen att gräva upp gator igen i område som nyss fått fjärrvärme eftersom det slarvats med fyllnadsmaterial. Folk är irriterade och den ansvarige på kommunen säger att det har använts fel material och att man tar på sig ansvaret. Arbete ska påbörjas snarast och ska vara klart innan vintern, men arbetet är tidsödande och kostsamt.³⁸²

Ett par dagar senare kommer en artikel som rapporterar om planerna att bygga ett höghus som ett passivhus där "begagnat fjärrvärmevatten" används som uppvärmning. Huset blir det första i sitt slag och kommer vara mycket energisnålt och i artikeln beskrivs systemet och man skriver att uppvärmningen kommer nästan bli gratis. Gällande fjärrvärmen rapporteras att uppvärmningen på vintern kommer vara från "returvatten" i fjärrvärme som redan värmt andra hus i samma område. Man menar att förbrukningen borde bli gratis, eftersom värmeverket vattnet går tillbaka till behöver så kallt vatten som möjligt. Ett hinder mot att bygga husen

³⁷⁹ Kjell Martinsson, "Många väntar på fjärrvärme i Råtorp", NWT 050623.

³⁸⁰ Magnus Herrmansson, "Fler får fjärrvärme de närmaste åren", NWT 051005.

³⁸¹ Agne Byström, "Uppror bland Råtorpsborna", NWT 051114 och Agne Byström, "Vi fick möjlighet att samordna ledningsverk", NWT 051114.

³⁸² Agne Byström, "Villaägare med fjärrvärme får marken uppgrävd igen", NWT 051126.

på detta sätt är den högre kostnaden i byggnadsskedet, men som ovan nämnts finns många fördelar.³⁸³

I december samma år kommer en artikel som rapporterar att områdena Sjöstad och Färjestad får vänta på fjärrvärmen. Anledningen är det ovan rapporterade felaktiga fyllnadsmaterialet som gör att man inte kommer påbörjar arbetet med de nya områdena i tid. Man spekulerar hur mycket misstaget kan komma att kosta, men man tror inte det kommer kosta över en miljon kronor.³⁸⁴

Under hösten 2006 kommer nästa artikel som berättar att bolagsstyrelsen beslutat att ytterligare bostadsområden ska få fjärrvärme. Det har varit stort intresse av att ansluta sig i dessa områden och därför har man valt att tidigarelägga utbyggnaden. Det kostar 35 000 kr att ansluta sig, men de som väljer att ansluta sig direkt i samband med utbyggnaden får en rabatt på 5 000 kr.³⁸⁵ Ytterligare rapporter om utbyggnad kommer under 2006 och nu gäller det att fler i Skåre erbjuds fjärrvärme. I artikeln sägs att man antagit en utbyggnadsplan där man försöker samordna utbyggnaden med andra arbeten. I artikeln redovisas utbyggnadsplanen, som sträcker sig fram till 2010 och i övrigt berättas detaljerat vilka gator och områden som kommer att få fjärrvärme. I anslutning till artikeln rapporteras om att en gata kommer grävas upp på olika ställen under byggnationen på grund av annat arbete. Gatan har grävts upp tidigare och man spekulerar i att det kommer bli ytterligare uppgrävningar framåt. Men de ansvarige säger att så inte är fallet, utan man försöker samordna så gott det går.³⁸⁶

En mindre artikel från 2007 rapporterar att man kommer påbörja utbyggnad av fjärrvärme i ett antal bostadsområden i Karlstad inom den närmsta tiden, eftersom intresset varit så stort hos de boende. I artikeln framkommer att mycket olja kommer ersättas på grund av detta vilket kommer innebära stora miljövinster.³⁸⁷ Den sista artikeln som berör utbyggnad av fjärrvärme är en notis som meddelar att Karlstads och Hammarös fjärrvärmenät kommer kopplas samman efter beslut i båda kommunerna. Stora Enso kommer ingå i samarbetet och det återstår för dem att tacka ja för att arbetet ska kunna påbörjas.³⁸⁸

Sammanfattande slutsatser för ramkonstruktionen Utbyggnad fjärrvärme

I artiklarna som berör utbyggnad har det framförallt varit positiva tongångar där många villaägare vill byta till fjärrvärme. Många byter oljepanna mot fjärrvärme eftersom de anser att det är miljövänligt, men främst att de kommer spara pengar. Vissa är dock upprörda över att det tar tid att få fjärrvärme och vill ha besked om en tidsplan. Ett antal dispyter och problem uppstår, bland annat kring att gatorna är uppgrävda.

³⁸³ Gunilla RUNG, "Begagnat varmvatten värmer Seglet", NWT 051128.

³⁸⁴ Agne Byström, "Sjöstad och Färjestad får vänta till våren", NWT 051202.

³⁸⁵ Magnus Hermansson, "Klart för fjärrvärme i Råtorp och Bellevue", NWT 060902.

³⁸⁶ Agne Byström, "Hundratals får fjärrvärme", NWT 061007 och Agne Byström, "Olika delar av samma gata grävs upp", NWT 061007.

³⁸⁷ Notis, "Fler stadsdelar får fjärrvärme", NWT 070824.

³⁸⁸ Notis, "Ja till samarbete om fjärrvärme", NWT 071207.

JÄMFÖRANDE DISKUSSION

Det finns en skillnad mellan den nationella och lokala pressen i vilka ämnen man väljer att lyfta upp. Detta kommer att diskuteras i kommande kapitel. Vi inleder dock med en jämförande diskussion mellan lokaltidningarna eftersom det finns vissa skillnader mellan dessa.

Jämförelse Karlstad och Uppsala

De båda lokaltidningarna har på många sätt en lokal prägel med nyheter som inte är relevanta för så många utanför tätorterna. Exempel på detta är när man rapporterar om utbyggnaden av fjärrvärmens relativt detaljerat eller med reportage från specifika verk. Samtidigt kan man se en tydlig skillnad mellan tidningarna i hur de hanterar och rapporterar kring energibolagen. Efter försäljningen av energibolaget i Uppsala, vilket leder till taxehöjningarna, handlar i princip samtliga artiklar efter det på ett eller annat sätt om taxor. Man har en väldigt kritisk inställning, både på debattsidor och även som en underton i artiklarna. I Uppsala handlar artiklarna dessutom väldigt specifikt om fjärrvärme. Samma bild framkommer inte i Karlstad, utan där finns en mer spridd mediebild, där kritiken ofta handlar om ifrågasättanden av hur kommunen hanterar vinsten från energibolaget.

Många artiklar handlar om utbyggnaden av fjärrvärmens och att villaägarna ”skriker efter” att få fjärrvärme. Dessa artiklar kan ta en negativ ton, eftersom man vill ha fjärrvärmens så fort som möjligt, vilket inte bolaget klarar av att leva upp till. En annan negativ aspekt i samband med utbyggnaden är att gatorna är uppgrävda under lång tid. Uppsalas artiklar är dock mer samstämmigt kritiska när det gäller utbyggnadstakt och uppgrävda gator än Karlstads artiklar.

I Karlstad handlar inte rapporteringarna lika mycket om enbart fjärrvärmens utan här står energibolaget i centrum och ofta elproduktionen. I Uppsala däremot är ofta fokus på enbart fjärrvärmens. Vad denna skillnad beror på är svårt att säga. En orsak kan vara att man i Karlstad känner en stark identitet till själva bolaget och att man känner att både el och fjärrvärme är lokala frågor eftersom energibolaget ägs av kommunen. Just ägarfrågan och hur ägaren hanterar bolaget är ett återkommande tema. I Karlstad riktas kritiken mot den politiska majoriteten och deras ägarstyrning, medan i Uppsala handlar kritiken om svårigheten med att påverka det icke kommunalt ägda bolaget. När kritik framförs till Vattenfall Uppsala svarar de med att hänvisa till krav från sina ägare. Detta är ingenting som Karlstad Energi lyfter fram när t.ex. utbyggnadstakten diskuteras.

Att fjärrvärme skulle vara ett monopol framkommer i båda tidningarna, men tydligare i Uppsala. Där är prissättningen en mycket större fråga än i Karlstad och man kan tolka Uppsala-rapporteringen som att Vattenfall utnyttjar sin monopolställning, vilket inte är ett perspektiv som lyfts fram i Karlstad.

I båda tidningarna finns en positiv inställning till avfallsförbränningsverken, då man ser fördelar med att kunna göra energi av avfallet som man ändå ska bli av med. Importen från andra kommuner, och som i Uppsalas fall en period från Norge, ifrågasätts inte alls. Ofta betonas vikten av avfallsverken för hela regionen, eftersom avfallet kommer från många kommuner runt om.

I jämförelserna mellan uppvärmningsformerna är det inte särskilt stor skillnad.

Fjärrvärmerna är ett av de tre bästa alternativen och alla vidhåller de positiva egenskaperna, och till viss del även de negativa. Konkurrerande uppvärmningsformer är dock något annorlunda, då huvudkonkurrenten i Uppsala är värmepumpar medan det i Karlstad är pellets. Vad detta beror på är svårt att säga, men Nya Wermlands-Tidningen spridningsområde täcker stora glesbygdsområden och pellets upplevs eventuellt som mer robust i dessa områden än vad värmepumparna gör. Riskerna för ökat elpris och kolkondens på marginalen är argument i båda tidningarna mot värmepumparna.

Båda tidningarna har ofta villaägarna som målgrupp i sin rapportering, även om man kan uppleva att man i Uppsala tar upp flerfamiljshusen i något större utsträckning än i Karlstad. Att fjärrvärmerna tillsammans med andra taxor påverkar hyrorna tas dock upp i båda tidningarna.

När fjärrvärme omskrivs i relation till miljöpåverkan, uppfattas fjärrvärme i princip alltid som positiv ur miljösynpunkt. Den ses som en del av räddningen på klimathotet och som ett sätt att minska elbehovet. Ofta lyfts särskilt fördelar med kraftvärme upp. Ett skäl till att fjärrvärme anses vara mer positivt än elvärme är att det är enklare att kontrollera hur fjärrvärmerna produceras, medan elvärme kan komma från fossileldade kraftverk. Genom att behålla ett energibolag i kommunal ägo har man även större kontroll över miljön och fjärrvärmerna, vilket framhävs som en viktig del i kommunernas miljöarbete.

I båda tidningarna finns en acceptans för fjärrvärmerna som en etablerad teknik och man ifrågasätter aldrig, förutom i ett antal debattartiklar, nyttan med fjärrvärmerna. De positiva miljöaspekterna lyfts alltid fram och det ifrågasätts aldrig, eftersom undertonen är att man alltid strävar emot en omställning till biobränslen. Att fossila bränslen ibland eldas tas mer upp som ett faktum och man kan uppleva att man tycker det är bättre med en utsläppskälla än flera tusen skorstenar.

Det kan slutligen konstateras att energibolagen i princip alltid får möjlighet att svara på tal och man lyfter fram för- och nackdelar, och för- och motparter i de flesta frågorna.

JÄMFÖRELSE NATIONELL OCH LOKAL PRESS

Det finns både likheter och skillnader i hur fjärrvärme rapporteras nationellt och lokalt. Lokalt sker rapporteringen ofta kring en fråga som följs upp över en längre period, t.ex. utbyggnad av fjärrvärme till ett visst område. Nationellt blir det mer nedslag i olika frågor, även om t.ex. Fortums taxehöjningar eller hantering av gasleveransen återkommer och följs upp i en serie artiklar. Beroende på vilken vinkling, eller i vilken ramkonstruktion, som fjärrvärme diskuteras så gestaltas fjärrvärmerna olika. Nedan ska vi diskutera vad som framkommit nationellt och lokalt i de olika ramkonstruktionerna.

Ramkonstruktionen Ekonomi

Både nationellt och lokalt är fjärrvärme ofta diskuterat i relation till olika ekonomiska aspekter. I nationell media är bidrag till villaägare ett vanligt tema, där bidraget som sådant framställs som positivt, medan de olika uppvärmningsformerna som det ges bidrag för sällan värderas. Här konstateras bara hur mycket bidrag som det finns att söka. I Uppsala är bidragen inte särskilt uppmärksammade. I Karlstad återfinns några fler artiklar där även utbudet av bidrag presenteras. Här framkommer, liksom i nationell media, att bidragen riskerar att ta slut, men här med den positiva undertonen att det beror på att Värmlänningarna är duktiga på att söka dessa. I nationell media är budskapet snarare att politikerna inte avsatt tillräckligt med pengar så att det räcker till alla som behöver stöd.

Taxorna är ett återkommande inslag framförallt i nationell media och i Uppsala. I nationell media och i Karlstad har ett tema varit att höjda taxor på fjärrvärme orsakar hyreshöjningar. Dessa tidningar väljer bland annat att lyfta upp de prisjämförelser som utförs av Villaägarnas riksförbund och Nils Holgersson-undersökningen och ett återkommande inslag är att problematisera och kritisera skillnader i taxor i olika kommuner. Detta tema lyser dock med sin frånvaro i Uppsala.

Det kan förklaras av att Uppsala Nya Tidningar har haft stort fokus på utförsäljningen av energibolaget till Vattenfall och de därpå stora höjningar som har gjorts av taxan. I Uppsala motiveras höjningarna med avkastningskrav, investeringstung period, inga höjningar på fem år innan de tog över, driftsäkerhet, hög servicenivå och behov av en vettig lönsamhet. Även nationell media har stort fokus på utförsäljningen av Birka Energi till Fortum och de därpå följande taxehöjningarna. Fortum motiverar sina höjningar med att de relateras till prisnivån på först olja och sedan pellets. Fortum säger också att prishöjningarna sker för att de sett att det finns ett sådant utrymme till höjning vilket de vill utnyttja för att tjäna pengar. I Uppsala lyfts det fram att Vattenfall Uppsala har en taxa som ligger på genomsnittet i landet, medan Fortum framställs som prisledande i landet på fjärrvärme. Fortum framställs också som giriga och stort fokus ligger på deras stora vinster. Detta tema finns även i Uppsala om än i något mer nedtonad form. I både UNT och DN lyfts dock bolagens brist på dialog med sina kunder upp.

Både i nationell media och i Uppsala diskuteras att de höga taxorna beror på att bolagen har monopol på fjärrvärme lokalt. Bolagen försöker framhäva att de konkurrerar med andra uppvärmningsformer, men detta har svårt att få acceptans hos både reportrar och övriga aktörer. Kritiken mot monopolsituationen är kopplad till ägarfrågan, att det i Uppsala och Stockholm inte är kommunen som äger eller är ensam ägare av bolagen. Detta är förmodligen också förklaringen till att detta tema inte alls återfinns

på samma sätt i Karlstad som behållit sitt bolag i kommunal ägo. I DN tas Reko fjärrvärme och den nya fjärrvärmenämnden upp som positiva åtgärder för att ge en bättre maktbalans på fjärrvärmemarknaden. Reko fjärrvärme diskuteras också i Uppsala som en positiv utveckling.

I Uppsala och Karlstad finns sedan lite olika teman som är lokalt förankrade. I Uppsala planerade Uppsalahem och Akademiska hus att bygga eget fjärrvärmenät. I Karlstad är den eventuella försäljningen av energibolaget omdebatterat, även den stora vinst som energibolaget gjort vilket anses vara en förtäckt skatt.

I Uppsala blev bränsleskatten konstruerad som en ekonomisk fråga. I Karlstad diskuteras den mer i relation till vilken betydelse de har för om soporna ska sorteras eller brännas. Bras-utredningen i relation till fjärrvärme var inte särskilt diskuterad i nationell press, utan där återfanns bara en kort notis om utredningens innehåll.

Ramkonstruktionen Jämförelse värmesystem

I de jämförelser som görs både nationellt och lokalt står sig fjärrvärme relativt bra i jämförelse med andra uppvärmningssystem. Det ses ofta som en självklarhet att villaägarna ska sträva efter att byta från olja och el, av både miljömässiga och ekonomiska skäl. De stora konkurrenterna till fjärrvärme är pellets och värmepumpar. I Uppsala framställs värmepumpen som den största konkurrenten medan pellets är mer fokuserat i Karlstad.

Fjärrvärme framställs ofta som miljövänligt, samhällsekonomiskt riktigt med en driftkostnad som står sig väl i relation till alternativen och som ett bekvämt system som sköter sig själv. Nackdelarna är installationskostnaden, främst för de som saknar vattenburet system och att man blir beroende av en leverantör på en monopolmarknad.

Ramkonstruktionen Kärnkraftsavveckling

Denna ramkonstruktion fanns främst på nationell nivå och då framställs utbyggnad av fjärrvärme som avgörande för att kunna reducera elanvändningen. På både nationell och lokal nivå framställs en övergång från elvärme till fjärrvärme som en mycket positiv utveckling. Problemen härrörs här främst till stora omställningskostnader för villaägare och svårigheten att bygga ut fjärrvärme i den takt som krävs.

Ramkonstruktionen Miljö

I miljöramen ses fjärrvärme alltid som något positivt och både i Uppsala och Karlstad anses systemen som fördelaktiga att ha i städerna. Fjärrvärme minskar utsläppen av växthusgaser och ska bidra till att Sverige uppnår globalt och lokalt uppsatta mål. Vid utbyggnad av nät eller vid bygge av nya verk relateras detta ofta till att det är något positivt för miljön. På lokal nivå diskuteras fjärrvärme som en av de viktigare delarna i de miljöprojekt som genomförs.

I nationell media presenteras gärna olika familjer som får berätta om att de fått eller förväntar sig bättre närmiljö tack vare utbyggd fjärrvärme. När utsläppsrapporter diskuteras problematiseras att energibranschen drabbas orättvist av systemet, vilket väcker sympati för branschen.

Ramkonstruktionen Sopsortering

Framställningen av fjärrvärme i relation till sopsortering är olika i nationell och i lokal press. I nationell media problematiseras import av avfall och att svenska bolag för in farligt avfall som ger utsläpp i landet med enda syftet att tjäna pengar. Här framkommer också att miljöfarliga utsläpp följer av förbränning, samtidigt problematiseras i andra artiklar att antal avfallsförbränningsanläggningar inte räcker till för allt avfall. I några artiklar ses sortering som mer miljövänligt än förbränning eftersom sortering anses ingå i kretsloppet. Samtidigt finns debatten att förbränning är både miljömässigt och ekonomiskt gynnsamt.

I lokalpressen kritiserar sopförbränning i princip aldrig, utan här finns konsensus om att avfall är ett bra bränsle som tack vare bra rening ger miljövänligt fjärrvärme.

Ramkonstruktionen Risk

Denna ramkonstruktion är förvånansvärt lite förekommande. I lokalpressen finns inga exempel. I nationell press uppkommer den när det hänt någon incident. En förklaring är att fjärrvärme är ett säkert system som sällan har några för kunderna besvärande driftstörningar.

Ramkonstruktionen Utbyggnad

Den här ramen är vanligast på lokal nivå, men förekommer också på nationell nivå. Det dominerande temat är att utbyggnad av fjärrvärmenätet är något som efterfrågas av medborgarna och är eftersträvansvärt av miljöskäl. Den negativa aspekten är att bolagen inte hinner bygga ut i den takt som efterfrågas och att medborgarna känner att de har svårt att påverka bolagen i denna fråga. I Karlstad har också problemet med upprädda gator diskuterats i samband med utbyggnader.

Ramkonstruktionen Försörjningstrygghet

Försörjningstrygghet och kapacitetsbrist är främst diskuterat i relation till Stockholmsområdet och då är det svårigheten för existerande verk att försörja nybyggda områden i Stockholm.

Det som i princip aldrig diskuteras är risken för att bränsle till fjärrvärmeverken skulle ta slut eller att fjärrvärmeproduktionen periodvis inte skulle räcka till alla kunder. Det finns en artikel i Karlstad som problematiserar att bolaget vid extrem köld skulle kunna få svårighet att klara av leveranserna. När det gäller Fortums indragna gassatsning framhålls också risken för att kunderna inom relativt kort tid riskerar att stå utan gasleverans.

INSÄNDARE I NATIONELL OCH LOKAL MEDIA

Insändarna kom med i ett senare skede i studien för att få en bild av vad som diskuterades av medborgare och andra intressenter i fjärrvärmesystemet. Detta eftersom insändarna har en relativt viktig roll i att skapa debatt, ofta på en lokal nivå. I en undersökning från SOM där läsare fick rangordna vad de brukar läsa i sin lokala tidning kom insändarna på sjätte plats. De lokala nyheterna, olyckor/brott och radio/TV-material kom först. Insändarna rangordnades i undersökningen före exempelvis nöje, sport, debatt och kultur.³⁸⁹ I en annan undersökning såg man att andelen som läser minst delar av insändarna i lokaltidningen var 48 % av läsarna och den siffran har pendlat mellan 48 och 60 % sedan 1995. Ulrika Andersson som skrivit rapporten identifierade fyra dimensioner av läsningen av lokaltidningen, där lokalsamhället är den första dimensionen med nyheter om närområdet där insändarna utgör en viktig del. Det gick även att se att läsandet av insändare ökade med ålder samt att kvinnor i större utsträckning än män läser insändarna.³⁹⁰

Nedan redovisar vi insändarna som funnits i nationell media, därefter kommer insändarna i Uppsala och Karlstad. Vi har enbart inkluderat de insändare som handlar om fjärrvärme och inte tagit med de insändare som bara nämnde fjärrvärme i förbigående, t.ex. som ett exempel på en avgift som höjts på grund av skattepolitiken.

Insändare nationell media

Kärnkraftsavveckling

Den första insändaren under perioden är relaterad till kärnkraftsavvecklingen. Bengt Söderström, ordförande i energikommissionens expertgrupp för elproduktion, och Björn G Karlsson, professor i energisystem menar i en debattartikel att Sverige har två rationella alternativ när det gäller energiförsörjningen. Antingen att avveckla kärnkraften och betala vad detta kostar, eller också behålla reaktorerna och satsar på att exportera kärnkraftsel i stor skala. Det mellanläge som debattörerna menar att Sverige hamnat i ses som djupt olyckligt. Bristen på beslut kostar mer än en kärnkraftsavveckling, menar dem.³⁹¹

En poäng är bl.a. att de menar att det finns överkapacitet i elproduktionssystemet och därmed har vi låga elpriser. De konstaterar att Sverige producerar fjärrvärme med el motsvarande 1-2 reaktorer. Att stänga av dessa skulle inte ”kosta” någonting eftersom det finns motsvarande oljepannor med ungefär samma driftkostnader. Om Sverige i stället

för att avveckla reaktorerna väljer att exportera elen till exempelvis Danmark sparas tre gånger så mycket kol i deras kraftverk och med motsvarande miljövinster. De menar att Sverige har tre avsevärda fördelar när det gäller el- och värmeproduktion i kommunala kraftvärmeverk. Vi har en väl utbyggd fjärrvärme, en stor biobränslepotential och samtidigt behov av el och fjärrvärme. Kraftvärmeverk är nästan tre gånger så effektiva

³⁸⁹ Andersson, U. (2007a) *Journalisters publikkännedom*. I Asp (red) Den svenska journalistkåren.

³⁹⁰ Andersson, U (2007b), *Lokala nyheter dagstidningarnas starka kort*. I Holmberg & Weibull (red) *Det nya Sverige*.

³⁹¹ Bengt Söderström, och Björn G Karlsson ”DN DEBATT: ”Ickebeslut dyrare än avveckling”. Energiexperter kräver beslut om kärnkraften: Lagg ner eller satsa på export i stor skala”, 970122, DN.

som kärnkraftverk (som släpper ut 67 procent av energin i havet) och fossila kondensanläggningar (som släpper ut 60 procent).³⁹²

Därefter följer några insändare där skribenterna vill ha kvar kärnkraften. En insändare handlar om att kärnkraften borde utnyttjas fullt ut och att spillvärmen skulle få användas i fjärrvärmenäten.³⁹³ En annan menar att avvecklingen av Barsebäck inte är en politik som ser till medborgarnas bästa. Insändaren är bland annat irriterad över att kostnaden för 400 000 eluppvärmda hushåll att konvertera till fjärrvärme inte tas på allvar och att ingen pratar om att en villaägare måste investera 60-80 000 kr.³⁹⁴

Jämförelse värmesystem

En insändare från 1998 menar att kommunerna lurar villaägarna att ansluta sig till fjärrvärme. För en tid sedan erbjöds villaägaren med eluppvärmning att ansluta sig till energiverkets fjärrvärmenät. Kostnaden uppgavs till 43 000 kr per hushåll. Man lovades en sänkt driftskostnad på ca 4 000 kr per år. Konvertering och ett vattenburet radiatorsystem skulle kosta ca 35 000 kr per hus. Villaföreningen tog en offert på bergvärmepumpar, som skulle kosta ca 80 000 kr per hushåll samt ge en sänkt årlig driftskostnad på ca 8 000 kr. Fjärrvärmelösningen betalade sig på 19,5 år, medan värmepumpslösningen betalar sig på 10 år. Han är också kritisk till att fjärrvärmen gynnas av bidragssystemet.³⁹⁵

Svenska Fjärrvärmeföreningens VD svarar att fjärrvärmen är miljövänlig tack vare sin storskalighet. Om det är ett dyrt system beror på vad man jämför med. Det är t.ex. svårt att sja om priser och bränslen på 20-30 års sikt. VDN håller med om att konkurrensen inte sker på lika villkor. Det beror på politiska beslut om bidrag som syftar till att minska elberoendet som försvinner helt med fjärrvärme.³⁹⁶

En insändare i DN 2001 refererar till att man i DN:s bostadsdel kunnat läsa att det lönar sig att övergå från oljevärme till elvärme, vilket han menar är bra. Han tycker att energipolitiken är allt för inriktad på att minska elanvändningen, och elvärme är negativt omskrivet. Insändaren menar att värmepumpar, solfångare och fjärrvärme är bra men att det är naivt att tro att dessa kommer kunna ersätta elvärme och oljeeldning på kort sikt.³⁹⁷

Sopsortering

En insändare relaterar till Valfrid Paulsson m.fl. om att hushållssopor borda eldas och bli fjärrvärme istället för att sorteras. Rökgasreningen är numera så effektiv att skadorna på miljön blir minimala om askan omhändertas på korrekt sätt. Glas, metaller, batterier och miljöfarliga ämnen bör som hittills sorteras särskilt och omhändertas. Materialet bör så långt möjligt återanvändas.³⁹⁸

³⁹² Ibid.

³⁹³ Insändare, "Varför inte utnyttja kärnkraften fullt ut", 970218, DN.

³⁹⁴ Insändare DN, "Som om paradiset står för dörren", 970306, DN.

³⁹⁵ Insändare, "Fjärrvärme dålig affär", 980921, DN.

³⁹⁶ Insändare, "Fjärrvärme en bra affär", 980926, DN.

³⁹⁷ Mikael Ståldal, "Elvärme är bra på alla sätt", 010207, DN.

³⁹⁸ Insändare, "Sortera mindre bränn mera", 031218, DN.

Utbyggnad

Svensk Fjärrvärmes VD Ola Alterå menar i en debattartikel att Sverige bör satsa 42 miljarder kronor på utbyggnad av fjärrvärmeproduktion till år 2010. Det ger stora miljövinster, skriver han. Två tredjedelar av kärnkraften ersätts med el från kraftvärmeverk och många oljepannor försvinna och riksdagens åtagande att minska koldioxidutsläppen med fyra procent till 2012 kan uppnås. Fjärrvärmerna är nyckeln till en hållbar energiframtid enligt Alterå. Alterå menar att fjärrvärmerna är långt ifrån färdigutbyggda i Sverige och att fjärrvärmeproduktionen fortsätter att växa både genom förtätning och utbyggnad i nya orter. Sverige har en i Europa närmast unik situation, genom väl utbyggda fjärrvärmesystem som hittills i liten utsträckning använts som underlag för elproduktion, enligt Alterå. Bara cirka tre procent av Sveriges elproduktion kommer i dag från kraftvärme, medan andelen i till exempel Finland är mer än tio gånger större. Enligt fjärrvärmeföretagens egna bedömningar kommer kraftvärmeproduktionen att fördubblas från dagens 5 TWh till 11 TWh år 2010.³⁹⁹

Taxor

År 2005 kommer en insändare om att fjärrvärmerna i Stockholm har höjts med cirka 58 procent sedan den 1 januari 2001, vilket drabbat insändarens bostadsrättsförening.⁴⁰⁰

Samma år kommer en insändare som tycker det är otäckt att läsa om orkanen "Katrina". Insändaren konstaterar att energibolagen i landet kopplar priset på fjärrvärmeproduktion till vad oljan kostar, trots att de inte använder en droppe olja i sin produktion. Vilket betyder att hyran i bostäder höjs med hänvisning till dyrare fjärrvärmeproduktion på grund av gällande, skenande skyhögt, pris på olja. Vill att Stockholms stadshus sätter ned foten mot energibolaget Fortums väntade guldrusch i spåren av "Katrina".⁴⁰¹

Affärsområdeschefen på Fortum Värme svarar insändaren "Fortum får inte göra pengar på Katrina" och tillbakavisar att Fortum förväntas göra vinst till följd av Katrina. Fjärrvärmepriset är inte kopplat till oljepriset skriver han. Fjärrvärmepriset sätts i konkurrens med i dagsläget bergvärmepumpar och pellets pannor. Områdeschefen menar att fjärrvärmens konkurrenskraft märks genom att fjärrvärmerna växer i Stockholm motsvarande värmebehovet i en medelstor stad tack vare kundens fria val.⁴⁰²

Insändaren svarar i sin tur Affärsområdeschefen på Fortum. Insändaren konstaterar att priset på olja väntas stiga i spåren av orkanen "Katrina" i Mexikanska golfen. Enkel logik säger att taxan på fjärrvärmeproduktion höjs om kopplingen olja- fjärrvärmeproduktion verkligen finns, vilket insändaren menar är en koppling som är lätt att finna. Knappas på internet sökorden fjärrvärmeproduktion och oljepris in hittas flera exempel på där Fortum förklarar sin prissätt-

³⁹⁹ Debatt, Ola Alterå, "Fjärrvärmeproduktion kan klara klimatmålet". Satsa på etablerad energiteknik, inte på osäkra forskningsgenombrott, kräver fjärrvärmeproduktionens vd", 040224, DN.

⁴⁰⁰ Insändare, "Fortum har blivit en kassako", 050722, DN.

⁴⁰¹ Insändare "Fortum får inte göra pengar på "Katrina", 050907, DN.

⁴⁰² Insändare, "Osmaklig beskylld mot Fortum", 050910, DN.

ning genom att hänvisa till oljepriset.⁴⁰³ Detta är enda exempel på när det blivit en dialog kring en insändare. I övriga fall kommer det en insändare som blir okommenterad.

En insändare berör Fortums monopolställning och höga priser. Fortum visar problemet med att privatisera monopol, enligt insändaren. Insändaren menar att fjärrvärme är ett slags monopol eftersom, det är svårt att byta leverantör om man är missnöjd. Fortum måste antingen få relevant konkurrens eller spelregler som gör att de inte missbrukar sin ställning.⁴⁰⁴

Expressen har 2006 en insändare om att energipriset måste höjas trots att det är så varmt ute. Insändaren menar att det är märkligt att Stockholm Energi tar betalt för att kyla stadens fastigheter, med fjärrkyla, och samtidigt tar betalt för att värma upp dem med fjärrvärme. Detta ses som en bluff och ”bondfångeri”.⁴⁰⁵

I en debattartikel 2007 skriver VD:n för Svensk Fjärrvärme att staten måste medverka till prisprövning av fjärrvärme. Svensk Fjärrvärme och kundorganisationerna SABO, Fastighetsägarna, HSB, Riksbyggen och Hyresgästföreningen begär i en skrivelse till näringsminister Maud Olofsson att staten medverkar i en partsammansatt nämnd för prisprövning av fjärrvärme. Syftet är att stärka kundens ställning. Nämnden ska kunna pröva om ett fjärrvärmepreis är rimligt.⁴⁰⁶

I en insändare i DN lyfts fjärrvärmekundernas beroendeställning till fjärrvärmeleverantörerna upp. Insändaren menar att fjärrvärmeleverantörerna utnyttjar sin dominerande ställning och att på grund av att fjärrvärmemarknaden kan ses som ett monopol borde det införas statlig prisprövning.⁴⁰⁷

Taxor och hyreshöjning

I aftonbladet går Bengt Owe Birgersson Sabo och Jan Danneman Hyresgästernas Riksförbund år 1997 ut och bland annat menar att kommunerna måste sänka priset på taxorna för avfall, vatten och avlopp, el och fjärrvärme, som i dag står för cirka 20 procent av SABO-företagens genomsnittliga bostadshyra.⁴⁰⁸

År 2000 framför Bengt Owe Birgersson Sabo, Barbro Engman Hyresgästföreningen, Ulf Karlsson Riksbyggen, Gun Britt Mårtensson HSB och Bengt Nyman Sveriges Fastighetsägareförbund i en debattartikel i DN att skillnaden i boendekostnader som beror på att till exempel el och vatten är orimligt höga i kommunerna borde debatteras mer. Författarna menar att fastighetsskatten ofta är debatterad men att det är en mindre del av boendekostnaden i jämförelse med kostnaden för vatten och avlopp, avfall, uppvärmning (fjärrvärme/olja) och el. I Östersund betalar ett hushåll lite mindre än en tusenlapp i månaden för vatten och avlopp, avfall, uppvärmning och el i en normalstor trea medan i Sollefteå kostar det 1 600 kr. På

⁴⁰³ Insändare, ”Visst verkar fjärrvärmepriset vara kopplat till oljepriset”, 050923, DN.

⁴⁰⁴ Insändare, ”Privata monopol utnyttjar läget”, 051010, DN.

⁴⁰⁵ Bo Widfeldt, ”Rundgång mot betalning”, 060730, Expressen.

⁴⁰⁶ Debatt, ”Vi är eniga om prisprövning av fjärrvärme”, 071109, DN.

⁴⁰⁷ Janett Broms, regionchef ABC, ”Inför bättre koll på fjärrvärmepriset”, 080130, DN.

⁴⁰⁸ Bengt Owe Birgersson Sabo och Jan Danneman Hyresgästernas Riksförbund, ”Ta bort fastighetsskatten – då kan hyrorna sänkas”, 971201, Aftonbladet.

ett år betyder det en mellanskillnad på över 7 000 kr för en helt identisk produkt konstaterar författarna. Den största kostnaden totalt sett står fjärrvärmen för. Men att göra några vettiga jämförelser av fjärrvärmetaxorna mellan olika kommuner är omöjligt av det enkla skälet att priskonstruktionerna är så svåra att genomskåda.⁴⁰⁹

Skatt och taxor

En artikel i Expressen 2006 kritiserar ”miljöpartiets skatter på el, fjärrvärme och sophantering. Insändaren menar att miljöpartiets höga skatter driver folk ”från hus och hem”.⁴¹⁰

---

⁴⁰⁹ Bengt Owe Birgersson Sabo, Barbro Engman Hyresgästföreningen, Ulf Karlsson Riksbyggen, Gun Britt Mårtensson HSB och Bengt Nyman Sveriges Fastighetsägareförbund, ”Orimliga skillnader i avgifter mellan kommuner”, 000914, DN.

⁴¹⁰ Leif-Åke Åström, ”Dignar under mp:s skatter”, 060704, Expressen.

SAMMANFATTNING INSÄNDARE NATIONELLT

Relativt få insändare om fjärrvärme har återfunnits i den nationella studien. De som hittats har handlat om kärnkraftsavvecklingen i stort och relaterat till hur mycket kraftvärme som skulle krävas för en omställning. Att taxorna, däribland fjärrvärmen, utgör en allt för stor del av hyrorna återkommer bland insändarna och ett annat ämne är att det är stor skillnad mellan olika kommuner i Sverige. Enstaka insändare menar att återbetalningstiden är snabbare för värmepumpar än fjärrvärme och att därför borde inte fjärrvärme gynnas bland bidragen som går att få för omställning. Svaret består i argumentation för fjärrvärmens miljöfördelar och att subventionerna syftar till att minska elberoendet. Ett fåtal insändare berör sopförbränning och även utbyggnad av fjärrvärme, men diskussionen om taxorna är det ämne som är mest omdebatterat. Här är det stort fokus på Stockholm och närmare bestämt Fortums prissättning, där man kritiserar dem för att utnyttja sin monopolställning och att prishöjningarna sen 2001 varit alldeles för stora och detta visar, enligt insändarna, således problemen med att privatisera energibolag. En diskussion handlar om huruvida fjärrvärmepriset är kopplat till oljepriset, vilket affärsområdeschefen på Fortum förnekar.

INSÄNDARE LOKALPRESS

Det går till att börja med att säga att det är stor skillnad mellan antalet insändare mellan de båda lokaltidningarna. I Uppsala hade vi runt 100 insändare relaterade till ämnet och i Karlstad var det enbart ett tiotal. Vad det beror på är svårt att säga, kanske blev utförsäljningen av energibolaget inte en så stor fråga för invånarna när de märkte att politikerna inte tänkte genomdriva affären. Medborgarna påverkades därmed inte på samma direkta sätt som i Uppsala.

INSÄNDARE UPPSALA

I Uppsala har det varit en het debatt med många insändare kring fjärrvärmerna i sig, särskilt efter försäljningen av energibolaget. Det går att se ett mönster i både ämne och vilka som skrivit insändarna, då tre personer står för en stor mängd av dessa. Dessa är Lage Winö som har skrivit 34 insändare i ämnet, utspritt från början av år 2000 fram till slutet av 2007. Winö är vicevärd och medlem i Energigruppen Luthagens vänner och är kritiskt inställd till Vattenfalls agerande i många frågor. Vattenfalls Uppsalas tidigare VD, Gerold Lange, har även han med ett antal artiklar, 12 stycken, fram till runt 2004, där han ofta besvarar kritiken i andra insändare. Miljöpartiets kommunalråd Niklas Malmberg har skrivit ca 10 insändare, främst från hösten 2005 och något är framåt, där han kommenterar förslaget om sopförbränningskatten.

Det förekommer med andra ord många insändare, men det är ett antal personer som utgör majoriteten av dem och i princip alla insändare är signerade med namn och titel, vilket man inte såg i Karlstad. Insändarsidorna blir en arena för att föra en politisk debatt, där allt från VD:n i energibolaget till riksdagsledamöter till ”vanliga” medborgare uttalar sig.

Taxor och försäljning av energibolaget

Efter försäljningen av energibolaget återfinns i omgångar många insändare i frågan. Till en början kommer dock bara någon enstaka om försäljningen.⁴¹¹ I och med att taxorna börjar höjas, börjar också många insändare komma in och då börjar man ifrågasätta försäljningen. De första insändarna om taxehöjningarna kom hösten 2001 då många ifrågasätter höjningarna. Man menar att bolaget sviker sitt löfte då Vattenfall ska ha lovat att inte höja priserna, och centerpartiets gruppledare ifrågasätter att bolaget gör en så stor vinst, men ändå höjer fjärrvärmepriset.⁴¹² Under 2002 kommer det insändare med jämna mellanrum om taxorna, där Winö är en flitig skribent. Han kritiserar Vattenfall för att inte vara öppna med sin redovisning om taxorna, att de bör motivera sina höjningar, att de tar ut monopolpriser och att den nya sopförbränningsanläggningen inte borde påverka priset på fjärrvärmepiset.⁴¹³ VD:n Lange svarar i en insändare att fjärrvärmerna är trygga, bekväma och miljövänliga och att dessa fördelar ska avspeglas i priset, men det ska ändå vara lägre än alternativen. De genomför en marknadsanpassning av priset vilket inte påverkas av avfallsförbränningen.⁴¹⁴ Under december månad 2002 förekommer ett flertal insändare om taxorna, då Winö i flera insändare framför att han vill att Vattenfall ska kommentera sina höjningar, att regeringen ska tillsätta en utredning om monopolpriser hos fjärrvärmebolagen och att Uppsalabor byter till värmepump. Andra skribenter menar fortsatt att Vattenfall utnyttjar sin monopolställning och tar ut ett oskäligt pris.⁴¹⁵ Lange svarar med att de sätter priserna på marknadsmäs-

⁴¹¹ Gunnar Hedberg, ”Jan Wikströms argument är krystade”, UNT 000619.

⁴¹² Hans Näslund, ”Fjärrvärmepriset höjs i ett huj” UNT 010920 och Lars-Gunnar Eriksson, ”Sänk priset på energi!”, UNT 011006.

⁴¹³ Lage Winö, ”Monopolpriser på fjärrvärmepiset” UNT 020614 och ”Frys fjärrvärmepiset” UNT 020903 samt Rolf Kristoffersson, ”Sluta trixa, Vattenfall!”, UNT 021024.

⁴¹⁴ Gerold Lange, ”Fjärrvärmepiset miljövänligt” UNT 021123.

⁴¹⁵ Lage Winö, ”Vattenfalls fjärrvärmepiset”, UNT 021203 och ”Vattenfalls prissättning” UNT 021211 samt Anders Hiller, ”Vattenfall har monopol”, UNT 021220.

signa grunder och att de genom sitt agerande avspeglar fjärrvärmens fördelar och tar ett långsiktigt ansvar för värmeproduktionen i Uppsala.⁴¹⁶

Fortsatt debatt

Debatten fortsätter under 2003 där Vattenfall fortsatt kritiserar för prissättningen och att de borde ta ett större samhällsansvar. Vattenfall borde handlägga taxefrågan på ett sätt som kompenserar för höjningarna sen 2001 och att deras taxor är oseriösa eftersom de får betalt för att ta emot avfall till förbränningen. Winö efterfrågar också att helst Upsala Nya-Tidning ska granska Vattenfalls taxor och att Uppsala inte borde acceptera att statliga monopolföretag ska bestämma över Uppsalas fjärrvärmesaxa. Dessutom menar andra att taxorna höjts mer än vad de själva säger, vilket bekräftats av energirådgivare.⁴¹⁷ Under 2005 återfinns ett antal insändare, där Dennis Kane menar att kunden är maktlös mot Vattenfall. Kunderna ska ha fått ett brev från bolagets marknadschef där denne skrivit att fjärrvärmens står sig väl i konkurrensen med andra uppvärmningsalternativ, men detta håller Kane inte med om, eftersom Vattenfall inte har någon konkurrens på fjärrvärme och därför kan höja priset hur de vill.⁴¹⁸ Winö kommenterade i en insändare försäljningen av energibolaget i stort, och menar att försäljningen kunde ha blivit en bra affär, men så blev det inte. Vattenfall lever inte upp till sitt samhällsansvar och kommunledningen har inte lyckats skapa insyn i underlaget till taxehöjningarna menar han.⁴¹⁹ I en senare insändare kommenterar Winö att Vattenfall Uppsala fått en ny VD och han säger att Uppsalaabonnenterna förväntar sig en reduktion av fjärrvärmesaxan. Reduktionen ska helst vara i likhet med det avtal som Uppsalahem och Akademiska hus lyckades förhandla fram.⁴²⁰ Två ytterligare insändare om taxorna återfanns samma år där båda ifrågasätter de stora höjningarna och Vattenfalls vinster.⁴²¹

Taxekonstruktion

Ett antal insändare under hösten 2007 handlar om att Vattenfalls taxekonstruktion inte främjar energibesparingar. I den första insändaren menar skribenten att Vattenfall aviserat nya prishöjningar, och att de gjort det på den fasta istället för den rörliga delen. Detta ger inga incitament för att genom höjningarna få folk att minska sin energiförbrukning. En liknande insändare kom några veckor senare, med samma budskap.⁴²² Chefen för Vattenfall Värme Uppsala svarar denna insändare med att den fasta delen

⁴¹⁶ Gerold Lange, "Vattenfall tar långsiktigt ansvar för fjärrvärmens", UNT 021204.

⁴¹⁷ Lage Winö, "Vattenfall, det är hög tid att ta samhällsansvar", UNT 030322, "Reducera fjärrvärmesaxan", UNT 031008, "Granska Vattenfall", UNT 031114 och Bengt Tufveson, "Vattenfalls taxehöjningar större", UNT 031211.

⁴¹⁸ Dennis Kane, "Kunden maktlös mot Vattenfall", UNT 050115.

⁴¹⁹ Lage Winö, "Försäljningen av Uppsala Energi in mindre bra affär", UNT 050316.

⁴²⁰ Lage Winö, "Nu väntar föreningarna på Vattenfalls nyskapande hand", UNT 050331.

⁴²¹ Eric Knutsson, "Vattenfall – betala tillbaka", UNT 050425 och Bengt Tufvesson, "Vattenfall har inte förklarat bakgrunden till taxehöjningen", UNT 050809.

⁴²² Mats Andersson, "Vattenfalls prispolitik främjar inte miljön", UNT 070927 och Mats Andersson, "Vattenfall kan ha smartare priser", UNT 071022.

för villor inte höjts sen 2005 och nu måste man höja. Eftersom den rörliga delen är oförändrad är det fortfarande lönt att investera i energibesparande åtgärder.⁴²³ En insändare från en ”Vattenfallkund” tycker att Vattenfall gör rätt i att ha högre fasta priser eftersom de stora kostnaderna ligger i nätet och anläggningarna. Denne menar att det knappast gagnar miljön att spara på fjärrvärmerna.⁴²⁴

Dialog och insyn i Vattenfall

Ett antal insändare berör hur kommunen agerar för att försöka påverka Vattenfall i sin prissättning. Den första kom i slutet av 2003 där ett antal kommunalråd uttalar sig om att de ogillar taxehöjningarna och att de har agerat i frågan genom dialog och möten med Vattenfall. De refererar till att Winö efterfrågade agerande från kommunen i en tidigare insändare. De menar att energibolaget bör vårda sin image, ta ett lokalt ansvar och vara återhållsamma med sina höjningar.⁴²⁵

Winö skriver i en insändare att värmekunderna i Uppsala kräver insyn i bolaget och vill få svar gällande kostnaderna för fjärrvärmeproduktionen och avfallsförbränningen då detta inte redovisats av Vattenfall.⁴²⁶ I en annan insändare skriver Winö att kommunen måste hjälpa Uppsalaborna i kampen mot Vattenfalls taxehöjningar och den aviserade förbränningsskatten. Gällande det sistnämnda har han dessutom betänkligheten gällande miljön och transporter som sopförbränningen medför.⁴²⁷ Som ett svar på detta skriver kommunalpolitikern Niclas Malmberg (mp) att de tänker försöka påverka Vattenfall. Hans parti var emot en försäljning från början och att han försökt föra en dialog med Vattenfall om taxorna. Han skriver i ytterligare en insändare samma sak, att han och miljöpartiet agerat gentemot Vattenfall och att de faktiskt påverkat bolaget.⁴²⁸ Denna diskussion fortsatta sedan i samband med debatten angående den nya skatten på sopförbränning, där Malmberg får kritik, där andra menar att han inte alls står på fjärrvärmekundernas sida.

Vattenfalls sponsring av olika verksamheter

På insändarsidorna får Vattenfall mer eller mindre kritik för hur de agerar i förhållande till sponsring av olika verksamheter. En insändare menar att Vattenfalls erbjudande att gå på basket är en klen tröst till kommande taxehöjningar. En del av vinsten som bolaget gjort ska ha gått till att reducera räkningen för ett basketlag.⁴²⁹ VD:n Lange skriver att de stödjer idrotten, då de sponsrar ett lokalt basketlag. Detta ska inte på något sätt strida med kärnverksamheten och idrottsevenemang uppskattas av många Uppsalabor.⁴³⁰

⁴²³ Stefan Persson, ”Därför höjs priset på fjärrvärmerna”, UNT 071004.

⁴²⁴ Olle Haeggström, ”Rätt prispolitik av Vattenfall”, UNT.

⁴²⁵ Lena Hartwig, m.fl., ”Kommunen ogillar Vattenfalls prishöjningar”, UNT 031205.

⁴²⁶ Lage Wiön, ”Värmekunder kräver ökad insyn i statliga Vattenfall”, UNT 050706.

⁴²⁷ Lage Winö, ”Tänker kommunalråden hjälpa oss mot Vattenfall”, UNT 060331.

⁴²⁸ Niclas Malmberg, ”Mp försöker påverka Vattenfall”, UNT 060407 och ”Mp har dialog med Vattenfall”, UNT 060505.

⁴²⁹ Ulf Ivarsson, ”Vattenfalls ”tröst” skrottretande”, UNT 031231.

⁴³⁰ Gerold Lange, ”Vattenfall stöder idrotten”, UNT 040121.

Sopsortering och förbränning

Frågan om sophantering har varit mycket omdebatterad i Uppsala, och så i omgångar. Mellan januari år 2000 till maj 2005 återfinns ett antal insändare i frågan. De exakta ämnena varierar dock. I insändare berättar produktionschefen i Uppsala Energi om fördelarna med sopförbränningsanläggningen, som minskad försurning och minskad deponi.⁴³¹ Winö tycker i två insändare att man inför sopsortering, som i sig är positivt, för fort i kommunen. Det är bättre att göra det i takt med att tekniken för hanteringen utvecklas.⁴³²

Från slutet av 2002 återfinns ett antal insändare där Gerold Lange i omgångar besvarar frågor angående huruvida sopförbränning ökar utsläppet av partiklar eller inte. Hans ståndpunkt är att de inte gör det och att det dessutom minskar användning av andra sämre bränslen som olja och torv. Han menar också att det inte längre är samhällsekonomiskt riktigt att lägga avfall på deponi och då är det bättre med förbränning vilket leder till att andra utsläpp minskar.⁴³³ Han får mothugg av bland andra Astrid Paetau som menar att Lange har fel i att utsläppen av partiklar inte kommer öka, då publikationer från bolaget själva visat just det och att dioxin- och kvicksilverutsläppen kommer öka.⁴³⁴ I samma period ifrågasätts bygget av avfallsanläggningen i stort eftersom det kan påverka taxan på fjärrvärme, men även att sopor kommer transporteras långa sträckor till Uppsala.⁴³⁵

När Brasutredningens förslag kom i mitten av 2005 ledde det till en relativt het debatt bland insändarna. Den första är skriven av Niklas Malmberg som menar att Vattenfall borde ha byggt avfallsförbränningsverket i Uppsala så att det gick att utvinna el och att energipriset påverkas av Vattenfalls felsatsning.⁴³⁶ En moderat riksdagsledamot kritiserar några månader senare den höjda skatten på avfallsförbränning som utredningen föreslog, då han menar att det är orimligt med taxan eftersom det är bättre för miljön med förbränning i de lägen då man inte kan återvinna. Då slår skatten fel och det belastar dessutom hushållen.⁴³⁷ Flera kritiserar skatten under perioden, och överlag menar skribenterna att det är en skatt som felaktigt slår på hushållen och att det är miljömässiga vinster med förbränningen. Samtidigt importerar soporna från andra kommuner och därmed borde de stå för kostnaden, inte Uppsalaborna. Miljöpartiet kritiserar också för att ligga bakom införandet av skatten, då de i Riksdagen är för förslaget. Malmberg menar att detta inte stämmer, utan att de försöker se till att skatten inte ska påverka hushållens ekonomi.⁴³⁸

⁴³¹ Hans Nordström, "Ökad förbränning ger bättre miljö", UNT 000815.

⁴³² Lage Winö, "Diskutera sophanteringen sakligt!" UNT 001021, och "Sopsorteringen ska diskuteras sakligt", UNT 010530.

⁴³³ Gerold Lange, bl.a. "Missförstånd om partiklar" UNT 021030 och "Vattenfall döljer ingenting" UNT 021128.

⁴³⁴ Astrid Paetau, "Blir Uppsala landets allts största soptipp?", UNT 021127.

⁴³⁵ Lage Winö, "Sopor utifrån bränns i Uppsala", UNT 021121.

⁴³⁶ Niclas Malmberg, "Missuppfattning om soporna", UNT 050801.

⁴³⁷ Lennart Hedquist, "Skatt som slår mot Uppsalahushåll", UNT 051009.

⁴³⁸ Lars O Eriksson, "Ny onödig skatt vid årsskiftet" UNT 051203, Johan Lundqvist, "Det ska vara billigt att vara miljövän", UNT 051210, Gunnar Hedberg, "Miljöpartiet har skulden", UNT 060510 och Niclas Malmberg, "Hedberg (m) har vaknat sent", UNT 060515.

Debatten om förbränningskatten fortsätter fram till oktober 2006, och främst förs debatten mellan politiker om vem som är ansvarig för att skatten ska införas och hur det kommer att påverka fjärrvärm taxorna. Representanter för Vattenfall uttalar sig under perioden också med oro för att taxorna kan komma att påverkas av den nya skatten.⁴³⁹ Debatten mellan Malmberg och andra politiker fortsätter, och miljöpartiet anses ligga bakom skatten av en moderat politiker. De menar att sopförbränning är bättre för miljön, och att risken är att soporna körs någon annanstans om skatten införs.⁴⁴⁰ Malmberg menar att man borde se det hela ur ett mer resurseffektivt perspektiv där man i första hand ska återvinna och sen bränna. Det är en bra del av en grön skatteväxling, och Vattenfall borde dessutom ha byggt anläggningen för elproduktion från början.⁴⁴¹ Malmberg och miljöpartiet får fortsatt kritik av borgerliga politiker under hösten 2006, då man menar att miljöpartiet inte vågar stå för effekten som skatten kan få på hushållens ekonomi och att de skyller ifrån sig. De menar också att skatten inte kommer få några positiva miljöeffekter, utan enbart påverka ekonomin hos hushållen.⁴⁴² Malmberg menar slutligen att förbränningskatten är inriktad mot anläggningarna och att debatten snarare borde handla om hur Vattenfall väljer att hantera taxorna, då de borde försöka få in den ökade utgiften från sina avfallsleverantörer istället.⁴⁴³

Jämförelse värmesystem

Ett antal insändare handlar om olika värmesystem och dess fördelar. (Dessa relateras senare till taxorna.) Samma dag i november 2001 kom två insändare som menar att man ska behålla eluppvärmningen eftersom det inte lönar sig att byta till värmepump eftersom återbetalningstiden är så lång och att man inte tjänar på att byta i kostnad. Man menar också att direktel har 100 % verkningsgrad och värmen kan hållas med någon tiondels grad, samtidigt som elen transporteras över långa avstånd utan nedsmutsning och risk.⁴⁴⁴ Winö skriver i en insändare att intresset för bergvärme är rekordstort på grund av nuvarande och aviserade fjärrvärmepriser. Han menar att det kanske är ett bättre alternativ, och säger samtidigt att Vattenfalls argument om att deras priser är i nivå med resten av Sverige inte håller eftersom de får betalt för soporna de bränner.⁴⁴⁵

⁴³⁹ Hélène Biström, "Skatt på avfallsförbränning kan höja fjärrvärm taxan", UNT 060617.

⁴⁴⁰ Gunnar Hedberg, "Mp kan stoppa den nya skatten", UNT 060601.

⁴⁴¹ Niclas Malmberg, "M fortsätter att blunda", UNT 060627 och "Två dåliga beslut bakom fördyring", UNT 060907.

⁴⁴² Lennart Hedquist, "Dimridå av Niclas Malmberg (mp)", UNT 060908, Harlad Klomp, "Niclas Malmberg skyller ifrån sig", UNT 060911 och Lars Bäcklund, "Förbränningskatten inte bra för miljön", UNT 060920.

⁴⁴³ Niclas Malmberg, "Värm taxan ska inte finansiera skatt", UNT 060923.

⁴⁴⁴ Rolf Åkerman, "Behåll eluppvärmningen!", UNT 011102 och Lennart Grees, "Direktelen har många fördelar", UNT 011102.

⁴⁴⁵ Lage Winö, "Egen bergvärme istället för Vattenfalls fjärrvärme?", UNT 040217.

INSÄNDARE KARLSTAD

Utav de insändare som återfunnits var fyra stycken tiden runt försäljningen. Alla var negativa till en försäljning, men argumenten skiljer sig åt. Skribenten Karl Gösta Jansson anser i en insändare att de borde vara öppna med vad som händer i försäljningsprocessen och i en annan att energirörelsen har en sådan historik i Karlstad att man inte borde kunna sälja den hur som helst. Denne menar vidare att man istället borde bygga vidare på avfallsverket i Heden för att klara kärnkraftsavvecklingen. En tredje insändare om försäljningen handlar om oro för prishöjningar vid en försäljning.⁴⁴⁶

De övriga insändarna i NWT handlar närmast uteslutande om taxor och i det fallet främst om eltaxor. Mycket sällan berörs fjärrvärmeförbrukarna. En insändare från 2005 tar upp Karlstad kommuns avkastningskrav på energibolaget och menar att det är anledningen till att avgifterna, på främst el, kommer höjas.⁴⁴⁷

Två insändare från 2007 hänvisar till debatten om kolkondens på marginalen och menar att de inte förstår vad de ”s.k. experterna” talar om. De båda ifrågasätter hur deras värmepumpar bidrar till utsläpp av koldioxid och menar att de genom detta inte får någon ”uppskattning” för att de bytt ut sina oljepannor. Skribenterna till båda insändarna är kritiska till en särskild artikel från maj 2007 där en lektor från Karlstads universitet uttalat sig, och de känner att han talat ”över deras huvud” genom att inte förklara hur han menar på ett sätt som alla förstår.⁴⁴⁸

---

⁴⁴⁶ Karl-Gösta Jansson, ”Borde vara straffbart sälja energibolaget”, NWT 991201, Gunnar Stenberg, ”Upp till opposition”, NWT 010924 och Karl-Gösta Jansson, ”Inga vettiga skäl att sälja energirörelsen”, NWT 011023.

⁴⁴⁷ Insändare, ”Höjda avgifter i Karlstad i år”, NWT 051128.

⁴⁴⁸ Insändare, ”Mer sunt förnuft efterlyses”, NWT 070525 och Lennart Wik, ”Vi behöver en förklaring”, NWT 070526.

SAMMANFATTNING INSÄNDARE LOKALPRESSEN

Att det är stor skillnad i antalet insändare mellan lokaltidningarna är den första slutsatsen man kan dra utifrån materialet ovan. Varför det är så är svårt att svara på, men bland insändarna i Uppsala återfinns många politiker och även VD:n för energibolaget uttalar sig i ett flertal insändare. Det förs med andra ord en politisk debatt på ett annat sätt, där man gärna skriver under med sitt eget namn och titel, vilket är ovanligare i Nya Wermlands-Tidningen. Samtidigt står ett fåtal personer för en mycket stor del av insändarna.

Insändarna i Karlstad tyder på en negativ inställning till försäljningen av energibolaget, men man uttalar sig sällan om fjärrvärmens i stort. Taxorna berörs, men främst eltaxorna och då att de är för höga och att energibolaget har för höga vinster. Insändarna avspeglar i stort det som rapporterats i tidningen och argumenten om öppenhet i försäljningen, bolagets avkastningskrav och en rädsla för höjda priser vid en försäljning. Två av insändarna gav ett intryck av en oförståelse till experters uttalanden och att man känner ett glapp i argumentation och förståelse för varandra.

I Uppsala kunde man istället se två övergripande ämnen, vilket stämde relativt väl överens med vad som kommit upp i tidningen. Det första ämnet var taxorna där debatten började bli livlig under samma tid som rapporteringen i tidningen startade, och det lugnade ner sig under samma period. Nästan alla insändare, förutom dem från Lange och andra representanter för Vattenfall, har varit väldigt kritiska till taxehöjningarna och i några fall har försäljningen i stort kritiserats. Man menar ofta att höjningarna kom för fort, att de var oskäligen och att bolaget utnyttjade sin monopolställning, att dialog med energibolaget saknades och att dess vinster var för höga. Vattenfalls svar har varit samma som i tidningsartiklarna; att höjningarna varit skäligen, att priserna ligger i nivå med övriga Sverige, att de var tvungna att marknadsanpassa priserna efter att de tog över verksamheten och att priset ska avspegla fjärrvärmens fördelar. Kritik får de även för taxekonstruktionen eftersom den inte ger incitament till energibesparing samt man kan skönja en frustration över avsaknaden av dialog och insyn kring energibolagets agerande.

Det andra ämnet gällde en debatt kring sopsortering och sopförbränning vilket kan sägas ha varit livligare än vad rapporteringen i tidningen var. Man debatterar för- och nackdelar med sopförbränning och det råder delade meningar över hur mycket utsläpp avfallsförbränningen genererar. Efter det att förslaget från Brasutredningen blev offentligt gav den eko på insändarsidorna. Debatten hade en mer nationell karaktär bitvis även om den ofta bottnade i vad skatten skulle komma att innebära för Uppsalaborna. Miljöpartiet fick kritik för sitt agerande i riksdagen och i kommunen, och en miljöpartist försvarade förslaget med de miljöfördelar som den gröna skatteväxlingen medför.

I takt med att fjärrvärmepriset går upp börjar alternativen till fjärrvärmens diskuteras, men inte i samma utsträckning som bland de vanliga artiklarna i tidningen. Värmepumparna framställs i Uppsala som alternativet till fjärrvärmens. Två insändare framhåller direktel, eftersom återbetalningstiden för investeringen till värmepumpar är för lång.

JÄMFÖRELSE NATIONELLA OCH LOKALA INSÄNDARE

Eftersom det återfunnits relativt få insändare på nationell nivå och även i Karlstad, blir en sådan jämförelse något haltande. Det går dock att se viss skillnad på dem som återfunnits. De frågor som tas upp i den nationella pressen har av förklarliga skäl något annorlunda prägel än de i lokalpressen. På den lokala nivån har man en mycket tydlig lokal förankring överlag och insändarna knyter ofta an i stort till vad som skrivs i tidningen. Ämnen som tas upp bland insändarna på nationell nivå har samma tema som den på lokala nivån, och då särskilt i Uppsala, men att man lyfter upp frågorna till en nationell nivå. Dock har den livligaste debatten nationellt likheter med Uppsala där Fortums prissättning kritiserar. Liknande argument som privatiseringens baksidor, monopolställning och att bolaget skulle dra nytta av den ställningen framkommer även här. Denna debatt har mer en lokal, eller kanske snarare regional prägel, än nationell. Det kan vara så att de frågor som allmänheten engagerar sig i är de som är kopplade till det lokala planet eller den egna situationen och då är ekonomin ett givet ämne att debattera. Att som privatperson skriva en insändare som handlar om energisystemet i sig är inte lika givet som att diskutera taxor.

Bland insändarna är det något svårare att ge en generell bild över vad man anser om fjärrvärmens teknik, och densamma i förhållande till miljön. Avfallsförbränningen diskuteras åtminstone på lokal nivå, men det är sällan någon uttalar sig negativt i stort till fjärrvärmens. Det är alltid i relation till ägarfrågan som man kritiserar fjärrvärmens. Insändare kring kärnkraften i relation till fjärrvärmens eller kraftvärme har inte alls återfunnits i lokalpressen.

SLUTSATSER – ÖVERORDNADE BUDSKAP

Vi har sett att fjärrvärme diskuteras i olika ramkonstruktioner där fokus för budskapet i artikeln ofta ligger på att klara av kärnkraftsavvecklingen, hur de ekonomiska förutsättningarna för fjärrvärme ser ut, miljöaspekterna av en utbyggd fjärrvärme och om avfall ska förbrännas eller komposteras. Andra inramningar av artiklarna rör risk och säkerhetsaspekter, försörjningstrygghet och utbyggnad av fjärrvärmenät.

Hur fjärrvärmen gestaltas inom respektive ram har vi redovisats ovan. Här ska vi diskutera de överordnade budskap som kan sägas skära genom flera ramkonstruktioner. De överordnade budskap vi funnit är: Fjärrvärme som räddning; Maktmissbrukande monopolister; Fjärrvärme som bidragande till ohållbar livsstil; Fjärrvärme som politiskt ogynnad; och Fjärrvärme som etablerad teknik.

Fjärrvärme som räddning

Fjärrvärmesystemet som räddning är tydlig, främst i nationell media, i relation till den energiöverenskommelse som 1997 inkluderade en plan för avvecklingen av kärnkraften. I den uppgörelsen framställs fjärrvärme som central för att kunna hantera en reducerad elproduktion. Fjärrvärme blir här en lösning som inte problematiseras, utan som per definition är bra eftersom användande av elvärme minskas. I dessa artiklar tas sällan kostnaden för fjärrvärmeutbyggnad eller installation upp, utan det framkommer i andra artiklar.

I relation till miljöramen uppges fjärrvärme vara förklaringen till minskade utsläpp och bättre luft i kommunerna. Fjärrvärmen förväntas också vara en starkt bidragande faktor till att Sverige ska nå högt uppsatta miljömål både nationella och internationella. I kommunernas miljöarbete ses fjärrvärme som en av de viktigaste faktorerna för att bl.a. få ned koldioxidutsläppen.

I dessa sammanhang är fjärrvärme per definition miljövänligt och det diskuteras sällan t.ex. vilket typ av bränsle som används i produktionen. I dessa artiklar utgår man vanligtvis ifrån att fjärrvärmeverk använder biobränsle som bränsle. I de artiklar som lyfter fram systemet med utsläppsrätter framställs energibranschen som missgynnad och förlorare på systemet, även om orsakerna till denna vinkling inte är uppenbar, så kan en positiv syn på svensk energiproduktion i allmänhet antas ligga bakom.

När utbyggnad och försörjningstrygghet diskuteras i relation till fjärrvärme finns också ett överordnat budskap om att fjärrvärme är ett efterfrågat system, där utbyggnad till så många som möjligt är eftersträvansvärt och positivt.

Maktmissbrukande monopolister

Framförallt i samband med att höjning av fjärrvärmeföretag diskuteras och då främst i relation till Fortum Värme och Uppsala Vattenfall framställs fjärrvärmebolagen ofta som giriga monopolister som försöker ta ut så mycket pengar som möjligt från sina kunder. Ägandeförhållandena är centrala och privata ägare framställs som mindre tillförlitliga än kommunalt ägda. Kommunerna anses eller förväntas eftersträva en självkostnadsprincip. I medias framställning är det när Birka Energi säljs till Fortum och Uppsala Energi till Vattenfall som priserna stegras. Orsakerna till detta är att det kommunala ägandet upphör och med det de kommunala värderingar som står i rakt motsatsförhållande till privat vinstmaximering. Fortum och Uppsala Vattenfall fram-

ställs ofta negativt i media och deras uttalanden underbygger ofta tesen av maktmissbrukande monopolister. Oviljan till dialog är ett återkommande tema. Ett annat tema kopplat till detta är att hyreshöjningar ofta förklaras av höjda fjärrvärmeavgifter. Detta är något som bostadsbolagen inte kan råda över utan bara acceptera, vilket leder till höjda hyror för deras hyresgäster.

Ett återkommande tema är just att fjärrvärme är ett monopol och att kunderna inte kan byta leverantör av fjärrvärme och på det sättet är utelämnade till ett bolag. Den nybildade Fjärrvärmenämnden kan eventuellt ändra innehållet i detta tema och bidra till att kunderna känner att maktrelationerna blir något utjämnade.

Ett annat tema som främst finns i nationell media, men som även framskymtar i lokal media, rör artiklarna kring utbyggnad av systemen. I valet av en utbyggnad eller inte är det helt upp till bolaget att sätta pay-off tid och därmed bestämma när en utbyggnad blir lönsam. De husägare som önskar få fjärrvärme indraget kan enbart hoppas på att tillräckligt många av deras grannar också efterfrågar fjärrvärme vid denna tidpunkt. En dialog eller kommunikation kring bolagens planer för utbyggnad av fjärrvärme i olika områden saknas.

Fjärrvärme som ohållbar livsstil

Detta överordnade budskap finns bara i relation till diskussionen om avfall ska sorteras eller förbrännas och det märks i princip enbart på nationell nivå. I vissa artiklar framställs här sortering och förbränning som två motpoler där ett mellanting av både förbränning och sortering saknas som alternativ. I det perspektivet blir förbränning ett ohållbart alternativ som bidrar till en ohållbar livsstil inkluderande överkonsumtion och ”slit- och slängideal”.

Intressant att notera är att när fjärrvärme diskuteras i relation till en miljöräm så problematiseras inte avfallsförbränningens hållbarhet, utan då utgår man i artikeln från att fjärrvärme är hållbart och använder biobränsle.

Fjärrvärme som politiskt ogynnad

Detta överordnade budskap återfinns i nationell media bland annat i artiklarna som beskriver och jämför hur regelverket för fjärrvärme ser ut i Danmark. Här framgår att fjärrvärme är enklare och billigare att bygga ut i Danmark än i Sverige. Däremot diskuteras inte problemen med att offentliga aktörer använder lagstiftning för att tvinga människor att ansluta sig till fjärrvärme, utan det framställs enbart som positivt eftersom fjärrvärmeunderlaget därmed ökas för bolagen.

Fjärrvärme framställs även som ogynnad i relation till införandet av utsläppsrätter. Här framgår att eftersom fjärrvärmen saknar internationell konkurrens behöver de inte så stor tilldelning av utsläppsrätter, vilka i sista omgången även ansågs kunna tas bort helt. Fjärrvärme och för den delen hela energibranschen framställs som ogynnad ur ekonomisk synvinkel. Detta diskuteras inte ur ett miljöperspektiv.

Fjärrvärme som etablerad och trygg teknik

Fjärrvärme framställs generellt som en etablerad, pålitlig teknik som inte behöver ifrågasättas. Det är sällan fjärrvärme framställs som tekniskt spännande med många

utmaningar och det är ingen artikel som berör någon intressant innovation som gjorts inom systemet. En artikel handlar om ett innovativt värmesystem, men då handlar det om en privatperson som kombinerat ihop olika lösningar till ett unikt system och artikeln tar i sak inte alls upp fjärrvärme.

I samband med att nya värmeverk ska byggas ges ofta en teknisk redogörelse för hur systemet fungerar, hur fjärrvärmens produceras och distribueras. De få diskussionerna kring risk och säkerhet tyder också på att systemet ses som pålitligt. Att det skulle uppstå en situation där bolagen inte kan klara av att leverera efterfrågad mängd fjärrvärme är inte heller något som aktualiseras i pressen. I de jämförelser som görs mellan olika system framställs ofta fjärrvärme som tillförlitligt och bekvämt. Tryggt och säkert är ledorden som ligger som en underton i många artiklar.

LÄRDOMAR ATT DRA FÖR FJÄRRVÄRMEBOLAG

En genomgång av medias rapportering visar på både vilka möjligheter och hinder som finns i hur fjärrvärme framställs i media. Om vi börjar i de problem som finns i den bild som ges av fjärrvärme i pressen finns flera aspekter som bolagen kan arbeta på för att förbättra bilden i media.

Bolagen bör se över och ta fram en strategi för hur de vill och ska kommunicera med media och även indirekt sina befintliga kunder.

Den mediabild som ges för fram en bild av fjärrvärmebolag som är ointresserade av att föra en dialog med media och indirekt sina kunder. Den kommunikation som sker är dessutom sällan till fördel för bolaget utan förstärker snarare bilden av en monopolmarknad med bolag som inte behöver bry sig om sina kunder. När det gäller *framtida* potentiella kunder är bolagen mer intresserade av att framstå som ett gott alternativ som försöker bemöta kundernas önskemål. Samtidigt skulle bolagen kunna bli bättre på att kommunicera sina planer för var fjärrvärme ska byggas ut och när.

Hur bolagen kommunicerar prishöjningar borde vara en prioriterad fråga eftersom det saknas goda exempel på när bolagen lyckats förklara och motivera sina höjningar. Detta gäller främst för Fortum i Stockholm och Vattenfall i Uppsala. Det kommunägda bolaget i Karlstad saknar i princip dessa problem. De kommunikationsproblem som Fortum och Vattenfall har kring taxestrukturen torde dock drabba hela branschen negativt.

I många artiklar upprepar bolagen att de inte är ett monopolföretag samtidigt agerar de ofta som sådana när de ska diskutera taxor i pressen. Till exempel konstaterar Fortum att de *kan* ta ut höga priser och därför gör dem det. Flera svar saknar också en genomtänkt analys av hur media och indirekt kunden ska förhålla sig till budskapet bolaget ger. Svaren tyder snarare på att bolagen fokuserar att lägga locket på en besvärlig debatt än föra en konstruktiv diskussion med media. Flera uttalanden ger också märkliga budskap främst när bolagen svarar på kritik av taxehöjningar:

- Bolagen svarar i pressen att regelverket säger att bolagen ska agera affärsmässiga och att bolagen har ”rätt” att ta ut så högt pris som de bara kan av kunden.

Budskapet här är att kunden inte har en chans att föra en dialog med bolaget, utan kunden bör vända sig till politikerna och se till att få fjärrvärmemarknaden reglerad.

- Bolaget får ständigt nya kunder som vill ansluta sig.

Hur kunden ska respondera på detta är oklart, men budskapet är uppenbarligen att befintliga kunder och deras åsikter inte räknas, eftersom nya kunder ständigt strömmar till.

- Oljan, pellets eller andra alternativ till fjärrvärmens har höjts, varför fjärrvärmebolagen också kan höja sina priser.

Vilket budskap fjärrvärmebolagen vill skicka till kunderna i detta uttalande är oklart. Det är också oklart vad bolagen tänker att kunden ska göra med detta besked. Det blir än mer förvirrande när bolagen dessutom ska börja förklara att det inte är kopplat till den bränslemix de använder. Det är hur som helst ytterligare en återvändsgränd för en utvecklad dialog.

- Ytterligare ett svar är att missnöjda kunder har möjlighet att välja en annan uppvärmningsform om de finner det konkurrenskraftigt.

Återigen är det svårt att förstå hur bolagen vill att kunderna ska hantera denna information, vad man vill uppnå. Varje sådant uttalande torde reta upp befintliga kunder till den milda grad att ett byte till slut blir en principfråga.

Att anställa en informatör borde vara en första insats för bolagen för att skapa ett mer professionellt agerande gentemot media.

För att värna även om befintliga kunder bör en diskussion föras kring hur taxehöjningar ska förmedlas till media. Här borde fjärrvärmebolagen kunna gå samman för att gemensamt finna enkla och tydliga budskap som fungerar i korta artiklar i tidningen. Här måste branschen också ta hjälp av medborgarpaneler eller liknande för att finna språkbruk och förklaringar som är begripliga inte bara för interna aktörer i branschen.

Fjärrvärmenämnden kan bli betydelsefull för branschen som ett sätt att upprätthålla kundernas förtroende för fjärrvärmesystemet. Det är dock helt avhängigt av vilken betydelse nämnden får i praktiken, om den får en effektiv medlingsroll eller bara blir en tandlös tiger som inte lyckas öppna dialogen mellan kund och bolag.

Som visats ovan ges också en positiv bild av fjärrvärme som bolagen kan arbeta med att utveckla. När fjärrvärme diskuteras i relation till miljö är bilden vanligtvis positiv. Dessa artiklar har dock ofta ett annat tema än fjärrvärme och fjärrvärme har en tendens att nämnas i förbigående. Läsarna ställs ofta också inför ett påstående att fjärrvärme är miljövänligt. Detta problematiseras sällan och en förklaring till hur och varför fjärrvärme är bra för miljön ges inte. Att öka kommunikationen till media kring hur och varför fjärrvärme är ett bra miljöalternativ kan bidra till att dessa miljöartiklar fokuserar fjärrvärmesystemet som sådant mer.

Branschen borde också söka positiva budskap att förmedla till media. Att försöka hitta för kunden positiva aspekter av fjärrvärme att förmedla såsom att kunderna gör en god miljöåtgärd som diskuterats ovan. Men även mer bolagsspecifika såsom att bolaget uppskattar sina kunder och för att visa detta ger man sina mest lojala kunder en minskning av kostnaden, rabatt på service och underhåll eller något annat som visar att bolagen faktiskt bryr sig om och vill ha kvar kunderna.

Bolagen bör värna om den positiva bild som ges i media av systemet som tryggt, säkert och stabilt, där undertonen är att om du installerar fjärrvärme får du ett bekvämt system vars drift fjärrvärmebolaget ansvarar för. Samtidigt kan det vara bra att i media även lyfta fram innovationer och nytänkande som sker i fjärrvärmesystemet, dels för att motarbeta bilden av systemet som gammalt och trögföränderligt. Dels för att innovationer brukar framställas i positiv dager i media vilket då spiller över på hela fjärrvärmesystemet.

REFERENSER

Litteratur

- Alm, M (2006), *Nationell kraft och lokal motkraft. En diskursanalys av konflikten kring SwePol Link*, Linköping Studies in Arts and Science, No 354, Linköpings universitet.
- Andersson, U. (2007a), "Journalisters publikkänedom". I Asp (red), *Den svenska journalistkåren*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Andersson, U. (2007b), "Lokala nyheter dagstidningarnas starka kort". I Holmberg & Weibull (red)k *Det nya Sverige*. Göteborg: SOM-institutet.
- Berkowitz, D (1997), *Social meanings of news: a text-reader*, Sage: London.
- Drotner, K (2000), *Medier och kultur. En grundbok i medianalys och medieteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Ekecrantz, J och Olsson, T (1994), *Det redigerade samhället: om journalistikens, beskrivningsmaktens och det informerade förnuftets historia*, Stockholm: Carlssons.
- Energimyndigheten (2000), *Fjärrvärmens på värmemarknaderna. Rapport över uppdrag att följa utvecklingen på fjärrvärmemarknaden*, ER 19:2000, Eskilstuna: Energimyndigheten.
- Energimyndigheten (2009), *Energistatistik för småhus, flerbostadshus och lokaler 2007*, ES 2009:06, Eskilstuna: Energimyndigheten.
- Foucault, M (2002), *Vetandets arkeologi*, Lund: Arkiv.
- Hedré, J (1994), *Miljöpolitikens Natur*, Linköping Studies in Arts and Science, No 110, Linköpings universitet.
- <http://www.sifomedia.se/public/corporate/products/OrvestoKonsument.aspx>, hämtad 20090111.
- <http://www.sifomedia.se/public/corporate/Reports/Orvesto.aspx>, hämtad 20090111.
- Klintman M., Mårtensson K. & Johansson M. (2003) *Bioenergi för uppvärmning- hus- hållens perspektiv*. Research Report in Sociology. Sociologiska institutionen, Lunds universitet.
- Lind, J (2007), *Bovar och hjältar i stormen Pers spår, En diskursanalys av hur OmRådets aktörer subjektspositionerades i lokala och nationella medier efter Januaristormen 2007*.C-uppsats augusti 2007, Statsvetenskapliga avd., IEL, Linköpings universitet.
- Jarlbro, G (1988), *En kvalitativ studie av hur människor upplever tidningsinnehåll*, Arbetsrapport, Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet, 0283-6696.
- Jarlbro, G (2001), *Forskning om miljö och massmedier en forskningsöversikt*; Research report / Media and Communication Studies, Lund University, 1404-2649; 2001:3.
- McCombs M (2006), *Makten över dagordningen : om medierna, politiken och opinionsbildningen*, Stockholm, SNS Förlag.
- Nord, L (1997), *Spelet om opinionen, Möten mellan maktavare, medier och medborgare*. Lund: Studentlitteratur.
- Nord, L och Strömbäck, J, (red., 2004). *Medierna och demokratin*. Lund: Studentlitteratur.

Palm, J (2007), "District heating as a secure heat supply – a question of regulation", *Energy and Environment*, vol 18, nr 6, sid 747-760.

SOU 2004:136, *Skäligt pris på fjärrvärme*.

Winther-Jørgensen, M och Phillips, L. (2000). *Diskursanalys, som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Aftonbladet

Kristina Kamp, "Elchocken. Förbud mot elvärme ska avveckla kärnkraften – Aftonbladet avslöjar", 970110.

Kristina Kamp, "kärnfrågan som kan knäcka s och c", 970124.

Kristina Kamp, "Barsebäck stängs. Beslut i natt – utan kd", 970203.

Kristina Kamp, Slaget om energin. Aftonbladet reder ut begreppen: Småhusägarna blir vinnare , 970205.

Maria Crofts, "Det kostar flis att avveckla kärnkraften", 970206.

Lennar Arnstad, "Blir fjärrvärme villaräddare – eller ska man gå på pumpen", 970215.

Lennart Arnstad, "Spola och duscha mindre – tjäna 5 700 kr om året", 970313.

Anders Pihlblad, "Miljardstöd ska få Sverige att snåla in på el", 970314.

Aftonbladet, "Sätt fart, Sundström!", 970315.

Lena Mellin, "Nya bidrag – om du bor i glesbygd", 970315.

Lennart Arnstad, "Det är viktigare än någonsin att lära sig hålla koll på kronan", 970322.

Lennart Arnstad, "Skaffa en kamin – du får betalt", 970823.

Lennart Arnstad, "Skynda för att tjäna pengar på braskamin", 971031.

Lennart Arnstad, "Bränd på brasbidrag? – du kan få vänta tre år, 971116.

Bengt Owe Birgersson Sabo och Jan Danneman Hyresgästernas Riksförbund, "Ta bort fastighetsskatten – då kan hyrorna sänkas", 971201.

Lennart Arnstad, "Här är alla bidragen", 981022.

Ulf Wallin, "Experterna är helt överens – elpriserna kommer inte att stiga – Stängningen av Barsebäck", 990617.

Lena Mellin, "De låga elpriserna hotar avvecklingen av svensk kärnkraft", 000404.

Lena Mellin, "Därför har energibeslutet slagit fel", 010206.

Lennart Arnstad, "Detta krävs för energibidraget", 010613.

Lennart Arnstad, "20 000 kronor – om du byter el mot biobränsle", 010613.

Lennart Arnstad, "240 kr mer i månaden. Saftiga hyreskrav från allmännyttan i Stockholm", 011107.

Lennart Arnstad, "Så mycket ska din hyra höjas – Chockhöjningar hotar i många kommuner", 011123.

Christina Vallgrenm, "Snökaos – varje år: De ansvariga förbereder sig inte för vintern. – Lugn nu blåser varmare vindar", 020103.

Lennart Arnstad, "Sista chansen till heta bidrag – Spara tusentals kronor på alternativ husvärme", 020317.

- Lennart Arnstad, ”Håll värmen – till lägre pris – Så kan du spara tusenlappar trots dyrare el och olja, 021024.
- Lennart Arnstad, ”Elchocken. Sänk din elräkning – här är bästa tipsen. Staten kan ge dig en rejäl grundplåt bostäder”, 021211.
- Johan Edgar ”Sopkriget. Experter oense om nyttan med att sortera sopor”, 030211.
- Mats Engström, ”Fortum har råd att satsa på miljön, 030408.
- Jon Hedenström, ”Hett angrepp mot Fortum – Miljöministern: De äventyrar folks hälsa”, 040112.
- Olle Castelius, ”Deras bonus: 4,5 miljarder – Fortum chockhöjer elpriset direktörerna belönas”, 051003.
- Jochim Kerpner, ”Utsläpps blev bara – Sveriges värsta klimatbovar får spy ut mer växthusgaser än de behöver”, 070314.
- Aftonbladet, ”Inga pengar för pannskrotning”, 070924.
- Aftonbladet, ”Malmö får tio kilometer fjärrvärme inom fyra år”, 071005.
- Anna Åberg, ”Storbrand bröt ut på värmeverk – 30 brandmän slogs mot elden i går kväll”, 071013.
- Anna-Klara Bankel och Anna Fribergh, ”Jätteläskigt. Magasin 5 evakuerat efter gasläcka”, 071127.
- Aftonbladet, ”Så ska Stockholm minska utsläppen. Halterna av växthusgas ska sänkas med 25 procent”, 071211.
- Jens Kärrman, ”Flyg för 1kr? Glöm det”, 080124.

DN

- Gert Svensson, ”Stadsluften allt bättre. Många drabbas ändå av cancer och astma”, 960109.
- Lars-Ingmar Karlsson, ”Avveckling avgörs av elpriset”, 960124.
- Astrid Reichwald, ”Skillnader i taxor påverkar inte hyror”, 960821.
- DN, ”Dyr kalkyl för fjärrvärme”, 960821.
- Ledare, ”Seger för linje 3 efter 16 år. Göran Persson skötte dragen i det energipolitiska positionsspelet”, 961114.
- Bengt Söderström, och Björn G Karlsson ”DN DEBATT: ”Ickebeslut dyrare än avveckling”. Energiexperter kräver beslut om kärnkraften: Lagg ner eller satsa på export i stor skala”, 970122.
- DN, ”Fakta/energiuppgörelsen”, 970205.
- Gert Svensson ”Närvarme: Flis i pannan och rör i backen. Varken olja eller kärnkraft sprider den välsignade värmen i småländska Ingelstad”, 970205.
- Bo Westmar, ”Ny energi: 750 000 villaägare drabbas. Omställning från el- till fjärrvärme kostar 30 miljarder”, 970206.
- Ledarartikel, ”Gas och kol är alternativen. Visionen om att ersätta kärnkraft med bio-bränslen faller på ekonomin”, 970221.
- Insändare, ”Varför inte utnyttja kärnkraften fullt ut”, 970218.

- Gert Svensson, "Miljödepartementet: Kritik mot oren träflis. "Svensk biomassa från skogen ska ersätta kärnkraften", 970222.
- Insändare DN, "Som om paradiset står för dörren", 970306.
- Gert Svensson, "Skogsflis ersättning: Växjö fritt från kärnkraft. Ny kraftvärmepanna producerar el och fjärrvärme", 970309.
- Lars-Ingmar Karlsson, Haderup: Byn byggde eget fjärrvärmeverk. Lukten av oljerök ett minne blott, 970310.
- Lars-Ingmar Karlsson, "Danmark: Lönsamt byta ut elvärme. Investering kan betala sig på fyra år", 970310.
- Lars-Ingmar Karlsson, "Analys/Planerad energipolitik: Sverige borde lära av Danmark. Kostnaderna för konvertering till fjärrvärme skulle kunna sänkas med 20 000 kronor", 970312.
- DN, "30 000 till elsnåla villaägare", 970313.
- Bo Westmar, "Bidrag. Villor ska spara in halva Barsebäck. Småhusägare får stöd för att minska elanvändningen", 970315.
- Ledare, "Många ord men få kilowatt. Energi propositionen bekräftar att de tre partierna inte vet hur kärnkraften ska ersättas", 970315.
- Inga-Lill Hagberg, "PÅ DIN SIDA: Rolfs nya elmätare spar tusenlappar", 970315.
- Gunnar Sörbring, "Bristaverket. Träflis energikick för norra länet. Oljeberoendet minskar i Upplands-Väsby och Sigtuna", 970315.
- Gunnar Sörbring, "Så håller sig stockholmarna varma", 970315.
- Gert Svensson, "Dålig luft. Miljömål uppnås inte. Naturvårdsverket granskar kommuner", 970320.
- Anders Holmqvist, "Lunglav tillbaka i stans skogar", 970529.
- Lars-Ingmar Karlsson, "Nio miljarder till ny energi. Riksdagsbeslut i dag. S vill satsa på biobränslen när kärnkraften avvecklas", 970610.
- TT, "Sydkraft bygger värmeverk", 970925.
- Hans Bolander, "Snart kan du le åt ELändet", 970929.
- "Läcka i fjärrvärmenätet", 971106.
- DN, "Guldregn över elsparare", 980107.
- DN, "3 000 söker värme bidrag", 980324.
- Bo Westmar, "Nu ska fjärrvärmen in i husen. Adjö, el! Husägare kan få upp till 30 000 kronor i bidrag för att byta uppvärmning", 980324.
- Bo Westmar, "Ännu dyrt ersätta elen", 980324.
- DN, "Samverkan för fjärrvärme", 980404.
- Ledare, "Avvecklingens kostnader döljs. Kärnkraftsbeslutet kostar folket långt mer än vad stängningspartierna vågat redovisa", 980916.
- Insändare, "Fjärrvärme dålig affär", 980921.
- Insändare, "Fjärrvärme en bra affär", 980926.
- Lars-Ingmar Karlsson, "Budgeten: Vi ska lära oss snåla med energi", 981014.

- Bo Westmar, "Dyrt att byta el mot fjärrvärme. Pilotprojekt utvärderat. Trots bidrag är det få husägare som tjänar på byte", 990303.
- Sören Löfvenhaft, "Svensk import av norska sopor", 990310.
- "Billigare byta till fjärrvärme", 990404.
- DN, Ledare, 990423.
- Per Mortensen, "Värme i husen även efter nyår", 990920.
- Kjell Löfberg, "121 kr billigare bo i Östersund", 990921.
- Cecilia Giertta, "Millennieskiftet: Många myndigheter inte säkrade. Inom sjukvård, räddningstjänst, värme- och vattenförsörjning återstår mycket arbete", 991021.
- "Miljoninvestering i fjärrvärme", 000301.
- Thomas Heldmark, "Sophögarna växer i landet. Otillräcklig kapacitet. Hälften av landets kommuner kommer att bryta mot lagen år 2002", 000630.
- Bengt Owe Birgersson Sabo, Barbro Engman Hyresgästföreningen, Ulf Karlsson Riksbyggen, Gun Britt Mårtensson HSB och Bengt Nyman Sveriges Fastighetsägareförbund, "Orimliga skillnader i avgifter mellan kommuner", 000914.
- Anders Johansson, "Ökad sopförbränning möter protest", 001019.
- Mikael Ståldal, "Elvärme är bra på alla sätt", 010207.
- Carl Hjelm, "Kraftigt höjt pris på fjärrvärmerna", 010209.
- Carl Hjelm, "Monopol ger högre pris på fjärrvärme", 010308.
- Gunnar Sörbring "Elavbrottet i Stockholm: Det värsta avbrottet på länge", 010312.
- Lars Johansson, "Elförsörjningen: Avancerad teknik ger större sårbarhet", 010317.
- Thomas Michelsen, "Avfallsförbränning: Lönsamt skicka avfall till Sverige", 010903.
- Mia Tottmar, "Allmännyttans hyror klara", 011207.
- TT, "Vattenläcka tog värmen", 011222.
- Astrid Reichwald, "Hårdare regler för värmebidrag", 020217.
- Lars-Ingmar Karlsson, "Nynäshamn: Domstolsbeslut kan ge ökade utsläpp", 020606.
- Billigaste vattnet finns i Botkyrka", 020831.
- Valfrid Paulsson m.fl., "Bättre för miljön att inte sopsortera". Förpackningar, glas, burkar, plast och matrester ska brännas, menar Naturvårdsverkets tidigare chef", 030210.
- TT, "Billigaste fjärrvärmerna finns i Luleå", 030215.
- Anders Sundström, "Bostäder kan stoppas i sjöstaden. Fortum oroas av att nybyggen kommer för nära Hammarbyverket", 030505.
- Ia, Wadendal, "Dyrt bo i Upplands-Bro", 031020.
- Nils Palmgren, "Allmännyttan höjer måttligt. Båda parter nöjda med nytt, differentierat hyresavtal", 031206.
- Insändare, "Sortera mindre bränn mera", 031218.
- Annika Nilsson, "Fjärrvärmerna räcker inte till nya bostäder", 040110.
- Annika Nilsson, "Fjärrvärmebrist stoppar bobygge. Majoriteten i Stadshuset vill att stadens energiplan ska vara löst innan bostadsbygget i Lövsta får starta", 040116.
- TT, "Explosioner vid värmeverk", 040120.

Andreas Öbrink, "Ytterligare en explosion skakade Händelöverket", 040121.

Andreas Öbrink och Ulf Mattmar, "Koloxid bakom tunnelexplosion. Gasen har troligen bildats i ett bergtrum under fjärrvärmestunneln i Norrköping", 040122.

TT, "Vätgas orsakade explosioner", 040125.

Anders Sundström, "Spillvärme kan hålla hela staden varm. Fp vill undersöka om Forsmarks-plan från 70-talet går att förverkliga", 040125.

Lars-Ingmar Karlsson, "Växjö går över till biobränslen", 040105.

Debatt, Ola Alterå, "Fjärrvärme kan klara klimatmålet". Satsa på etablerad energiteknik, inte på osäkra forskningsgenombrott, kräver fjärrvärmebolagens vd", 040224.

Lars-Ingmar Karlsson, "Svenska målen hålls för utsläpp av växthusgaser", 040401.

Lars-Ingmar Karlsson, "SSAB:s järnverk får största utsläppsrätterna", 040423.

"Kraftigt minskade koldioxidutsläpp", 040914.

Nils Palmgren, "Dyr fjärrvärme höjer hyrorna. Skenande kostnader bekymmer vid årets hyresförhandlingar", 041127.

Nils Palmgren, "Värmen 30 procent dyrare i Vaxholm", 050127.

Kjell Löfberg, "Bekvämt värmepump vinner över billig ved och pellet", 050205.

Anders Isaksson, "Sopor blir till guld", 050320.

Anders Sundström, "Fortum planerar ett nytt kraftvärmeverk", 050624.

Christina Gonzalez Ponz, "Fjärrvärmens dyrare när oljepriset stiger", 050707.

Jonas Förberg, "Grön skatteväxling ökar fjärrvärmepriser", 050720.

Jonas Fröberg, "Prisutvecklingen på fjärrvärme är oacceptabel", 050721.

Insändare, "Fortum har blivit en kassako", 050722.

Jonas Fröberg, "Okänd lag kan skydda mot högt fjärrvärmepris", 050723.

Jonas Fröberg, "Prisreglering känslig för fjärrvärmebranschen", 050728.

Jonas Fröberg, "Värmen provocerar politiker. Billström vill sänka fjärrvärmepriserna men partikamraterna är låsta av lagen.", 050822.

Insändare "Fortum får inte göra pengar på "Katrina", 050907.

Insändare, "Osmaklig beskyllning mot Fortum", 050910.

Insändare, "Visst verkar fjärrvärmepriset vara kopplat till oljepriset", 050923.

Jan Falk, "Fjärrvärmaren", 050926.

Jan Falk, "Sverige är inte dyrast på fjärrvärme", 051005.

Stefan Lundberg, "Fortums värde ökar men ryktet är i botten", 051007.

Jan Falk, Fortsatt HSB-uppror mot Fortum Värme, 051010.

Insändare, "Privata monopol utnyttjar läget", 051010.

Jan Falk, "Planer på nytt energibolag i Stockholms stad", 051202.

TT, "Husägare som byter energikälla får extra stöd", 051217.

Eva Maria Bengtson, "Husägare får bidrag till miljövänlig värme", 051222.

Anders Sundström "Fortum är inte det minsta skakat", 060206.

"Fastighetsbolag vill göra egen fjärrvärme", 060302.

Kristina Kamp, ”Stödet till byte av oljepanna redan slut. Många småhusägare söker bidrag för att skifta till förnybara energikällor”, 060307.

Anders Sundström, ”Friskare skogar efter minskad försurning”, 060407.

Jan Falk, ”Billigast att värma huset med pellets”, 060708.

Per Luthander, ”Priset på stadsgas chockhöjs nästa år”, 061125.

Nils Palmgren ”Privatvärdarna anmäler Fortum för dyr värme”, 061202.

DN, ”Energistödet tog slut i förtid”, 061209.

Per Luthander, ”Fortum backar ur satsning på gas”, 061211.

TT, ”Bidrag till oljebytare räcker inte”, 070213.

TT, ”Bråttom söka stöd för att byta ut pannan”, 070214.

Anders Sundström, ”Fortum satsar på biobränsle”, 070428.

Lars-Ingmar Karlsson, ”Fjärrvärme har minskat utsläppen”, 070524.

Jan Falk, ”Lägre pris på energi från kommunalt bolag”, 070624.

Jan Falk, ”Fjärrvärme miljömärks”, 070926.

Kjell Löfberg, ”Fjärrvärme inte alltid bäst”, 071109.

Debatt, ”Vi är eniga om prisprövning av fjärrvärme”, 071109.

Anders Sundström, ”Värtan får kraftverk på biobränslen”, 071114.

TT, ”Stora prisskillnader på fjärrvärme”, 071123.

Anders Jonsson, ”EU har orimliga krav på Sverige”, 080123.

Janett Broms, regionchef ABC, ”Inför bättre koll på fjärrvärmepriiset”, 080130.

Anders Sundström, ”Även huvudstadsborna kommer att lära sig”, 080215.

Yvonne Edenholt, ”Norrenergi först ut med miljömärkning”, 080307.

Jan Malmberg, ”Kommuner tänker minska utsläppen mer än EU-målen”, 080318.

Jan Malmberg, ”Stålindustrin får rätt till mest koldioxidutsläpp”, 080402.

Anders Sundström, ”Solna och Sundbyberg tror på biobränsle”, 080419.

Anders Sundström, ”Storsatsning på kraftvärmeverk”, 080426.

Anders Sundström, ”Gasnätet läggs ned i flera villaområden”, 080508.

Natalie Roos Holmborg, ”Avstängt gasnät hårt slag för villaägare”, 080827.

Dan Lucas, ”Bolaget utnyttjar sin ställning”, 080906.

Dan Lucas, ”Föreningen fick nog av Fortums priser”, 080906.

Eva-Karin Gyllenberg, ”Skansen blir oljefritt. Byter till fjärrvärme för bättre miljö”, 081106.

Torbjörn Tenfält, ”Miljösmart kraftvärmeverk utnyttjar resurser maximalt”, 081220.

Expressen

Lotta Byqvist, ”Sverige och kärnkraften. Vinnarna. Villaägare får 40 000 för att byta till fjärrvärme”, 970205.

Paul Ronge, ”SVERIGE OCH KÄRNKRAFTEN. Han skiner som en sol. Ministern skrotar och skrattar...”, 970205.

- Lena Blomqvist och Hans Bolander, ”Sverige och kärnkraften. ”Vi har inte råd”. El är billigast”, 970206.
- Hans Bolander, ”På din sida. Jan tvingas betala 40 000”, 970206.
- Håkan Matson, ”Bil-Expressen: Sänk skatterna på bensin”, 971207.
- Ingvar Hedlund, STÄNGNINGEN AV BARSEBÄCK. ”Vi vet inte hur kärnkraften ska ersättas”...men Anders Sundström försvarar avvecklingen , 980329.
- Lotta Olsson, ”Dagsvers”, 990320.
- Hans Bolander, ”Kommuner tar ut överpriser”, 990923.
- Sofia Stidsman, ”SPARSKOLA/SEX LEKTIONER. I DAG: Välj rätt elbolag.”, 010106.
- Leif Johansson, ”Strömlöst i Stockholm”, 010312.
- Janike Eleby, ”STRÖMAVBROTET. Så håller vi oss varma”, 010312.
- Erik Pettersson, ”Sorterade sopor ger sämre miljö”, 030210.
- Ulrika Knutson, ”Sophinken har ersatt Gud”, 030211.
- Tommy Schönstedt, ”Så kan elen bli billigare. Så ökar priset från kraftverket och hem till dig”, 040108.
- Tommy Schönstedt, ”Spara flera tusen på att byta elbolag. Ann-Marie och Bertil Bogren tröttnade på höga priser”, 041006.
- Tommy Hammarström, ”Vi bör tacka alarmisterna”, 051010.
- Leif-Åke Åström, ”Dignar under mp:s skatter”, 060704.
- Lena Gunnars, ”Bojkotta eljättarna. Energiexpert: Välj oberoende elbolag ”, 060723.
- Bo Widfeldt, ”Rundgång mot betalning”, 060730.
- Lilly Hallberg, ”Så blir du el-aktiv. Du kan tjäna flera tusenlappar på att byta elleverantör”, 061113.
- Johan Wallqvist, Lena Lindehag och Sara Johansson, ”Häng med och spara 42 128. Följ vår sparskola i fem dagar och tjäna tusenlappar”, 070102.
- Hellström, Annie, ”Spara pengar på ett naturligt sätt. Så halverade familjen värmekostnaden”, 080409.
- Tommy Hammarström , ”Matslöseri är miljöslöseri”, 080901.

Hem och Hyra

- Hem & Hyra – Göteborg 2007-02-02.
- Hem & Hyra - Göteborg. 2007-06-12.
- Hem & Hyra - Västra Småland. 2007-10-02.
- Hem & Hyra - Västra Småland. 2007-11-07.
- Hem & Hyra - Göteborg. 2007-11-07.
- Hem & Hyra - Kalmar/Blekinge. 2007-11-07.
- Hem & Hyra - Skaraborg. 2007-12-12.
- Hem & Hyra - Västra Småland. 2008-06-04.
- Hem & Hyra - Kalmar/Blekinge. 2008-06-04.

Nya Wermlands-Tidningen

- Nicole de Bouczan, "Dyr fjärrvärme ger Karlstad höga hyror", 960821.
Lennart Schotte, "En helhetssyn på miljöfrågorna behövs", 961111.
Jonny Ohlsson, "Ökade utsläpp av koldioxid", 970204.
Björn Tennholt, "Villaägarna på krigsstigen – känner sig grundlurade", 970207.
Ola Bjärnek, "Avspark för ett hållbart system", 970204.
Harry Lord, "Villaägare får bidrag", 970315.
Ola Bjärnek, "Du kan halvera din elräkning", 970418.
Sven Bjureld, "Avdramatisera avvecklingen", 970507.
Jan Grönkvist, "Nya miljöprojekt kan ge 500 jobb", 980131.
TT, "Olönsamt byta till fjärrvärme", 980303.
Tinna Bondestam, "37,5 miljoner till miljösatningar", 980423.
Jonny Ohlsson, "Vilka ska äga energibolagen?", 981021.
Karin Sidenvall, "Karlstads Energi föreslår fjärrkyla", 990830.
Kjell Martinsson, "Energibolaget ska säljas", 990902.
Kjell Martinsson, "Miljoner kan gå till Carnegie", 990903.
Kjell Martinsson, "Johansson hade bud på 1,8 miljarder", 990904.
Jonny Ohlsson, "Kil dyrast i hela landet", 990920.
Kjell Martinsson, "Begär in anbud på energirörelsen", 990922.
Karl-Gösta Jansson, "Borde vara straffbart sälja energibolaget", 991201.
Peter Nilsson, "Pellets gav fler kulor i plånboken", 991208.
Ola Bjärnek, "S vill inte sälja fjärrvärmen", 000215.
Gunilla Rung, "Fjärrvärmerekord i Karlstad", 010206.
Åsa Bergström, "Energieffektivisering har gett 6,7 miljoner", 010508.
Ola Bjärnek, "Ännu mer sortering av sopor", 010510.
Marie Blomgren, "De tar hand om det du slänger", 010717.
Arne Skorup, "4000 kr mer för elen", 010816.
Arne Skorup, "Som ägare måste man se långsiktigt", 010816.
Arne Skorup, "Elkunder betalar skuldsanering", 010913.
Arne Skorup, "Karlstad vill sälja guldgruvan Tåsan", 010914.
Jenny Norberg, "Taxor och avgifter stor del av hyran", 010918.
Arne Skorup, "Motståndet växer mot energiaffären", 010918.
Gunnar Stenberg, "Upp till opposition", 010924.
Ola Bjärnek, "Vänstern emot försäljning av energirörelsen", 011006.
Karl-Gösta Jansson, "Inga vettiga skäl att sälja energirörelsen", 011023.
Åke Pettersson, "Ekonomiskt fiasko och miljöbakslag", 011030.
Ledare, "Sälja eller inte", 011124.
"S tvekar om kraftaffären", 011128.
Arne Skorup, "Energi-affären spricker", 011130.
Kjell Martinsson, "Affären hade gett 600 miljoner", 011201.
Peter Nilsson, "Cykelled hela vägen Karlstad-Hagfors", 011221.
Arne Skorup, "Reservkraft värmer frysande stad", 020103.
TT, "Monopol ska luckras upp", 021218.
Håkan Gynnå, "Stort intresse för energirådgivning", 030123.

Ola Bjärnek, "Paulssons syften ifrågasätts", 030211.
Maria Wetterstrand m.fl. "Eluppvärmning förhindrar avveckling", 030409.
Joakim Adler, "Heta dagar säljer kyla", 030722.
Agne Byström, "Fjärrvärmens breder ut sig", 030820.
Arne Skorup, "Höjda taxor ger rekordvinster", 030910.
Arne Skorup, "Dyrast avgifter i Kil och Eda", 030911.
Agne Byström, "Fjärrvärmeledning dras ända till Skåre", 031119.
Elisabeth Enger, "Dyrast fjärrvärme i landet", 031119.
Gunilla Rung Klint, "Karlstads Energi sänker taxor", 040310.
Jan Björklund, "Ny kärnkraft för miljöns skull", 040430.
Sven-Erik Karlsson, "Lång tid med uppgrävda gator", 040602.
Arne Skorup, "Karlstad är på uppgång", 040610.
Mikael Karlsson, "Skatteväxla för bättre miljö och fler jobb", 040910.
Jonny Ohlsson, "Varning för tredubblat elpris", 041201.
Bl.a. Anita Lillemägi, "Så mycket kostar värmen", 041203.
Kjell Martinsson, "Bolagen stöttar kommunen", 041108.
Arne Skorup, "Karlstads elkunder plockas på pengar", 041124.
Per-Olof Johansson, "Stora marginaler och övertvinster", 041209.
Åke Pettersson, m.fl. "Elkunderna är lyckligt lottade", 041213.
Arne Skorup, "Svar: Sänk elpriset!", 041213.
Sven-Erik Karlsson, "Billigast fjärrvärme i Munkfors", 041215.
Stig Lindberg, mf.l., "Nytändning för energipolitiken", 050120.
Carina Lundberg m.fl. "Klimatansvar viktigt för konsumenterna", 050125.
Lars Ångström, "Kan utsläppen av växthusgaser minska?", 050216.
Kjell Martinsson, "Många väntar på fjärrvärme i Råtorp", 050623.
Christine Lundin, "Sänkta boräntor gynnar även hyresgäster", 050624.
Magnus Hermansson, "Fler får fjärrvärme de närmaste åren", 051005.
Per-Samuel Nisser, "Också blir det en ny skatt igen", 051017.
Magnus Hermansson, "Hur mycket sparar ni på fjärrvärmerna?", 051102.
Agne Byström, "Uppror bland Råtorpsborna", 051114.
Agne Byström, "Vi fick möjlighet att samordna ledningsverk", 051114.
Ola Bjärnek, "KBAB vill höja hyran med 1,9 procent", 051117.
Agne Byström, "Villaägare med fjärrvärme får marken uppgrävd igen", 051126.
Insändare, "Höjda avgifter i Karlstad i år", 051128.
Stig-Börje Axelsson, "Byte till förnybar energikälla får fortsatt stöd", 051208.
Hans Enström, "Ett inte särskilt miljövänligt alternativ", 060118.
Torunn Andersson, "Här är värmen billigast", 060120.
Kenneth Eriksson, m.fl. "Svensk skog kan ersätta oljeuppvärmning", 060220.
Torunn Andersson, "De ska göra fjärrvärmerna het", 060322.
Mikael Rothsten, "En riktigt sopig idé", 060617.
Marie Blomgren, "S vill göra miljön till valfråga", 060701.
Per-Samuel Nisser, "Ytterligare en ny och tokig skatt", 060715.
Nicole de Bouczan, "Bäst i Sverige på att söka bidrag", 060715.
Magnus Hermansson, "Klart för fjärrvärme i Råtorp och Bellevue", 060902.

Pia Röstell, "Kil näst dyrast i landet", 060905.
 Agne Byström, "Hundratals får fjärrvärme", 061007.
 Agne Byström, "Olika delar av samma gata grävs upp", 061007.
 Kjell Martionsson, "Priserna höjs på fjärrvärme", 061125.
 Lena Melesjö-Windahl, m.fl. "Vi för en offensiv miljöpolitik", 070103.
 Agne Byström, "Många riskerar att inte få bidrag för omställning", 070110.
 Lennart Daleéus, "Rädda klimatet utan att ekonomin drabbas", 070113.
 Henrik Lander och Thomas Ohlsson, "Ge del av vinsten som återbäring till kunderna",
 070118.
 Henrik Lander och Thomas Ohlsson, "Vad är störst: 8 eller 22 miljoner?", 070209.
 Arne Skorup, "Höga elpriser ger rekordvinst", 070309.
 Notis, "Fjärrvärme får kvalitetsstämpel", 070321.
 Kjell Martinsson, "Elkunder får betala skulder", 070523.
 Lennart Wik, "Vi behöver en förklaring", 070526.
 Henrik Lander, "Majoriteten plundrar energibolaget", 070525.
 Insändare, "Mer sunt förnuft efterlyses", 070525.
 Arne Skorup, "Mest stödpengar till Värmlänningar", 070530.
 Henrik Lander, "Utsuddade gränser mellan skatter och avgifter", 070625.
 TT, "Kommunala elbolag ger bättre elpriser", 070625.
 Notis, "Fler stadsdelar får fjärrvärme", 070824.
 Magnus Hermansson, "Högst avgifter i Munkfors", 070925.
 Peter Nilsson, "Stora skillnader i pris för villaägare", 071123.
 Daniel Larsson, "Karlstads energi höjer fjärrvärmepriiset", 071127.
 Gunilla Rung, "Begagnat varmvatten värmer Seglet", 051128.
 Agne Byström, "Sjöstad och Färjestad får vänta till våren", 051202.
 Notis, "Ja till samarbete om fjärrvärme", 071207.

Uppsala Nya Tidning

Olov Liljeborg, "Besked dröjer om koleldning", 960321.
 Örjan Nilsson och Gunnar Hedberg, "Miljöframgångar i Uppsala", 960330.
 Göran Kristiansson, "Ringhals mycket dyrare att stänga än Oskarshamn", 960517.
 Samuel Sehlberg, "Tillåts använda mer fossila bränslen", 960628.
 Staffan Wolters, "Biobränsle blir Uppsalas framtid", 960910.
 Johan Delby, "Utbyggd fjärrvärme ersätter reaktorer", 970125.
 Peter Fröberg, "Miljarder i potten för elsparare", 970722.
 Åke Ripenberg, "Fjärrvärmens färdigutbyggd", 970205.
 Lotta Lille, "Fjärrvärmens bör prisregleras", 970915.
 P O Lindström, "Skarp kritik mot torvstödet", 980124.
 Mariann Andersson, "Uppsala Energi ska minska utsläpp", 980319.
 Anna Wahlgren, "Byte från el till fjärrvärme får bidrag", 980701.
 Björn Bosaeus, "Ta en tankepaus om avfallet!", 980728.
 Mariann Andersson, "Biobränslecentral planeras i Storvreta", 980731.
 Göran Karlsson, "Tierps taxor dyrast", 991019.
 Kjell Hedlund, "Uppsala Energi går till försäljning", 991201.

Gunnar Hedberg, "Jan Wikströms argument är krystade", 000619.
Hans Nordström, "Ökad förbränning ger bättre miljö", 000815.
Lage Winö, "Diskutera sophanteringen sakligt!", 001021.
Tomas Ångshammar, "Fjärrvärmepriiset höjs kraftigt i Uppsala", 010427.
Lage Winö, "Sopsorteringen ska diskuteras sakligt", 010530.
Mattias Croneborg, "Fjärrvärmeräkningen blev en chock", 010801.
Mattias Croneborg, "Fjärrvärme får mätas fel", 010828.
Hans Näslund, "Fjärrvärmepriiset höjs i ett huj", 010920.
Lars-Gunnar Eriksson, "Sänk priset på energi!", 011006.
Lotta Lille, "Priset för fjärrvärme styrs av ägarformen" och "Starkt argument mot försäljning", 011027.
Tina Lövrander, "Rejäl hyreshöjning i Uppsalahem", 011031.
Rolf Åkerman, "Behåll eluppvärmningen!", 011102.
Lennart Grees, "Direktelen har många fördelar", 011102.
Göran Karlsson, "Samtal om värmepris", 011109.
Hannah Häggström, "Helt oskäligen taxor", 011201.
Björn Lövenlind, "Hård kritik mot fjärrvärmepriiset", 011215.
Stefan Wolters, "Protest mot Vattenfall", 020531.
Lage Winö, "Monopolpriser på fjärrvärme", 020614.
Lage Winö, "Frys fjärrvärmetaxan", 020903.
Lennart Lindström, "Fjärrvärmen bör avregleras", 020913.
Rolf Kristoffersson, "Sluta trixa, Vattenfall", 021024.
Gerold Lange, bl.a. "Missförstånd om partiklar", 021030.
Lage Winö, "Vattenfall döljer ingenting", 021128.
Astrid Paetau, "Blir Uppsala landets allts största soptipp?", 021127.
Lage Winö, "Sopor utifrån bränns i Uppsala", 021121.
Gerold Lange, "Fjärrvärme miljövänligt", 021123.
Lage Winö, "Vattenfalls fjärrvärmetaxa", 021203.
Lennart Lindström, "Värmetaxorna ska granskas", 021206.
Lage Winö, "Vattenfalls prissättning", 021211.
Anders Hiller, "Vattenfall har monopol", 021220.
Gerold Lange, "Vattenfall tar långsiktigt ansvar för fjärrvärmen", 021204.
Debattartikel, Hans-Göran Myrdal, "Fjärrvärmeskandalen i Uppsala", 030123.
Lage Winö, "Vattenfall, det är hög tid att ta samhällsansvar", 030322.
Kjell Hedlund, "Kulvert eller värmeverk i Lyckebo", 030520.
Lage Winö, "Reducera fjärrvärmetaxan", 031008.
Anna Dammert, "Vattenfall höjer priset på fjärrvärme vid nyår", 031104.
Lage Winö, "Granska Vattenfall", 031114.
Lena Hartwig, m.fl., "Kommunen ogillar Vattenfalls prishöjningar", 031205.
Bengt Tufveson, "Vattenfalls taxehöjningar större", 031211.
Ulf Ivarsson, "Vattenfalls tröst" skrattretande", 031231.
Gerold Lange, "Vattenfall stöder idrotten", 040121.
Lage Winö, "Egen bergvärme istället för Vattenfalls fjärrvärme?", 040217.
Lennart Lindström, "Här planeras för billigare fjärrvärme", 040319.

Lennart Lindström, ”Byggplanerna oroar Vattenfall, 040319.
Lennart Lindström, ”Hög vinst bra för kunderna”, 040429.
Lennart Lindström, ”Räkna med nya prishöjningar”, 040429.
Hans-Göran Göransson, ”Fjärrvärmens är en förlegad teknik”, 040510.
Jan Lemming, ”Fjärrvärme viktigt också i framtiden”, 040517.
Ola Alterå, ”Fjärrvärmens växer i framtiden”, 040518.
Lennart Lindström, ”Vattenfall får konkurrens”, 040518.
Lennart Lindström, ”Vattenfalls vinst ökade med 70 % ”, 040518.
Lennart Lindström, ”Här byggs Europas modernaste vattenkokare”, 040616.
Lennart Lindström, Vattenfall höjer fjärrvärmepriset”, 040924.
Lennart Lindström, ”Notan upp med 100 miljoner”, 041214.
Dennis Kane, ”Kunden maktlös mot Vattenfall”, 050115.
Madeleine Granvik m.fl., ”Behöver Uppsala ett kraftvärmeverk till?”, 050117.
Staffan Wolters, ”Uppsala Energi blev en vinstgenerator”, 050221.
Staffan Wolters, ”Britta Löfgren (v) ”En miss att sälja energibolaget” ”, 050221.
Staffan Wolters, ” ”Låg lönsamhet på elproduktion”, 050222.
Staffan Wolters, ”Höga taxor får fler att välja bergvärme”, 050220.
Staffan Wolters, ”Vattenfall påstås bryta miljöloften”, 050222.
Staffan Wolters, ” ”Låg lönsamhet på elproduktion” ”, 050222.
Staffan Wolters, ”Fjärrvärme inte längre billigaste alternativet”, 050308.
Staffan Wolters, ”Allt fler skaffar egen värmepump”, 050308.
Olof Sandström, ”Lägre hyreshöjningar aviseras”, 050315.
Lage Winö, ”Försäljningen av Uppsala Energi in mindre bra affär”, 050316.
Lage Winö, ”Nu väntar föreningarna på Vattenfalls nyskapande hand”, 050331.
Debattartikel, Héléne Biström och Stefan Persson, ”Fem år med Vattenfall i Uppsala”,
050416.
Debattartikel, Bengt Tufveson, ”Särbehandlar Vattenfall kunderna”, 050424.
Eric Knutsson, ”Vattenfall – betala tillbaka”, 050425.
Lennart Lindström, ” ”Uppsala ett varnande exempel”, 050603.
Lage Winö, ”Värmekunder kräver ökad insyn i statliga Vattenfall”, 050706.
Niclas Malmberg, ”Missuppfattning om soporna”, 050801.
Johannes Nesser, ”Chockhöjning av värmepris”, 050805.
Johannes Nesser, ”Chockhöjning av värmepris”, 050805.
Anna Hellberg, ”Uppsalahem höjer inte priset än”, 050806.
Bengt Tufvesson, ”Vattenfall har inte förklarat bakgrunden till taxehöjningen”,
050809.
Sten Jonsson, m.fl., ”Uppsala en miljövänlig storstad”, 050904.
Lennart Lindström, ”Fjärrvärmens kan chockhöjas”, 050930.
Lennart Hedquist, ”Skatt som slår mot Uppsalahushåll”, 051009.
Lennart Lindström, ”Avfallsskatt dröjer”, 051202.
Lars O Eriksson, ”Ny onödig skatt vid årsskiftet” 051203.
Johan Lundqvist, ”Det ska vara billigt att vara miljövän, 051210.
Susanne Daregård, ”Villaägare kräver pengar från Vattenfall”, 060302.

Lage Winö, "Tänker kommunalråden hjälpa oss mot Vattenfall", 060331.
Niclas Malmberg, "Mp försöker påverka Vattenfall", 060407.
Anna Hellberg, "Värmepump inte alltid billigaste alternativet", 060429.
Niclas Malmberg, "Mp har dialog med Vattenfall", 060505.
Gunnar Hedberg, "Miljöpartiet har skulden", 060510.
Niclas Malmberg, "Hedberg (m) har vaknat sent", 060515.
Hélène Biström, "Skatt på avfallsförbränning kan höja fjärrvärmemetaxan", 060617.
Gunnar Hedberg, "Mp kan stoppa den nya skatten", 060601.
Niclas Malmberg, "M fortsätter att blunda", 060627.
Krister Nilsson, "Vi behöver konkurrens på fjärrvärmemarknaden", 060730.
Krister Nilsson, "Bättre konkurrens för fjärrvärme behövs", 060807.
Niclas Malmberg, "Två dåliga beslut bakom fördyring", 060907.
Lennart Hedquist, "Dimridå av Niclas Malmberg (mp)", 060908.
Harlad Klomp, "Niclas Malmberg skyller ifrån sig", 060911.
Lars Bäcklund, "Förbränningsskatten inte bra för miljön", 060920.
Lennart Lindström, "Fjärrvärmerna blir något dyrare", 060920.
Hélène Biström och Stefan Persson, "Vi välkomnar konkurrens", 060921.
Niclas Malmberg, "Värmemetaxa ska inte finansiera skatt", 060923.
Bengt Tufveson, "Bara hyckleri om Vattenfall inte häver sekretess", 060930.
Åke Ripenberg, "Riksbyggen valde bergvärme före fjärrvärme", 061029.
Åke Ripenberg, "Ett värmeval som får hård kritik", 061029.
Lennart Lindström, "Uppsalaborna sparar på fjärrvärmerna", 070104.
Michael Lövtrup, "Flygbeslag värmer Uppsala", 070303.
Per Österholm, "Fler kommuner vill elda med sopor", 070602.
TT, "Kommunala bolag bra för elkunderna", 070625.
Lennart Lindström, "Kunden ska få insyn i bolagen", 070804.
Lennart Lindström, "Fjärrvärme blir dyrare från 2008", 070926.
Mats Andersson, "Vattenfalls prispolitik främjar inte miljön", 070927.
Mats Andersson, "Vattenfall kan ha smartare priser", 071022.
Stefan Persson, "Därför höjs priset på fjärrvärme", 071004.
Olle Haeggström, "Rätt prispolitik av Vattenfall", 071022.

Vi i villa

Anders Runesson, "Välj rätt uppvärmning", 15 oktober 2002.
"Välj uppvärmning: tabell", 15 oktober 2002.
Lars Krögerström, "Framtidens energi heter sparsamhet", nr 7/2006.
Marie Backman, "Så väljer du rätt värmesystem – fjärrvärme och solfångare", nr 7/2007.

Fjärrsyn – forskning som stärker konkurrenskraften för fjärrvärme och fjärrkyla genom ökad kunskap om fjärrvärmens roll i klimatarbetet och för ett hållbart samhälle, till exempel genom att bana väg för affärsmässiga lösningar och framtida teknik. Programmet drivs av Svensk Fjärrvärme med stöd av Energimyndigheten. Mer information finns på www.svenskfjarvarme.se/fjarrsyn

MEDIAS RAPPORTERING OM FJÄRRVÄRME

Här redovisas både möjligheter och hinder som finns i hur fjärrvärme framställs i media.

Den mediabild som ges är att fjärrvärmebolagen är ointresserade av att föra en dialog med media och därmed också med sina kunder. Den kommunikation som sker är dessutom sällan till fördel för bolaget utan förstärker snarare bilden av en monopolmarknad med bolag som inte behöver bry sig om sina kunder.

Rapporten analyserar hur fjärrvärme framställs i nationella dagstidningar som når en stor publik, men också i två lokaltidningar. I vilka sammanhang rapporterar media kring fjärrvärme och i relation till vilka frågor? Hur skiljer sig rapporteringen på nationell nivå ifrån den på lokal nivå? Vilka budskap kring fjärrvärme förmedlas till läsarna? Allt detta diskuteras av forskarna som också kommer med följande råd till fjärrvärmebranschen:

- Anställ en informatör för effektiv kommunikation med media.
- Ta fram en strategi för hur kommunikationen med media ska ske.
- Hur prishöjningar kommuniceras bör vara en prioriterad fråga.
- Gör en konsekvensanalys av uttalanden i media innan de görs.
- Bygg vidare på och utveckla den positiva bild som ges av fjärrvärme som ett bra miljöalternativ.
- Sök positiva budskap att förmedla till media.

